

KIRGIZİSTAN - TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

SİYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK SİYASİ
PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI: “TÜRK DÜNYASI
ÖRNEĞİ”

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Zeki OKYAY

BİŞKEK 2020

KIRGIZİSTAN-TÜRKİYE MANAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

SİYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK SİYASİ
PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI: “TÜRK DÜNYASI
ÖRNEĞİ”

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Zeki OKYAY

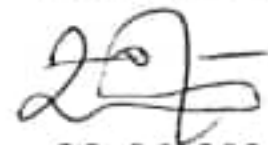
Danışman

Doç. Dr. Ash YURDİGÜL

BİŞKEK 2020

ETİK BEYAN

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Tez Hazırlama ve Yazma Yönergesine uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlakkurallarına uygun olarak sunduğumu; tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı; bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25. 06. 2020

Zeki OKYAY

ЭТИКАЛЫК ТАЛАПТАР

Диссертациялык иш Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин Коомдук илимдер институтунун «Магистрдик жана доктордук диссертация жазуу эрежелерине» ылайык жазылып, диссертацияда берилген маалыматтар, эмгектер жана документтер академиялык жана этикалык эрежелерди сактоо менен пайдаланылды. Ар кандай булактардан, отчеттордон алынган маалыматтар илимий жана моралдык эрежелерге ылайык берилди. Диссертацияда колдонулган бардык адабияттарга жана булактарга шилтеме жасалды. Диссертациянын оригиналдуулугуна ынандырып кете алам. Эгерде, эрежелердин бузулгандыгы аныкталса, мага каршы колдонула турган укуктук жоопкерчиликти тартууга даярмын.

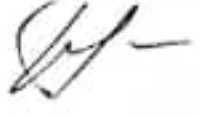
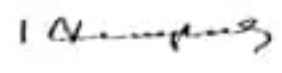
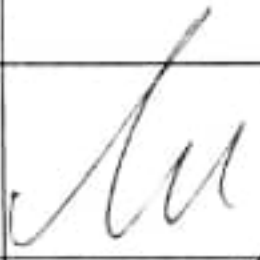
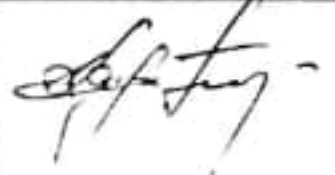
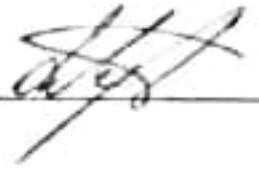

25. 06. 2020

Зеки ОКЯЙ

TEZ ONAYI

Zeki OKYAY tarafından hazırlanan "Siyasal İletişim Aracı Olarak Siyasi Partilerde Amblem Kullanımı: "Türk Dünyası Örneği" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri	Unvanı, Adı ve Soyadı	Çalıştığı Kurum	Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum / onaylamıyorum	İmza
Başkan	Doç.Begayım MAKSUTOVA	Cusup Balasagin ad. Milli Üni. (CBMÜ)	Onaylıyorum	
Üye (Danışman)	Doç.Dr.Aslı YURDİGÜL	KTMÜ	Onaylıyorum	
Üye	Prof.Dr. Hamza ÇAKIR (KTMÜ)	KTMÜ	Onaylıyorum	
Üye	Prof.Dr.Yusuf YURDİGÜL	KTMÜ	Onaylıyorum	
Üye	Doç.Çolponbay KARINOV	(MKUKÜ)	Onaylıyorum	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Erdoğan AKMAN	KTMÜ	Onaylıyorum	

Tez Savunma Tarihi:

25 / 06 / 2020

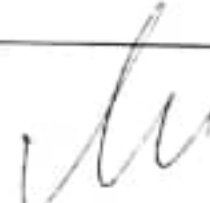
Jüri tarafından oy birliği kabul edilen bu tez Enstitü Yönetim Kurulu 2020.31.03.... sayılı ve 09/07/2020.... tarihli kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr.
Mustafa ORÇAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür V.

ПРОТОКОЛ

Зеки Окяй даярдаган “Саясий байланыш куралы катары саясий партияларда эмблеманы колдонуу: Түрк Дүйнөсүнүн мисалында” аттуу диссертациясы төмөндө көрсөтүлгөн жюри тарабынан *бир добуш* менен Кыргыз-Түрк “Манас” университети Коомдук илимдер институтунун Журналистика багытында магистрдик диссертациясы катары кабыл алынды.

Жюри	Академиялык даражасы, аты-жөнү	Иштеген жери	Диссертациянын мазмуну жана сапаты боюнча магистрдик диссертация деп <i>тастыктайм/ тастыктабайм</i>	Колу
Төрайым	Ф.и.к., доц.Бегайым МаксUTOBa	Ж. Баласагын ат.Кыргыз улуттук университети (ЖБКУУ)	<i>Тастыктайм</i>	
Мүчө (илимий жетекчи)	PhD., Доц. Аслы Юрдигүл	КТМУ	<i>Тастыктайм</i>	
Мүчө	PhD., Проф. Хамза Чакыр	КТМУ	<i>Тастыктайм</i>	
Мүчө	PhD., Проф. Юсуф Юрдигүл	КТМУ	<i>Тастыктайм</i>	
Мүчө	Ф.и.к., доц.Чолпонбай Карынов	ЭМККУ	<i>Тастыктайм</i>	
Мүчө	PhD., доц.м.а. Эрдоган Акман	КТМУ	<i>Тастыктайм</i>	

Диссертацияны коргогон күнү: 25 / 06 / 2020

Жюри тарабынан *бир добуш* менен кабыл алынган диссертация Институттун башкаруу кеңешинин 2020.31.03 номердүү жана 29/07/2020 күнкү чечими менен бекитилди.

Проф. Др.
Мустафа ОРМАН

Коомдук илимдер институтунун мүдүр м.а

ÖZ

Yazar	: Zeki OKYAY
Üniversite	: Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: İletişim Bilimleri
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xxvi+237
Mezuniyet Tarihi	: 25 / 06 / 2020
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Aslı YURDİGÜL

SIYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK SİYASİ PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI: “TÜRK DÜNYASI ÖRNEĞİ”

Amblem, ürün ya da hizmet üreten kuruluşlara kimlik kazandıran, sözcük özelliği göstermeyen; soyut ya da nesnel görüntülerle ya da harflerle oluşturulan simgelerdir. Amblemlerde spordan, bilime ve ticaretten siyasete kadar çeşitli konuda simgeler bulunabilmektedir. Antik Yunan’dan günümüze kadar amblemlerde yer alan simgeler tanıtımdan reklama kadar birçok amaca hizmet etmiştir.

Siyasal iletişim bağlamında siyasi partilerin hedef kitleye uygun ve doğru mesajları aktarmasının sağlanması gerekmektedir. Siyasi partiler bu mesajları aktarırken kültürel kodların kullanımını ve insan psikolojisinin göstergelere verdiği tepkileri temel alması, partiye büyük bir avantaj sağlamaktadır. Parti bu şekilde başarıya kısa yoldan ve zamandan daha fazla tasarruf ederek ulaşabilmektedir. Siyasi partilerin seçmenlerle iletişiminde ve onlardan aldıkları geri bildirimlerde partilerin amblemleri büyük bir öneme sahiptir. Parti amblemleri, partinin kurumsal kimliğini yansıtmasının yanı sıra partinin ideolojik görüşleri ve amaçlarını da hedef kitleye aktarmaktadır. Siyasi partiler bir manipülasyon aracı olarak amblemlerini hedef kitleyi manipüle etmek amacıyla da kullanabilmektedir.

Bu araştırma üç bölümden oluşmuştur. Araştırmanın birinci bölümünde literatür çalışması yapılarak gerekli olan bilimsel çalışmalardan yararlanılmıştır. Bu bağlamda kuramsal çerçeveyi oluşturan siyasal iletişim, siyasal iletişimin; tarihsel gelişimi, fonksiyonları, aktörleri, türleri, yöntemleri, siyasal iletişim aracı olarak amblem, amblem ve logonun ayırt edici özellikleri, amblemin çeşitleri, siyasi partilerde amblem konuları etraflıca ele alınmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde metodoloji kısmı yer almıştır. Bu bölümde araştırmanın konusu, problemi, amaçları, önemi, hipotezleri, yöntemi kapsamlı bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu çalışmada Türk dünyası siyasi partilerindeki amblemlerin kullanım biçimlerine odaklanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın konusu örneklem olarak belirlenen Türk dünyası siyasi partilerinin amblemlerinde kullandıkları

simge, renk, motif ya da yazı karakteri gibi temel gösterenler ve bu gösterenlerin Türk dünyasındaki ortak anlamlarının tartışılması olarak belirlenmiştir. Araştırmanın problemi Türk dünyasının 7 bağımsız ülkesi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan'daki siyasi partilerin amblemlerinde ortak tarihe, ortak dile, ortak kültürel değerlere atıfta bulunan öğelerin olup olmadığının saptanması ve Türk milliyetçiliği ile Türklük bilincine dair emarelere yer verilip verilmediğinin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın temel amacı, bahse konu ülkelerin ortak tarih bilinci, geçmiş ve gelecek kaygısı, yaşam biçimi gibi siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik dinamiklerinin siyasi parti amblemlerine ne derece yansıdığını tartışarak amblemler arasındaki benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya konulmasıdır.

Araştırmanın temel hipotezini, örneklem olarak belirlenen siyasi partilerin amblemlerinde Türk milliyetçiliğine ve Türklük bilincine ait sembollerin kullanıldığı iddiası oluşturmuştur.

Araştırmanın kuramsal çerçeve kısmında yer alan verilerin toplanabilmesi için literatür çalışması yapılmıştır. Araştırmada göstergebilimsel yöntemle çözümlemesi yapılmış olan siyasi parti amblemleri için olabildiğince resmi kaynaklardan veri derlemesi yapılmıştır. İncelemeye alınan siyasi parti amblemleri ve partilerin tanıtım bilgileri, partilerin resmi internet siteleri üzerinde yayınladıkları kurumsal kimlik kitapçıkları, gazete haberleri, çeşitli internet portalı ve bilimsel çalışmalardan alınmıştır. Araştırmada örneklem olarak alınan siyasi partilerin amblemleri Roland Barthes'ın göstergebilimsel çözümleme modeliyle çözümlenmiştir. Bu modele göre partilerin amblemleri çözümlenirken ilk olarak amblemlerde kullanılan göstergelerin düz anlamları ortaya konulmuştur. Yani çözümlenmiş partinin ambleminde kullanılan semboller, renkler ve motiflerle partinin bağlı olduğu ülkedeki herhangi bir resmi ya da özel kişi ve kuruluşların sembol, amblem, simge, bayrak veya armalarına göndermede bulunulup bulunulmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla partinin, ambleminde yer verdiği sembollerini kullanırken hangi kaynaktan esinlendiği bu kısımda daha net görülmüştür. Çözümlemenin yan anlamında ise amblemdeki göstergelerin yani sembol, renk ya da motiflerle ülkenin coğrafı, tarihi, kültürel dinamiklerine ve özelliklerine atıfta bulunulup bulunulmadığı ortaya konulmuştur. Bu kısımda amblemlerin mitolojiden, Türklük bilincinden, İslamiyet, Şamanizm vb. gibi dini değerlerden beslendikleri noktalar saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca amblemde kullanılan sembollerin beslendikleri noktalar temel alınarak bolluk, bereket, kalkınma, refah, hakimiyet, otorite vb. gibi hangi unsurların simgelendiği kanısı da ifade edilmiştir. Yine bu kısımda amblemlerin adalet, özgürlük, güç, iktidar olma, dürüstlük, çalışkanlık, şeffaflık, zenginlik, eşitlik vb. gibi hangi değerleri ön plana çıkarttığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Amblemin çözümlemesinde kullanılan yazı tipleri ile zemin renkleri ve bunların özelliklerinin ambleme olan katkısı da tartışılmıştır. Amblemde kullanılan semboller ve o parti ve ülke için geçerli olan mitolojik, tarihsel, coğrafi özelliklerden ve partinin tanıtım bilgilerinden yola çıkarak partilerin ideolojik konumu da belirlenmiştir.

Araştırmanın kapsamını Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan olmak üzere 7 Türk Dünyası ülkesi oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılığını ise amblemleri incelenen siyasi partiler

oluşturmaktadır. Buna göre araştırma, söz konusu ülkelerdeki son milletvekili genel seçimlerini esas alarak en yüksek oyları alan ilk iki partiyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın evrenini Türk dünyasındaki siyasi partiler oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme seçilirken olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan amaçsal örneklemeye başvurulmuştur. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini ise son genel seçimlerde ilk iki sırada yer alan siyasi partiler oluşturmuştur. Buna bağlı olarak örnekleme; Azerbaycan'dan; Yeni Azerbaycan Partisi, Sivil Dayanışma Partisi, Kazakistan'dan; Nur Otan Partisi, Ak Jol Partisi, Kırgızistan'dan; Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi, Respublika Ata-Curt Partisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden; Ulusal Birlik Partisi, Cumhuriyetçi Türk Partisi, Özbekistan'dan; Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi, Özbekistan Milli Diriliş Partisi, Türkiye'den; Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Türkmenistan'dan; Türkmenistan Demokratik Partisi ve Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi yer almıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde öncelikle Türk dünyası kavramı açıklanarak örnekleme yer alan ülkelerin geçmişteki ve günümüzdeki siyasi yaşamlarına, siyasi dinamiklerine ve partilerin tanıtım bilgilerine yer verilmiştir. Ardından bulgular kısmında amblemlerin çözümlemesi yapılmıştır. Araştırma bulgularında; siyasi parti amblemlerinde kullanılan sembollerin Türklük ve Türk mitolojisi, İslamiyet ve Şamanizm'den beslendiği görülmüştür. Amblemlerde kullanılan semboller güç, hakimiyet, iktidar, otorite, bolluk, bereket, mutluluk ve refahı simgelemiştir. Amblemlerde yoğun olarak sıcak renklerden sarı ve kırmızı, soğuk renklerden ise mavi ve yeşilin kullanıldığı görülmüştür. Siyasi partilerin amblemlerinde çoğunlukla tırnaksız ve kalın bir yazı tipi kullanılmıştır. Çözümlemesi yapılan amblemlerde adalet, özgürlük, bağımsızlık, çalışkanlık, eşitlik ve zenginlik gibi değerler ön plana çıkmıştır. Tanıtım bilgileri verilerek amblemlerinin çözümlemesi yapılan siyasi partiler ideolojik boyut olarak daha çok Milliyetçilik, Türkçülük ve Liberalizm pozisyonunda konumlandırılmıştır. Araştırma, sonuç ve öneriler kısmından sonra kaynakça bölümüyle sonlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal iletişim, Amblem, Siyasi partilerde amblem, Türk dünyası, Türk dünyasındaki siyasi partiler.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Зеки ОКЙАЙ
Университет	: Кыргыз -Түрк «Манас» университети
Багыты	: Журналистика
Иштин сыпаты	: Магистрдик диссертация
Беттердин саны	: xxvi+237
Бүтүрүү датасы	: 25 / 06 / 2020
Илимий жетекчи	: Доц. Др. Аслы ЙУРДИГҮЛ

САЯСИЙ БАЙЛАНЫШ КУРАЛЫ КАТАРЫ САЯСИЙ ПАРТИЯЛАРДА ЭМБЛЕМАНЫ КОЛДОНУУ: ТҮРК ДҮЙНӨСҮНҮН МИСАЛЫНДА

Эмблема – товар же кызмат көрсөтүү тармактарынын жүзү болгон, сөз колдонулбаган, абстрактуу же болбосо объективдүү көрүнүштөр же тамгалардан турган белгилер. Эмблемалар спорттон илимге, искусствого, соодадан саясатка чейин ар түрдүү тармактарда колдонулган белгилер топтому болуп саналат. Байыркы Грециядан бүгүнкү күнгө чейин эмблемаларда колдонулган белгилер таанытуу, маалымат берүү жана жарнамалоо сыяктуу бир топ максатта колдонулуп келет.

Саясий байланыш контекстинде саясий партиялар максаттуу аудиторияга ылайык туура маалымат таратышы абзел. Саясий партиялар маалымат таратууда маданий коддорду колдонуп, адамдын психологиясындагы көрсөткүчтөргө берген реакциясын негиз алып, партия үчүн бир пайда катары кабыл алынат. Партиялар бул негизде кыска жолдон жана кыска убакыттын ичинде ийгиликке жетүү мүмкүнчүлүгүнө жетишишет. Саясий партиялардын шайлоочулар менен диалогунда жана алардан алган кайра билдирүүлөрдө эмблемалардын ойногон ролу абдан чоң экенин көрүүгө болот.

Бул илимий изилдөө үч бөлүмдөн турат. Диссертациянын биринчи бөлүмүндө адабий ресурстар иликтенип, диссертациянын темасы менен байланышы болгон илимий эмгектерге орун берилди. Бул алкакта теориялык негизди түзгөн саясий байланыш жана анын тарыхый өнүгүшү, функциялары, саясий актерлор, алардын түрлөрү, колдонгон ыкмалары, саясий коммуникация куралы катары эмблема жана логотиптин бири-биринен айырмаланган өзгөчөлүктөрү, эмблеманын түрлөрү, саясий партияларда эмблеманын колдонулушу ар тараптан изилденди.

Диссертациянын экинчи бөлүмүндө болсо методологияга орун берилди. Аталган бөлүмдө изилдөөнүн темасы, проблемасы, актуалдуулугу, максаты,

гипотезасы, методологиясы тууралуу баяндалды. Бул алкакта диссертацияда Түрк дүйнөсүнүн саясий партиялардын эмблемаларды колдонуу ыкмаларына жана өзгөчөлүктөрүнө басым жасалды. Изилдөөнүн темасы болсо, изилдөөнүн предмети катары тандалып алынган Түрк дүйнөсүнүн саясий партияларынын эмблемасында колдонулган белгилер, өңдөр, мотивдер же жазуулар жана башка ушул сыяктуу негизги көрсөткүчтөрдү белгилеп, бул көрсөткүчтөрдүн Түрк дүйнөсүндөгү орток маанисин талкулоо болуп саналат.

Түрк дүйнөсүнүн 7 көз карандысыз өлкөсү: Азербайжан, Казакстан, Кыргызстан, Түндүк Кипр Түрк Республикасы, Өзбекстан, Түркия жана Түркмөнстандагы саясий партиялардын эмблемаларында орток тарыхка, орток тилге, орток маданий баалуулуктарга шилтеме кылган орток элементтер колдонулуп колдонулбагандыгы аныкталып, Түрк патриоттуулугу менен Түрк улуттарынын аң сезимине таандык белгилерге орун берилип берилбегендиги изилдөөнүн проблемасын түздү.

Диссертациянын максаты, аталган өлкөлөрдүн орток тарыхый аң сезими, өтмүшү жана келечекке болгон тынчсыздануусу, жашоо шарты сыяктуу саясий, маданий, социалдык жана экономикалык динамикалардын саясий партиялардын эмблемаларына канчалык деңгээлде чагылдырылганын талкуулап, эмблемалардын арасындагы окшоштуктар жана айырмачылыктарды ачыкка чыгаруу болуп эсептелет.

Изилдөөнүн негизги гипотезасы катары, изилдөөнүн объектиси катары тандалып алынган саясий партиялардын эмблемаларында Түрк мекенчилидигине жана Түрк аң сезимине таандык символдор колдонулган деген жүйө келтирилди.

Диссертациянын теориялык бөлүгүндө орун алган маалыматтарды топтоо үчүн адабий изилдөө ыкмасы колдонулду. Изилдөөдө семиотикалык ыкма аркылуу анализ кылынган саясий партиялардын эмблемалары тууралуу мүмкүн болушунча расмий маалымат чогултууга аракет кыланды. Анализ жасалган саясий партиялардын эмблемалары жана партиялардын таанытым маалыматтары, партиялардын расмий интернет сайттары аркылуу жарыяланган мекеменин идентификациялык колдонмо китепчелеринен, гезитке чыккан макалалардан, ар түрдүү интернет порталдарынан жана илимий эмгектерден алынды.

Изилдөөнүн предмети катары колдонулган саясий партиянын эмблемалары Роланд Барт тарабынын иштелип чыккан семиотикалык анализ ыкмасы аркылуу анализденди. Барттын семиотикалык анализ модели түз маани жана өтмө маани деген эки этапта изилдөө жүргүзөт. Бул диссертацияда предмет катары тандалып алынган партиялардын эмблемалары анализделип жатканда биринчиси эмблемаларда колдонулган көрсөткүчтөрдүн түз маанилери белгиленген. Тактап айтканда, анализге алынган партиялардын эмблемаларында колдонулган символдор, өңдөр жана мотивдер аркылуу партия тиешелүү болгон өлкөдөгү кайсы гана расмий же болбосо жеке кишиге жана мекемеге таандык символ, эмблема, белги, желек же гербге шилтеме жасалганбы же жокпу ушуларга өзгөчө көңүл бөлүнгөн. Ушундан улам партия өзүнүн эмблемасында чагылдырган символдорду колдонууда кайсы ресурстардан пайдаланганын тагыраак көрүүгө

болот. Анализдин өтмө маанисинде болсо, эмблемадагы көрсөткүчтөрдүн тагыраак айтканда символ, оң жана мотивдердин өлкөнүн географиялык, тарыхый, маданий окуяларына жана өзгөчөлүктөрүнө шилтеме жасалганын даана байкоого болот. Аталган этапты аткаруу аркылуу эмблемалардын мифологиядан, Түркчүлүк аң сезиминен, Исламдан, Шаманизмден ж.б.у.с. диний баалуулуктардан пайдаланганын тастыктоого аракет кылынды. Өзгөчө эмблемаларда колдонулган символдорду чагылдырган негизги элементтерге басым жасалып, алардын кут-береке, өнүгүү, бейкутчулук, эгемендик, бийлик ж.б. ушундай маанилерди туюндурган белгилер колдонулганын көрүүгө, муну менен катар эмблемаларда адилеттүүлүк, эркиндик, күч, бийлик, ачыктык, күжүрмөндүк, айкындуулук, байлык, тең салмактуулук сыяктуу баалуулуктарга орун берилип, кайсынысына көбүрөөк басым жасалганын аныктоого аракет жасалды. Эмблемаларга анализ жүргүзүүдө колдонулган символдор жана ошол өлкө үчүн анын партиясы үчүн мааниге ээ болгон мифологиялык, тарыхый, географиялык өзгөчөлүктөр, партияны таанытууда колдонгон маалыматтары аркылуу аталган партиянын идеологиялык позициясы да аныкталды.

Диссертация Түрк дүйнөсү жана анын курамындагы 7 өлкө: Азербайжан, Казакстан, Кыргызстан, Түндүк Кипр Түрк Республикасы, Өзбекстан, Түркия жана Түркмөнстан өлкөлөрүн камтыды. Ошондуктан изилдөөдө аталган өлкөлөрдүн саясий партияларына басым жасалды. Бул алкакта аталган өлкөлөрдөгү акыркы жолу өткөрүлгөн парламенттик шайлоо негиз кылып алынып, эң жогорку добуш алган эки саясий партия менен чектелди.

Бул изилдөөнүн объектисин Түрк дүйнөсүнүн саясий партиялары түзөт. Изилдөөнүн предмети болсо, ыктымалсыз тандап алуу ыкмасы аркылуу белгиленди. Бул алкакта изилдөөнүн предметин эң акыркы өткөрүлгөн шайлоодо көп добуш алган эки партия белгиленип, Азербайжандан: Жаңы Азербайжан партиясы, Жарандык тилектештик партиясы; Казакстандан: Нур Отан партиясы, Ак-Жол партиясы; Кыргызстандан: Кыргызстан Социалдык-демократ партиясы, Республика-Ата-Журт партиясы; Түндүк Кипр Түрк Республикасынан: Улуттук биримдик партиясы, Республика түрк партиясы; Өзбекстандан: Өзбекстан либералдык демократия партиясы, Өзбекстан Улуттук кайра жаралуу партиясы; Түркиядан: Адилеттүүлүк жана өнүгүү партиясы, Республика элдик партиясы жана Түркмөнстандан: Түркмөнстан Демократиялык партиясы жана Түркмөнстан өнөр-жайчылар жана ишкерлер партиясы изилдөөдө орун алды.

Изилдөөнүн үчүнчү бөлүмүндө Түрк дүйнөсү түшүнүгүнө аныктама берилди. Андан кийин изилдөөнүн предмети болгон ар бир өлкөнүн саясий башкаруу системасы жана саясий тарыхындагы маанилүү өнүгүүлөр, өзгөрүүлөр жана саясий партиялар тууралуу маалыматтарга орун берилди. Андан соң жогоруда аты аталган партиялардын эмблемалары анализ кылынды. Изилдөөнүн натыйжасында, саясий партиялардын эмблемаларында колдонулган символдор Түркчүлүк жана Түрк мифологиясы, Ислам жана Шаманизмге таянганын көрүүгө болот. Эмблемаларда колдонулган символдор күч, башкаруучулук, бийлик, молчулук, береке, бакыт жана бейкутчулукту чагылдырган. Эмблемаларда көбүнчө муздак түстөрдөн көк жана жашыл, жылуу түстөрдөн болсо сары жана

кызыл, жазуу стили катары калың шрифтердин колдонулганын байкоого болот. Анализ жасалган эмблемаларда адилеттүүлүк, көз карандысыздык, күжүрмөндүк, тең укуктуулук жана байлык сыяктуу баалуулуктар алдыңкы орунга чыккан. Ал эми партиялардын өздүк маалыматтары жана эмблемаларында байкалгандай алар идеологиялык жактан Мекенчилдик, Түркчүлүк жана Либерализм позициясында экени билинген. Муну менен диссертацияда жыйынтыктар жана сунуштарга орун берилип, колдонулган адабияттар тизмеси менен аяктады.

Ачкыч сөздөр: Саясий байланыш, эмблема, саясий партиялардын эмблемалары, Түрк дүйнөсү, Түрк дүйнөсүндөгү саясий партиялар.

АБСТРАКТ

Автор : Зеки Окяй
Университет : Кыргызско - Турецкий Университет «Манас»
Направление : Журналистика
Вид работы : Магистратурская диссертация
Количество страниц : xxvi+237
Дата окончания : 25 / 06 / 2020
Научный руководитель : Доц. Др. Аслы Юрдигуль

“ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭМБЛЕМ ПОЛИТИЧЕСКИМИ ПАРТИЯМИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ: НА ПРИМЕРЕ ТЮРСКОГО МИРА”

Эмблемы - это продукты или услуги, которые придают идентичность организациям, не характеризующиеся словарными особенностями; являющиеся символами, созданными абстрактными или объективными изображениями или буквами. Эмблемы могут иметь значение в различных областях, от спорта, науки и коммерции до политики. Символы на эмблемах от Древней Греции до сегодняшнего дня служили многим целям от продвижения до рекламы.

В процессе политической коммуникации политические партии необходимо обеспечить правильную передачу сообщений своей целевой аудитории. Особое внимание уделяется использованию культурных кодов и реакции человеческой психологии на эти показатели, которое формирует значительное преимущество для партии. Таким образом, партия может достичь успеха в короткие сроки и сэкономить больше времени. Эмблемы имеют большое значение в коммуникации политических партий с избирателями и в их обратной связи. Эмблемы не только отражают фирменный стиль партии, но и передают идеологические взгляды и цели данной партии. К тому же, политические партии могут использовать свои эмблемы в качестве инструмента манипуляции целевой аудиторией.

Данное исследование состоит из трех глав. В первой главе исследования содержится необходимый литературный обзор. В данном контексте были изучены основные составляющие политической коммуникации: историческое развитие, функции, субъекты, виды, методы, эмблема, как средство политической коммуникации, отличительные черты эмблемы и логотипа, виды эмблемы, вопросы эмблемы политических партий.

Вторая глава исследования включает раздел методологии. В этом разделе обозначены предмет, проблема, цели, актуальность, гипотеза и методы

исследования. Данное исследование сфокусировано на использовании эмблем политическими партиями тюрского мира. В данном контексте, предметом исследования является обсуждение общих символических значений политических партий тюрского мира, таких как цвет, мотивы, знаки и шрифты, используемые в эмблемах.

Проблемой данного исследования является определение общих культурных ценностей, истории, языка, сознания и национального колорита тюрского мира в эмблемах политических партий Азербайджана, Казахстана, Кыргызстана, Северного Кипра Турецкой Республики, Узбекистана, Турции и Туркменистана. Основная цель исследования выявление сходства и различия между эмблемами, отражающие политическую, культурную, социальную и экономическую динамику упомянутых стран. Основной гипотезой исследования является утверждение о том, что символы, отражающие турецкий национализм и турецкое сознание, используются в эмблемах политических партий.

В теоретической части данного исследования проведен сбор данных и литературный обзор. В ходе исследования получен сбор данных из официальных источников об эмблемах политических партий, которые проанализированы семиотическим методом. Эмблемы и презентационная информация политических партий взяты из фирменных буклетов, газетных новостей, различных интернет порталов и научных исследований, опубликованных на официальных сайтах партий.

Эмблемы политических партий, составляющие выборку данного исследования, проанализированы посредством модели семиотического анализа Ролана Барта. Согласно этой модели, сначала выявляются прямые значения индикаторов, используемых в эмблемах. Другими словами, определяется причастность символов, цветов и мотивов, используемых в эмблемах политических партий к символике, знакам и флагам официальных или частных лиц и организаций той страны, к которой относится эта партия. Соответственно, в данном разделе исследования, более ясно прослеживаются источники символов, используемые в эмблемах политических партий. В косвенном значении анализа выясняется отношение знаков на эмблемах к географической, исторической, культурной динамике и особенностям страны. В данном контексте, эмблемы содержат в себе мифологию, национальное сознание, исланизм, шаманизм и другие религиозные ценности.

Кроме того, в эмблемах нашли свое отражение изобилие, развитие, процветание, доминирование, авторитет страны. Вдобавок, в эмблемах выражены элементы справедливости, свободы, власти, честности, усердия, прозрачности, богатства, равенства других достояний. Также обсуждаются шрифты фоновые цвета, используемые в эмблемах, и их особенности. На основе символов, используемых в эмблеме, а также мифологических, исторических, географических особенностей и презентационной информации политических партий, определяется их идеологическая позиция.

Масштаб данного исследования охватывает 7 стран тюркского мира: Азербайджан, Казахстан, Кыргызстан, Турецкую Республику Северного Кипра, Узбекистан, Туркменистан и Турцию. Выборкой исследования являются политические партии данных стран. Таким образом, исследование ограничено первыми двумя партиями, получившими наибольшее количество голосов на основании последних парламентских всеобщих выборов в этих странах.

Объектом исследования являются политические партии тюркского мира. При сборе данных применяется систематическая вероятностная выборка. Таким образом, выборку исследования составляют политические партии, занявшие первые два места на последних всеобщих выборах. Это Новая Партия Азербайджана, Партия гражданской солидарности в Азербайджане, партия «Нур Отан», партия «Ак жол»; Социал-демократическая партия, Партия Республики Ата-Журт; Партия национального единства, Республиканская турецкая партия; Либерально-демократическая партия Узбекистана, Партия национального возрождения Узбекистана; Партия справедливости и развития, Республиканская народная партия; Демократическая партия Туркменистана и Партия промышленников и предпринимателей Туркменистана.

В третьей главе исследования, разъясняется концепция тюркского мира и приводится политическое прошлое и настоящее, политическая динамика и развитие политических партий. Затем проанализированы эмблемы. По результатам исследования обнаружены символы, используемые в эмблемах политических партий, отражающие тюркское сознание и мифологию, а также исламизм и шаманизм. Эмблемы символизируют власть, господство, власть, власть, изобилие, благословения, счастье и процветание. К тому же, наблюдается использование теплых тонов желтого и красного цветов, и холодных тонов синего и зеленого цветов. В основном, замечен жирный шрифт, используемый в эмблемах политических партий.

В проанализированных эмблемах на первый план выходят такие ценности, как справедливость, свобода, независимость, трудолюбие, равенство и богатство. В презентационных материалах политических партий, в основном, позиционируются идеологические направления, такие, как национализм, пантюркизм и либерализм. Исследование завершается разделом «Выводы и предложения» и библиографией.

Ключевые слова: Политическая коммуникация, Эмблема, Эмблемы политических партий, Тюркский мир, Политические партии тюркского мира.

ABSTRACT

Author : Zeki OKYAY
University : Kyrgyz-Turkish Manas University
Department : Communication Sciences
Type of dissertation : Master Thesis
Number of pages : xxvi+237
Graduation date : 25 / 06 / 2020
Supervisor : Assoc.Prof. Dr.Aslı YURDİGÜL

USE OF EMBLEM IN POLITICAL PARTIES AS AN INSTRUMENT OF POLITICAL COMMUNICATION: AN EXAMPLE OF THE TURKISH WORLD

Emblems that give identity to organizations that create products or services, do not show word characteristics; are symbols created with abstract or objective images or letters. Emblems can have icons on a wide range of subjects from sports, science and commerce to politics. The symbols in the emblems served many purposes from promotion to advertisement from Ancient Greece until today.

In the context of political communication, it is necessary to ensure that political parties convey appropriate and correct messages to the target audience. While political parties convey these messages, the use of cultural codes and the reactions of human psychology to the indicators provide a great advantage to the party. In this way, the party can achieve success by saving more time and in a short way. The emblems of the parties are of great importance in the communication of the political parties with the voters and the feedback they receive from them. In addition to reflecting the party's corporate identity, party emblems convey the ideological views and objectives of the party to the target audience. Political parties can also use their emblems as a manipulation tool to manipulate the target audience.

This research consists of three parts. In the first part of the research, the necessary scientific studies have been used by making a literature review. In this context, the political communication that constitutes the theoretical framework, the political communication; the historical development of political communication, its functions, actors, types, methods, emblem as a means of political communication, the distinctive features of the emblem and the logo, the types of the emblem, the emblem issues in political parties are discussed in detail.

The methodology section is included in the second part of the research. In this section, the subject, problem, objectives, significance, hypothesis, and method of the research are presented comprehensively. In this study, the usage of the emblems in the political parties of the Turkish world is emphasized. In this context, the subject of the

study was determined as the discussion of the fundamental meanings such as symbols, colours, motifs or characters used by the emblems of the Turkish world political parties and the common definitions of these demonstrators in the Turkish world, which is determined as paradigms. The problem of the research is to determine whether or not signs of Turkish nationalism and Turkishness are included and whether there are elements referring to common history, common language, common cultural values in the emblems of political parties in the seven independent countries of the Turkish world which are Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkish Republic of Northern Cyprus, Uzbekistan, Turkey, Turkmenistan. The main purpose of the research is to unveil the similarities and differences between the emblems by discussing the extent to which the political, cultural, social and economic dynamics of the mentioned countries, such as common history awareness, past and future anxiety, and lifestyle are reflected on the political party emblems.

The main hypothesis of the research was the assertion that symbols belonging to Turkish nationalism and Turkishness were utilised in the emblems of the political parties determined as samples.

A literature study was conducted to collect the data in the theoretical framework of the research. In the research, data collection from official sources was made possible for the political party emblems, which were analyzed by semiotic method. The political party emblems and the promotional information of the parties taken from the study were taken from the corporate identity booklets published on the official websites of the parties, newspaper news, various internet portal and scientific studies. The emblems of the political parties taken as samples were analyzed with the semiotic analysis model of Roland Barthes. According to this model, when analyzing the emblems of the parties, firstly the plain meanings of the indicators used in the emblems are revealed. In other words, it is determined whether the symbols, colors and motifs used in the emblem of the analyzed party are referred to the symbols, emblems, symbols, flags or emblems of any official or private persons and organizations in the country to which the party is affiliated. Therefore, from which source the party was inspired when using the symbols it contains in its emblem, it was more clearly seen in this section. In the connotation of the resolution, it is revealed whether the indicators in the emblem, namely symbols, colors or motifs, are referred to the geographical, historical, cultural dynamics and features of the country. In this section, the points where the emblems are supported with mythology, Turkish consciousness, religious values such as Islam, Shamanism etc. are tried to be determined. Also, based on the points where the symbols used in the emblem are supported, it is expressed that what elements such as abundance, fertility, development, prosperity, domination and authority etc. are symbolized. Again, in this part, it was tried to reveal which values such as justice, freedom, power, dominance, honesty, diligence, transparency, wealth, equality etc. were highlighted. The fonts used in the analysis of the emblem and the background colors and their contribution to the ambiance are also discussed. Based on the symbols used in the emblem and the mythological, historical, geographical features and the promotional information of the party, the ideological position of the parties was also determined.

The scope of this research contains the seven countries of the Turkish World countries which are Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkish Republic of Northern Cyprus, Uzbekistan, Turkey and Turkmenistan. The limitation of the research is the political parties whose emblems are examined. Therefore, the research is limited to the first two parties with the highest votes based on the last parliamentary general elections in those countries.

Political parties in the Turkic World generate the universe of the research. While choosing the sample of the study, the purposeful sampling was used, which is one of the improbable sampling methods. In this context, the sample of the research was the political parties that ranked in the top two in the last general elections. Accordingly, in the sample from Azerbaijan; New Azerbaijan Party, Civil Solidarity Party; from Kazakhstan, Nur Otan Party, Ak Jol Party; from Kyrgyzstan, Kyrgyzstan Social Democracy Party, Respublika Ata-Curt Party; from the Turkish Republic of Northern Cyprus, National Unity Party, Republican Turkish Party; from Uzbekistan, Uzbekistan Liberal Democracy Party, Uzbekistan National Resurrection Party; from Turkey, the Justice and Development Party, Republican People's Party and from Turkmenistan, Turkmenistan Democratic Party and the Party of Industrialists and Entrepreneurs of Turkmenistan took place.

In the third part of the research, firstly, the concept of the Turkish world is explained and the political life, political dynamics and introduction information of the parties in the sample are given. Then, the emblems were examined in the findings section. In the research findings; The symbols used in the political party emblems were found to be supported by Turkishness and Turkish mythology, Islam and Shamanism. The symbols used in the emblems symbolized power, dominance, power, authority, abundance, blessings, happiness and prosperity. It was observed that from warm colors yellow and red, from cold colors blue and green were used in emblems Font without hairlines and bold is often used in the emblems of political parties. In the analyzed emblems, values such as justice, freedom, independence, diligence, equality and wealth are highlighted Political parties whose emblems were analyzed by giving introductory information were mostly placed in the position of Nationalism, Turkism and Liberalism as ideological dimensions. The research ended with the bibliography section after the conclusion and suggestions section.

Keywords: Political communication, Emblem, Emblem in political parties, Turkish world, political parties in Turkish world.

ÖNSÖZ

Yeryüzünün en kadim topluluklarından biri olan Türkler, kavimler göçüyle birlikte Orta Asya'dan Batıya doğru göç etmiş ve birbirlerinden fiziki olarak uzaklaşmışlardır. Ancak bu fiziki uzaklık hiçbir zaman birbirleriyle olan gönül bağlarını kopartmamıştır. 20. yüzyılın yaklaşık 70 senesini Sovyetler Birliği'nin hegemonyasında geçiren Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan 1990'dan itibaren bağımsızlıklarını kazanarak öz kardeşi olan Türkiye ile her alanda ilişkilerini güçlendirmeye başlamıştır. Özellikle son 30 yıl içinde Türk dünyasının yeniden canlandırılması için Türk Keneşi, TÜRKSOY, TÜRKPA, vb. gibi birçok uluslararası kurum ve kuruluşlar açılmış, ikili ve çok taraflı çeşitli ekonomik, ticari, kültürel ve siyasi anlaşmalar yapılmıştır. Son dönemde Türk dünyasına yönelik özellikle eğitim ve bilim alanında da birçok araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmayla da Türk dünyası literatürüne kaynak oluşturması amaçlanmıştır.

Araştırmanın veri toplama aşamasında özellikle Türkmenistan'ın siyasi hayatına ve örneklemde yer alan siyasi partilerine ilişkin bilgilere erişimde zorluklar yaşanmıştır. Ayrıca örneklemde yer alan siyasi partilerin tanıtım bilgilerinin çoğunlukla Türk lehçelerinde ve Rus dilinde olmasından dolayı bu verilerin Türkiye Türkçesine tercüme edilmesi epeyce zaman almıştır.

KTMÜ'deki çalışma hayatımda ve ilk bilimsel araştırmamın gerçekleşmesinde üzerimde büyük emeği olan KTMÜ İletişim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hamza Çakır'a, her zaman bir ağabey sıcaklığını hissettiren ve derin akademik tecrübelerinden yararlanma imkanı sunan KTMÜ İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Yusuf Yurdigül'e, akademi camiasına girmemde, lisans bitirme tezimde danışmanlığımı ve yüksek lisans tez konumun belirlenmesinde fikir babalığını yapan, bugünlere gelmemde üzerimde büyük emeği olan ve hayatım boyunca bana rehberlik edeceğinden kuşku duymadığım KTMÜ İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Erdoğan Akman'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Türk dünyası için önem arz edeceğini düşündüğümüz bu araştırmanın tüm aşamasında benden desteğini bir an olsun esirgemeyen, kendisiyle çalışma fırsatı sunarak gerek sosyal gerek akademik hayatıma değer katan, danışman hocam Doç. Dr. Aslı Yurdigül'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca akademik hayatımda ilerlememi sağlayan tüm hocalarıma da şükranlarımı bildiriyorum. Yine bu araştırma sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen ve bana destek olan bütün arkadaşlarıma teşekkürlerimi bir borç biliyorum. Hayatım boyunca en büyük ilham kaynağım olan ve karşılaştığım bütün zorlu süreçlerde moral ve motivasyon kaynağı olan yol göstericilerim babam Doğan Okyay ve annem Hadice Okyay'a sonsuz teşekkür ediyorum. Bu araştırmanın gelecekte yapılacak araştırmalara yararlı olmasını temenni ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN.....	ii
TEZ ONAYI	iii
ПРОТОКОЛ	iv
ÖZ.....	v
КЫСКАЧА МАЗМУНУ	viii
АБСТРАКТ.....	xii
ABSTRACT.....	xv
ÖNSÖZ.....	xviii
İÇİNDEKİLER	xix
KISALTMALAR	xxiii
TABLolar LİSTESİ.....	xxiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM SİYASAL İLETİŞİM

1.1. SİYASAL İLETİŞİM.....	7
1.2. SİYASAL İLETİŞİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	11
1.3. SİYASAL İLETİŞİMİN FONKSİYONLARI	14
1.3.1. Siyasal Bir Bilinç ve Kimlik Oluşturma Fonksiyonu.....	14
1.3.2. Etki Yaratma Fonksiyonu.....	15
1.3.3. Tutum ve Davranışlara Yön Vererek Toplumun Nabzını Tutma Fonksiyonu	16
1.3.4. Siyasal Kültürü Yaratma Fonksiyonu	18
1.3.5. Kamuoyu Yaratma Fonksiyonu.....	19
1.4. SİYASAL İLETİŞİMİN AKTÖRLERİ.....	19
1.5. SİYASAL İLETİŞİMİN TÜRLERİ	29
1.5.1. Amaca Göre Siyasal İletişim	30
1.5.1.1. Kurum içi siyasal iletişim.....	30
1.5.1.2. Ülke içi siyasal iletişim	30
1.5.1.3. Uluslararası siyasal iletişim.....	31
1.5.1.4. Uluslararası siyasal örgütler	31
1.5.2. Siyasal Aktör ve Hedef Alıcının Konumuna Göre Siyasal İletişim	35
1.5.2.1. Yüz yüze iletişim.....	35
1.5.2.2. Uzaktan/araçlı iletişim	36
1.6. SİYASAL İLETİŞİMİN YÖNTEMLERİ.....	37

1.6.1. Siyasal Propaganda.....	38
1.6.2. Siyasal Reklam	39
1.6.3. Siyasal Kampanyalar	41
1.6.4. Siyasal Halkla İlişkiler.....	43
1.7. SİYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK AMBLEM.....	46
1.7.1. Amblem.....	46
1.7.2. Amblem ve Logonun Ayırt Edici Özellikleri	49
1.8. AMBLEM ÇEŞİTLERİ.....	50
1.8.1. Formlarını Harflerden Alan (Tipografik) Amblemler.....	51
1.8.2. Kurum Hakkında İmaj Veren Biçimlerden Oluşan Amblemler.....	51
1.8.3. Harf ve Firma Hakkında İmaj Veren (Harf ve Resimsel Biçimlerin Bir Arada Kullanıldığı) Amblemler	52
1.8.4. Firma Hakkında Yeni Bir İmaj Veren (Soyut veya Somut) Amblemler	52
1.8.5 Optik Amblemler	54
1.8.6. İllüstratif Amblemler.....	54
1.9. SİYASİ PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI.....	54
İKİNCİ BÖLÜM METODOLOJİ	
2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	61
2.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	62
2.3. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI	65
2.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	66
2.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	68
2.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	69
2.6.1. Araştırmanın Tipi ve Tekniği.....	75
2.6.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	84
2.6.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	84
2.7. TANIMLAR	86
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SİYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK SİYASİ PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI: “TÜRK DÜNYASI ÖRNEĞİ” ARAŞTIRMASI	
3.1. TÜRK DÜNYASI KAVRAMI.....	87
3.2. TÜRK DÜNYASI ÜLKELERİNDE SİYASAL HAYAT VE PARTİLER.....	88
3.2.1. Azerbaycan’da Siyasal Hayat ve Partiler	89
3.2.1.1. Yeni Azerbaycan Partisi	90
3.2.1.2. Sivil Dayanışma Partisi.....	92
3.2.2. Kazakistan’da Siyasal Hayat ve Partiler	94

3.2.2.1.	Nur Otan Partisi.....	95
3.2.2.2.	Ak Jol Partisi.....	97
3.2.3.	<i>Kırgızistan’da Siyasal Hayat ve Partiler.....</i>	99
3.2.3.1.	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi.....	101
3.2.3.2.	Respublika Ata Curt Partisi.....	102
3.2.4.	<i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Siyasal Hayat ve Partiler.....</i>	103
3.2.4.1.	Ulusal Birlik Partisi.....	104
3.2.4.2.	Cumhuriyetçi Türk Partisi.....	106
3.2.5.	<i>Özbekistan’da Siyasal Hayat ve Partiler.....</i>	108
3.2.5.1.	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi.....	108
3.2.5.2.	Özbekistan Milli Diriliş Partisi.....	110
3.2.6.	<i>Türkiye’de Siyasal Hayat ve Partiler.....</i>	111
3.2.6.1.	Adalet ve Kalkınma Partisi.....	115
3.2.6.2.	Cumhuriyet Halk Partisi.....	121
3.2.7.	<i>Türkmenistan’da Siyasal Hayat ve Partiler.....</i>	125
3.2.7.1.	Türkmenistan Demokratik Partisi.....	126
3.2.7.2.	Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi.....	127
3.3.	TÜRK DÜNYASI ÜLKELERİ SİYASİ PARTİ AMBLEMELERİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ.....	129
3.3.1.	<i>Azerbaycan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi.....</i>	129
3.3.1.1.	Yeni Azerbaycan Partisi.....	129
3.3.1.2.	Sivil Dayanışma Partisi.....	134
3.3.2.	<i>Kazakistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi.....</i>	138
3.3.2.1.	Nur Otan Partisi.....	138
3.3.2.2.	Ak Jol Partisi.....	142
3.3.3.	<i>Kırgızistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi.....</i>	145
3.3.3.1.	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi.....	145
3.3.3.2.	Respublika Ata Curt Partisi.....	149
3.3.4.	<i>Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi.....</i>	152
3.3.4.1.	Ulusal Birlik Partisi.....	152
3.3.4.2.	Cumhuriyetçi Türk Partisi.....	157
3.3.5.	<i>Özbekistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi.....</i>	161
3.3.5.1.	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi.....	161
3.3.5.2.	Özbekistan Milli Diriliş Partisi.....	164

3.3.6. Türkiye Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi.....	168
3.3.6.1. Adalet ve Kalkınma Partisi	168
3.3.6.2. Cumhuriyet Halk Partisi	173
3.3.7. Türkmenistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi	178
3.3.7.1. Türkmenistan Demokratik Partisi	178
3.3.7.2. Türkmenistan Sanayici ve Girişimciler Partisi	181
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	187
ДИССЕРТАЦИЯНЫН МАЗМУНУ	193
EKLER.....	215
KAYNAKLAR	220
ÖZGEÇMİŞ.....	236

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
AK	Avrupa Konseyi
AK Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
akt.	Aktaran
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations- Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği
AU	African Union- Afrika Birliği
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CTP	Cumhuriyetçi Türk Partisi
Çev.	Çeviren
IMF	International Monetary Fund- Uluslararası Para Fonu
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
LAS	League of Arap States-Arap Ligi
NATO	North Atlantic Treaty Organisation- Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
O'z.LiDeP	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi
S.T.Ö.	Sivil Toplum Örgütleri
ss.	sayfa sayıları
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ŞİÖ	Şangay İşbirliği Örgütü
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
t.y.	tarih yok
TDP	Türkmenistan Demokratik Partisi
TÜRKPA.	Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi
TÜRKSOY	Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı
UBP	Ulusal Birlik Partisi
v.b.	ve benzeri
v.d.	ve diğerleri
vs.	Vesaire
y.y.	basım yeri yok
YAP	Yeni Azerbaycan Partisi
СДПК (SDPK)	Социал-демократическая партия Кыргызстана-Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1.	Vatan Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.1.	Yeni Azərbaycan Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.2.	Sivil Dayanışma Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.3.	Nur Otan Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.4.	Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.5.	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.6.	Respublika Ata Curt Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.7.	Ulusal Birlik Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.8.	Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.9.	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.10	Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.11.	Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.12.	Cumhuriyet Halk Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.13.	Türkmenistan Demokratik Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu
Tablo 3.14.	Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.	Formunu harften alan bir amblem örneği
Şekil 1.2.	Kurum hakkında bir imaj veren biçimden oluşmuş amblem örneği
Şekil 1.3.	Harf ve firma hakkında imaj veren bir amblem örneği
Şekil 1.4.	Firma hakkında yeni bir imaj veren amblem örneği
Şekil 1.5.	Kentsel bir özelliği yansıtan amblem örneği
Şekil 1.6.	Optik amblem örneği
Şekil 1.7.	İllüstratif amblem örnekleri
Şekil 1.8.	(Solda) Demokrat Parti'nin amblemi ve (sağda) Cumhuriyetçi Parti'nin amblemi
Şekil 1.9.	Liberal Parti'nin amblemi
Şekil 1.10.	ABD Eski Başkanı Barack Obama'nın seçim döneminde kullandığı amblem
Şekil 1.11.	Türkiye Cumhuriyeti 12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim döneminde kullandığı amblem
Şekil 2.1.	Roland Barthes'in Anlamlandırma Şeması
Şekil 2.2.	Paris-Match dergisi kapağı.
Şekil 2.3.	Vatan Partisi'nin amblemi
Şekil 3.1.	Yeni Azerbaycan Partisi'nin amblemi
Şekil 3.2.	Sivil Dayanışma Partisi'nin amblemi
Şekil 3.3.	Nur Otan Partisi'nin amblemi
Şekil 3.4.	Ak Jol Partisi'nin amblemi
Şekil 3.5.	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi'nin amblemi
Şekil 3.6.	Respublika Ata Curt Partisi'nin amblemi
Şekil 3.7.	Ulusal Birlik Partisi'nin amblemi
Şekil 3.8.	Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin amblemi
Şekil 3.9.	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin amblemi
Şekil 3.10.	Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin amblemi
Şekil 3.11.	Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi
Şekil 3.12.	Cumhuriyet Halk Partisi'nin amblemi

Şekil 3.13.	Türkmenistan Demokratik Partisi'nin amblemi
Şekil 3.14.	Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin amblemi
Şekil 3.15.	Yeni Azerbaycan Partisi'nin amblemi
Şekil 3.16.	Sivil Dayanışma Partisi'nin amblemi
Şekil 3.17.	Nur Otan Partisi'nin amblemi
Şekil 3.18.	Ak Jol Partisi'nin amblemi
Şekil 3.19.	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi'nin amblemi
Şekil 3.20.	Respublika Ata Curt Partisi'nin amblemi
Şekil 3.21.	Ulusal Birlik Partisi'nin amblemi
Şekil 3.22.	Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin amblemi
Şekil 3.23.	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin amblemi
Şekil 3.24.	Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin amblemi
Şekil 3.25.	Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi
Şekil 3.26.	Refah Partisi'nin 1989 ve 1994 yerel seçimlerinde kullandığı amblem
Şekil 3.27.	Cumhuriyet Halk Partisi'nin amblemi
Şekil 3.28.	Türkmenistan Demokratik Partisi'nin amblemi
Şekil 3.29.	Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin amblemi

GİRİŞ

Siyasal iletişim kavramı, iletişim ve siyaset kavramlarının bir araya gelmesiyle literatüre girmiştir. Siyaset sözcüğü farklı kültürlerde çeşitli anlamlar ifade edebilmektedir. Bu bağlamda siyaset, Arapça’da atın eğitilmesi anlamını taşımaktadır. Siyaset, Antik Yunan dilinde “politika” kelimesi olarak yer almaktadır. Yunan dilinde “polis”, kent devletlerine verilen genel bir addır ve devlete ilişkin işleri çağrıştırmaktadır. (Demir, 2018:81). Türk Dil Kurumu’nun ifadesine göre siyaset: “Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış” olarak tanımlanmaktadır (<http://sozluk.gov.tr/>).

İletişim ise en temel haliyle bilgi, duygu, düşünce alışverişi olarak tanımlanmaktadır. Çünkü insanlık var olduğu andan itibaren çevresiyle sürekli etkileşim içinde bulunmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsizce insanoğlu çevresinden mutlak suretle etkilenmektedir ya da çevreyi etkilemeye çalışmaktadır. İletişim her şeyin temeli olduğu gibi siyasetin de temelinde yer almaktadır ve siyasetin ana damarını oluşturmaktadır. Siyaset de iletişim gibi tek başına yapılabilen bir fiil değildir. Her iki kavramda da birden fazla kişiye gereksinim duyulmaktadır. Siyaset ve İletişim kavramlarının her ikisi de kitlelere hitap etmektedir. Siyaset, iletişimi bir araç olarak kullanmakta, hedeflerine ulaşabilmek için ondan faydalanmaktadır. Buradan hareketle siyasal iletişim, “Siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, topluma belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere siyasal aktörler tarafından, çeşitli iletişim tür ve tekniklerinin kullanılması ile yapılan iletişimdir (Aziz, 2007:3).”

Siyasal iletişimin kullandığı farklı yol ve yöntemler vardır. Bu yöntemlerden bazıları, “siyasal mesajların siyasi parti içindeki aktörler tarafından ilk olarak içselleştirilmesi, iç kamuoyuna yönelik siyasi mesajların verilmesi, uluslararası siyasal iletişimde kitle iletişim araçlarının etkili kullanılması, yüz yüze iletişimde bulunma ve uzaktan/araçlı iletişim kurma, vb.” dir. Siyasi partiler ve siyasal aktörler seçmenleri etkilemek, tutumlarını ve bakış açılarını değiştirmek ve oylarını alabilmek için kurumsal kimliklerinin önemli araçlarından biri olan amblemlerine özel önem vermektedirler.

Öyle ki partiler henüz kurulum aşamasında seçmenlerde karşılık bulacağını düşündükleri amblemlerini oluşturarak parti tüzüklerinde yer vermektedirler.

Amblem; “Bir nesneyi, bir kurumu ya da kuruluşu temsil eden, sözcük özelliği göstermeyen harf veya çeşitli işaretlerin görüntüsüdür” (Tepecik, 2002:61). Amblemin yapımında kullanılan görsel unsurlarda içinde bulunan coğrafyadan fiziki, beşeri ve sosyokültürel özellikler ve dini faktörler de yer almaktadır. Amblemler insanoğlunun var oluşu ile birlikte dinsel ve dünyevi gücün temsili, mitolojilerin oluşturulması, oluşturulanların tutulması ve sürdürülmesi için gereksinim duyulan idari ihtiyaçların temini noktasında önemli sembolik rol oynamışlardır. Bu bağlamda ilk ilkel amblem örnekleri; ilk çağlarda insanların kayalara, taşlara ve ağaç yapraklarına çizdiği semboller olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazının ve matbaanın icadıyla birlikte insanlar amblemleri artık kitaplara resmetmeye başlamışlardır.

Amblemler; “Formlarını harflerden alan (tipografik) amblemler, kurum hakkında imaj veren biçimlerden oluşan amblemler, harf ve firma hakkında imaj veren (harf ve resimsel biçimlerin bir arada kullanıldığı) amblemler ve firma hakkında yeni bir imaj veren (soyut veya somut) amblemler” olmak üzere dört kategoriye bölünmüştür (MEB, 2011:8 T.C.).

Antik Yunan’dan günümüze spordan, sağlığa, ticaretten siyasete kadar birçok alanda amblemler kullanılmaya başlanmıştır. Amblemlerde yer alan semboller bir yandan ait olduğu kişi ya da kuruluşun kurumsal kimliğini tanıtırken diğer yandan reklamını da yapmaktadır.

Siyasi partilerde amblem kullanımı ABD’de 1792 yılında kurulan Cumhuriyetçi Parti ve İngiltere’de 1877 yılında kurulan Ulusal Liberal Federasyonu ile başlamıştır. Günümüz modern anlamda siyasal partilerin oluşmasından itibaren siyasal partilerin amblem kullandığı görülmektedir. Amblemler siyasal iletişim bağlamında siyasal partiler ile seçmenler arasındaki etkileşimde büyük bir role sahiptir. Siyasal partiler, kültürel kodları ve insan psikolojisinin tepki vereceği göstergeleri amblemlerinde kullanarak seçmenleri manipüle etme, ikna etme ve oylarını alabilmektedir. Her geçen gün sayısında artış görülen siyasal partilerin kurumsal kimlik öğelerinden olmazsa

olmazlarından biri olarak gördükleri amblemlere yükledikleri anlam ve iletilerle seçmenlerde kabul görmürlük, akılda kalıcılık ve sempati kazanma amaçlanmaktadır.

Özellikle son dönemlerde yapılan araştırmaların neticesinde seçmenlerin karar verme sürecinin görsel ileti ve paylaşımlardan çok fazla etkilendiği görülmektedir. Bu durum ise siyasal iletişim aracı olarak partilerin amblem kullanımının önemini daha çok arttırmaktadır. Siyasi partiler amblemleri aracılığıyla hedef kitleye siyasi iletiler göndermekte ve bu mesajlar aracılığıyla da seçmenleriyle arasında bir bağ oluşturmaktadır. Bu temel düşünceden yola çıkan bu araştırma siyasi partilerin siyasal iletişim aracı olarak amblem kullanımlarını incelemektedir.

Amblemler siyasi partilerin kurumsal kimliklerini tanıtmalarının yanı sıra hem partinin ideolojik düşüncesini hem de amaçlarını yansıtmaktadır. Siyasi partiler henüz kuruluş aşamasında amblemlerini tüzüklerinde yer verirken seçmenleri etkileme, onların düşüncelerini ve tutumlarını değıştirmede önemli bir siyasal iletişim aracı görevini ifa etmektedir. Amblemlerin siyasal iletişimde partilerin kurumsal kimliklerinin tanıtılması, seçmenleri etkileme ve oylarını kazanması ile ideolojilerini yansıtmaları açısından bu kadar önemli olmasına rağmen siyasi partilerde amblem kullanımı konusunun yeterince çalışılmadığı görülmektedir. Bu nedenle araştırmanın konusunu siyasi partilerde amblem kullanımı oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada “Siyasal bir iletişim aracı olarak siyasi partilerde amblem kullanımı: Türk dünyası örneğinde” konusu incelenmiştir.

Bu araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde literatür çalışması yapılarak gerekli olan bilimsel çalışmalardan yararlanılmıştır. Bu bağlamda kuramsal çerçeveyi oluşturan siyasal iletişim, siyasal iletişimin tarihsel gelişimi, fonksiyonları, aktörleri, türleri, yöntemleri, siyasal iletişim aracı olarak amblem, amblem ve logonun ayırt edici özellikleri, amblemin çeşitleri, siyasi partilerde amblem konuları etrafıca ele alınmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünde metodoloji kısmı yer almaktadır. Bu bölümde araştırmanın konusu, problemi, amaçları, önemi, hipotezleri, yöntemi kapsamlı bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu araştırmada Türk dünyası siyasi partilerindeki

amblemelerin kullanım biçimlerine odaklanılmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın konusu örneklem olarak belirlenen Türk dünyası siyasi partilerinin amblemlerinde kullandıkları simge, renk, motif ya da yazı karakteri gibi temel gösterenler ve bu gösterenlerin Türk dünyasındaki ortak anlamlarının tartışılması olarak belirlenmiştir. Araştırmanın problemi Türk dünyasının 7 bağımsız ülkesi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan'daki siyasi partilerin amblemlerinde ortak tarihe, ortak dile, ortak kültürel değerlere atıfta bulunan öğelerin olup olmadığının saptanması ve Türk milliyetçiliği ile Türklük bilincine dair emarelere yer verilip verilmediğinin ortaya konulmasıdır. Araştırmanın temel amacı, bahse konu ülkelerin ortak tarih bilinci, geçmiş ve gelecek kaygısı, yaşam biçimi gibi siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik dinamiklerinin siyasi parti amblemlerine ne derece yansıdığını tartışarak amblemler arasındaki benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya konulmasıdır. Araştırmanın alt amaçları ise, “söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinin üzerindeki göstergelerin kültürel ve ideolojik boyutlarının incelenmesi, amblemlerde Şamanizm, İslam vb. gibi dini değerleri ifade edebilecek sembollerin yer verilip verilmediği, amblemlerde doğaya ilişkin unsurların bulunup bulunmadığı, amblemlerde Türklük bilincinin ve Türk milliyetçiliğinin tasvir edildiği sembollerin kullanılıp kullanılmadığı, daha önce Sovyetler Birliği'nde yaşamış ülkelerin amblemlerinde Birliğe ve Komünizme ilişkin simgelerin bulunup bulunmadığı, amblemlerde o ülkenin ulusal sembollerinden milli bayrak ve devlet armalarındaki simgelerden, renklerden ve ülke haritasından özellikler taşıyıp taşımadığı, amblemlerde ülkelerin el işi motifleri, desenleri, ulusal çalgı aletleri vb. gibi kültürel unsurlarının bulunup bulunmadığının saptanması” olarak ortaya konulmuştur.

Araştırmanın temel hipotezini, örneklem olarak belirlenen siyasi partilerin amblemlerinde Türk milliyetçiliğine ve Türklük bilincine ait sembollerin kullanıldığı iddiası oluşturmuştur.

Araştırmanın kuramsal çerçeve kısmında yer alan verilerin toplanabilmesi için literatür çalışması yapılmıştır. Araştırmada göstergebilimsel yöntemle çözümlemesi yapılmış olan siyasi parti amblemleri için olabildiğince resmi kaynaklardan veri derlemesi yapılmıştır. İncelemeye alınan siyasi parti amblemleri ve partilerin tanıtım

bilgileri, partilerin resmi internet siteleri üzerinde yayınladıkları kurumsal kimlik kitapçıkları, gazete haberleri, çeşitli internet portalı ve bilimsel çalışmalardan alınmıştır. Araştırmada örneklem olarak alınan siyasi partilerin amblemleri Roland Barthes'ın göstergebilimsel çözümleme modeliyle çözümlenmiştir. Bu modele göre partilerin amblemleri çözümlenirken ilk olarak amblemlerde kullanılan göstergelerin düz anlamları ortaya konulmuştur. Yani çözümlenmiş partinin ambleminde kullanılan semboller, renkler ve motiflerle partinin bağlı olduğu ülkedeki herhangi bir resmi ya da özel kişi ve kuruluşların sembol, amblem, simge, bayrak veya armalarına göndermede bulunulup bulunulmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla partinin, ambleminde yer verdiği sembollerini kullanırken hangi kaynaktan esinlendiği bu kısımda daha net görülmektedir. Çözümlemenin yan anlamında ise amblemdeki göstergelerin yani sembol, renk ya da motiflerle ülkenin coğrafi, tarihi, kültürel dinamiklerine ve özelliklerine atıfta bulunulup bulunulmadığı ortaya konulmuştur. Bu kısımda amblemlerin mitolojiden, Türklük bilincinden, İslamiyet, Şamanizm vb. gibi dini değerlerden beslendikleri noktalar saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca amblemde kullanılan sembollerin beslendikleri noktalar temel alınarak bolluk, bereket, kalkınma, refah, hakimiyet, otorite vb. gibi hangi unsurların simgelendiği kanısı da ifade edilmiştir. Yine bu kısımda amblemlerin adalet, özgürlük, güç, iktidar olma, dürüstlük, çalışkanlık, şeffaflık, zenginlik, eşitlik vb. gibi hangi değerleri ön plana çıkarttığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Amblemin çözümlemesinde kullanılan yazı tipleri ile zemin renkleri ve bunların özelliklerinin ambleme olan katkısı da tartışılmıştır. Amblemde kullanılan semboller ve o parti ve ülke için geçerli olan mitolojik, tarihsel, coğrafi özelliklerden ve partinin tanıtım bilgilerinden yola çıkarak partilerin ideolojik konumu da belirlenmiştir.

Araştırmanın kapsamını Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan olmak üzere 7 Türk Dünyası ülkesi oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılığını ise amblemleri incelenen siyasi partiler oluşturmaktadır. Buna göre araştırma, söz konusu ülkelerdeki son milletvekili genel seçimlerini esas alarak en yüksek oyları alan ilk iki partiyle sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın evrenini Türk Dünyasındaki siyasi partiler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme seçilirken olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan

amaçsal örneklemeye başvurulmuştur. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini ise son genel seçimlerde ilk iki sırada yer alan siyasi partiler oluşturmuştur. Buna bağlı olarak örnekleme; Azerbaycan'dan; Yeni Azerbaycan Partisi, Sivil Dayanışma Partisi, Kazakistan'dan; Nur Otan Partisi, Ak Jol Partisi, Kırgızistan'dan; Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi, Respublika Ata-Curt Partisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden; Ulusal Birlik Partisi, Cumhuriyetçi Türk Partisi, Özbekistan'dan; Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi, Özbekistan Milli Diriliş Partisi, Türkiye'den; Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Türkmenistan'dan; Türkmenistan Demokratik Partisi ve Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi yer almıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde öncelikle Türk dünyası kavramı açıklanarak örnekleme yer alan ülkelerin geçmişteki ve günümüzdeki siyasi yaşamlarına, siyasi dinamiklerine ve partilerin tanıtım bilgilerine yer verilmiştir. Ardından bulgular kısmında amblemlerin çözümlemesi yapılmıştır. Araştırma, sonuç ve öneriler kısmından sonra kaynakça bölümüyle sonlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASAL İLETİŞİM

1.1. SİYASAL İLETİŞİM

Geçmişten günümüze ilkel toplumlardan gelişmiş toplumlara kadar tarih içinde bir arada yaşayan insanlar politik bir özelliğe sahip olmuştur. Siyasetin kendisi, değer paylaşımına ilişkin bir fikir ve menfaat çatışması, toplumdaki gruplar ve sınıflar arasındaki bir iktidar mücadelesi ve aynı anda bir uzlaşmadır. Toplumda bulunan farklı sosyal gruplar çeşitli istekler öne sürerek bunların yerine getirilmesi için iktidar üzerinde etkide bulunmaya çalışmaktadır. Bu isteklerin tamamı siyasi iktidar tarafından kabul görmese de bir kısmı karşılıklı uzlaşma yoluyla yerine getirilmektedir.

Bu nedenle isteklerin yerine getirilmesini talep edenler ile siyasi iktidarın birbirini tanıması, anlaması ve uzlaşma sağlayabilmeleri de kuşkusuz sosyolojik bir unsur olarak insan varlığının devamı için temel koşul olan iletişim ile sağlanmaktadır. Buradan hareketle siyasal iletişim kavramı da iletişim ve siyaset olmak üzere iki ana unsurun bir araya gelmesiyle literatüre girmiştir.

Siyaset ve iletişim kavramlarının birçok tanımı olmasından dolayı siyasal iletişim kavramının da çeşitli tanımları vardır. Siyasal iletişim kavramından önce siyasal iletişimin bileşenleri olan siyaset ve iletişim kavramlarının literatürdeki karşılığını ele almak gerekmektedir. Siyaset sözcüğü farklı kültürlerde çeşitli anlamlar ifade edebilmektedir. Örneğin; Arapça’da siyaset, “at eğitimi” anlamına gelmektedir. Batı dillerindeki karşılığı ise, Yunanca kökenli “politika” sözcüğüdür. “Polis”, Yunan dilinde kent devletlerine verilen genel isimdir ve devlete ait işler anlamına gelmektedir(Demir, 2018:81). Türk Dil Kurumu’nun ifadesine göre siyaset: “Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış” olarak tanımlanmaktadır (<http://sozluk.gov.tr/>).

Ahmet Taner Kışlalı’nın ifadesiyle siyaset; siyaset bilimini siyasal otorite ile ilgili kurumların, bu kurumların ortaya çıkmasında ve çalışmasında rol oynayan davranışların bilimi olarak tanımlamaktadır (Kışlalı, 1987:4). At bakıcısı anlamında

seyis kelimesiyle aynı kökten gelen siyaset kelimesi, Daver'e göre (2003), Osmanlı döneminde devlet yönetimiyle ilgili faaliyetlerin yanı sıra devlete karşı işlenen ve kamu düzenini bozmaya yönelik işlenen suçlara verilen cezaları da kapsamaktadır (akt. Demir, 2018:81).

Farklı bir tanımda Naci Bostancı siyaseti; “Bir siyasal toplumda iktidar oyununa katılarak otoriteye kabul edilen toplumsal kaynaklardan en yüksek payı alma yolunda gerçekleştirilen ve bu doğrultuda seferber edilen tüm fikir, ideoloji, güç, ittifak, meşrulaştırma vs. teknolojinin kullanıldığı bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Eski Yunan site şehir devletlerinden günümüz ulus-devletlerine kadar siyasi toplumun yapısı ve belirleyenleri değişse de, özü itibariyle bu şekilde tanımına uygun düşen uygulamalarının değişmediği görülmektedir (Bostancı, 1998:158)” şeklinde tanımlamıştır.

Bir başka tanımda siyaset; “Yönetmek, kural koymak, düzenlemek, idare etmek vb. anlamlarla birlikte devlet-toplum iletişimi veya etkileşiminden, sivil toplum, medya, çevre, ekonomi gibi farklı alanlarda gerçekleşen faaliyetlerin bir bileşkesidir” (Doğan, 2017:8)

Ali Öztekin'e göre siyaset iki farklı yaklaşımda ele alınmıştır. Bunlardan ilkinde siyaset, “iktidarın ele geçirilmesine yönelik eylemlerin tümüdür. Burada özellikle siyasal partiler ve toplumsal organizasyonlar çerçevesinde bir bakış açısı söz konusudur. İkincisinde ise siyaset, “bir örgütün ya da örgüt baş yöneticisinin önemli konularda benimsediği tutum ya da genel yönelim, izlediği yol ve yöntemdir” (Öztekin, 2003:2).

Max Weber'in tanımlamasına göre ise siyaset; “Devletler ya da devlet içindeki gruplar arasında gücü paylaşmaya ya da gücün dağılımını etkilemeye çalışmadır.” (Doğan, 2017:10)

Literatürden örnek olarak verilen siyaset tanımlamalarından yola çıkıldığında siyaset, “Toplumun bütününe etkide bulunan düzenlemeleri yürürlüğe koyan, uygulamalar yapan, toplumsal bağları düzenleyen ve muhafaza eden faaliyetlerin bileşkesi” olarak ifade edilebilir.

Yöneten ile yönetilenin birbiri arasındaki karşılıklı ilişki kurma mecburiyeti siyasal iletişimin meydana gelmesine neden olmuştur. İletişim, Latince kökenli ‘communicare’ fiilinden türemiştir. Fiilin dil bilgisi yapısından da anlaşılabilirliği gibi karşılıklılık söz konusudur (Türkoğlu, 2003:13). Yine Türk Dil Kurumu’nun ifadesiyle iletişim; “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim” şeklinde tanımlamaktadır (<http://sozluk.gov.tr/>). İletişim, insanların birbirleriyle ilişkilerini kurmalarına yardımcı olan olgudur. Farklı tanımları bulunan iletişim kavramı gönderici tarafından kodlanan mesajın belli bir kanal aracılığıyla alıcıya iletme işlevi şeklinde de ifade edilmektedir.

Zeyyat Sabuncuoğlu’na göre iletişim; “Herhangi bir konu hakkında kişi veya kitleye bilgi vermek, öğretmek, fikir empoze etmek, kendi tezimizi savunmaya ikna etmek gibi amaçlar için söz ya da sembollerle yapılan karşılıklı alışveriş işlemidir” (Sabuncuoğlu, 2008:49).

İletişimin tanımı yapısal ve işlevsel bakış açıları kullanarak belirleyen Aysel Aziz, “Bilgi, düşünce ve tutumların karşılıklı olarak aktarılmasına iletişim denmektedir” şeklinde tanımlamıştır (Aziz, 1982:1).

Bir başka tanımda iletişim; “İnsanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgu” şeklinde tanımlanmaktadır (Oskay, 1999:7).

Gerbner’in ifadesiyle iletişim; “Mesajlar aracılığıyla gerçekleştirilen toplumsal etkileşimdir” (Oskay, 2004:138’den akt. Bostancı, 2015:7).

İletişim en temel haliyle bilgi, duygu, düşünce alışverişi olarak tanımlanmaktadır. Çünkü insanlık var olduğu andan itibaren çevresiyle sürekli etkileşim içinde bulunmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsizce insanoğlu çevresinden mutlak suretle etkilenmektedir ya da çevreyi etkilemeye çalışmaktadır. İletişim her şeyin temeli olduğu gibi siyasetin de temelinde yer almaktadır ve siyasetin ana damarını oluşturmaktadır. Siyaset de iletişim gibi tek başına yapılabilen bir fiil değildir. Her iki kavramda da birden fazla kişiye gereksinim duyulmaktadır. İki kavram da kitlelere hitap etmektedir.

Siyaset, iletişimi bir araç olarak kullanmakta, hedeflerine ulaşabilmek için ondan faydalanmaktadır.

Siyaset biliminin temelinde iktidarı ele geçirebilme amacı yatmaktadır. Bu çerçevede iktidarı elde edebilmek ya da iktidarı korumak için siyasi aktörler iletişim disiplininden ve süreçlerinden faydalanmaktadır. Yani siyaset yöneten ile yönetilen arasındaki ilişkilerin düzenlenmesi ve devamının sağlanması süreci olarak nitelendirilirse, bu sürecin işlerliği iletişimle mümkün olmaktadır (Doğan, 2017:10). İletişimin bilgi aktarma rolünden yararlanarak siyaset yapılırken aynı zamanda yönetici ve yönetilen arasındaki etkileşimin sonucunda ikna etme yöntemleri de kullanılmaktadır. Siyasette söz sahibi olan siyasi aktörler ile egemen kitleler yani seçmenler arasında iletişimin kurulması zorunluluğu doğmaktadır. Çünkü siyasal süreç aynı zamanda bir iletişim evresidir. İletişim kurarak siyasal mesajların aktarılması sonucunda toplumsal anlaşmazlıklar ve çatışmalar düzene koyulur, siyasal iktidarı elde etmeyi ya da tutmayı hedef edinen bütün faktörler iletişim teknikleri kullanılarak sürdürülür. Dolayısıyla siyaset ile iletişim arasında zorunluluk daima var olmuştur.

Siyaset ve iletişim bilimleri birbiriyle sürekli etkileşim içinde olmuştur. İletişimin geniş hedef kitlelerine ulaşma gücü ve etkin bir yapıya sahip olduğunu bilen siyasal kişi ve kuruluşlar, iletişimin bu gücünü daima kontrol etmek istemişlerdir. Siyasal kişi ve kuruluşlar iletişim araçlarının gelişimine ve içeriğine kendi yönetim anlayışına uygun olması kaydıyla izin vermişlerdir. Bir başka pencereden bakıldığında ise, iletişim siyaseti doğrudan etkilemiş ve zaman içinde siyaset anlayışında ve pratiklerinde dönüşümlerin yaşanmasına neden olabilmıştır. Tarihsel süreç içerisinde siyasetin gelişmesi ve bir şekle dönüşmesi, iletişim tekniklerinin gelişmesiyle ve kitlelere hitap edebilme özelliğine sahip olmasıyla paralellik göstermiştir. Dolayısıyla siyaset ve iletişim arasında güçlü ve mecburi bir ilişki elzem bir hale dönüşmüştür. Bu perspektifte siyaset ve iletişim kavramlarının birlikteliği siyasal iletişim olgusunun ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Aysel Aziz'in ifadesine göre siyasal iletişim kavramındaki tanımların fazlalığı kavramın karmaşık olmasından değil, siyasal iletişim kavramının geniş kapsamlı olmasından kaynaklanmaktadır (Yolcu, 2011:3).

Bir ifadeye göre siyasal iletişim; “Siyasal aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, topluma belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere siyasal aktörler tarafından, çeşitli iletişim tür ve tekniklerinin kullanılması ile yapılan iletişimidir” (Aziz, 2007:3).

Farklı bir tanıma göre siyasal iletişim; “Siyasal süreçlerle, iletişim süreçleri arasındaki ilişkileri ele alan araştırmalardan oluşan disiplinler arası akademik bir alandır.” (Mutlu, 1994:199)

Literatürdeki bir başka tanımda siyasal iletişim; “Bir siyasal görüş ya da organın, etkinlikte bulunduğu siyasal sistem içinde kamuoyu güvenini ve desteğini sağlamak, dolayısıyla iktidar olabilmek için, zaman ve konjoktürün gereklerine göre reklam, propaganda ve halkla ilişkiler tekniklerinden yararlanarak sürekli bir biçimde gerçekleştirdiği tek ya da çift yönlü iletişim çabasıdır” şeklinde ifade edilmiştir (Uslu, 1996:790).

Bütün bu tanımlamaların ve değerlendirmelerin ardından siyasal iletişimi; “Siyasal süreç ile iletişim süreçlerinin arasındaki ilişkiyi ya da etkileşimi inceleyen bir araştırma alanı” olarak tanımlamak yerinde olacaktır.

Bilgi teknolojilerinin gelişimiyle birlikte iletişim alanındaki gelişmeler de paralellik göstermiştir. Her geçen gün iletişim araçlarının etki alanı daha da artmış ve hedef kitleye ulaşım daha kısa sürede ve aktif bir şekilde gerçekleşmeye başlamıştır. Bu çerçevede bilgi teknolojilerinin ve internetin sağladığı imkanlarla birlikte iletişim alanının gücü daha fazla ön plana çıkmıştır. Medyanın demokratik yönetimlerde “dördüncü güç” olarak adlandırılmasıyla birlikte siyaset alanının özellikle siyasi iktidarın medyanın kontrolünü elinde bulundurmak istemesi siyasal iletişimde iletişim ve siyasetin tarihsel bağlarından doğan önemini bir kat daha arttırmıştır.

1.2. SİYASAL İLETİŞİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Tarihin eski topluluklarında dahi var olan liderlik etme içgüdüğü, toplumu her zaman yönetenler ve yönetilenler olmak üzere iki farklı gruba ayırmıştır. Bu durum ise bir arada yaşamının tabii sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Gruba liderlik eden

insanların kendisini takip edenleri etkileme, onların hoşnutluklarını kazanma, onların kendilerine olan bağılıklarını daimi kılmayı arzular ve varlıklarını meşrulaştırma istekleri siyasal iletişimin var olmasının en temel nedeni olmuştur. Tarih boyunca bütün liderler ve yönetime talip olanlar, istedikleri neticelere ulaşabilmek için her türlü araç ve gereçlere başvurmuşlardır. Liderler, toplumdan topluma önem durumu farklılık göstermekle birlikte kahramanlık gösterileri, hitap etme, retorik gibi birçok alanda kendilerini yetiştirmişler ve uzmanlardan faydalanmışlardır.

Siyasal iletişimin tarihçesi iletişim disiplinde yaşanan teknolojik ve sosyolojik gelişmelerle paralellik göstermiştir. Bu çerçevede sözlü iletişiminin güçlü olduğu dönemlerde retorik, teknolojik gelişmelerde sırasıyla yazının icadı, matbaanın icadı, telgrafın icadı, telefonun kullanıma sunulması, televizyonun izleyicilerle ilk kez buluşması, bilgisayar ve internetin kullanıcıların hizmetinde göreve başlaması siyasal iletişimin tarihçesinde önemli dinamikler olarak kayda geçmiştir.

Siyasal iletişimin tarihsel sürecine baktığımızda bu alandaki çalışmalarda yazının bulunmasından önce retorik öncelikli sırada yer alırken yazının icadıyla birlikte yazılı kaynaklar daha çok ön plana çıkmıştır. Bu durum yazarlara malik oldukları beceri ve bilgileri üzerinden güç kazandırmıştır. Yazı makinasının icadıyla birlikte siyasi iktidar sahibi olmak ya da mevcut siyasal iktidarını elinde tutmak isteyen yönetici grup siyasi iletilerini kitaplar, broşürler ve bildirilerle yönetilen gruba aktarmıştır.

Gazetenin ilk kez bulunmasıyla birlikte Antik Roma döneminde siyasi yönetici grup icraatlarını basın bildirisi vasıtasıyla toplumun her kesimine ulaştırmıştır. Gazetelerin yaygınlaşmasıyla bu süreç ve mesaj alışverişi daha da hız kazanmıştır.

Siyaset ve iletişim kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan günümüzdeki haliyle siyasal iletişimin tarihi esasen yakın bir geçmişe dayanmaktadır. 2. Dünya Savaşı'nın ardından dünyada yenilenme sürecine giren siyaset ve demokrasi sistemleri ile siyasal iletişimden ilk defa söz edilmeye başlanmıştır. Demokrasilerin yeniden yapılanması aşamasında toplumu oluşturan bireylerin fikir ve inanç şekillerini, etkilenme tarzlarını ve karşı koyma biçimlerini ortaya çıkarabilmek için kamuoyunun bilimsel açıdan tanımlanmasına ihtiyaç duyulmuştur.

İnsanlık tarihine baktığımızda yaşanan dönemlerdeki yeni icat ve buluşlarla birlikte iletişim ve teknolojide de hızlı bir gelişim ve dönüşüm de yaşanmıştır. Yaşanan bu gelişim ve dönüşümle birlikte günlük hayat, çalışma hayatı, politik yaşam ve iktisadi faaliyetler iletişim ve teknoloji ağının etkisi altında kalmıştır.

Medya ise iletişim ve teknoloji alanındaki bu gelişmeleri etkili şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Medya bu gelişmeleri lehine kullanarak rahatça hareket edebilmekte olup, insanı içine çekebilecek bir güce ya da ilgiye sahip olur hale gelmektedir. (Eraslan, 2016:9)

Tarihsel gelişim açısından, siyasal iletişim yönünden değerlendirilmesi gerekli olanlar arasında davulcular, tellallar, çığırkanlar, koşucu ve atlı ulaklar, hokkabazlar, palyaçolar, dumanla ve ateşle işaretler, güvercinler, haber mektupları, gazeteler, basın konferansları ve toplantıları, devlet dairelerindeki emir ve genelgeleri saymak yerinde olur (Tokgöz, 2010:524). Tarih boyunca yöneticilerin siyasi iktidarı elde etme ya da iktidARLARINI muhafaza etmeleri amacıyla icraatlarını ve siyasi söylemlerini yönetilenlere siyasal iletişimin ileticileri arasında bulunan davulcu, tellalcı gibi insanlar, güvercin gibi hayvanlar ve toplantılar yoluyla aktarmışlardır.

Ülkelerdeki yönetim şekilleri de siyasal iletişimin yaşam alanının özgürlük sınırlarını belirlemiştir. Siyasal düşünce alanında demokrasi yaklaşımçıları, halkın yöneticilerin gerçekleştirdiği icraatları ve eylemleri denetleyebilmek adına basın ve ifade özgürlüğünün önemine dikkat çekmişlerdir. Totaliter görüşleri benimseyen yaklaşımçıları ise, iletişimi sağlayan kurumları egemenlik altına alarak, vatandaşlara giden bilgileri frenlemek gerektiğini savunmuşlardır (Gabriel ve Bingham, 1966:164'ten akt. Tokgöz, 2010:521)

20. Yüzyıl gelişim gösteren kitle iletişim araçları siyasal iletişime büyük bir etkide bulunmuştur. Özellikle radyo ve televizyonun icadıyla birlikte toplumsal ve siyasal bünyeyi ağ gibi çevreleyerek, halkın aydınlatılması, eğitilmesi, kamuoyunun oluşturulması, milli ekonomilerin genişletilmesi açısından kitle iletişim sürecinde önemli bir rol ifa etmiştir.

Kitle iletişim araçlarının siyasal iletişim üzerindeki rolünü William Kornhauser şu ifadeleriyle açıklamıştır: (Tokgöz, 2010:524)

“Kitle iletişim araçları seçkinlerle, seçkin olmayan geniş düzeydeki yurttaşlar arasında süzgeç kuruluş olarak rol oynarlar. Kitle iletişim araçlarının seçkinlerden seçkin olmayanlara, aynı şekilde seçkin olmayanlardan seçkinlere mesajları ulaştırmaları, çoğulcu toplum için en temel gerekleri yaratır.”

Kornhauser’ın değerlendirmesi perspektifinde siyasal iletişim toplumsal temeli oluşturmalarının yanı sıra, kitleler üzerinde bir güç ve iletişimin akışını belirleyen bir etken olma özelliği de bulunmaktadır.

21. yüzyılın bilgi toplumunda sürekli yeni ve güncel enformasyon akışı söz konusu olmaktadır. Bu açıdan insanlar daha çok bilgi üretmeye ve bilgi elde etmeye kitle iletişim araçlarının yardımıyla daha az sürede daha hızlı şekilde ulaşabilmektedirler. Bu durum ise siyasal iletişimin önemini daha da arttırmaktadır.

1.3. SİYASAL İLETİŞİMİN FONKSİYONLARI

Siyasal iletişimin çağımızda insan hayatını doğrudan etkileyen birçok fonksiyonu bulunmaktadır. Literatür incelendiğine siyasal iletişimin en bilinen beş temel fonksiyonu, *siyasal bir bilinç ve kimlik oluşturma, etki yaratma, tutum ve davranışlara yön vererek toplumun nabzını tutma, siyasal kültürü yaratma ve kamuoyu yaratma* olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.1. Siyasal Bir Bilinç ve Kimlik Oluşturma Fonksiyonu

Siyasal iletişim kapsamında siyasi bir olayı değerlendirmek için bilginin ve iletişimin belirlediği ufukta o olaya siyasal bir düşünce, anlam yüklemek gerekmektedir. Başka bir ifadeyle siyasal olayı tanımlamak ve anlaşılabilir kılmak elzemdir.

Siyasi olayın kodlanması esnasında kodlayıcının yüklediği mesaj, olgu ve stratejilerin siyasi arenada nasıl algılandığı, siyasal bir bilinç ve kimlik oluşturma fonksiyonu açısından değer taşımaktadır.

Siyasal iletişimde gönderilen mesajlar, hedef kitle tarafından daha önce kendisine yüklenmiş ve tanımlanmış olan vatandaşlık-aidiyetlik bilinci ve kimlik bilgileri ekseninde kabul edebilmektedir.

Yurttaşlık bilinci siyasal toplumsallaşma anlamını anlaşılır kılan, ona güvenirlik ekleyen siyasal iletişim içinde, toplumsal ve kültürel etkinliklerle ortaya çıkan simgesel bir uygulamadır(Ekinci, 2008:210).

Buradan hareketle siyasal toplumsallaşma, yöneten grubu tarafından kamu düzenin srekliiliğini sağlamada esas öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşıma göre toplumun siyasal yapısı oluşturulmaktadır. Siyasal yapının oluşumunun ardından elde edilen pozisyon ve donanıyla siyasal iktidarlar daha basit tanımlanabilmektedir.

Siyasal iktidarın oluşumuna paralel bir şekilde siyasal kimlikler de oluşmaktadır. Medya ise siyasal iktidarın ve siyasal kimliğin oluşumunda hedef kitleye anlaşılabilirlik kalıplarını ve yorumlama, çözümlleme kıstaslarını özenle hazırlayarak tavsiyelerde bulunmaktadır. Medya hedef kitlenin siyasal düşüncesini ve siyasal bilincini oluşturmasında önemli rol ifa etmektedir. Böylelikle bireyin şekillenen siyasal düşüncesi ve kimliği ile toplum içinde uyumlu bir alanda kendisine yer edinmektedir.

Siyasal alanın karmaşıklığı içinde, kurulan sunum ve olguları yeterince kavrayabilmek için, siyasal boyut içinde söylem ve olguları araya sokarak siyasal olaya simgesel bir güvenirlik veren, kimliğin oluşumunda baş rolü oynayan, siyasal aktörleri, bunların siyasal iletişim içindeki uygulamalarını, bilmemiz, tanıtım etkenlerinin ve stratejilerinin nasıl birbiri ardına geldiğini, birbirinin etkilediğini, siyasal olay içerisinde gözlemlememiz son derece önemlidir Ekinci, 2008:210).

Siyasal iletişimde siyasal aktörler açık, temiz ve şeffaf bir siyaseti, değişim ve enformasyon süreci içerisinde hedef kitleye sunmaktadırlar.

1.3.2. Etki Yaratma Fonksiyonu

Siyasi aktörlerin birbirleri üzerinde uyguladığı, iletişim, retorik, ikna teknikleri ve stratejileriyle doğal bir şekilde kurguladığı bir aşama ve bu aşama esnasında ortaya

çıkan sosyolojik pratikler ile fiillerin tamamı, siyasal iletişim evresi içinde etkiyi meydana getirmektedir.

Kamusal alanda nüfuz edinmenin bir yolu olan konuşma ve söylemlerde yer alan etki, simgesel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Etki, iktidarın belirlenmesinde ağırlığı olan bir egemenlik kavramıdır.

Burada etki, simgesel bir plan üzerinde, konuşma ve söyleme dönük bir iletişimle, özel kurumsal bir durum içinde, mutlak iktidarda yer alan bir siyasal aktörün konumunu belirleyen egemenliği kurmaktadır(Ekinci, 2008:211). Dolayısıyla siyasal aktörler yani siyasi özneler diğer bir özneyi etkilerken aynı zamanda kendileri de başka özneler tarafından etkilenmektedirler.

Bir diğerinin aldığı karar üzerinden gücün kendini belli etmesi ve egemenliğin ortaya çıkması siyasette ve siyasal iletişimde etki yaratma fonksiyonunu ortaya çıkarmaktadır.

Etki yaratma fonksiyonuna göre siyasal iletişimde etkinin en iyi gözlemlenebildiği mecralardan biri de medyadır. Medyanın bu güçlü etkisi, siyasal iletişime önemli bir görev atfetmektedir. Bu fonksiyon bağlamında siyasal süreç esnasında mesaj üretmek ve bu mesajları kamuya aktarmak yer almaktadır. Bu işlemin başarılı olabilmesi için aktarılan mesajların etkin ve kalıcı olması gerekmektedir. Bunu ise siyasal iletişimin ikna becerisi, dürüst, güvenilir ve demokratik olma gibi yöntemleri kullanarak yapılmaktadır.

1.3.3. Tutum ve Davranışlara Yön Vererek Toplumun Nabzını Tutma Fonksiyonu

Siyasal toplum yönetenler ve yönetilenler olmak üzere iki ana katmandan oluşmaktadır. Yönetenler, yönetilenleri etkilemek ve onların siyasi düşünce yapılarında ve karar aşamalarında etkin rol oynamak için tarih boyunca iletişim yöntemlerini kullanmışlardır.

Bu hususta siyaset ve iletişim siyasal tutum, davranış ve siyasal karar kavramlarında bir araya gelmektedir. Siyasal tutum ve davranışlar, öznenin hayatı boyunca gerçekleştireceği eylemleri ve tercihleri şekillendirmektedir. Özne yani birey siyasal hayatı boyunca karşısına çıkan çeşitli olgular içerisinde kendine en yakın olanını seçmektedir. Çünkü özne seçtiği bu olguyu kendi gerçeği olarak kabul etmektedir.

Böylece tutumlar öznenin tercihlerini basitleştirmektedir. Özne bunu gerçekleştirirken kendi gücünü daha da pekiştirmektedir. Öznenin tutumları onun kimliğine şekil verdiği gibi alacağı kararları da yakından ilgilendirmektedir.

Karar insanların günlük hayatlarının her anının bir parçası olarak kendini göstermektedir. Karar almanın alanı, salt bireylerle sınırlı olmayıp, en geniş grup ve topluluklara, küresel derecedeki kurumlara kadar uzanmaktadır. Bu bağlamda karar, siyaset için de önemli bir element olarak kabul edilmekte ve iktidar ile siyaset gerçeğini kamusal alanda uygulama anını içermektedir (Ekinci, 2008:221).

Siyasal aktörler karar alırken kamu tarafından bilinen ve uyguladıkları kimliklerini ortaya koyarak kimliklerinin sınırları dahilinde stratejilerini ve politikalarını yürütmelidirler. Böylelikle siyasal iktidar bir bütünlük oluşması için kurumsal olarak benimsediği kimliğe uygun olarak himayesinde olan bütün bileşenlerinin uygun tavır ve davranış sergilemesini beklemektedir.

Herhangi bir karar alan siyasal iktidar, bu kararıyla birlikte aynı anda sorumluluk da almaktadır. Siyasal aktör, bu kararla birlikte kurumsal gerçek bir uygulamaya içine girmektedir. Buradan hareketle aldıkları kararlar, siyasal aktörlerin siyasi alanda tanınmasının ve stratejilerinin en önemli bir anını oluşturmaktadır.

Siyasal iletişim sürecinde alınan kararlar, kamu alanında başkalarının gerçeğinde hayat bulmaktadır. Siyasal yaşamdaki yönetenler aldıkları kararı kamusal alanda uyguladıkları anda, siyasal alanda bulunan farklı kişilerce tanınma imkanını elde etmiş olurlar. Başka bir ifadeyle karar süreci, öznenin kendisinin başkalarınca kamu alanında tanınması anlamını taşımaktadır. Siyasi iktidarda bulunan yönetenler grubu sürekli bir

biçimde karar alamadıklarında başkalarının gözünde iktidar uygulamalarının gerçekleştiği kamusal alanda varlıklarını da kaybetmektedirler. Siyasi iktidarda bulunan yönetenler grubu bulundukları şartları gözden geçirdikçe, kararlarını pratiğe dönüştürdükçe, varlıklarını muhafaza edebilmektedirler.

1.3.4. Siyasal Kültürü Yaratma Fonksiyonu

Ekinci'nin ifadesine göre siyasal kültür; "Siyasal iletişim uygulamaları içinde kendini gösteren siyasal zamanlamanın düzen ve uyumunu düşünme ve algılama kapasitesidir" (Ekinci, 2008:213). Siyasal kültürün temellerini medya, siyasal partiler ve siyasal iletişimin aktörleri gibi unsurlar atmaktadır.

Siyasal partiler siyasi bir aktör olarak, siyasal iletişimdeki en önemli özelliklerinden biri olan öz menfaatlerini ve görüşlerini kendi teşkilatında toplamak ve bu menfaat ve görüşlere sahip taraftarlarını bu doğrultuda eğiterek bir siyasal kültür vermektedir. Siyasal partilerin verdiği bu eğitimlerde siyasal partiler; taraftarlarının siyasal alanda nasıl davranış ve tutum sergilemesi gerektiğini belirleyerek gelişen olay ve olgulara karşı siyasi bir perspektif çizmektedir.

Bütün bu aşamada enformasyon, iletişim, medya ve söylem ağının meydana getirdiği bir rol ifa edilmektedir. Enformasyon, medya, iletişim ve söylem ağının meydana getirdiği bu rol zamansal düzlemde siyasal aktörlerin yönlendirmeleriyle ve siyasal hayatın tanıtım faaliyetleriyle biçimlenerek siyasal kültür ortaya çıkmaktadır.

Siyasal kültür meydana gelen siyasi anlaşmazlıklarda veya olay ve olgularda durumun detaylı bir şekilde ele alınması suretiyle siyasal aktörlere fikir yürütme ve karar verme imkanı sağlamaktadır.

Toplumdaki bireyler ise siyasal kültürün kendisine sağladığı fikir yürütme ve karar verme imkanıyla birlikte içinde bulunduğu toplulukta diğerleriyle anlaşabilme ve iletişim kurabilme fırsatını da vermektedir. Böylelikle toplum bir yandan siyasal kültüre sahip olurken diğer yandan da siyasal yapıda kendisine yer bulmuş olmaktadır.

1.3.5. Kamuoyu Yaratma Fonksiyonu

Siyasal sistemde yönetenler bir taraftan, sürekli kendi egemenliklerini muhafaza ederek daha fazla güçlendirmek için kendi çıkarları doğrultusunda çalışmaktadırlar. Diğer taraftan öz menfaatlerini korumak için yönetilenleri de biçimlendirmeye, belli bir kalıba sokmaya gayret etmektedirler.

Siyasi toplumun diğer etmeni olan yönetilenler ise, bir yandan yönetenlerin gücünü sınırlandırmak ve kontrol etmek için var gücüyle mücadele ederken diğer yandan iktidar olabilmek için büyük efor sarf etmektedir.

Siyasi toplumun her iki unsuru da hem kendi bünyelerindeki güç sahiplerine yönelik hem de karşılarındaki güçleri etkileyebilmek ve bu durumdan kendi menfaatleri doğrultusunda sürekli yararlanabilmek için bir kamuoyu oluşturmak mecburiyeti içerisindeyler.

Kamuoyu ve kamuoyu yoklamaları hem yönetenler hem de yönetilenler üzerinde tartışmasız önemli bir etkileme gücünü temsil etmektedir. Bu bağlamda kamuoyu siyasal iletişimde önemli bir ilgi odağı ve hedefi olmaktan uzak kalamayacaktır.

1.4. SİYASAL İLETİŞİMİN AKTÖRLERİ

Siyasal iletişim, iletişim olgu ve sürecinin pratiğe konulduğu bir olgudur (Aziz, 2007:5-7). Bir başka ifadeyle iletişimde ortaya çıkan verici, alıcı, mesaj, kullanım kanalları ve geri besleme ögeleri, daha değişik olmakla birlikte siyasal alanın iletişim olgu ve sürecinde kendini göstermektedir (Ekinci, 2008:57). Siyasal iletişimdeki verici görevini “siyasi aktörler” ifa etmektedir. Siyasi aktörler bağlı bulundukları siyasi düşünce ve partinin belirlediği ilke ve kurallara, siyasi kültüre uygun hareket etmek ve iletişimde bulunmak mecburiyetindedir. Bahsi geçen bu profile uydukları ve belirlenen rolü uyguladıkları için kendilerine “siyasi aktör” denmektedirler. Siyasal iletişimin aktörleri literatürde araştırmacılar ve uzmanlar tarafından birçok alt başlıkta ele alınmıştır. Buradan hareketle siyasal iletişimin aktörlerini, “*devlet başkanı, hükümet, siyasal partiler, yerel yönetimler, ordu, Sivil Toplum Örgütleri, baskı grupları, lobicilik, sivil itaatsizlik, terör grupları*” şeklinde ele almak mümkündür.

Siyasal iletişimde devlet başkanlığı bir ülkenin en üst kurumu, o ülkenin en üst idarecisidir. Yani ülkenin yönetim biçimine bağlı olarak devlet başkanı, cumhurbaşkanı, imparator, kral, kraliçe, sultan, emir, prens vb. gibi yöneticiler o ülkenin siyasal sistemdeki en üst insanıdır. Ülkenin siyasal sistemdeki en üst konumunda bulunan bu insanlar ülkesinin uyguladığı politikaları, topluma verilmesi gereken mesajları ve ülkenin bütünlüğüne ilişkin iletileri siyasal iletişimin en üst aktörü olarak aktarmaktadırlar.

Devlet başkanları, olağan durumlarda seçimle iş başına gelmekte olup, bir darbe, ihtilal ya da devrim konseylerinin atamaları gibi olağanüstü durumlarda da bu makama gelebilmektedirler.

Cumhuriyet yönetim biçimini benimsemiş demokratik ülkelerde, devlet başkanları ve cumhurbaşkanları, kendi yetki ve sorumlulukları içindeki konularda siyasi mesajlarını halka aktarma gereksinimi duymaktadırlar. Devlet başkanları ülkesinde meydana gelen ve kamuyu ilgilendiren ekonomik ve emniyet gibi konularda çeşitli iletişim araçlarını kullanarak geniş kitlelere siyasi mesajlar aktarmaktadır. Devlet başkanı, siyasal nitelikli mesajını doğrudan – bu amaçla açıklamalar, basın bildirileri, basın toplantıları yolu ile açıklar- ya da dolaylı olarak bir toplantıda, açılışta, gezide yapacakları açıklamalarla kitle iletişim araçları yoluyla topluma aktarırlar (Aziz, 2017:22).

Devletin başının vereceği mesajların hazırlanmasını o kurumda görevli idari uzman ya da danışmanlar gerçekleştirmektedir. Verilecek mesajlarda önemli olan özellik mesajın verilmesi esnasında kullanılacak yöntem ve tekniklerin yanı sıra kullanılacak kanallar ve araç-gereçlerdir. Bu bağlamda devletin elinde bulunan kitle iletişim araçlarının önemi bir kat daha artmaktadır. Genelde ülkelerin yönetim biçimlerine bağlı olarak o ülkenin yönetiminde yani iktidarının kontrolünde iletişim araçları ve medya organları, özellikle televizyon mecraları bulunmaktadır.

Devlet başkanının verdiği mesajları, devletin elinde bulunan kitle iletişim organlarının aktarması bir zorunluluk iken, özel kitle iletişim araçları bu mecburiyeti taşımamaktadırlar. Özel kitle iletişim araçları, ülkenin olağanüstü dönemlerde

bulunduğu zamanlarda ve savaşlarda devletin başının verdiği demeçleri halka aktarmak gibi milli bir duruşa sahiptirler.

Siyasal iletişim aktörlerinden biri olan hükümet, ülkenin yönetimini elinde tutan, devletin organlarını sevk ve idare eden bir yapıdır. Hükümetler demokratik ülkelerde seçimle, demokratik olmayan ülkelerde ise atama veya görevlendirme yoluyla işbaşına gelebilmektedirler(Doğan,2017:26).

Hükümet, demokratik ülkelerde yönetilenlerin yani seçmenlerin yönetenleri seçimle iş başına getirdiği siyasi iktidardır. Demokratik ülkelerde belirli sürelerle yapılan seçimler sonucunda parlamentoya girmeye hak kazanan siyasi partiler arasında salt çoğunluğu alan birinci parti ya da salt çoğunluğun hiçbir parti tarafından alınmadığı durumlarda partilerin bir araya gelerek kurdukları koalisyon sonucunda devletin ve halkın yönetimini eline alan siyasi iktidardır.

Monarşi ya da oligarşi yönetimiyle idare edilen ülkelerde görevli hükümetler demokratik yönetimlerde olduğu gibi ülke içinde halk, ülke dışında ise diğer ülkelerle ve uluslararası platformlarla iletişim içinde olmaları gerekmektedir. Bu iletişim de yapısı gereğince siyasal bir yapıdır. Bu nedenle siyasal iktidarlar kaynağını nereden alırsa alsınlar, ülke yönetiminde bu görevleri yerine getirirken, siyasal iletişimin yöntemlerini kullanmak durumundadırlar (Ekinci, 2016:87'den akt. Doğan, 2017:27)

Yönetim sisteminin demokratik düzeyi siyasal iletişim için büyük bir öneme sahiptir. Demokrasinin daha geliştiği ülkelerde hükümetler iletişim araçlarını halka enformasyon aktarmak, bilgi vermek ve ikna etmek için daha aktif olarak kullanmaktadır. Yine demokrasisi daha az gelişmiş ülkelerde kitle iletişim araçları insanları tahakküm altına almak ve kendi görüşlerini benimsetmek için bir propaganda aracı olarak da kullanılmaktadır.

Siyasal iletişim çerçevesinde bakıldığında hükümetler yaptıkları icraatları yönettikleri topluma açıklamak, onları bilgilendirmek durumundadırlar. Bir başka ifadeyle yaptıkları çalışmaları kendini seçen kitleye anlatmak ve onlara hesap vermek mecburiyetindedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde de birçok devlet yöneticisi başta televizyon ve radyo olmak üzere kitle iletişim araçlarını aktif olarak kullanarak halkla seslenmiştir. Bu seslenişlerden en bilinenleri; eski başbakanlardan ve 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın "İcraatın İçinden", eski başbakan ve 12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Millete Hizmet Yolunda" ve eski başbakanlardan Ahmet Davutoğlu'nun "Yeni Türkiye Yolunda" programlarıdır. Hükümet ve devlet başkanları bu programlarda yaptıkları çalışmaları ve gelecekteki planlarına ilişkin görüşlerini halka iletme, bir başka ifadeyle kendilerini seçen kitlelere hesap verme yoluna gitmişlerdir.

Bir başka siyasal iletişim aktörü olan siyasal partiler, tek başına iktidara gelmek ya da siyasi iktidarın koalisyon ortağı olmak için faaliyetlerini yürüten teşkilatlardır. Anthony Giddens'a göre siyasi parti, hükümet gücünü ele geçirme ve bu gücü özgül bir programı izlemek için kullanma hedefleriyle kurulan bir örgüttür (Giddens, 2012:1072).

Siyasi partiler, siyasi iktidara gelebilmek ya da siyasi iktidardaki konumunu pekiştirebilmek için seçmenlerle aktif bir iletişim kurması gerekmektedir. Bu düzlemde siyasi partilerin kuracakları her türlü iletişim, halka dönük yaptıkları her türlü faaliyet siyasal iletişim içeriklidir. Bu durum ise siyasi partileri aktif bir siyasal aktör haline getirmiştir. Siyasi partiler demokratik yönetimlerde parlamentoda milletvekili ya da senatör, devlet başkanlığı ya da yerel yönetimlerde belediye başkanı olarak işbaşına gelebilmek için siyasi faaliyetler yürütmektedir. Devlet başkanları, hükümetler, milletvekilleri ya da belediye başkanları seçime siyasi bir partinin adayı olarak ya da desteğini alarak girmektedir. Siyasi partilerin yürüttükleri bütün bu faaliyetlerde siyasi çıkarlar bulunmaktadır. Dolayısıyla siyasi partiler, siyasi bir aktör olarak siyasal amaçlarına ulaşabilmek için kullandığı iletişim siyasal iletişimdir.

Kapani'ye göre siyasi partilerin, toplumdaki çıkarları ve sistemleri birleştirerek kanallize etmek, halk kitleleri ile siyasi iktidar arasında bir köprü görevi görmek, siyasi liderlerin ve yöneticilerin seçilmelerini sağlamak, siyasi iktidar olarak seçilen siyasi partilerin devletin organları içinde önemli bir role sahip olma ve siyasi partilerin muhalefette bulunmaları durumunda siyasi iktidarlara kontrol etmek ve denetlemek gibi

fonksiyonları bulunmaktadır(Kapani, 2007:183). Bütün bu fonksiyonlar gerçekleşirken siyasal iletişimden etkin olarak faydalanılmaktadır.

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde ülkenin genelini ilgilendiren konulardaki tasarruf ve yürütme yetkisi merkezi genel yönetimde bulunmaktadır. Daha dar ve bölgelere, şehirlere ilişkin hizmet götürülmesi, kararlar alınması ve sorumluluklar ise yerel yönetimlere aittir.

Siyasal iletişim aktörlerinden yerel yönetimler konuları gereği halka daha yakın olması ve yetki ile sorumlulukları daha dar bir bölgede olmasından dolayı halkın siyasi sürece katılımlarına daha fazla olanak sağlamaktadır. Bu durum ise demokrasi okulu ya da demokrasinin beşiği olarak nitelendirilmektedir (Doğan,2017:28). Yerel yönetimlerde ülkelerin yönetim şekillerine göre en yetkili kişilerin konumlarının adlandırılması da değişiklik göstermektedir. ABD gibi eyalet sisteminden oluşan ülkelerdeki yerel yönetimlerde halk tarafından seçilen valiler görev yapmaktadırlar. Türkiye’de ise yerel yönetimlerde en yetkili kişiler halk tarafından seçilen belediye başkanıdır. Yerel yönetimlerde belediye başkanlarının yanı sıra “Belediye encümen üyeleri ve il genel meclisi üyeleri” ve “mahalle ya da köy muhtarları” da seçimle işbaşına gelmektedir.

Merkezi genel yönetimi elinde bulunduran hükümetlerin siyasal iletişim çerçevesinde yürüttükleri kampanyalar ve seçmenler ile kurduğu iletişime benzer bir iletişim yerel yönetim ile yönetilenler arasında da vardır. Belediyelerin bünyelerinde yer alan Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile Kurumsal İletişim Müdürlüğü seçim dönemleri başta olmak üzere yerel yönetimlerin faaliyetleri esnasında toplumda bir imaj oluşturma ve toplumu etkileme hedefleri doğrultusunda çalışmaktadırlar.

Yerel yönetimlere talip olan adaylar siyasi partilerle ilişki içindedir. Öyle ki genel seçimlerde başarı elde etmiş olan siyasi partilerin adayı olmaları için birbirleriyle yarıştıkları da görülmektedir.

Yerel yönetimlerde seçimlerin ardından kazanan aday ve siyasi parti yönetilenlerle sürekli bir iletişim içinde olması gerekmektedir. Aksi takdirde bu seçimde elde ettikleri başarıyı ve aldıkları oyu sonraki seçimde yakalamaları beklenemez.

Gerçekleştirdikleri faaliyetler ve devam eden projeler hakkında halkı bilgilendirmek ve sürece seçmenlerin görüşlerini de dikkate alarak devam etmeleri yerel yönetimleri siyasi aktör haline getirmektedir.

Son dönemlerde yerel yönetimlerde özellikle belediyelerde altyapı ve üstyapı gibi temel hizmetlerin yanı sıra halkın eğlenme ihtiyaçlarına yönelik, kültür, sanat, sergi, konser gibi hizmetleri de sunduğu görülmektedir.

Ülkelerin içte ve dışta gerçekleşen tehditleri, güvenlik ve asayiş sorunlarını bertaraf etmek üzere devletin savunmasını sağlayan en büyük kolluk kuvveti olan ordu, zaman zaman anayasadan aldığı sorumluluklarla ülke için siyasi bir aktör haline dönüşmektedir.

Olağan zamanlarda ülke içinde siyaset ve siyasi iletişim alanının dışında bulunması gereken ordu, ekonomik dar boğaz, ülke içi isyan ve karışıklık başta olmak üzere savaş ve diğer olağanüstü dönemlerde ülke yönetiminde söz sahibi olmaktadır.

Yakın dönemde Afrika ve Orta Doğu ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede ordu, ülkedeki yaşanan karışıklıktan ve dış ülkelerin olası müdahalesinden korunmak için siyasi iktidarı devirerek ülke yönetimine el koymaktadır.

Bu durumu Aysel Aziz, “toplumsal gelişmişlik seviyesi düşük olan ülkelerde, ordunun siyasi sisteme müdahalesi normal karşılanmakta; toplumsal yapıları gelişmiş olan ülkelere ise, bu tür müdahalenin bulunması güçlenmektedir(Aziz, 2017:26)” şeklinde ifade etmiştir.

Ordu, hükümet işbaşında iken siyasi iktidar ile birlikte ülkenin muhafazasına ilişkin konularda demokratik bir aktör olarak görev yapmaktayken, siyasi iktidarı legal ya da illegal yollarla devirip yönetimi ele geçirdiğinde ise antidemokratik bir siyasi aktör konumuna geçmektedir.

Ordunun darbe ile işbaşına gelmesinin ardından ülkedeki en önemli siyasal aktör haline dönüştüğü aşıkardır. Böyle durumlarda seçimle işbaşına gelmeyen ordu ekonomik, sosyal ve siyasal alanda istediği kararları yürürlüğe koyup iktidarı sivil yönetime devredebilmektedir.

Siyasal iletişimin bir başka aktörü ise sivil toplum örgütleridir. Sivil toplum örgütleri, devlete bağlı olmadan bireylerin gönüllülük esasına dayanarak sosyal, çevreci, hukuki, kültürel ve ekonomik hedeflere ulaşmak üzere bir araya geldiği topluluktur. Sivil toplum örgütleri siyasi iktidarın uyguladığı politikaları denetleyen en önemli mekanizmalardan biridir. Bu örgütler bir araya gelerek siyasi iktidarın sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal alanlarda aldığı politikaları desteklediklerini ya da karşı olduklarını ifade etme hakkına sahiptir.

Günümüzde kullanılan anlamıyla sivil toplum örgütlerinin ilk izleri 12. yüzyıla dayanmaktadır. Aysel Aziz'e göre kavram olarak sivil toplum ifadesini ilk kullanan Aristoteles'tir.(Aziz, 2017:28).

Sivil toplum örgütleri 20.yüzyılın ikinci yarısından itibaren önemini arttırmaya başlamıştır. Özellikle Avrupa'daki ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk meslek loncaları sivil toplum örgütlerinin ilk önemli örnekleri olarak kabul edilmektedir. Günümüzde "vakıflar, meslek odaları, birlikler, dernekler, sendikalar ve bunların oluşturduğu federasyon ile konfederasyonlar" en çok bilinen sivil toplum örgütleridir.

Sivil Toplum Örgütleri, kuruluşlarında benimsedikleri amaçlar doğrultusunda üyelerinin kültürel, ekonomik, sosyal vb. taleplerini siyasal iktidara iletmek ya da ilgili mercilere aktarmak gibi fonksiyonlara sahiptir. Sivil toplum örgütleri zaman zaman tek başına, zaman zaman da aralarında birleşerek ulusal ve uluslararası düzeyde kendi kuruluş amaçlarının dışına çıkarak, kamuoyunu ilgilendiren siyasal içerikli konularda da faaliyetlerde bulundukları görülmektedir (Akay, 2012:44). Örneğin 16 Nisan 2017 tarihinde Türkiye'de düzenlenen referandumda bazı sivil toplum örgütleri anayasa değişikliği oylamasında "evet", bazıları ise "hayır" oyları adına kampanyalara destek vermişlerdir. Bu durum sivil toplum örgütlerinin siyasal aktör olduklarını kanıtlamaktadır.

Baskı grupları, siyasi iktidarın uyguladığı politikalara etki etmek amacıyla kimi zaman sadece bu amaç doğrultusunda bir araya gelen hukuki dayanağı olmayan, kurumsal kimliğini tamamlamamış topluluktur.

Baskı veya çıkar grubu denilen bu toplumsal örgütler, siyasi iktidarı dışarıdan etkileyerek, kendi çıkarları ve düşünceleri doğrultusunda kararlar almalarını ve uygulamalar yapmalarını sağlamaktadır (Bromley, Curtice, 2004: 332'den akt. Divanoğlu,2017:408).

İlk baskı grupları 1834 yılında İngiltere'de "Ticaret Birliği (Trade Union)" şeklinde ortaya çıkmıştır. ABD'de ise 1887 yılında patronlara karşı birleşen işçilerin oluşturduğu bir çeşit baskı grubu görülmüştür(Aziz, 2017:28)."

Baskı gruplarının temel amacı, seçimlerde yer almayarak milletvekili adayları ve partilere siyasi etkide bulunmak ve menfaatlerini muhafaza etmektir. Bu doğrultuda baskı grupları, belirledikleri hedeflere ulaşabilmek, kamuoyuna, siyasi iktidara, meclise, yerel yönetimlere, kurum ve kuruluşlara istek ve beklentilerini iletmek için siyasal iletişimin teknik ve yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Siyasal iletişimin bir diğer aktörü lobicilik'tir. Lobicilik, "hükümet kararlarının ve yasama faaliyetlerinin çıkar gruplarını temsil eden danışmanlar tarafından etkilenmesidir(Divanoğlu,2017:412). Kulis faaliyetleri olarak da adlandırılan lobicilik çalışmaları, belli çıkar gruplarının kendi görüşlerini karar alıcı merciler tarafından uygulamaya koymaları için yürüttükleri faaliyetlerin bütünüdür.

Lobicilik faaliyetleri, profesyonel danışmanlar tarafından yönlendirilmektedir. Bu danışmanlar çalıştıkları kurumlardaki belirlenen politikalar çerçevesinde hedeflerine ulaşmak üzere ortak düşünceyi raporlayarak yöneticilerine sunmaktadırlar. Sunulan bu raporlar çerçevesinde çıkartılması planlanan yasaya ilişkin parlamenterlere ve yürütmedeki yetkilileri etkileme ve baskı kurma çalışmaları yapılmaktadır. Bu lobicilik faaliyetleri aynı zamanda parlamenterler ve hükümet arasında bir köprü vazifesi olarak da değerlendirilmektedir.

Lobicilik faaliyetleri çıkarılacak yasaların olası sonuçlarını değerlendirerek parlamenterleri uyarma şeklindeki görevi de ifa etmektedir. Ayrıca lobiciler yasa önerilerini daha oluşma aşamasında iken etkilemeye uğraşarak, temsil ettikleri örgütün çıkarlarını yasaya yansıtmaya çalışırlar(Oktay, 2002:93).

Tarihsel sürece bakıldığında günümüzdeki gibi olmasa da bir çeşit lobicilik faaliyetleri yürüten topluluklara rastlamak mümkündür. İngiltere kökenli olan Anglo-sakson uygulaması olan bu örgütlü yapılanmanın ilk defa İngiltere ve ABD’de görüldüğünden bahsedilmektedir(Aziz, 2017:32). Bu tür topluluklar daha çok baskı grupları olarak ortaya çıkmış, fakat zaman içinde lobicilikte farklı teşkilatlanma, yöntem ve teknikler söz konusu olduğunda siyasal iletişimde farklı olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Lobicilik faaliyetlerinin ana amacı hükümeti ve milletvekillerini etkilemektir. lobicilik siyasal partiler ve adaylar ile yakın ilişki içinde olup seçim kampanyaları döneminde bu kişi ve kurumlara maddi destekte bulunabilmektedirler. Örneğin ABD’de Ermeni ve Yahudi lobileri Kongre ve Amerikan hükümetini özellikle uluslararası politikalarında baskı altına alabilmektedirler.

Lobilerin Amerikan iç ve dış politikasındaki ağırlıklı rolü bilinmektedir. Konuya ABD dış politikası açısından baktığımızda karşımıza “etnik“ lobiler çıkmaktadır. Bunlar içinde en çok bilineni, konuşulani ve en başarılı olanı muhakkak ki “güçlü“ Amerikan Yahudi Lobisidir. Yahudi Lobisi Amerikan sistemine göre federe ve federal düzeyde teşkilatlanan birçok kuruluştan oluşmaktadır. Farklı görüşleri ve hayat tarzlarını temsil eden bu kuruluşlar İsrail’in “güvenliği ve ihtiyaçları” söz konusu olunca birleşmekte ve birlikte hareket edebilmektedir(<http://www.hurriyet.com.tr>’den akt. Çakır ve Okyay, 2019:38).

Lobicilik faaliyetlerinin son zamanlarda görünen en önemli örneği ise ABD’de yaşayan Yahudi Lobiciler, Amerikan Hükümetine Kudüs’ün, İsrail’in başkenti olarak tanıma kararı almasında büyük baskı göstermiştir.

Son dönemlerde siyasal iletişim perspektifinde ortaya çıkan bir başka aktör ise, “Sivil İtaatsizlik (Civil disobedience)” aktörleridir. Marshall, sivil itaatsizlik kavramını kısaca bir topluluğun tümünün ya da bir bölümünün, hükümet politikalarını şiddete dayanmayan yollarla değiştirme çabası içinde, devletin yasaları ve kararnamelerine uymayı veya vergi ödemeyi reddetmesi olarak tanımlamaktadır(Marshall, 2005:662).

Toplumun suç olarak kabul etmediği, sonucunda şiddete yol açılması öngörülmeven, hedefine ulaşması için sürekli olarak toplantı ve eylemler düzenleyen, iktidarın çıkarttığı yasa ve kararnamelere karşı çıkan topluluğa “Sivil itaatsizlik” denmektedir.

Sivil itaatsizlik eylemleri, kamuoyunu etkilemek, belirlenen düşünce ve politikaların siyasal iktidar tarafından düzenlemelerde yer vermesini sağlamak amacıyla siyasal iletişimin tüm teknik ve yöntemleri kullanmaktadır. Bu durum bize sivil itaatsizliği siyasal bir aktör konumuna getirmektedir.

Terör grupları yasadışı siyasal iletişim aktörlerinden biridir. Hukuki temeli olmayan ve belli bir siyasi gayeyi gerçekleştirmeyi amaç edinen yasa dışı örgütlere terör grupları denmektedir (Aziz, 2017:37). Terör grupları faaliyet gösterdikleri ülkelerin yasalarına uygun olmadıkları için illegal pozisyonadırlar. Bu gruplar kendilerinin talep ettikleri hakları kazanmak için teşkilatlanmış ve eylemlerini de daha çok o ülkenin sınırları dışında veya yeraltında gerçekleştirmektedirler.

Terör grupları dikkatleri üzerine çekmek ve kamuoyuna kendinden bahsettirmek için eylemlerinde şiddet yoluna da başvurumaktadırlar. Terör grupları, insan ve uçak kaçırma, cana ve mala zarar verme, bombalama eylemleri, yakma, yıkma gibi şiddete dayanan olayları da propagandalarını yapmak için gerçekleştirmektedirler. Terör grupları daha çok etnik gruplara, azınlıklara, siyasal rejimlere ya da yönetimlere karşı olmak amacıyla bir araya gelmektedirler.

Tarihte ilk kez, Birinci Dünya Savaşı’nın ardından bağımsızlıklarını kazanmak isteyen gruplar tarafından kendilerine “özgürlük savaşçıları ya da bağımsızlık savaşçıları” adını vermişlerdir. Bir süre sonra iki kutuplu dünyada komünizmin ve

sosyalizmin yayılması amacıyla bölgesel nitelikte etnik gruba ya da yönetime karşı çıkmak için gruplar da kurulmuştur. Ülkeler bu tür gruplara şiddete başvurmadıkları sürece herhangi bir müdahalede bulunmayabilirler. Bu gruplar şiddete başvurdıklarında ya da uluslararası camiada ülkeye zarar verici girişimlerde bulunduklarında, ülkeler bu grupların tüm faaliyetlerini sonlandırmak için onları bulundukları noktada yakalayabilmekte ya da imha edebilmektedirler.

Günümüzde dünyanın farklı coğrafyalarında ve farklı ülkelerinde terör grupları bulunmaktadır. İspanya yönetiminden otonom idare isteyen ETA, İrlanda'da İngiltere yönetimine karşı olan IRA (Kuzey İrlanda Cumhuriyet Ordusu), Nijerya ve komşu Afrika ülkelerinde faaliyet gösteren Eş-Şebab, Türkiye, Suriye, Irak ve İran'da bulunan PKK (Kürdistan İşçi Partisi), MLKP (Marksist-Leninist Komünist Partisi), Suriye ve Irak'ta son dönemlerde kitlesel şiddet eylemleriyle adını dünya kamuoyuna duyuran İŞİD-DAEŞ (Irak ve Şam İslam Devleti) en bilinen terör gruplarıdır.

Terör grupları yasadışı oldukları için yapacakları eylemler büyük bir gizlilik içinde gerçekleşmektedir. Bu grupların en önemli amaçları adlarını yaptıkları eylemlerle bölgede ve yörede duyurabilmektir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte terör grupları iletişim araçlarına sahip olabilmekte ve eylemlerini daha kısa sürede ve daha fazla etkiyle tüm dünyaya yayabilmektedirler. Aynı zamanda bu gruplar eylem gerçekleştirdikleri ülkelerin dışında kendilerini destekleyen başka ülkelerde karasal yayınlar da yapabilmektedirler. Bu durum siyasal iletişimin teknik ve yöntemlerini etkin bir şekilde kullandıkları görülen terör gruplarını yasadışı bir siyasal aktöre dönüştürmektedir.

1.5. SİYASAL İLETİŞİMİN TÜRLERİ

Siyasal aktörlerin seçmenlere ulaşmak suretiyle onları ikna etmek için başvurdıkları çeşitli siyasal iletişim teknik ve yöntemleri bulunmaktadır. Literatürde bu teknik ve yöntemlerin bünyesinde yer aldığı siyasal iletişimin türlerine ilişkin birçok kategorilendirme mevcuttur. Burada günümüzde en çok kullanılan siyasal iletişim tekniklerine değinerek siyasal iletişim türlerini; “Amaca göre siyasal iletişim ve siyasal

aktör ve hedef alıcının konumuna göre siyasal iletişim olmak üzere iki alt başlıkta ele alacağız.” (Arslan, 2016:713)

1.5.1. Amaca Göre Siyasal İletişim

Literatüre bakıldığında siyasal iletişimin türleri benzer şekilde kategorilendirilmiştir. Bu araştırmada siyasal iletişimin türleri; Aziz (2017)’in, belirttiği gibi “amacına göre siyasal iletişim; kurum içi siyasal iletişim, ülke içi siyasal iletişim, uluslararası siyasal iletişim, uluslararası siyasal örgütler” olmak üzere dört alt başlıkta ele alınmıştır.

1.5.1.1. Kurum içi siyasal iletişim

Siyasal aktörler kurum içi iletişimlerini iki boyutta gerçekleştirirler. İlk boyutta, yapıya ait güncel politikaların belirlenmesine ilişkin siyasal bir iletişim kurulmaktadır. Diğer boyutta ise siyasal aktörlerin kurumun dışına aktaracağı iletileri öncelikle yapıda görüşülerek kurum içi üyeler tarafından benimsenmesi ve içselleşmesi durumudur. Kurum içinde siyasal aktörün vereceği mesajların içselleştirilmesi, dışarıya verilecek mesajın etkisini daha da arttırmaktadır.

Genellikle siyasal aktörler dışa verecekleri mesajları ilk önce kurum içinde; genel merkezlerinde daha sonra il ve ilçe örgütlerinde tartışmaya ve benimsemeye açmaktadır.

1.5.1.2. Ülke içi siyasal iletişim

Devlet başkanları, hükümetler, milletvekilleri, yerel yönetimler, baskı grupları gibi siyasi aktörler tarafından ülke içine yönelik verdikleri siyasi demeçler ve mesajlar ülke içi siyasal iletişim türü kapsamında yer almaktadır.

Siyasal aktörlerin ülke içi meseleleri gündeme taşıdığı ve buna yönelik verdikleri mesajlar, ülkenin güvenliğine ve toprak bütünlüğüne ilişkin konulara ait olduklarında uluslararası boyuta da taşınabilmektedir. Özellikle geniş katılımlı toplantılarda, mitinglerde ve gösterilerde siyasal aktörlerin ülke içine yönelik verdikleri mesajlar doğrudan doğruya başka bir ülkeye mesaj göndermekten daha etkili olabilmektedir.

1.5.1.3. Uluslararası siyasal iletişim

Siyasal iletişim ulusal düzeyli olmasının yanı sıra uluslararası boyuta da sahiptir. 1950’li yıllardan itibaren değişen dünya düzeni ile birlikte sınırların ve mekanların kalktığı bir küresel yaşamda ülkeler birbirleriyle ittifak kurmak mecburiyetinde kalmıştır. Yeni dünya düzeninde tek başına yaşamanın getirdiği güçlükler ülkelerin birbirlerine olan ihtiyacını daha fazla arttırarak uluslararası örgütlerin de kurulmasını sağlamıştır.

Uluslararası siyasal iletişimin tarihsel gelişimine bakıldığında ülkelerin yurtdışındaki temsilcilikleri, elçilik ve konsoloslukları ülkeler arasındaki sosyal, ekonomik ve siyasal her türlü ilişkiyi kurmak amacıyla faaliyetlerine başlamıştır. Ülkeler arasındaki siyasal iletişimin güçlenmesiyle birlikte her alanda karşılıklı etkileşim ve güçlenen bir ilişki söz konusu olmuştur.

Ülkeler geleneksel anlamdaki diplomatik ve uluslararası siyasal ilişkilerini elçileri vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Ülkelerin yurtdışında yürüttükleri siyasal iletişim politikalarını elçileri vasıtasıyla yürüttükleri için elçiler bir anlamda uluslararası siyasal iletişimin siyasal aktörü konumunda değerlendirilmektedir.

Günümüzde toplumların ve ülkelerin, uluslararası düzeyde siyasal iletişime daha fazla ihtiyacı vardır. Ülkeler uluslararası siyasal iletişimde politikalarını hem elçileriyle birlikte yürütmekte, hem de daha çeşitli kanallar üzerinden, daha geniş ve daha kapsamlı olarak uygulamaktadırlar.

Ülke güvenliği, komşularla ilişkiler, savaş olasılıkları, ulusal çıkarların korunması, uluslararası örgütlerle olan ilişkiler ve bağlantılar gibi önemli konularda uluslararası siyasal iletişimin etkisinden söz edilmektedir.

1.5.1.4. Uluslararası siyasal örgütler

Siyasal iletişimin bir başka türü uluslararası siyasal örgütlerdir. Ülkeler dünya tarihinde yaşanan dinamiklerin ardından özellikle ikinci dünya savaşının sona ermesinin ardından uluslararası siyasal örgütlere üye olmuşlardır.

En bilinen ve geniş kapsamlı üyeye sahip uluslararası siyasi örgütler; Birleşmiş Milletler, NATO (Kuzey Atlantik Anlaşması), İslam İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Türk Keneşi (Konseyi), Arap Ligi, Afrika Birliği, Bağımsız Devletler Topluluğu, Şangay İşbirliği Örgütü, Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği, Uluslararası Ekonomik Örgütlerdir.

Birleşmiş Milletler, ikinci dünya savaşının sona ermesinin ardından dünyadaki bütün ülkelerin katıldığı siyasi iletişim bağlamındaki en geniş ve kapsamlı uluslararası örgüttür. Birleşmiş Milletler, "...20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan savaşların ve barışa yönelik tehditlerin tekrarını önlemek ve uluslararası barış ve güvenliği korumak ..." amacıyla kurulmuştur (Aziz, 2017:49). Birleşmiş Milletlerin günümüzde 193 üyesi bulunmaktadır (<https://www.un.org/>).

NATO (North Atlantic Treaty Organisation/ Kuzey Atlantik Anlaşması), İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Amerika Birleşik Devletleri tarafından komünizme karşı kurulan askeri ve siyasi bir uluslararası savunma örgütüdür. Örgüt, günümüzde üyeleri arasında askeri ve savunma alanlarının dışında ekonomik, ticari ve sosyal alanlarda da ilişki sağlamaktadır. Örgütün günümüzde 29 üye ülkesi mevcuttur (<https://www.nato.int/>).

İkinci dünya savaşının ardından kurulan Avrupa Topluluğu, 1993 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu adıyla, günümüzde ise Avrupa Birliği olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Ekonomik alanda işbirliği amacıyla kurulan Avrupa Birliği kuruluşundan itibaren her geçen yıl üye sayısını arttırmış ve çalışma alanlarını daha da genişletmiştir. Siyasi İletişimin Avrupa kıtasında görülen en üst siyasi örgütü olma özelliği taşımaktadır. Örgütün hali hazırda 27 üye ülkesi vardır (<https://europa.eu/>).

Avrupa Konseyi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve çoğulcu demokrasi ilkelerini korumak ve güçlendirmek; hoşgörüsüzlük, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve azınlıklar; sosyal dışlama, uyuşturucu madde ve çevre konularındaki sorunlara çözüm aramak; Avrupa kültürel benliğinin oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla 5 Mayıs 1949'da kurulmuştur (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Konsey 10 üye ile kurulmuştur. Merkezi Strazburg olan konseyin, hali hazırda 47 üyesi bulunmaktadır (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Avrupa Konseyi, askeri ve savunma alanı dışında üye ülkeler arasında siyasi, ekonomik, kültürel, hukuki ve benzeri alanlarda işbirliği yapmaktadır. Konsey, norm oluşturma, bu normları kodifiye etme ve denetleme gibi görevleri de icra etmektedir.

Uzun adı Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi olan Türk Keneşi, 3 Ekim 2009 tarihinde Azerbaycan'ın Nahçıvan Özerk Bölgesi'nde Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye Devlet Başkanlarının bir araya gelerek kurduğu uluslararası bir örgüttür.

Türk Keneşi, üye ülkeler arasındaki karşılıklı güven, dostluk ve iyi komşuculuğun güçlendirilmesi, bölgede ve dünyada barışın hakim kılınması, güvenlik ve emniyetin güçlendirilmesi, ortak çıkarların söz konusu olduğu dış politika meselelerinde ortak tutum belirlemeye çalışılması, uluslararası terörizm ve ayrılıkçılık, aşırı akımlar, insan kaçakçılığı, yasadışı uyuşturucu ticareti ile narkotik ve psikotropik maddelerle uluslararası mücadelede eşgüdümün sağlanması gibi siyasi, askeri, ticari, ekonomik, enerji, ulaşım ve benzeri alanlarda işbirliğini güçlendirmek amaçlarıyla faaliyetlerini aktif olarak sürdürmektedir (<https://www.turkkon.org/>).

Türk Keneşi'nin yapısında Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksallar Konseyi ve Sekreteryaya organları bulunmaktadır. Türk dilli ülkelerin siyasal iletişim teknik ve stratejilerini kullanarak ortak siyasal mesajlarını verdiği en üst makam Türk Keneşi'dir.

Arapça adı Câmîatü'd-düveli'l-Arabiyye olan Arap Ligi, İngilizce Arab League ya da League of Arap States olarak tanımlanmaktadır. Arap Ligi, bağımsızlıklarını yeni kazanmış kurucu üyelerin İngiltere, Fransa ve İtalya gibi devletlerin sömürgeci siyasetlerini sürdürmeleri karşısında hürriyet ve hakimiyetlerini korumak, siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal güçlerini birleştirmek gayesiyle 22 Mart 1945'te kurulmuştur (İhsanoğlu, 1991:325)

Afrika Birliği, 1963 yılında kıtada politik, sosyal ve ekonomik bütünleşmenin sağlanması, kalkınmanın hızlandırılması, barış ve istikrarın korunması ve demokrasi ile iyi yönetim ilkelerinin benimsenmesi amacıyla kurulmuştur. Birliğin merkezi Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'dır(<http://www.mfa.gov.tr/>) Günümüzde Afrika Birliği'nde 55 üye devlet bulunmaktadır (<https://au.int/>).

Bağımsız Devletler Topluluğu, Sovyetler Birliği'nin yıkıldığı dönemde daha önce Sovyetler Birliği yönetimi altında olan ülkelerin tarihi ve kültürel bağlarını koruyarak, aralarındaki işbirliğin devam etmesi amacıyla 8 Aralık 1991'de Belarus'un başkenti Minsk'te Belarus, Rusya Federasyonu ve Ukrayna devlet başkanları arasında yürütölen görüşmeler neticesinde kurulmuştur (<http://www.tuicakademi.org/>).

Bağımsız Devletler Topluluğu'nun günümüzde Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya Federasyonu, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna olmak üzere 11 üyesi bulunmaktadır (<http://www.cisstat.com/>).

Şangay İşbirliği Örgütü, "Şangay Beşlisi" adının da verildiği Kazakistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Kırgızistan, Rusya Federasyonu, Tacikistan ve Özbekistan'ın 15 Haziran 2001'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin Şangay şehrinde imzaladığı anlaşmayla kurulmuştur (<http://rus.sectesco.org/>).

Örgüt, üye ülkeler arasında karşılıklı güven, iyi komşuculuk ve dostluk ilişkilerinin güçlendirilmesi, bölgesel barış, güvenlik ve istikrarın korunması için ortak çaba sarf edilmesi, terörizm, köktencilik, ayrılıkçılık, örgütlü suçlar ve yasadışı göçle ortak mücadele edilmesi, ayrıca siyaset, ekonomi, bilim ve teknoloji, kültür ve eğitim, enerji, çevre konularında işbirliğinin geliştirilmesi gibi temel amaçlara ulaşmayı hedeflemektedir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Örgütün hali hazırda Hindistan, Kazakistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Kırgızistan, Pakistan, Rusya Federasyonu, Tacikistan ve Özbekistan olmak üzere 8 üyesi bulunmaktadır. Afganistan, Belarus, İran ve Moğolistan gözlemci statüsünde örgüte

katılım sağlarken, Azerbaycan, Ermenistan, Kamboçya, Nepal, Türkiye ve Sri Lanka ise örgütün diyalog ortaklarıdır(<http://rus.sectesco.org/>).

Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği, 1967 yılında Tayland'ın başkenti Bangkok'ta; ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, eğitim ve diğler alanlarda işbirliği, adalet kavramına, hukuk ve Birleşmiş Milletler ilkelerine saygı çerçevesinde bölgesel barış ve istikrarın sağlanması amacıyla kurulmuştur (<http://www.mfa.gov.tr/>).

ASEAN'ın kurucuları Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland'dır. Örgütün hali hazırda Brunei, Kamboçya, Endonezya, Laos, Malezya, Myanmar, Filipinler, Singapur, Tayland ve Vietnam olmak üzere 10 üyesi vardır(<https://asean.org/>).

Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF), Dünya Bankası-DB (World Bank-WB) gibi teşkilatlar da yine uluslararası siyasal iletişimde bulunan uluslararası ekonomik örgütlerdir. Söz konusu bu uluslararası örgütler siyasal iletişimin teknik ve stratejilerini etkin biçimde kullanmaktadırlar.

1.5.2. Siyasal Aktör ve Hedef Alıcının Konumuna Göre Siyasal İletişim

Siyasal iletişimin yapıldığı mekana bağılı olarak siyasal iletişimi; yüzyüze iletişim ve uzaktan/araçlı iletişim olarak iki kategoride ele alınabiliriz.

1.5.2.1. Yüz yüze iletişim

Yüz yüze iletişim tür ve yöntemlerinde; mesajı kodlayarak ileten kaynak ile alıcı kitle dar ya da geniş alanlarda aynı mecralarda bulunmaktadır. Siyasal iletişimde yüz yüze iletişim en eski ve en etkili türüdür. Yüz yüze iletişimde sözlü iletişim ve beden dili kullanılmaktadır. Bu tür siyasal iletişimde mesajlar sözlü olarak verilmekte ve geribildirim sınırlı da olsa kısa sürede alınmaktadır. Siyasal iletişimde bir partinin ya da adayın genel miting ve kamusal alanlarda verdiği siyasal mesajlar, hedef kitlenin kalabalık olmasından dolayı geribildirim alkış ve genel sözler dışında çok azdır. Fakat partinin adayı çalışmalarını daha küçük yerleşim yerlerinde, mahalle toplantıları ve ev ziyaretlerinde yürüttüğü esnada verdiği mesajlara geribildirim anında ve çok daha kapsamlı olmaktadır.

Seçmenle yüz yüze iletişimin kurulması bakımından gerek aday ya da partinin gönüllüleri ve gerekse parti lideri ya da adayın kendisi seçmenin iknası açısından önemli bir etkiye sahiptir(Güllüpunar, 2012: 82).

Seçim kampanyalarında seçmenlerle iletişim kurmak için kullanılacak yöntemlerin başında yüz yüze iletişim yöntemleri gelmektedir. Yüz yüze iletişim seçmeni ikna etmenin en ideal yöntemidir (Devran,2004:212). Yüz yüze iletişim, siyasal iletişim bağlamında verilen mesajların iletişim teknik ve stratejilerinin kullanılması suretiyle en etkin geribildirim alınacağı türlerin başında gelmektedir. Bu çerçevede yüz yüze iletişim, dünyada siyasi parti liderlerinin seçim kampanyaları döneminde ya da bu dönemin dışında bakış açılarını hedef kitleye duyurmak ve onların tepkilerini ölçmek için en sık başvurdukları yöntemdir.

Siyasi parti liderleri seçmenlerle en çok konferanslar, kongreler, sempozyumlar, seminerler gibi bilimsel faaliyetler ve miting, sergi, konser, ev ve hasta ziyaretleri, düğün, nişan, yıldönümü, anma gibi toplumsal olaylar, ülke içi ve dışı geziler aracılığıyla yüz yüze iletişim kurmaktadır.

1.5.2.2. Uzaktan/araçlı iletişim

Uzaktan iletişim (tele-communication), verici ile alıcının birbirini görmeden, herhangi bir iletişim aracını kullanarak yaptığı iletişim türüdür. Buna “araçlı iletişim” de denmektedir (Aziz, 2016:63).

Araçlı iletişimde kullanılan araçlar dünyada görülen sosyolojik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Tarih boyunca araçlı iletişimde kullanılan araçlar; mektup, telgraf, telefon, teleks, faks başta olmak üzere görsel ve işitsel araçlardan CD, VCD, DVD, görüntü ve ses kasetleridir. Teknolojinin zirveye çıktığı 21.yüzyılda bilgisayar ve internetin tartışmasız en önemli ve etkili araçlar olduğu ifade edilmektedir.

İnternet aracılığı ile elektronik posta (e-posta) gibi bireysel iletişim kanalları ile rapor, broşür, afiş, panolar, simgesel-özellikle siyasal partilerde, geçerli olan-pankart, bayrak, flama, rozet ya da özendirme (promosyon) nitelikli farklı eşyalardan oluşan iletişim araçlarıdır (Aziz, 2017:50).

-Mektup: Günümüzde giderek kullanımı azalan, aracı iletişim tekniklerinin klasik bir türüdür. Belge niteliği de taşıyan mektup günümüzde dar kapsamlı çevre içinde araçlı siyasal iletişimin etkili bir türü olarak kullanılmaktadır.

-Telefon: Ses ile iletişim kurulan bir araçtır. Daha çok siyasal aktörlerin yakın çevresinde bulunan kişilerle, çalışma arkadaşlarıyla ve sık ilişki kurduğu insanlarla kullandığı bir siyasal iletişim aracıdır. Bu iletişim aracı kayıt altına alınmadığı sürece tekrarlanması ve başkaları tarafınca bilinmesi söz konusu değildir. Ulaştığı kitle sınırlı olmaktadır, teknolojik gelişmelerin getirilerinden biri olan telekonferans yöntemiyle daha fazla insana hitap edebilmektedir. Mobil telefonlarla birlikte internetin de yardımıyla günümüzde kısa sürede çok daha etkili siyasal mesajlar iletilmektedir. 15 Temmuz 2016'da Türkiye'de gerçekleşen başarısız darbe girişiminde cuntacı gruba karşı demokrasinin galip gelmesi için Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Türk milletine mobil telefonla direniş çağrısında bulunması yakın tarihin en önemli ve etkin araçlı siyasal iletişim örneğidir.

-Kitle İletişim Araçları: Tiyatro, kitap, fotoğraf, plak, kaset, CD, VCD, DVD, sinema, radyo, televizyon ve internet gibi geniş kitlelere ulaşabilen araçların tamamıdır. Bir başka ifadeye göre kitle iletişim araçları, yazılı ve görsel-ışitsel olarak gazete, dergi, radyo ve televizyon yayınları ile interneti kapsamaktadır (Aziz, 2017:53).

-Sosyal Medya: 21. Yüzyılda gelişen teknolojiyle birlikte adından söz ettiren sosyal medya sıradan vatandaşların, kullanımının yanı sıra siyasal aktörler tarafından da sıklıkla kullanılmaktadır. Günümüzde neredeyse her siyasal aktör sosyal medya hesabı üzerinden seçmenlere hitap etmekte ve herhangi bir konuya ilişkin düşüncesini, siyasi demeçlerini açıklamakta ve aktarmaktadır.

1.6. SİYASAL İLETİŞİMİN YÖNTEMLERİ

Siyasal iletişimin yöntemleri; siyasal propaganda, siyasal reklam, siyasal halkla ilişkiler ve siyasal kampanyalardan oluşmaktadır.

1.6.1. Siyasal Propaganda

Propaganda Latince “propoger” kavramından türetilmiş, sözlük dilinde inandırmak, ikna etmek, üretmek ve yaymak gibi anlamları ifade eden iletişimsel bir olgudur (Armağan, 1999:418).

Tarihte ilk kez Aristoteles propagandayı, “akıl ve duyguyu bir araya getiren retorik” (Ekinci, 2008:202) olarak ifade etmiştir. Aysel Aziz propagandayı “mesajların otoriter bir üslupla tek taraflı ve yoğun olarak hedef kitleye aktarılması”(Aziz, 2017:16) olarak tanımlamıştır.

Bir başka tanıma göre ise propaganda; siyasal sistemi elde etmek isteyenlerin seçmen desteğini elde etmek amacıyla ortaya koydukları, genellikle seçmen beklentilerine göre oluşturdukları programları ifade etmektedir (Doğan, 2017:34).

Bu tanımlamalardan yola çıkıldığında propagandayı; *“kamuoyuna ve topluma yönelik otoriter bir üslupla, tek taraflı ve yoğun bir biçimde verilen mesajlar”* şeklinde ifade edilebiliriz. Bu mesajlarla topluma belirli bir düşüncüyü benimsetme ve toplumu belirli bir yönde harekete geçirme eylemi söz konusudur.

Propagandanın gelişim tarihine bakıldığında propagandanın, kilisenin ortaya çıkmasının ardından Hristiyanlığın yayılması, kilise öğretilerinin halk tarafından benimsenmesi amacıyla en iyi biçimde kullanıldığı görülmektedir. 1789 Fransız Devrimi dönemine kadar geleneksel kullanımını sürdüren propaganda, bu sürecin teorisyenleri tarafından değişime uğramış, bu değişim, Nazi Almanyası’nda Dr. Gobbels’in elinde korkunç bir silaha dönüşmüştür(Ekinci, 2008:202). Propaganda özellikle 2.Dünya Savaşı yıllarında radyonun kullanılmasıyla birlikte büyük bir sıçrayış yaşamış ve savaşın seyrinin değişmesine neden olmuştur.

İletişimsel perspektiften bakıldığında propaganda, bir bireyin ya da grubun, başka bireylerin ya da grubun tutumlarını belirleyip biçimlendirmek ve denetim altına almak için, kitle iletişim araçlarından yararlanılarak onların tepkilerini istemediğimiz doğrultuda belirleyebilmek için gerçekleştirilen bilinçli bir girişim olarak tanımlamak mümkündür (Armağan, 199:418).

Propagandanın belli bir amaca hizmet etmek için önceden seçilmiş ve ayıklanmış verileri kitlelere benimsetme amacı bulunmaktadır. Bu hedefe ulaşabilmek için, elindeki bilgilerin araştırılarak kaynağının güvenilir olduğunu teyit edilmiş olması, kitlenin mesajları almaya hazır bir hale getirilmesi, çoğunluktan söz edilmesi, sayılar yerine yuvarlak rakamlar ve oranlar kullanılması, bilinen ortak noktalardan siyasal söylemlere dayanak çıkarılması gibi eylemlerin yerine getirilmesi gerekmektedir.

Propaganda da belli bir düşüncenin başkaları tarafından kabul edilmesi, benimsenmesi ve kontrol altına alınmak istenmesi gibi zorlayıcı unsurlar bulunmaktayken siyasal propaganda da ise ikna unsuru ön plana çıkmaktadır. Siyasal propagandanın ikna bağlamında ele alınması gerektiğini belirten Tom Bryder (Bryder,2008:102) siyasal propagandayı; “izleyicileri propagandacının kendi düşüncelerinin ve politikalarının erdemleri hakkında inanmasını sağlamaya yönelik bir çabaya ikna etmek meselesidir” şeklinde tanımlamaktadır.

Aysel Aziz ise siyasal propagandayı seçim dönemindeki yöntem ve teknikler bağlamında ele alarak, “Siyasal propaganda, seçim dönemlerinde ilgili yasal düzenlemeler çerçevesinde ülke genelinde yürütülen propaganda çalışmalarında kullanılan yöntem ve tekniklerin tümü” olarak ifade etmektedir (Aziz, 2007: 72).

Siyasal açıdan ele alındığında, demokratik yönetim sistemlerinde hayati bir fonksiyon üstlenen siyasi partilerin seçmenleri etkilemeye yönelik yaptıkları çeşitli etkinlikler içinde siyasal propaganda da önemli bir yere sahiptir. Bu durum siyasi partilerin propaganda bağlamında gerçekleştirdikleri etkinlikler ve çalışmalar aracılığıyla seçmenleri kendi lehlerine etkilemeye çalışmalarıyla açıklanabilmektedir. Bu şekilde siyasi partiler oylarını arttırabilmektedirler. Bu perspektiften ele alındığında siyasal partiler, siyasal propagandayı etkin bir şekilde kullanmak suretiyle seçimlerde oylarını arttırmak ya da korumak gibi seçmenlerinin davranışlarını etkilemeye yönelik eylemlerde bulunmaktadır.

1.6.2. Siyasal Reklam

Siyasal iletişimin bir diğer bileşeni ise siyasal reklamdır. Seçim dönemlerinde siyasal partilerin ve adayların kamuoyuna tanıtılmasında siyasal reklamlar aktif rol

oynamaktadır. Günümüzde siyasal partilerin adaylarının vizyonlarının yanı sıra medyanın yardımıyla siyasal kampanya süreci boyunca siyasal reklamlar oluşturulmakta ve bu reklamların etkisiyle seçimlerin seyir yönü değişebilmektedir.

Siyasal reklam, aday ve parti tarafından medyadan yer veya zaman satın alınarak, seçmenlerin tutum ve davranışlarını aday lehine çevirebilme amacıyla geliştirilen mesajların hazırlanması ve hedef kitleye sunulma faaliyetidir (Eraslan ve Küçük Durur, 2018:199).

Siyasal reklam, bir adayın potansiyel seçmenlerine uygunluğunu ortaya koymak, adayı en yüksek sayıdaki seçmen kitlesinin ve kitledeki her bir seçmenin tanınmasını sağlamak, rakiplerle ve muhalefetle farkını yaratmak ve minimum araçla, bir kampanyayı kazanmak için gerekli olan oy sayısını elde etmek için kullanılan tekniklerin tümüdür. (Bongrad, 1992:17'den akt. Balcı, 2006: 141).

Bir başka tanımda siyasal reklam, partilerin seçim zamanında oy oranlarını arttırmayı amaçlayan çarpıcı mesajların, profesyonel reklamcılar tarafından görsel, işitsel, ve yazılı olarak medyada yer verilmek üzere hazırlanması olarak ifade edilmektedir (Aziz, 2017:149).

Bütün bu tanımlardan yola çıkıldığında siyasal reklam, siyasal kampanyalar süresi boyunca siyasal partilerin ve adayların, kendi oylarını arttırmak amacıyla belli bir ücret karşılığında kitle iletişim araçlarını etkili biçimde kullanarak mesajları seçmenlere ulaştırma eylemidir. Bu bağlamda siyasi partilerin ve adayların ülkenin sorunlarına bakış açılarının, bu sorunların çözümüne ilişkin düşüncelerinin, çözüm önerilerinin, siyasal vizyonlarının, yaptıklarının ve vaatlerinin anlatıldığı siyasi mesajların yüklü olduğu siyasal reklamlar seçmenin iknası için kullanılan en önemli siyasal iletişim tekniklerinden biridir.

Siyasal iletişimin bileşenlerinden siyasal propaganda ve siyasal reklam çoğunlukla birbiri yerine kullanılmaktadır. Bu iki bileşen birbirine benzerlik göstermektedir. Her iki bileşende de slogan bulunmaktadır. Ancak propaganda tek bir kaynağa sahip ve tek taraflı, tek yönlü bir iletişim gerçekleştirmekte ve geri beslemeye ise sahip değildir. Siyasal reklamda ise çift yönlü bir iletişim söz konusudur.

Geribildirim anlık ya da bir süre sonra gerçekleşmektedir. Propaganda da kaynak belli olmazken, siyasal reklamda kaynak bellidir. Siyasal reklamda belli bir ücret ödemesi yapılmaktayken, propaganda ödeme yapılmamaktadır(Özkan, 2004: 152).

1.6.3. Siyasal Kampanyalar

Kampanya, halkın desteğini almak için rekabete giren farklı toplumsal grupların çabaları neticesinde ortaya çıkan bir iletişim sürecidir (Lilleker, 2013: 67). Lilleker'in tanımından hareketle kampanya, ekonomik, kültürel, sosyal vb. alanlarda toplumun desteğini almak üzere gerçekleştirilen ikna süreci olarak da açıklanabilmektedir.

Siyasal kampanyalar, "iktidara aday olan siyasi parti ve liderler tarafından seçmenlere ulaşmak ve onları ikna etmek amacıyla yürütülen karmaşık ve yoğun iletişim uygulamalarıdır" (Devran, 2004:XVI). Başka tanıma göre ise siyasal kampanya, "siyasi partilerin ideolojilerini, programlarını veya adaylarını seçmenlerin beğenisine sunmak için yapmış olduğu faaliyetlerdir" (Tan, 2002:101)."

Aziz'e göre ise siyasal kampanyalar, "siyasal aktörler; cumhurbaşkanı, devlet başkanı, meclis, hükümet, siyasi partiler ve yerel yönetimler tarafından, dar anlamıyla siyaset yapmak üzere gerçekleştirilen kampanyalardır" (Aziz, 2017:127).

Yapılan bu tanımlamaların ardından siyasal kampanyayı; "Siyasi partilerin ve adayların seçimlerden galip çıkmak, seçmeni etkileyerek ikna etmek, seçmenin onayını ve desteğini almak, bir parti ya da aday lehine seçmenin görüşünü değiştirebilmek için yapılan faaliyetler" olarak ifade etmek mümkündür. Siyasal kampanyalar sadece seçim süreci boyunca değil, bu sürenin dışında da devam ettirilmektedir. Siyasal kampanyaların amacı seçmenlere, ülkenin önemli meseleleri hakkında siyasi partilerin görüş ve düşüncelerini bildirmek, siyasi parti liderlerinin veya adayların tanıtımlarını yapmak, seçim stratejilerini ve mesajlarını iletmek ve seçmenleri belli bir siyasal partiye ya da adaya oy vermelerini sağlamaktır.

Yine siyasal kampanyalar, siyasal partiler tarafından seçim süreci boyunca kararsız seçmenlerin parti ya da aday lehinde bir karar vermesini sağlamak, rakip parti ya da aday tarafında karar veren seçmenlerin düşüncelerini ve oylarını kendi lehlerine çevirmek amacıyla yürütülmektedir.

Siyasal kampanyalar çoğunlukla seçim (genel, yerel ve referandum) dönemlerinde daha aktif yapılmaktadır. Bu süre zarfında yapılan siyasal kampanyalar ekseninde, parti lideri ya da adaylar tarafından öncelikle seçmenle bir iletişim kurulmakta, sonra seçmenlerin düşüncelerine etkide bulunmak için ikna yöntem ve stratejileri uygulanmakta, en sonunda ise seçmenlerin oylarını değiştirmek suretiyle düşünce ve davranışlarında değişikliğinde bulunmasını sağlamaktadır. Kısaca siyasal kampanyalar, siyasi parti liderleri ya da adaylar tarafından seçmenler üzerinde bir iletişim-ikna-davranış sürecidir.

Siyasal kampanyaların fonksiyonlarını ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Özkan, 2004:143; Balcı, 2003:147; Uztuğ, 2004:86'dan akt. Doğan, 2017:70):

- Siyasal kampanyalar, sadece seçmen tercihlerini değiştirmek veya mevcut tutumları pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda seçmenleri oy vermeye ve kampanyaya yardımcı olmaya teşvik eder. Yani kampanyanın işlevleri arasında seçmenlerin siyasal tercihini elde etmenin ya da pekiştirmenin yanında, seçmen mobilizasyonunu sağlayarak sandığa gidip oy vermesini sağlamak ve siyasal kampanya faaliyetlerine etkin bir katılım göstererek partinin organizasyonel yapısı içerisinde yer alarak sürecin bir parçası olmasını sağlamak da amaçlanmaktadır.

- Kampanyalar, seçmenin siyasi aday ile onun gündem konuları karşısındaki tutumu hakkında bilgi sahibi olmasına yardım eder. Ayrıca kampanyalar, farklı görüşlerin tartışılmasını, aralarındaki farklılıkların seçmenlerce ayırt edilmesi suretiyle bilgi düzeylerinin arttırılmasını sağlamaktadır.

- Siyasal kampanyalar, siyasi arenaya yeni çıkan liderleri tanıtarak, onları meşrulaştırır. Seçmenin seçime karşı ilgisini harekete geçirir, meşrulaştırılmasına zemin hazırlar. Liderlerin, retorik performansı, seçmenle iletişimi, vaatleri, projeleri, çeşitli sorunlara yönelik çözüm önerileri kampanya sürecinde seçmen tarafından değerlendirilir.

- Siyasal kampanyalar, siyasi adayın kişiliğine karşı daha olumlu duyguların uyandırılmasına yardımcı olur.

- Siyasal kampanyalar, seçim sürecinin en canlı ve en hareketli bölümünü oluşturarak; seçmenlerin siyasal sisteme bağlanmalarını ve uzlaşma ortamının oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır.

- Yine kampanyalar, adayların değerlendirilmesindeki kutuplaşmayı arttırabilir. Rakip parti ya da adayı destekleyen seçmenlerde şüphe uyandırmayı ve kendi adaylarını veya partilerini olumlu bir kimlikle özdeşleştirmeyi amaçlamaktadır.

- Kampanyalar bir tür eğitim işlevi de görmektedir. Kampanya sürecinde haber medyası ülkenin temel sorunlarını gündeme getirerek seçmenlerin bunları öğrenmesini sağlamaktadır.

Siyasal kampanyalar, başta siyasal parti liderleri ve adaylar olmak üzere siyasal aktörler tarafından kitle iletişim araçlarının ve medyanın en aktif biçimde kullanılması, siyasal reklamlar, broşür, afiş, dar ve geniş katılımlı toplantılar, mitingler, konferanslar, forumlar düzenleyerek seçmenin seçimlere katılımını sağlamak ve oylarını parti ya da aday yönünde kullanmalarını sağlayan etkinliklerdir.

Neticede siyasal kampanyalar, çoğunlukla seçim dönemlerinde tüm siyasal iletişim teknik ve stratejilerini kullanılarak, seçmenlerin düşüncelerine etkide bulunulmak ve oyları parti ya da aday lehine çevirmek için yapılan bir iletişim kurma, ikna etme ve davranış değişikliğine yöneltme faaliyetleri olarak adlandırılabilir.

1.6.4. Siyasal Halkla İlişkiler

Siyasal halkla ilişkiler, tecimsel olarak siyasal iletişim ve halkla ilişkiler kavramlarından oluşmaktadır. Öncelikle siyasal iletişim ve halkla ilişkiler kavramlarını açıklamak gerekmektedir. Siyaset ve iletişim kavramlarının etkileşimi sonucu ortaya çıkan siyasal iletişim araştırmamızın başında, “siyasal süreç ile iletişim süreçlerinin arasındaki ilişkiyi ya da etkileşimi inceleyen bir araştırma alanı” olarak ifade edilmişti.

Siyasal halkla ilişkiler kavramının diğer ayağını oluşturan halkla ilişkiler ise, halkın tutumlarını değiştiren, bir organizasyonun politikaları ve süreçlerini halkın çıkarlarıyla özdeşleştiren, halkın anlayışını ve kabulünü kazanmak için eylem programı uygulayan yönetim etkinliğidir (Keloğlu-İşler, 2007:70). Bu bağlamda, hedef kitle ile

kamuoyu arasında etkili, düzenli ve sürdürülebilir bir iletişim yapısının sağlanması ve geliştirilmesi önemli bir amaç olarak kabul görmektedir.

Siyasal partiler ve siyasal aktörler, seçmenleri kendi istedikleri yönde davranmaları ve oy kullanmaları için hedef kitlesini inandırmak ve ikna etmek noktasındadırlar. Bu noktada siyasal halkla ilişkiler faaliyetlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Süllü'nün ifade ettiği gibi siyasal ikna sürecinde kullanılan tekniklerden reklam, propaganda ve pazarlama manipölasyon özelliği ağır basan teknikler olmaları nedeniyle seçmenlerde verilen mesajlara karşı belli bir karşı koyma direnci oluşturmaktadır (Süllü, 2010:222). Halkla ilişkiler ise bu tekniklere göre daha tarafsız ve demokratik olarak kabul edilmektedir.

Siyasal halkla ilişkiler, siyasal ikna ve kontrol amaçlı stratejik iletişim biçiminde şekillenmektedir. Aynı şekilde, siyasi kampanya bağlamında, seçmen halkın oyu hedeflenmekte, böylece kamuoyunu planlı bir şekilde etkilemenin önemi artmaktadır (Keloğlu-İşler, 2007:91). Farklı bir tanımda siyasal halkla ilişkiler, “siyasal partilerin ve adayların reklam ve pazarlama odaklı siyasal iletişim anlayışına modern halkla ilişkiler anlayışının kazandırılması(Akay, 2012:161)” olarak ifade edilmektedir.

Son tahlilde siyasal halkla ilişkiler, sadece seçim dönemini kapsamamakla birlikte özellikle seçim dönemlerinde siyasal parti ve aktörlerin reklam ve pazarlama odaklı siyasal iletişim anlayışına modern halkla ilişkiler anlayışının kazandırılması ve seçmenin oyunu siyasi partinin ve siyasal aktörün lehinde kullanmaları için ikna yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı faaliyetlerin bütünü olarak tanımlanabilmektedir.

Siyasal halkla ilişkilerin ilk örnekleri ABD’de görülmüştür. 1917 yılında Başkan Wilson tarafından Kamusal Enformasyon Federal Komitesi, ABD’nin Birinci Dünya Savaşı sırasındaki devlet politikalarını halka benimsetmek amacıyla kurulmuştur. 1928’de ABD’de Demokrat Parti, 1938’de de Cumhuriyetçi Parti, ilk daimi halkla ilişkiler bürolarını açmışlardır. İlk siyasal halkla ilişkiler danışmanlık şirketi ise Los Angeles’da Clem Whittaker ve Leon Baxter tarafından kurulmuştur. 1970’li yıllarda ise ABD ve Avrupa’da yüzlerce siyasal halkla ilişkiler şirketi kurulmuştur (Oktay, 2002:79’dan akt. Doğan, 2017: 54).

Siyasal halkla ilişkiler, siyaset aktörleri ve siyaset partileri tarafından, medya alanı ve çalışanları, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları gibi toplumun çeşitli kesimleriyle iletişimi sağlayan stratejik bir idare anlayışı içerisinde yapılmaktadır.

Siyasal halkla ilişkilerin en önemli hedeflerinden biri de siyasi konuların toplumun dikkatine sunmaktır. Siyasal kişiler ve kurumlar politik konuları kamuoyunun dikkatine sunarken medya aracını kullanmaktadırlar. Siyasal halkla ilişkiler ayrıca bilgilendirme, ikna etme ve güven sağlama yoluyla halkın desteğini ve beğenisini kazanmayı amaç edinmektedir.

Siyasal halkla ilişkilerin temel amacı ve fonksiyonları şu şekilde ifade edilmektedir (Varol, 1994: 83; Uztuğ, 2004:375'ten akt. Doğan, 2017: 56):

- Partilerin toplumdan kopmasını, topluma ve kaynaklarına yabancı kalmasını önleyici çalışmalar yapmak,
- Siyasal-yönetimsel karara alma süreçlerini parti felsefesi doğrultusunda yönlendirmek,
- Parti taraftarlarının bu aidiyetlerinden dolayı gurur duyabilmelerine, “biz” duygusu geliştirebilmelerine, katkı sunacak etkinliklerde bulunmak,
- Siyasal kampanyaların organizasyonunu düzenlemek,
- Partilerin yerel teşkilatlarına siyasal kampanyalar için destek sağlamak,
- Parti temel eğilimleri doğrultusunda tanıtma dokümanları hazırlamak ve bunları kamuoyuna sunarak tartışma gündemini belirleyici, yönlendirici hazırlıklar yapmak,
- Partinin savunduğu değerlerin yaygın ve güçlü olduğu kanısını oluşturan ve geliştirici iletişim tarzı olarak proaktif bir strateji izlemek,
- Partinin toplumsal yaşamın her alandaki sorunlar konusunda duyarlı olduğu imajını oluşturmak ve geliştirmek,
- Haber değeri olan hikayelerin ve kurgusal olayların planlaması ve duyurum çabalarını organize etmek,
- Aday ya da partinin gündemi yakalaması ve oluşturulmasına yönelik gerçekleştirmek,

- Adayın kitle iletişim araçlarının doğasına uygun olarak sunumunu tasarlamak,
- Hedeflenen aday imajının oluşturulmasında eşik bekçileri ve köşe yazarlarına bilgi akışını sağlamakla etkin olmak, bir anlamda haber akışını denetlemek.

1.7. SİYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK AMBLEM

1.7.1. Amblem

Etimolojik olarak incelendiğinde amblem Yunanca; ἔμβλημα-emblema sözcüğünden türemiş ve yine Yunanca, “sembolik mana taşıyan ibare veya resim” anlamını ifade etmektedir (Tietze, 2002:163). Türk Dil Kurumu’na göre “belirtke” (<https://sozluk.gov.tr/>) olarak ifade edilen amblem Becer, (2004)’e göre, “Ürün ya da hizmet üreten kuruluşlara kimlik kazandıran, sözcük özelliği göstermeyen; soyut ya da nesnel görüntülerle ya da harflerle oluşturulan simgelerdir” (Becer, 2004:195’ten akt. Taşkın ve Ermumcu, 2011:12).

Yine Becer’in yaptığı tanımın aynısı Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı’nın eğitim modüllerinde de yer almaktadır. Bu modüllerde amblem; “Ürün ya da hizmet üreten kuruluşlara kimlik kazandıran, sözcük özelliği göstermeyen; soyut ya da nesnel görüntülerle ya da harflerle oluşturulan simgelerdir” şeklinde yer almaktadır (MEB, 2011-4).

Farklı bir tanıma göre amblem; “Bir nesneyi, bir kurumu ya da kuruluşu temsil eden, sözcük özelliği göstermeyen harf veya çeşitli işaretlerin görüntüsüdür” (Tepecik, 2002:61).

Bir kurumu ya da düşünceyi temsil eden amblemler görsel bir simgedir. Amblemin tasarımı esnasında “sembolik bir” dil kullanılmaktadır. Sembol görsel tasvir aracılığıyla herhangi bir terimin, nesnenin, olgunun görsel açıklaması, resimsel bir araçtır.

Yüzyıllar boyunca türlü amaçla birçok semboller, simgeler ve amblemler kullanılagelmiştir. Amblemin yapımında kullanılan görsel unsurlarda içinde bulunulan coğrafyadan fiziki, beşeri ve sosyokültürel özellikler ve dini faktörler de yer almaktadır.

Farklı bir ifadeyle amblem, bir kurumu anlatan simgedir. Hedef kitleye o kuruluşun karakteri, çalışma alanı görüntüsü, hizmet anlayışı, felsefesi, boyutları, kalitesi ve başarıları hakkında bilgi vermektedir (Çoroğlu, 2002:116).

Bu tanımlamalardan yola çıkıldığında amblemi; “Herhangi bir nesneyi, kurumu ya da ürünü görüntü ve harflerle anlatan, ürün ya da hizmet üreten kurumlara kimlik kazandıran simgelerdir” şeklinde ifade edebiliriz. Herhangi bir ürün, kurum ve nesnenin tarihsel süreç içerisinde yaşadığı çevreye ilişkin, coğrafi, fiziki ve beşeri özellikleri ile dini ve sosyokültürel özelliklerinden kesitleri ve simgeleri o nesnenin ambleminde kendine yer edinmektedir.

Amblemlerin önemli özelliklerinden biri de okuryazarlığı olan ya da olmayan, şehirde veya köyde yaşayan insanların tamamına hitap edebilmesidir. Bu özellikle amblemler, insanların aklında daha kalıcı olurlar. Amblemler daha net olarak ifade edildiğinde tasvir ettiği kurumun bir imzasıdır. O kurumdan izler taşıdığı için daha yalın ve öz olması amblemin akılda kalıcılığı özelliğini güçlendirmektedir.

Amblemler herhangi bir ürünü, nesneyi, hizmeti veya kurumu anlatan simgeler olduğu için aynı zamanda bir kimlik görevi de görmektedir. Böylelikle bu kimlik ile bir anlam kurma ve anlamlandırma da söz konusu olmaktadır.

Amblemler temsil ettiği kurumun kurumsal yapıdan dolayı ya da taşıdığı sembolik unsurlarla insani durumları da anlatabilmektedir. Örneğin güvercin evrensel olarak herkes tarafından barışın sembolü olarak kabul edilmektedir. Bu sembolü birçok ülkeden siyasal parti barışa atıfta bulunmak için amblemlerinde kullanmıştır.

Amblemlerin taşıdığı bir başka özellik ise betimlediği kurum, kişi ya da düşünceyi diğerlerinden üstün tutmasıdır. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu’nda padişahın üstünlüğünü ve gücünü simgeleyen unsurlardan biri kaligrafik amblem olan

tuğrasıydı. Tuğra ya da mühür kullanma özelliği günümüzde de Türkiye Cumhuriyeti'nin bürokratik makam ve mevkilerinde devam etmektedir.

Amblemler insanoğlunun var oluşu ile birlikte dinsel ve dünyevi gücün temsili, mitolojilerin oluşturulması, oluşturulanların tutulması ve sürdürülmesi için gereksinim duyulan idari ihtiyaçların temini noktasında önemli sembol sel rol oynamışlardır. Bu bağlamda ilk ilkel amblem örnekleri; ilk çağlarda insanların kayalara, taşlara ve ağaç yapraklarına çizdiği semboller olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazının ve matbaanın icadıyla birlikte insanlar amblemleri artık kitaplara resmetmeye başlamışlardır.

Amblemlerin yer aldığı kitapların en eski ve en sık görüldüğü dönemler 16. ve 18. yüzyıllardır. Örneğin The University of Iowa kütüphanesinde 16. yüzyıl ile 18. yüzyıl arasında yazılmış 80 kadar amblem kitabı yer almaktadır (Ülgenay, 2007: 10).

Amblemlere ilişkin aralarında ünlü İtalyan sanat eleştirmeni ve yazar Mario Praz'ın da bulunduğu yazarlar 800 farklı başlık altında amblem kitabı listesi ortaya koymuştur. Bu amblem kitaplarında amblemler işledikleri konulara göre gruplara bölünmüştür. Bu kitaplarda hem amblemlerin resimleri hem de sloganlar ile şiir ve kısa açıklamalar da yer almıştır (Ülgenay, 2011: 32).

Amblemlere ilişkin ilk çalışmalar “ahlaksal” amblem karakterleriydi. Andrea Alciati's Emblematum Liber (1531) moral/ahlaksal amblemlere ilk örnektir (Ülgenay, 2007: 11). Bir süre sonra amblem kitaplarının içinde siyaset, aşk, din, vb. gibi çeşitli konularda işlenmiştir.

“Siyasal parti amblemi bir siyasal kimliğin simgesidir. Bu kimlikle bir partinin taraftarları kendilerini özdeşleştiren bir sembole sahip olurlar. Bu yolla, yandaşlık, aitlik ve katılma ifade edilir. Amblem aynı zamanda partinin taraftarı olmayanlar için ONLARDAN olmayanı, tercih edilmeyeni, karşı olunanı anlatır. Amblem bir kimliği ifade ettiği için aynı zamanda o kimlikle gelen saygınlığı, onurlandırmayı, değer vermeyi, saygı duymayı da beraberinde getirir. Bir partinin işlendiği bir madde (örneğin bez, kağıt veya metal) artık o maddenin değerinden çok üstün bir değere sahip olur. Bu madde taşıdığı sembolle artık bir partiyi, o partinin dünya görüşünü ve değerini anlatır.

O madde artık madde değildir. Madde tapılan bir ikon veya sembol haline dönüştürür. Onun için insanlar ölmeye bile razı olabilirler (Ülgenay, 2011:33-34).”

Siyasi parti amblemleri siyasal kimliğin bir simgesi olması nedeniyle siyasal partiler ve seçmenler arasında iletişimi sağlayan önemli bir araçtır. Öyle ki siyasal partiler ve siyasal aktörler seçmenleri inandırmak, ikna etmek, tutumlarını değiştirmek ve oylarını alabilmek için henüz partilerin kuruluş aşamasında amblemlerini oluştururken kültürel kodları ve insan psikolojisini etkileyici sembolleri ön plana çıkarmaktadırlar. Siyasi parti amblemleri, özellikle siyasal ikna sürecinde uygulanan tekniklerden reklam, propaganda ve pazarlamanın önemli bir uzvu niteliğindedir. Dolayısıyla hem seçim dönemlerinde hem de seçimin olmadığı süreçlerde siyasi parti amblemlerinin siyasal halkla ilişkiler bağlamında önemli bir pazarlama ve tanıtım görevini icra ettiğini söylemek mümkündür.

1.7.2. Amblem ve Logonun Ayırt Edici Özellikleri

Kurumsal kimlik oluşumu açısından herhangi bir kurumun özelliklerini hedef kitleye aktaran amblemler günümüzde sıklıkla logolarla karıştırılmaktadır. Amblem daha önce tanımlandığı üzere, “Herhangi bir ürün, hizmet ya da kurumun harflerle ya da görsellerle anlatıldığı simgelerdir.” Logo veya İngilizce adı olan Logotype ise; “iki ya da daha fazla tipografik karakterin sözcük halinde okunacak biçimde bir araya getirilmesiyle oluşturulan ve bir ürün, kuruluş ya da hizmeti tanıtan marka ya da amblem özelliği taşıyan simgelerdir. Latince kökenli olan logotype sözcüğünün dilimizdeki karşılığı özgün yazıdır (MEB, 2011:6).

Amblemlerde daha çok görüntü ve simgelerin ön plana çıktığı görülmekteyken logolarda ise tipografik karakterler yer almaktadır. İki unsur arasındaki farklılığı Kahraman şu şekilde açıklamaktadır: “Amblemin tanımında dikkat etmemiz gereken önemli husus logotaypdan farkını belirtmektir. Çünkü logotayp markanın ismini sanatsal olarak yazmakla yeterli olurken amblem tasarım aşamasında resimsel kaygıları da ön planda tutar. Yani amblem sadece markanın adının yazılışıyla oluşturulmamalıdır. Amblemde markayla ilgili tüketicinin zihninde yer edinmesini sağlayacak tüm mesajlar bulunmalıdır (Kahraman, 2011:111).” Logo literatürde sıklıkla; “Bir ürünün, firmanın

ya da hizmetin isminin, harf ve resimsel ögeler kullanılarak sembolleştirilmesi” olarak kayda geçmiştir. Logoyu amblemden ayıran bir başka özellik ise logoda firmanın ismi de bulunmaktadır.

Amblem resim, çizgi, işaret ve sembollerle yapılan simgelerdir. Logo ise çizgi veya yazıyla yapılan, yazı veya resimle yapılan işaretlerdir. Amblem ve logolar da amaç tasvir ettiği ürün ya da kurumsal yapıyı en orijinal şekilde ayırt etmesidir. Amblem ve logoların her ikisi de çalıştığı alanını, kurumsal kimliğini biçim ve renkleriyle ifade etmelidir.

Amblemi seyrederek, oysa logo okunarak ses haline dönüşebilen seyirlik bir görüntüdür. Yalnızca görerek değil, “seyrederek” okuduğumuz, “seyrettiğimiz anda” okumuş olduğumuz bir işarettir (MEB, 2011:6). Amblem bir anlam yüklenen şekil ve sembollerden oluşur. Logo ise harf ve sözcüklerden meydana gelmektedir (<https://www.brandingturkiye.com/>).

Amblemler genellikle logo ile birlikte kullanılırken logolar ise tek başlarına da kullanılabilir. Amblem bir semboldür, logo ise şirketin ismini ifade eden yazılardır.

1.8. AMBLEM ÇEŞİTLERİ

Amblemler birçok kaynakta çeşitli isimlerle gruplandırılmıştır. Ancak bütün tanımlama ve ayırıştırma özelliklerinde sınırların birbirine oldukça yakın olduğu göze çarpmaktadır. Literatürde amblemin türlerini incelediğimizde genellikle Kahraman’ın, “Marka oluşturma aşamasında amblemin yeri ve önemi” adlı makalesinde de referans gösterildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı’nın, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) kapsamında hazırlanan kitaptaki gibi 4 gruba ayrılmıştır (Kahraman, 2011: 111).

MEGEP kapsamında basılan T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Matbaa Amblem/Logo Reprodüksiyonu modülünde amblemler; “Formlarını harflerden alan (tipografik) amblemler, kurum hakkında imaj veren biçimlerden oluşan amblemler, harf ve firma hakkında imaj veren (harf ve resimsel biçimlerin bir arada kullanıldığı) amblemler ve firma hakkında yeni bir imaj veren (soyut veya somut) amblemler” olmak üzere dört

kategoriye bölünmüştür (MEB, 2011:8 T.C.). Bazı kaynaklarda ise bu türlere ek olarak optik ve illüstratif amblem çeşitleri de dahil edilmiştir. Bu araştırmada da amblem türleri 6 alt başlıkta ele alınmaktadır.

1.8.1. Formlarını Harflerden Alan (Tipografik) Amblemler

Formlarını harflerden alan amblemler, tipografik amblem olarak da adlandırılmaktadır. Amblem tek bir harften meydana geliyorsa, o harf bilinenin ve alışlagelmişin dışında bir formda olmak zorundadır. Bu şekilde harfin standart olarak alfabe de yer aldığı biçimin dışında bir formatla akılda kalıcılık özelliği daha da güçlenmiş olmaktadır. Bu amblem türünde tasarımcı harfin alışlagelmişliğinin dışında bir formunu bulmaya yönelecektir.

Birden fazla harften oluşan amblemlerde ise en önemli özellik, harflerin birbirleriyle strüktür, form ve espas kombinasyonu açısından dengeli kullanımları ve alışılmışın dışında olmalarıdır. (MEB, 2011:4)

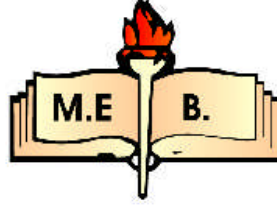

Şekil 1.1. Formunu harften alan bir amblem örneği.

1.8.2. Kurum Hakkında İmaj Veren Biçimlerden Oluşan Amblemler

Kurum hakkında imaj veren biçimlerden oluşan amblemler tasarlanırken sembolik motiflerden ya da geleneksel işlemelerden de yararlanılmaktadır. Bu türlere en çarpıcı örneklerden bazıları şunlardır: Dokuma mekiğinin tekstili, kitabın yayınevini, güvercinin ve zeytin dalının barışı simgelemesi gibidir.

Ayrıca firma adı Pelikan, Üç Balık, Aslanlı, Başak, Karaca gibi özel şekillerden oluşmakta ise, bu tip amblemlerde sembole yönelik tasarımlar yapılmaktadır (Kahraman, 2011: 112).

Şekil 1.2. Kurum hakkında bir imaj veren biçimden oluşmuş amblem örneği.

1.8.3. Harf ve Firma Hakkında İmaj Veren (Harf ve Resimsel Biçimlerin Bir Arada Kullanıldığı) Amblemler

Harf ve firma hakkında imaj veren amblemler harflerin alfabedeki normal görünümünün dışında resimsel bir biçimde ifade edilmektedir.

Formlarını harflerden alan ve firma hakkında imaj veren biçimlerden oluşan amblemlerin kombinasyonlarıdır. Bu tür amblemler, firma hakkında bir imaj verirken, firma adının baş harfi ile de diğer firmalardan ayrılmasını kolaylaştırır ve akılda kalma yüzdesini artırır. (MEB, 2011:5).

Şekil 1.3. Harf ve firma hakkında imaj veren bir amblem örneği.

1.8.4. Firma Hakkında Yeni Bir İmaj Veren (Soyut veya Somut) Amblemler

Günümüzde firmaya yönelik somut veya soyut olarak yeni bir imaj veren ve en çok uygulanan amblem türüdür. Harflerle yapılan amblemler, genelde bir karmaşa doğurmaktadır. Yapılan tasarımın özgünlüğü amblemin yaşama süresini etkiler. Günümüzde harflerle yapılan amblemlerin çokluğu, akılda kalıcılık oranını büyük

ölçüde düşürmüştür. Bu nedenle yeni bir imaj veren amblemler aranmaktadır. (MEB, 2011:5)

Ayrıca bazı toplumsal ya da kentsel özelliği yansıtan amblemler de vardır. Bunlar, önemli bir toplumsal olayın anma yıldönümü veya bir yörenin, kentin özelliklerini yansıtan amblemlerdir. Daha çok öğeyi yan yana getirme zorunluluğundan doğan bir karışıklığa meydan vermemek gerekir. Öğeler arası ilişki uyumlu olmalıdır. (MEB, 2011:5)

Soyut amblemler, kurumsal kimliğinin yansıttığı firmanın ya da ürünün somut anlatım elemanları kullanılmadan orijinal bir form oluşturarak ve sanatsal etkileme yapmak amacı ile dizayn edilen amblemlerdir. Soyut olarak tasarlanan bir amblem firmanın etkinliğinin ya da ürünün dinamizmini ve ruhunu aktarabiliyorsa soyut dahi olsa bir harften daha iyi akılda kalabilir.

Şekil 1.4. Firma hakkında yeni bir imaj veren amblem örneği.

Şekil 1.5. Kentsel bir özelliği yansıtan amblem örneği.

1.8.5 Optik Amblerler

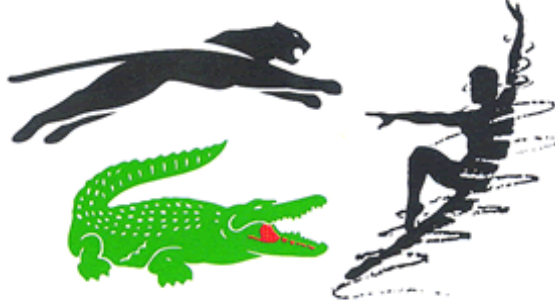
Bu tür amblerlerin tasarımlarında görsel etki oldukça güçlüdür. Genellikle iç içe geçen negatif ve pozitif unsurlardan oluşurlar, kolay fark edilebilirler ve modası kolay geçmeyen kalıcılığa sahiptirler (<https://sanalkurs.net/>).

Şekil 1.6. Optik ambler örneği (<https://sanalkurs.net/>).

1.8.6. İllüstratif Amblerler

Bu tür amblerler, sembolize edilmek istenen konunun resimsel elemanlarla anlatımının sağlandığı oldukça sadeleştirilmiş grafik resimlerden oluşan son derece dinamik, akılda kalıcı amblerlerdir (Kahraman, 2011: 112).

Şekil 1.7. İllüstratif ambler örnekleri (<https://sanalkurs.net/>).

1.9. SİYASİ PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI

Siyasi partilerde ambler kullanımı konusunu ele almadan önce siyasi parti kavramını ve siyasi partilerin kısaca gelişim tarihine bakmakta yarar vardır. Bu bağlamda siyasi parti Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “Politik hayatın en önemli ögesi olan ve belli bir siyasi görüşü temsil eden parti, siyasal parti” olarak ifade edilmiştir (<https://sozluk.gov.tr/>).

Siyasal parti denince ortak görüş, ortak çıkar ve aynı siyasi hareket etrafında birleşen insan topluluğu anlaşılır (Teziç, 1976:5-6). Bir başka ifadeyle siyasi parti, “Aynı görüş etrafında bir araya gelen insanların, siyasi iktidarı ele geçirmek niyetiyle kurdukları örgüttür” (Dağ ve Irk, 2012:42).

Farklı bir tanımda siyasi parti, “Bir program etrafında toplanmış, siyasi iktidarı elde etmek ya da paylaşmak amacını güden, sürekli bir örgüte sahip kuruluşlardır” (Kapani,2007:176).

Son tahlilde siyasi partiyi, “Belli bir program etrafında bir araya gelmiş, siyasi iktidarı ele geçirmek isteyen, bulunduğu ülke genelinde faaliyetlerini yürüten ve süreklilik arz eden örgüt” olarak tanımlamak mümkündür.

Siyasal parti kavramında da yer aldığı üzere iki önemli hususa dikkat etmekte yarar var. Birincisi siyasi partiler kesinlikle siyasi iktidarı “ele geçirmek” amacını taşımaktadır. İkinci önemli husus ise siyasi partiler ülkenin genelinde faaliyet göstermekte ve süreklilik arz etmektedir.

Siyasal partiler, tarihsel süreç içinde her ne kadar hizipler, çıkar ve baskı grupları olarak Yunan ve Roma dönemlerine kadar geçmişe sahip olsa da günümüzdeki modern anlamdaki yapısını yakın tarihte elde etmiştir (Özbudun,1977:19).

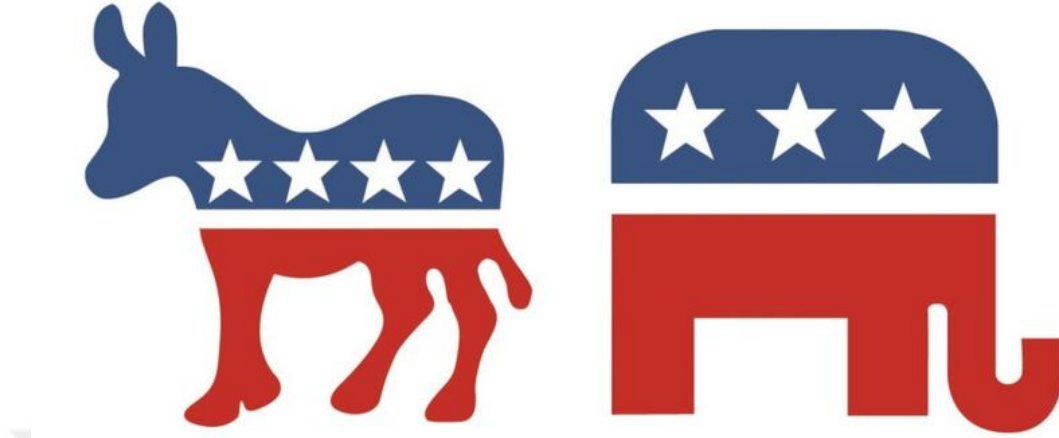
Siyasal partilerin temellerinin günümüzdeki modern anlamda 19. yüzyıla dayanmasının bir başka nedeni ise bu süreçten önce iktidar genellikle tek bir kişinin elinde bulunmasıydı. 17. ve 18. yüzyıllarda yavaş olsa da temsili sistemin kendini hissettirmeye başlaması, parlamentoların kurulması ve yetkinin tek bir kişinin elinde toplanmayıp paylaşılması, günümüz siyasi partilerinin de oluşumunu hızlandırmıştır (Teziç, 1976:13).

Bu kapsamda siyasi partilerin ilk örnekleri, 19. yüzyılda Avrupa’da ve Birleşik Devletler de görülmektedir. Parlamenter sistemin uzunca bir süredir mevcudiyetine karşın, ilk siyasi parti Amerika Birleşik Devletleri’nde 1795-1800 yılları arasında

Cumhuriyetçi Parti adıyla kuruldu. İngiltere'deki ilk siyasi parti de 1877 yılında kurulan Ulusal Liberal Federasyonudur (Öztekin, 2007:76-77).

Amerika Bileşik Devletleri'nin en önemli iki siyasi partisinden biri Cumhuriyetçi Parti'dir. 1792 yılında Thomas Jefferson ve taraftarları tarafından kölelik anlayışına son verilmesi amacıyla kurulmuştur. Parti kuruluşuyla birlikte Büyük Eski Parti (Grand Old Party-GOP) adıyla da anılmaktadır. 20. ve 21.yüzyıllarda parti Laissez-faire kapitalizmi, düşük vergiler ve muhafazakar sosyal politikalarla adından söz ettirmiştir. 1860'lı yıllarda partiye genel başkanlık yapan Abraham Lincoln tarafından isyancı grupların Amerikan Silahlı Kuvvetlerine katılması sağlanarak kölelik de Amerika Anayasası'ndan resmen kaldırılmıştır. Parti Genel Başkanı Lincoln ve Cumhuriyetçi Parti'nin köleliğin kaldırılmasında oynadığı rol tarihsel açıdan büyük öneme haizdir. Bu önemli girişimden dolayı parti Lincoln'ün partisi olarak da anılmaktadır (<https://www.britannica.com/>).

Partinin resmi amblemi beyaz zemin üzerinde gövdesinin üst kısmı maviye boyanmış ve beyaz renkte üç yıldızı olan, ortası beyaz hatla bölünmüş ve alt kısmı kırmızıya boyanmış bir fil şeklindedir. İlk kez partinin amblemi 1860 yılındaki Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık Seçiminde Lincoln tarafından kullanılmıştır. Partinin amblemi, 1874'te Cumhuriyetçi Thomas Nast tarafından bir dergide karikatür olarak kullanılmasıyla daha popüler hale gelmiştir. (<https://www.bbc.co.uk/>).

Şekil 1.8. (Solda) Demokrat Parti'nin amblemi ve (sağda) Cumhuriyetçi Parti'nin amblemi. (amblemelerin fotoğrafı <https://www.bbc.co.uk/> adresinden alınmıştır.).

İngiltere'deki ilk siyasi parti 1877 yılında kurulan Ulusal Liberal Federasyonudur (Öztekin, 2007:76-77). Ulusal Liberal Federasyon'un açılış konferansı 31 Mayıs 1877'de Liberalizmi teşvik etmek, yeni derneklerin oluşumunu teşvik etmek ve mevcut yerel Liberal partilerin güçlendirilmesi ve demokratikleştirilmesi amacıyla Birmingham, Bingley Hall'da düzenlenmiştir. Konferansa Joseph Chamberlain başkanlık etmiştir. Ülke çapında hızlı bir şekilde partinin teşkilatları kurulmuştur (Barberis, Peter; McHugh, John; Tyldesley, Mike, 2001:314-315). Ulusal Liberal Federasyonu parlamento dışında siyasi partiye benzer faaliyet gösteren bir gruplaşma olan Whig Party'in devamı olarak ortaya çıkmıştır. Tarihi boyunca birçok düşünce okulunu bünyesinde bulunduran parti, kalkınmanın ve ilerlemenin kaynağının bireysel enerjinin özgürce uygulanmasında yattığı inancında birleşmiştir. Bu nedenle parti siyasetinde temel amaç olarak, bireysel enerjinin herkesin iyiliğine gelişebileceği koşulları yaratmak olarak belirlenmiştir (<https://www.britannica.com/>).

Ulusal Liberal Federasyonu günümüzde Liberal Parti olarak bilinmektedir. Partinin resmi amblemi dikey pozisyona getirilmiş kare şeklindeki sarı zemin üzerinde ortada siyah renkten oluşan ve büyük harflerle Partinin İngilizce orijinal adı olan "The Liberal Party" yazılı şeklidir.

Şekil 1.9. Liberal Parti'nin amblemi (<https://commons.wikimedia.org/> adresinden alınmıştır.).

Günümüz modern anlamda siyasal partilerin oluşmasından itibaren siyasal partilerin amblem kullandığı görülmektedir. Her geçen gün sayısında artış görülen siyasal partilerin kurumsal kimlik öğelerinden olmazsa olmazlarından biri olarak gördükleri amblemlere yükledikleri anlam ve iletilerle seçmenlerde kabul görmüşlük, akılda kalıcılık ve sempati kazanmayı amaçlanmaktadır. Keza siyasal partilerin amblemleri zaman içerisinde yaşanan gelişmelere ve dönüşümlere bağlı olarak değişim yaşayabilmektedir. Amblemler sadece siyasal partiler tarafından değil, aynı zamanlarda siyasal aktörler tarafından da seçim dönemlerinde kullanılmaktadır. Özellikle 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen Başkanlık Seçiminde Demokrat Parti'nin Adayı Barack Obama kendi soyadından esinlenerek üretilen ve formlarını harften alan amblem kategorisine giren amblemi kullanmıştır.

Şekil 1.10 ABD Eski Başkanı Barack Obama'nın seçim döneminde kullandığı amblem
(<https://barackobama.com/> adresinden alınmıştır.).

Amerika Birleşik Devletleri eski başkanı Barack Obama gibi bir başka siyasi lider Türkiye Cumhuriyeti 12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da 2014 yılında gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçiminde kendi soyadından esinlenerek üretilen ve formlarını harften alan amblem kategorisine giren amblemi kullanmıştır.

Şekil 1.11. Türkiye Cumhuriyeti 12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın seçim döneminde kullandığı amblem (<https://www.ihf.com.tr/> adresinden alınmıştır.).

Siyasal parti amblemleri bir siyasal kimliğin simgesidir. Bu kimlikle bir partinin taraftarları kendilerini özdeşiren bir sembole sahip olurlar. Bu yolla yandaşlık, aitlik ve katılma ifade edilir. Amblem aynı zamanda partinin taraftarı olmayanlar için

ONLARDAN olmayanı, tercih edilmeyeni, karşı olunanı anlatır. Yine amblem bir kimliği ifade ettiği için aynı zamanda o kimlikle gelen saygınlığı, onurlandırmayı, değeri vermeyi, saygı duymayı da beraberinde getirir. Bir partinin ambleminin işlendiği bir madde (örneğin bez, kağıt veya metal) artık o maddenin değerinden çok üstün bir değere sahip olur. Bu madde taşıdığı sembolle artık bir partiyi, o partinin dünya görüşünü ve değerini anlatır (Ülgenay, 2011:33).

Bütün bunlardan hareketle siyasal partilerde amblem kullanımı partinin kimliğinin oluşmasında ve sürekliliğinin sağlanmasında, seçmenlerle parti arasında görsel etkileşimin ve akılda kalıcılığın sağlanmasında, partinin saygınlığının artmasında önemli bir etken olduğu ifade edilebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİ

2.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Evrensel bir anlam taşıyan demokrasinin ilk defa ne zaman ve hangi bölgede temellerinin atıldığına karar vermek çok zordur. Fakat siyasi bir düzeni anlatan demokrasinin ilk kez eski Yunan'da ortaya çıktığı ve uygulandığına ilişkin bilinen bir kanı mevcuttur. Antik Yunan'da uygulamaya konulan bu demokrasi günümüzdeki anlamını henüz tam olarak taşımamaktadır. Öyle ki Antik Yunan'daki demokraside halkın tamamı yönetimde yer almamıştır. Çünkü halkın büyük bir bölümünü oluşturan köleler, yabancılar ve kadınların yönetimde bulunma hakları yoktur (Duman ve Karakaya, 2011'den akt. Bostancı, 2019:1). O günden bu güne kadar tüm insanlar eşit şekilde yönetime katılabilmek için büyük bir mücadele vermiş ve bu mücadele yüzyıllar boyu sürmüştür.

Siyaset, Antik Yunan dönemindeki demokrasi anlayışı ile farklı bir boyut kazanmış ve günümüz modern toplumlarının çok partili sistemlere ve demokratikleşme çabalarına zemin hazırlamıştır. Demokratik yapıların en temel ürünleri olan siyasi partiler ise siyasetin yapılma biçimini belirli örgütlemeler boyutuna getirmiş, bu örgütlenmelere sağlanan destek ile iktidar olma mücadelesi vermişlerdir (Bostancı,2019:1).

Siyasal partilerin tarihi incelendiğinde günümüz modern anlamdaki siyasi partilerin temelleri 19. yüzyılda atılmıştır(Teziç, 1976:13). İlk siyasi partiler Amerika Birleşik Devletleri'nde 1795-1800 yılları arasında kurulan Cumhuriyetçi Parti ve İngiltere'de 1877 yılında kurulan Ulusal Liberal Federasyonudur (Öztekin, 2007:76-77). Dolayısıyla siyasi iletişim aracı olarak ilk kez bu partilerde amblem kullanımı söz konusu olmuştur. Dönemin Cumhuriyetçi Parti Genel Başkanı Abraham Lincoln tarafından partinin amblemi ilk kez 1860 yılında Amerika'da düzenlenen başkanlık seçiminde kullanılmıştır (<https://www.bbc.co.uk/>).

Modern siyasi partilerin temelleri olarak kabul edilen Amerika'daki Cumhuriyetçi Parti ile İngiltere'deki Ulusal Liberal Federasyonu kendinden sonra gelen tüm siyasi partilere amblem kullanımı konusunda rehberlik etmiştir.

Yapılan araştırmalar seçmenlerin karar verme sürecinde görsel ileti ve paylaşımlardan etkilendiği sonucunu ortaya koymaktadır. Bu da siyasal iletişim aracı olarak partilerin amblem kullanımının önemini daha da arttırmaktadır. Siyasi partiler amblemleri üzerinden seçmenlerine siyasi mesajlar iletmekte ve bu mesajlar aracılığıyla da seçmenleriyle arasında bir bağ oluşturmaktadır. Buradan yola çıkan bu araştırma siyasi partilerin siyasal iletişim aracı olarak amblem kullanımlarını incelemektedir. Bunun için de Türk Dünyası ülkelerindeki siyasi partileri örnek olarak almaktadır. Araştırmada Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan olmak üzere toplam 7 ülkedeki siyasi partilerin amblemleri incelenmektedir. Bu yolla araştırmada, Türk Dünyasını oluşturan ülkelerin siyasi parti amblemlerinde kullandıkları simge, renk, motif ya da yazı karakteri gibi temel gösterenler ve bu gösterenlerin Türk Dünyasındaki ortak anlamları tartışılmaktadır.

2.2. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İnsanlık tarihi boyunca birçok topluluk, kavim ve devlet dünya tarihinde yer almıştır. Bazı tarihçilere göre yaklaşık 4 bin yıl önce Aral Gölü ve Tanrı Dağları'ndan çıkan iki kolun Ötüken'de bir araya gelerek yaşamaya başladığı ve bu topluluğun ilk kez "Türk" ismini aldığı ifade edilmektedir. Milattan önce 4. yüzyılın ikinci yarsısından itibaren Asya'dan büyük insan kitlelerinin Anadolu ve Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya göç etmesiyle başlayan Kavimler Göçü ilk kez Türk topluluğunun birbirinden ayrılmasına neden olmuştur. Orta Asya'dan göçle birlikte birbirinden ayrılan Türk toplulukları tarih boyunca birlikte yaşama arzusu içinde olmuşlardır. Yaşadıkları farklı coğrafyalarda, farklı zaman dilimlerinde bölgenin hâkimiyetini elinde tutan Türk toplulukları değişen konjonktürler ile bir türlü birliği tam anlamıyla sağlayamamıştır. 19. yüzyılda Anadolu'da Anadolu Türklerinin hâkimiyeti devam etmekteyken Orta Asya'da ise diğer Türk toplulukları devlet kurma çabası içinde olmuştur.

1917 yılında Rusya’da gerçekleşen Ekim Devrimi ile Orta Asya’daki Türk boyları Sovyetler Birliği’nin bünyesine dahil olmuştur. Yaklaşık 70 yıl bu birliğin çatısı altında yaşayan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan devletleri 1990’lı yılların başından itibaren bağımsızlıklarını elde ederek yeni bir sürece girmişlerdir. Türk dünyasındaki bu ülkeler yeni süreçte bağımsızlıklarını demokrasi ile taçlandırma parolasıyla yola çıkmıştır. Bu kapsamda bu ülkeler Cumhuriyet yönetim tarzını benimsemiştir. Azerbaycan’da Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, Kazakistan’da Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Özbekistan’da Cumhurbaşkanı İslam Karimov, Türkmenistan’da Cumhurbaşkanı Saparmurat Niyazov uzun yıllar ülke yönetiminde kalmıştır. Bu yöneticiler ülkelerinin kuruluş yıllarındaki yapılanmalarının ve bağımsızlıklarının en önemli mimarlarından olmaları onları halkının gözünde yüksek mertebeye çıkarmıştır. Demokratik seçimlerle işbaşına gelen bu yöneticiler uzun yıllar görevde kalmışlardır. Ancak bazı yöneticilerin ömür boyu görevde kalmalarına yol açan yasaları meclisten geçirmeleri ülkedeki demokrasiye olan inancı azaltmaya yol açmıştır. Bir başka Türk dünyası ülkesi olan Kırgızistan ise siyaset bilimciler tarafından diğer Türk Cumhuriyeti ülkeleri içinde en demokratik ülke konumunda olduğu belirtilmektedir. 31 Ağustos 1991’de bağımsızlığını elde eden Kırgızistan, ülke tarihi boyunca siyasi kırılmalara maruz kalmıştır. Bunlardan en önemlileri 2005 yılında gerçekleşen Lale devrimi ile ayaklanan halk, Cumhurbaşkanı Askar Akayev’in iktidarını yıkmıştır. Yine 2010 yılında halk Kurmanbek Bakiyev’e isyan ederek yönetimi bir kez daha devirmiştir. Tüm bu süreçlerde siyasi iktidar ve muhalefet partilerinin beyan ve açıklamaları, kırılmalardan kurtulmak adına geliştirilen yeni politikalar halk nezdinde karşılık görmüştür.

Konargöçer topluluklardan biri olan Türklerin tarihteki ilk yurdu Orta Asya’dır. Türkler yerleşik hayata geçiş ile birlikte anılan bölgede daha geniş coğrafyalarda yaşamlarını idam ettirmişlerdir. Milattan sonra 350-800 yılları arasında doğudan batıya doğru yani günümüzün Asyasından Avrupasına doğru büyük Kavimler Göçü yaşanmıştır. Bu göç ile birlikte günümüzün Türkiye Türkleri, Azerbaycan Türkleri, Kırım Tatarları, Gagavuzlar, Balkan Türkleri ve daha birçok Türk topluluğu başta Kafkasya ve Karadeniz bölgesi olmak üzere Anadolu ve Balkanlarda çeşitli dönemlerde kendi idarelerini kurmuşlardır. Batıya göç eden Türkler, Anadolu Selçuklu Devleti,

Osmanlı İmparatorluğu, Kırım Hanlığı, Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti, Azerbaycan Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti gibi çeşitli isimlerle varlıklarını ve benliklerini yüzyıllardır sürdürmüşlerdir.

Orta Asya'da kalan Türkler ise sırasıyla Büyük Hun İmparatorluğu, Göktürk Kağanlığı, Uygur Kağanlığı, Karahanlı Devleti, Kırgız Hanlığı, Büyük Selçuklu Devleti, Altın Orda Devleti, Kazak Hanlığı, Hive Hanlığı, Buhara Hanlığı, Kokand Hanlığı, Buhara Emirliği, Kaçar Hanedanlığı vb. gibi çeşitli isimlerle devletler kurmuşlardır. 20. yüzyılda yaklaşık 70 yıl Sovyetler Birliği himayesinde yaşamak zorunda kalan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan ancak 1990'lı yılların başlarından itibaren müstakil ve tam bağımsız birer devlet olmuşlardır.

Bağımsızlıklarını kazanan bu ülkeleri tanıyan ilk ülke ise ortak tarih, kültür, din ve dil birlikteliğine sahip kardeş ülke Türkiye olmuştur. Bu durum uzun yıllar boyunca Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye ve Anadolu Türklerine yönelik büyük bir hayranlığa dönüşmüştür. Bağımsızlıklarının ardından Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye ikili ve çok taraflı çeşitli alanlarda anlaşmalar yapmış ve birbirleriyle olan gönül bağlarını daha da arttırmıştır. Özellikle son 30 yılda Türk dünyasını yeniden canlandırmak için Türk dili konuşan ülkelerin işbirliğinde “Türk Keneşi, TÜRKSOY, TÜRKPA” vb. gibi çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşlar açılmıştır.

Türk dünyasındaki 7 bağımsız ülke olan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan ve Türkmenistan'daki halklar birbirlerine büyük bir sempati beslemektedir. Özellikle son dönemlerde Türkiye Cumhuriyeti'nin bölgedeki Türk Cumhuriyetleri'yle yürüttüğü ekonomik ve kültürel işbirlikleri ülke halkları arasındaki bağı daha da güçlendirmektedir. Elbette bu durum ülkelerin toplumsal ve siyasal yaşamlarının farklı alanlarında farklı şekilde kendini göstermektedir.

Bu alanlardan biri de siyasal iletişim alanıdır. Türk dünyasının 7 bağımsız ülkesi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan'daki siyasi partilerin amblemlerinde ortak tarihe, ortak dile, ortak kültürel değerlere atıfta bulunan öğelerin olup olmadığının saptanması ve Türk

milliyetçiliği ile Türklük bilincine dair emarelerin yer verilip verilmediği araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2.3. ARAŞTIRMANIN AMAÇLARI

Türk dünyasının 7 bağımsız ülkesi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan çok partili siyasi yaşam sürmektedir. Bahse konu olan ülkelerdeki siyasi partiler, hedef ve vizyonlarını bir takım simgeler kullanarak yönetilenlere iletme yoluna girmiştir. Bu araştırmada Türk dünyası siyasi partilerindeki amblemlerin kullanım biçimlerine odaklanılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın temel amacı bu ülkelerin ortak tarih bilinci, geçmiş ve gelecek kaygısı, yaşam biçimi gibi siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik dinamiklerinin siyasi parti amblemlerine ne derece yansıdığını tartışarak amblemler arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ortaya koymaktır.

İleri görüşlü olmasıyla da bilinen Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözlerinde Türkiye Cumhuriyeti'nin diğer Türk Cumhuriyetleriyle ortak tarih, ortak dil ve ortak inanca sahip olduğunun altı çizilmiştir (Topal, 2014:2):

“Bu gün Sovyetler Birliği dostumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yakında ne olacağını kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir, ufalanabilir. Bu gün elinde sınıksız tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprüleri sağlam tutarak. Dil bir köprüdür; tarih bir köprüdür, inanç bir köprüdür. Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimiz içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekir”

Ortak bir geçmişe sahip olan Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Azerbaycan 20. yüzyılın uzunca bir süresinde Sovyetler Birliği'nin hegemonyasında yaşamıştır. Uzunca bir süre Sovyetler Birliği'nin çatısı altında yaşayan bu ülkeler aynı zamanda Türk dünyasının birer ülkesidir. Temel amacını buradan hareketle belirleyen araştırmanın alt amaçları ise şu şekildedir;

- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinin üzerindeki göstergelerin, kültürel ve ideolojik boyutlarının incelenmesi,
- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinde Şamanizm, İslam vb. gibi dini değerleri ifade edebilecek sembollere yer verilip verilmediği,
- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinde buğday, pamuk, güneş, ay, yıldız, hilal, ağaç vb. gibi doğaya ilişkin unsurlar bulunup bulunmadığı,
- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinde Türklük bilincinin ve Türk milliyetçiliğinin tasvir edildiği kurt, hilal, at, yıldız, çift başlı kartallar vb. gibi sembollerin kullanılıp kullanılmadığı,
- Daha önce Sovyetler Birliği'nde yaşamış ülkelerin amblemlerinde Birliğe ve Komünizme ilişkin simgelerin bulunup bulunmadığı,
- Siyasi partilerin amblemlerinde o ülkenin ulusal sembollerinden milli bayrak ve devlet armalarındaki simgelerden, renklerden ve ülke haritasından özellikler taşıyıp taşımadığı,
- Söz konusu siyasi partilerin amblemlerinde ülkelerin el işi motifleri, desenleri, ulusal çalgı aletleri vb. gibi kültürel unsurlarının bulunup bulunmadığının saptanmasıdır.

2.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Siyasal iletişim literatüründe siyasal partilere ilişkin birçok çalışma vardır. Yine Siyasi partilerin amblemlerinin yer aldığı önemli kaynaklar da bulunmaktadır. Özellikle literatürde siyasal partilerin amblemlerinin göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelendiği araştırmalar da mevcuttur. Örneğin Seçil Deren Van Het Hof ve Gülderen Şendur Atabek tarafından “Emblems As Symbols Of Political Party Ideologies” başlığıyla literatüre kazandırılan makalede sadece Türkiye Cumhuriyeti'ndeki siyasi partilerin amblemleri göstergebilimsel çözümleme yöntemiyle incelenmiştir. Fakat

literatürde Türk dünyası ülkelerinin siyasi partilerinin bir arada olduğu hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebepten ötürü bu tez çalışmasının literatürde ilk olma özelliği taşıması ve bundan sonra yapılacak yeni çalışmalara önemli bir kaynak oluşturması araştırmayı önemli kılmaktadır.

Son çeyrek asırda Türk tarihi ve kültürel birikimlerinden en geniş şekilde yararlanmak suretiyle Türk dili konuşan ülkeler arasındaki çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla birçok kurum, kuruluş açılmış ve girişimlerde bulunulmuştur. Türk dünyasının daha canlı tutulması ve aktif işbirliğini sürdürmek için;

- 15- 16 Eylül 2010'da İstanbul'da gerçekleştirilen 10. Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi'nde Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi resmen kurulmuştur (<http://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi.tr.mfa>).
- Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (Türksoy), 1993 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye'nin Kültür Bakanlarının imzalamış olduğu anlaşma ile kurulmuştur (<https://www.turksoy.org/>).
- Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) 21 Kasım 2008 tarihinde İstanbul'da yer alan 'Dolmabahçe Sarayı'nda, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ev sahipliğinde Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye Cumhuriyeti Parlamento Başkanlarının imzalamış olduğu Anlaşma ile kurulmuştur (<https://turk-pa.org/>).
- Türk Akademisi 25 Mayıs 2010 tarihinde Kazakistan'ın başkenti Astana'da bulunan Barış ve Uzlaşma Sarayı'nda kurulmuştur (<https://turk-pa.org/>).
- Türk Kültür ve Mirası Vakfı, Türk Konseyi İkinci Zirvesi sırasında 2012 yılının Ağustos ayında kurulmuştur (<https://turk-pa.org/>).

Türk dünyası; Türk Konseyi, Türksoy, Türkpa, Türk Akademisi ve Türk Kültür ve Miras Vakfı gibi birçok kurum ve kuruluşların kurulmasıyla daha fazla birbirine yakınlaşmaya başlamıştır. Bu tez çalışmasıyla Türk dünyası siyasi partilerinin kullandıkları amblemleri incelenerek Türk dünyası ülkelerindeki siyasi partilerin

birbirlerine yakınlaşmasını sağlama, hatta işbirliği kurabilmeleri yönünde yardımcı olabilme ihtimali de çalışmayı önemli kılan bir başka özellik olarak ifade edilebilir.

Seçim dönemlerinde seçmenlerin siyasi partilerin amblemlerine bakarak onları değerlendirdikleri de aşikardır. Ambлемler, okuma yazma bilen ya da bilmeyen herkese hitap edebildiği için seçmenler oy pusulasındaki amblemleri görüp oylarını vermek istedikleri partileri bu şekilde belirlemektedirler. Dolayısıyla amblemler siyasi partilerin; seçmenlerin davranışlarına, tutumlarına, düşüncelerine etki etmede ve onları manipüle etmede önemli bir araçtır.

Buradan hareketle Türk dünyasındaki ülkelerin siyasi partileri kullandıkları amblemlerle seçmenleri manipüle edip etmediğinin saptanması araştırmayı önemli kılan başka bir özelliktir.

2.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Türk Dünyasını oluşturan ülkelerin ortak tarih bilinci, geçmiş ve gelecek kaygısı, yaşam biçimi gibi siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik dinamikleri siyasi parti amblemlerine yansımıştır. Buradan hareketle araştırmanın temel hipotezi; anılan siyasi parti amblemlerinde Türk milliyetçiliğine ve Türklük bilincine ait semboller kullanmıştır. Buna bağlı olarak araştırmanın alt hipotezleri ise şunlardır:

- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinde Şamanizm, İslam vb. gibi dini değerleri ifade edebilecek sembolere yer verilmiştir.
- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinde buğday, pamuk, güneş, ay, yıldız, hilal, ağaç vb. gibi doğaya ilişkin unsurlar bulunmaktadır.
- Söz konusu ülkelerin siyasi partilerinin amblemlerinde Türklük bilincinin ve Türk milliyetçiliğinin tasvir edildiği kurt, hilal, at, yıldız, çift başlı kartallar vb. gibi semboller yer almıştır,
- Daha önce Sovyetler Birliği'nde yaşamış ülkelerin amblemlerinde Birliğe ve Komünizme ilişkin simgeler kullanılmıştır,
- Siyasi partilerin amblemlerinde o ülkenin ulusal sembollerinden milli bayrak ve devlet armalarındaki simgelerden, renklerden ve ülke haritasından özellikler taşımaktadır,

- Söz konusu siyasi partilerin amblemlerinde ülkelerin el işi motifleri, desenleri, ulusal çalgı aletleri vb. gibi kültürel unsurları vardır.

2.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

"Siyasal iletişim aracı olarak siyasi partilerde amblem kullanımı: Türk dünyası örneği" başlıklı bitirme tezi çalışmasının kuramsal çerçevesinin oluşturulması için ilgili yazını oluşturan kitaplardan, makalelerden ve tezlerden yararlanılmıştır. Araştırmanın uygulama bölümünde ise, örneklem olarak seçilen siyasi partilerin amblemlerinin göstergebilimsel açıdan çözümlemesi yapılmaktadır. Bu çözümleme yöntemiyle, anılan ülkelerin ortak tarih bilinci, geçmiş ve gelecek kaygısı, yaşam biçimi gibi siyasi, kültürel, toplumsal ve ekonomik dinamiklerinin siyasi parti amblemlerine ne derece yansıdığını tartışarak amblemler arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bilimsel araştırmalar; amaç, süreklilik durumu, bilimsellik vb. gibi farklı kısıtlara göre sınıflandığı (Aziz, 2008:24) düşünüldüğünde bu araştırmanın *amacına göre araştırma* türlerinden *açıklayıcı araştırmaya* dahil olduğu görülmektedir. Amacına göre araştırmalar; betimleyici araştırmalar (Durum saptayıcı), açıklayıcı araştırmalar ve genelleyci, bir varsayımı sınavı araştırmalar olmak üzere üç grupta kategorize edilmiştir.

- *Betimleyici Araştırmalar (Durum saptayıcı)*

Bu tür araştırmalarda belli bir evrede, araştırılması istenen karakteristiklerin ne kadar sıklıkla bulunduğu; bunların sayımı ve dökümü ortaya konmaya çalışılır. Bu tür araştırmalarda bir ilişkinin aranması, bunlardan genel bir yoruma gidilmesi amaçlanmaz. Bu tür araştırmalarda amaç, gündelik sorunlara çözüm getirmek, araştırma bulgularından pratikte yararlanmaktır. Bu tür araştırmalar geçmişe özgü olarak yapabileceği gibi, içinde yaşanan zamanın karakteristiklerini de konu olarak alabilir (Aziz, 2008:25).

Bu tür araştırmalar, doğrudan toplumbilimsel araştırmaların konusu olmaktan çok, toplumsal yaşamın; kurumların, program uygulayanların, kamuoyu ve Pazar araştırması yapanların başvurdukları araştırma türleridir. Bu tür araştırmalarda bilimsel kaygı yoktur. Ancak bu tür araştırmaların bulguları, diğer araştırma türleri için veri

olarak kullanabilir, bu bulgulara dayanılarak başka araştırmalar için sayılılar ve varsayımlar geliştirilebilir (Aziz, 2008:26).

- Açıklayıcı Araştırmalar

Bu tür araştırmalar, durum saptama araştırmalarından biraz daha ileri giderek, durumu saptadığı olgular arası ilişkileri de araştırmaya, ortaya çıkarmaya çalışır. Dolayısıyla araştırmanın temel olguları da aynı zamanda değişkenleridir. Amaç, araştırma konusu olan iki ya da daha fazla olgu (değişken) arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu tür araştırmalara, “ilişki araştırıcı araştırmalar” denir. Bu tür araştırmalarda amaç, olgular arasındaki neden ve sonuç ilişkisinin ortaya çıkarılmasıdır. Araştırmadaki amacı ise araştırmanın konusu ya da sorunu belirler (Aziz, 2008:26).

- Genelleyici, Bir Varsayımı Sınayıcı Araştırmalar

Bilimsel araştırmaların üçüncü türünü, bir varsayımın sınanmasını ve sonuçlarının genellenmesini amaçlayan araştırma türleri oluşturmaktadır. Toplumbilimlerin konularını oluşturan olguların gözlenebilir olması durumunda, özellikle son zamanlarda yapılan araştırmaların çoğu, bu tür araştırmalardır. Bu araştırmalarda toplumu oluşturan çeşitli kurumlar ile insan ilişkilerinde bir varsayımın sınanması, bunlardan yola çıkarak kuramlara, kanunlara ulaşma amaçlanmaktadır (Aziz, 2008:26).

Çalışmada göstergebilimsel çözümleme yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü bu yöntemin görsel/sözel gösterge olarak siyasi parti amblemlerinin anlamını ortaya koymada en uygun yöntem olduğu düşünülmektedir. Hem sözel hem de görsel göstergelerin, katmanlardan oluşan anlam dizgelerine sahip olmaları bağlamında, içeriklerinin özüne ulaşmak her zaman çok kolay olmayabilir. Bu bağlamda görsel metinlerin söylemlerinin çözümlemesinde göstergebilimsel yöntem, kullanılabilecek en önemli araçlardan birisidir (Yücel, 2009:289’dan akt. Aksel, 2015:69).

Dilimizde özellikle dilbilim (Fransızca linguistique) sözcüğü örnek alınarak üretilmiş olan göstergebilim (Fransızca semiotique ya da semiologie) terimi ilk bakışta

“göstergeleri inceleyen bilim dalı” ya da “göstergelerin bilimsel incelemesi” olarak tanımlanır. Ancak göstergebilimin günümüzdeki etkinlik akarı, kendisini oluşturan “gösterge” ve “bilim” sözcüklerinin anlamsal toplamından fazla değişik bir boyut kazanmıştır(Rifat, 2009:11).

“Gösterge kavramı üzerine, başta dilsel göstergeler olmak üzere, birçok hekim (Antik çağ ve Yunan’a gönderme olarak hekim) felsefeci ve sonrasında bilim adamları çeşitli düşünceler üretmiştir.” Göstergebilim yabancı dil karşılığı olan “semiotik” kelimesi, Yunanca’dan “semiotike” kelimesinden türemiştir. “Semioloji” kelimesi ise Yunanca’daki semeion (gösterge) ve logia (kuram) kelimelerinin birleşiminden türemiş bir kelimedir (Kayaalp, 2004: 26’dan akt. Bayav, 2006:7).

“Semeion kelimesi milatta önce 5’nci yüzyılda, teknik ve felseli bir terim olarak, Yunanlı Hippokrates ve felsefeci Parmenides tarafından kanıt, belirti, semptom anlamına gelen ‘tekmerion’ kelimesi ile eş anlamlı kullanılmıştır. Milattan önce 3’ncü yüzyılda, gösteren (semainon) ve gösterilen (semainomenon) kavramları ortaya atılmış, bu ikisi arasında karşıtlık olduğundan söz edilmiştir (Rifat, 1996:9’dan akt. Bayav, 2006:7). ”

Esas olarak göstergeler kuramı 17. ve 18. Yüzyıllarda gündeme gelmiştir. Dil ve anlam kuramlarının tasarlandığı bu dönemde Locke “İnsan Anlayışı Üstüne Deneme” adlı yapıtında gösterge sorununa değinir ve göstergeler öğretisi anlamına gelen “semeiotike” terimini kullanır. Kuramın Locke’ tan sonra gelen temsilcisi, J. H. Lambert’tir. 1764 tarihli, Yeni Organan isimli yapıtının bir bölümünde düşünce ve nesnelerin gösterilmesiyle ilgilenir. Dil dizgeleri üzerine çalıştığı bölümde bundan başka ayrıca müzik, amblem, arma gibi dil dışı gösterge dizgeleriyle de ilgilenir (Bayav, 2006:7).

Göstergebilim en kısa ve bilinen tanımıyla göstergelerin bilimidir(Parsa ve Parsa, 2012:1). Göstergeleri inceleyen bir bilim dalı olarak göstergebilim; insanın gösterge oluşturma, göstergelerle sistem kurma ve bunlar kanalıyla iletişimde bulunmasını araştırmaktadır. Göstergelere (işaretlere) ve anlamın iletişime biçimlerine gösterilen ilginin uzun bir tarihi geçmişi vardır. Bu tür çalışmaları Ortaçağ düşünürlerine, John

Locke’a kadar indirgemek mümkündür. Göstergebilimsel (semyolojik) çözümlemeler ancak 20’nci yüzyılın hemen başlarında başlamaktadır (Parsa ve Parsa, 2012:2).

- **Charles Sanders Peirce’in Göstergebilim Anlayışı**

Amerikalı felsefeci Charles Sanders Peirce (1839-1914), göstergebilimi “semiotics” olarak ele almıştır. Peirce göstergelerin mantıkla olan ilişkisi üzerinde durmuştur. Mantıkla semiotics’in aynı şey olduğunu, ikisinin de soyutlama ve simgeleme eylemlerini incelediğini savunmuştur. Peirce için önemli olan göstergenin mantıksal işlevidir, başka bir deyişle gösterge, mantığı sergilediği için önemlidir ve incelenmelidir. Onun göstergebilime yaptığı en büyük katkı göstergeleri çeşitli niteliklere göre 66 sınıfa ayırmasıdır (Parsa ve Parsa, 2012:3).

Peirce her çeşit olguyu inceleyecek ve sınıflandıracak bir dal olarak gördüğü göstergebilimi üç bölüme ayırır: 1. Salt (katıksız) dilbilgisi; 2. Gerçek anlamıyla mantık; 3. Salt (katıksız) sözbilim (retorik) (Rifat, 2009:30).

Ch. S. Peirce şöyle der: “Bir gösterge (İngilizce sign) ya da **representamen**, bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan ya da herhangi bir sıfatla tutan şeydir. Birine yönelir, bir başka deyişle bu kişinin zihninde eşdeğerli bir gösterge ya da belki daha gelişmiş bir gösterge yaratır. Yarattığı bu göstergeyi ben birinci göstergenin **yorumlayıcı** (İngilizce *interpretant*) olarak adlandırıyorum. Bu gösterge bir şeyin yerini tutar: Yani nesnesinin (İngilizce object) yerini.” (Rifat, 2009:31).

Pierce göstergelerin sınıflandırılmasına ilişkin olarak **görüntüsel gösterge (ikon), belirti ve simge** üçlüsünü önermiştir. Bu üçlüyü Ch. S. Pierce’ün tanımlamalarına dayanarak şöyle açıklayabiliriz (Rifat, 2009:31):

- a. **Görüntüsel gösterge (İngilizce Icon)**, belirttiği şeyi doğrudan doğruya temsil eder, canlandırır: sözgelimi geometrik bir çizgiyi canlandıran, kurşunkalemle çizilmiş bir çizgi; bir resim, bir fotoğraf;

- b. Belirti (İngilizce Index),** nesnesi ortadan kalktığında kendisini gösterge yapan özelliği hemen yitirecek olan ama yorumlayan bulunmadığında bu özelliği yitirmeyecek olan göstergedir.
- c. Simge (İngilizce Symbol),** ise “yorumlayan olmasaydı kendisini gösterge yapan özelliği yitirecek olan göstergedir.” Bir başka deyişle simge insanlar arasında uzlaşmaya dayanan bir göstergedir: Sözelimi, doğal dillerdeki sözcükler uzlaşmaya dayalı birer simgedir; çünkü bir sözcük belirttiği şeyi yalnızca bu anlama geldiğini anlamamız sayesinde belirtmiş olur.

Ch. S. Pierce’ün bir başka gösterge üçlüsü de şudur(Rifat, 2009:32):

- **Nitel gösterge** (İngilizce qualisign), bir gösterge olan niteliktir: sözelimi bir sesin tonu; bir kimsenin kullandığı koku.
- **Yalın gösterge** ya da tekil gösterge (İngilizce sinsign), bir gösterge olan bir şey ya da varolan gerçek bir olaydır;
- **Kural gösterge** (İng. legisign), bir gösterge olan yasadır, bir kuraldır: saymaca olan her gösterge bir kural göstergesidir.

- **Ferdinand de Saussure’ün Göstergebilim Anlayışı**

İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) göstergebilim (semiologu) bilim dalının kurucularındandır. Saussure’ün ölümünden sonra öğrencileri tarafından kitap haline getirilen “Genel Dilbilim Dersleri” (1916) başlıklı ders notlarında yazar, genel bir göstergebilimin varlığından söz etmektedir.

“...Dil fikirleri anlatan göstergeler (işaretler) sistemidir; bundan dolayı, yazı sistemiyle, sağır-dilsiz alfabesi ile, simgesel ritüellerle, nezaket kuralları ile, askeri işaretlerle karşılaştırılabilir. Fakat dil bu sistemlerin hepsinden de önemlidir. Toplum içindeki göstergelerin hayatı ve canlılığı üzerinde duran bir bilim dalı düşünülebilir; bu bilim dalı sosyal psikolojinin, dolayısıyla da genel psikolojinin bir kısmı olacaktır. Ben

buna (Yunanca:SEMEION) gösterge sözcüğünden kaynaklanarak semiyoloji adını vereceğim. Semiyoloji, göstergelerin nelerin karşılığı olduğunu, onlara hangi yasaların hakim olduğunu gösterecektir. Bilim henüz mevcut olmadığından semiyolojinin ne olabileceği hakkında hiç kimse bir şey söyleyemez, ama ortaya çıkmaya hakkı vardır, belli bir yeri şimdiden sınırlamıştır” (Berger, 1981:91’den akt. Parsa ve Parsa, 2012:3).

Saussure’e göre; “Dil göstergesi bir nesneyle bir adı birleştirmez, bir kavramla bir işitim imgesini birleştirir.” Her gösterge görüntü, nesne ve ses “gösteren” (göstergenin fiziksel boyutu) ile temsil ettiği kavram yani ‘gösterilen’ den (göstergenin kavramsal boyutu) oluşmaktadır(Parsa ve Parsa, 2012:9).

Göstergebilimde “gösterge” sözcük, görüntü ya da anlam üreten herhangi bir şey olabilir. Her gösterge, “gösteren” yani göstergenin maddesel, fiziksel varlığı ve “gösterilen” denilen kavramdan meydana gelmektedir. Saussure’ün önerisine göre, dilde gösterenle gösterilen arasında nedensiz bir ilişki kurulmakta, dolayısıyla mantıklı bir bağlantı bulunmamaktadır. Yazılı dilde YAĞMUR göstergesi altı harfin bir araya gelmesinden oluşan “gösteren” ve havadaki buharın su damlaları durumunda yere düşmesi olarak kabul ettiğimiz bir olgu, yağmur kavramı ya da fikri olan ‘gösterilen’ den meydana gelmektedir(Parsa ve Parsa, 2012:9).

“Her bilim dalı bir şeyler açıklamaya çalışırken, gerçekliği anlamamıza yarayan bir model kurmaktadır. Saussure’ün de belirttiği gibi, dilbilimsel anlamda gösterge bir KAVRAM ile bir SES-İMGESİ’nin birleşimidir. Bu birleşme aslında bir kaüdü ön ve arka yüzü gibi birbirinden ayıramaz, ancak öğrenim kolaylığı ve çözümleme açısından geçici olarak birbirinden ayrılmaktadır. Saussure bu geçici ayrımında GÖSTERGE sözcüğünü kaldırmayı ve onun yerine GÖSTERİLEN (kavram) ve GÖSTERENİ (işitim-imgesi) koymayı teklif etmiştir (Parsa ve Parsa, 2012:9).”

“Göstergelerin kendi aralarında ilişkileri bulunmaktadır. Yapısalcı dilbilimde Saussure, **gösterge:gösteren/gösterilen** karşıtlığından başka **dil/söz, biçim/töz,**

eşsüremlilik/artsüremlilik vb. gibi kavramlara da yer vermekte, dili bir yapı gibi ele almakta ve bu yapı içindeki olguları tek tek incelemektedir (Parsa ve Parsa, 2012:10).”

Araştırmanın yöntemi üç alt başlıkta ele alınacaktır. Bu alt başlıklar araştırmanın tipi ve tekniği, araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları ile araştırmanın evren ve örneklemdir.

2.6.1. Araştırmanın Tipi ve Tekniği

Bu tez çalışmasının kuramsal çerçevesinde yer alan verilerin toplanabilmesi için literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada göstergebilimsel yöntemle çözümlemesi yapılmış olan siyasi parti amblemleri için olabildiğince resmi kaynaklardan veri derlemesi yapılmıştır. İncelemeye alınan siyasi parti amblemleri ve partilerin tanıtım bilgileri, partilerin resmi internet siteleri üzerinde yayınladıkları kurumsal kimlik kitapçıkları, gazete haberleri, çeşitli internet portalı ve bilimsel çalışmalardan alınmıştır.

Bu araştırmada ortaya konulan hipotezler Roland Barthes tarafından tanımlanmış olan veri çözümleme yöntemlerinden göstergebilimsel çözümleme tekniği ile incelenmiştir.

Fransız Bilim adamı Roland Barthes 1950’li yılların ortasından itibaren kuram ve uygulama alanında göstergebilime katkıları ile tanınmaktadır. Yapısal dilbilimden ödünç alınan göstergebilim öğelerini Barthes, **“Elements de Semiologie” - (Elements of Semiology) Göstergebilimin Öğeleri (1965)** adını taşıyan kitabında dört ana başlıkta toplamaktadır (Parsa ve parsa, 2012:57):

- Dil ve Söz,
- Gösteren ve Gösterilen,
- Dizim ve Sistem,
- Düzanlam ve Yananlam

Böylece düzanlam-yananlam ayrımı getiren Barthes, anlamlandırmanın bu iki düzlemini iki karşıtlıklar biçiminde ortaya koymaktadır. Çevresindeki fenomenleri

“gösterge sistemleri” olarak görmeye başlayan Barthes, bu sistemlerin nasıl anlam oluşturduğu ve nasıl çözümleneceği üzerinde durmuş, göstergebilimi müstakil bir bilim dalı haline getirmiştir (Parsa ve Parsa, 2012:57).

Göstergebilimsel analiz yönteminde Barthes anlamlandırma edimini; “Anlamlandırma, gösteren ile gösterileni birleştiren ve ürünü gösterge olan edimdir” şeklinde ifade etmektedir (Üşür, 1997: 81).

Göstergebilimsel çözümleme tekniği, siyasal iletişim araştırmalarının çözümleme yöntemi olarak kabul görmüştür. Örnek olarak alınan siyasi parti amblemlerinin göstergebilimsel çözümlemesi aşağıda belirtilen iki düzlem temel alınarak yapılmıştır(Karaman, 2017:31);

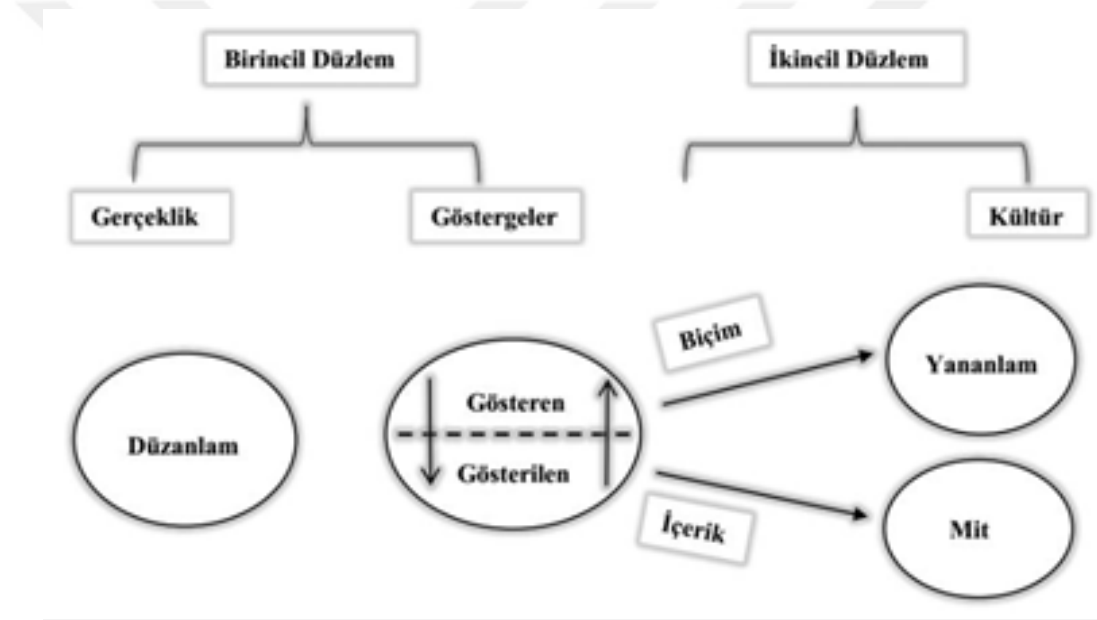
1- Şifrelenmemiş görüntüsel ileti çözümlemesi (gerçeğe benzerlik, düz anlam)

2- Şifrelenmiş görüntüsel ileti çözümlemesi (Yan anlamlar)

Barthes’a göre görsel öğelerin ilişkileneşmesi ile düz ve yan anlam oluşmaktadır. Bu oluşum için iki düzlemde yararlanılır. Birinci düzlem dizisel (düzanlam) boyutudur. Bu düzlemde nesneler seçilmektedir. Diğer düzlem olan dizimsel (yananlam) ise, seçilen öğeleri anlamlandırarak bir bütün oluşturmak için kullanılmaktadır (Karaman, 2017:31).

Roland Barthes, Saussure’ün göstergebilim ilkelerinden yola çıkarak göstergebilimin kuramını tekrar yorumlamış ve göstergebilim çözümlemeleri için bir model geliştirmek adına göstergeleri anlamlandırma aşamasında birinci düzey ve ikinci düze (üstdil) olarak bir ayrım yapmıştır. Sonrasında ikinci düzeyi üç kategoriye ayırarak yananlam, mitler ve simgeler olarak belirtmiştir. Birinci düzey, göstergenin düzanlamıdır ve göstergenin aşıkâr olan anlamına gönderme yapmaktadır. Bu aynı zamanda Saussure’ün üzerinde çalıştığı düzeydir. İkinci düzeyin ilk kavramı olan yananlam ise “göstergenin, kullanıcıların duygularıyla ya da heyecanlarıyla ve kültürel değerleriyle buluştuğunda meydana gelen etkileşimi betimlemektedir. Barthes, İkinci düzeyin, ikinci kavramı olan mitlerin, tarihi doğallaştırdığını ve belirli bir tarihsel

dönemde egemen olmayı başarmış toplumsal sınıfın ürünü olduklarını söylemektedir. Mitlerin başarıya ulaşması için ürün olarak algılanmaması, doğal görünmeleri gerekliliğinden bahsetmektedir. Aynı zamanda mitlerin dinamik olduğunu, kültürün değişen gereksinimlerine ve diğerlerine uyum saplayabilmek adına değişebileceğini ileri sürer. İkinci düzeyin üçüncü kavramı, simgelerin “bir nesnenin, uzlaşım ve kullanım aracılığıyla başka bir şeyin yerine geçmesini mümkün kılan bir anlam kazandığında, simge haline geleceğini söyler” (Fiske, 2003; Rıfat, 2013’ten akt. Bostancı, 2019:44)

Şekil 2.1. Roland Barthes'in Anlamlandırma Şeması (Fiske, 2003:120'den akt. Bircan, 2013:26).

Barthes'in göstergebilimsel çözümlemesini daha net anlamak için Paris-Match dergi kapağını incelemesini anlatmak faydalı olacaktır (Parsa ve Parsa 2012:62):

“Berberdeyim; Paris-Match'ın bir sayısını uzatıyorlar. Kapakta, Fransız üniforması giymiş genç bir zenci, gözleri yukarıda, hiç kuşkusuz üç renkli bayrağın bir kıvrımına dikili, asker selamı veriyor. Resmin anlamı bu. Ama, bence olsun, olmasın, bana neyi belirttiğini görüyorum: Fransa büyük bir imparatorluktur, renkli renksiz bütün oğulları bayrağının altında bağlılıkla hizmet ederler, sözde sömürgecilik suçlularına

bu zencinin sözde sömürücülerine hizmet etme çabasından daha iyi bir yanıt olamaz. Böylece, burada da, büyütölmüş bir göstergesel dizge karşısındayım: daha önce bir ön dizgeden olunmuş bir gösteren var (bir zenci asker Fransız selamı veriyor); bir gösterilen var (bu amaçlanmış bir Fransızsalık ve askersellik karışımı); son olarak da gösteren içinde gösterilenin varlığı var”

Şekil 2.2. Paris-Match dergisi

kapağı. <https://blackpropaganda.files.wordpress.com/> adresinden alınmıştır.

Roland Barthes'in göstergebilimsel çözümleme modeline göre Paris-Match dergisinin kapağındaki fotoğrafta; düz anlam düzleminde bakıldığında “**gösteren-** Fransız bayrağını selamlayan siyahi askerin fotoğrafı, **gösterilen-** Fransız bayrağını

selamlayan siyahi asker” olarak yorumlanmaktadır. Yan anlam düzleminde ise “**gösteren**-Fransız bayrağını selamlayan siyahi asker, **gösterilen**- Büyük Fransız İmparatorluğu, Onun bütün evlatları eşittir, Büyük Fransız İmparatorluğu’nda her tenden, her meşrepten vatandaş mevcuttur” şeklinde ifade edilebilmektedir.

Bu araştırma aşağıda gösterilen bilimsel çalışmalar referans alınarak yapılmıştır:

- Çakı. Caner. (2018a). Birinci Dünya Savaşı’ndaki Alman Propaganda Kartpostallarında Kullanılan Karikatürlerde Türklerin Sunumunun Göstergebilimsel Açıdan İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Haziran (29), ss. 73-94.
- Çakı, Caner. (2018b). Mitinglerin Propagandadaki Rolü: Nürnberg Mitingleri'ne Ait Fotoğrafların Göstergebilimsel Analizi. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 5 (1), ss. 59-79
- Çağlar, Bilgehan. (2012). Bir İletişim Biçimi Olarak Göstergebilim. (III:II) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2). ss. 22-34
- Deren Van Het Hof Deren, Seçil. ve Atabek Şendur. Gülseren. (2007). Emblems' As Symbols Of Political Party Ideologies, VIII. International Semiotics Congress (AISV-IAVS), At İstanbul

Araştırmada incelemeye alınan siyasi partilerin amblemleri Roland Barthes’ın göstergebilimsel çözümleme modeliyle çözümlenmiştir. Bu modele göre partilerin amblemleri çözümlenirken ilk olarak amblemlerde kullanılan göstergelerin düz anlamları ortaya konulmuştur. Yani çözümlenmiş partinin ambleminde kullanılan semboller, renkler ve motiflerle partinin bağlı olduğu ülkedeki herhangi bir resmi ya da özel kişi ve kuruluşların sembol, amblem, simge, bayrak veya armalarına göndermede bulunulup bulunulmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla partinin, ambleminde yer verdiği sembollerini kullanırken hangi kaynaktan esinlendiği bu kısımda daha net görülmüştür. Çözümlemenin yan anlamında ise amblemdeki göstergelerin yani sembol, renk ya da motiflerle ülkenin coğrafı, tarihi, kültürel dinamiklerine ve özelliklerine atıfta bulunulup

bulunulmadığı ortaya konulmuştur. Bu kısımda amblemlerin mitolojiden, Türklük bilincinden, İslamiyet, Şamanizm vb. gibi dini değerlerden beslendikleri noktalar saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca amblemde kullanılan sembollerin beslendikleri noktalar temel alınarak bolluk, bereket, kalkınma, refah, hakimiyet, otorite vb. gibi hangi unsurların simgelendiği kanısı da ifade edilmiştir. Yine bu kısımda amblemlerin adalet, özgürlük, güç, iktidar olma, dürüstlük, çalışkanlık, şeffaflık, zenginlik, eşitlik vb. gibi hangi değerleri ön plana çıkarttığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Amblemin çözümlemesinde kullanılan yazı tipleri ile zemin renkleri ve bunların özelliklerinin ambleme olan katkısı da tartışılmıştır. Amblemde kullanılan semboller ve o parti ve ülke için geçerli olan mitolojik, tarihsel, coğrafi özelliklerden ve partinin tanıtım bilgilerinden yola çıkarak partilerin ideolojik konumu da belirlenmiştir.

Bu veriler ışığında Roland Barthes'in çözümleme sistemi çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti'nde siyasi faaliyetlerini yürüten Vatan Partisi'nin ambleminin çözümlemesi aşağıda yer almıştır.

Vatan Partisi'nin Ambleminin Göstergebilimsel Çözümlemesi

Şekil 2.3. Vatan Partisi'nin amblemi (<http://vatanpartisi.org.tr/> adresinden alınmıştır.).

Vatan Partisi'nin amblemi şekil 2.3.'te görüldüğü üzere kırmızı zemin üzerinde beyaz renginden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise buğday başakları, Çoban Yıldızı ve beyaz rengidir. Ayrıca amblemin alt kısmında partinin orijinal adı yazılmıştır.

Tablo 2.1. Vatan Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Çoban Yıldızı	Buğday başakları	-Amblemdaki Çoban Yıldızı ile halefi olduğu kabul edilen İşçi Partisi’nin amblemine vurgu yapılmıştır.	-Amblemdaki buğday başağı ile ülkenin verimli toprak yapısına ve üretkenliğe vurgu yapılmıştır.	Sosyalizm
	Beyaz renk	-Amblemdaki kırmızı ve beyaz renkleriyle Türk Bayrağına göndermede bulunulmuştur.	-Yine amblemdaki kırmızı renk, buğday başağı ve çoban yıldızı ile emeğe ve vatana yani Sosyalizme gönderme yapılmıştır.	
Kırmızı zemin rengi	Kırmızı renk		Kırmızı renk ile uygarlığa ayrıca heyecan verici, dikkat arttırıcı ve ilgi çekici özelliklere vurgu yapılmıştır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle partinin kısa adı “Vatan Partisi” yazısı		- Tırnaksız ve kalın bir karakter kullanılması ambleme modern bir görünüm kazandırmıştır.	

Tablo 2.1. Vatan Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda yer aldığı gibi parti ambleminde kullanılan Çoban Yıldızı’nın Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde, “Merkür'den sonra Güneş'e en yakın gezegen, Akşam Yıldızı, Çolpan, Çulpan, Kervankıran, Kervan Yıldızı, Venüs, Zühre (<https://sozluk.gov.tr/>).” şeklinde tanımlanmıştır. Çoban Yıldızı’nın mitolojideki karşılığını incelediğimizde aşağıdaki verilerle karşılaşmıştır.

“Bilindiği gibi insanlığın gökyüzü bilgisinin yetersiz olduğu zamanlarda yıldız olarak düşünülen ancak (Erşahin, 2015:12) daha sonra gezegen olduğu anlaşılan Çoban

Yıldızı, Babiller, Mezopotamya, Eski Amerika ve Yunan gibi bazı kültür ve medeniyet ortamlarında öteden beri bilinmektedir. Bu gezegen Zühre Yıldızı, sabahları görüldüğü için Sabah Yıldızı/Tan Yıldızı, akşamları görüldüğünden dolayı Akşam Yıldızı veya yön tayinine yardımcı olduğu için Kuzey Yıldızı olarak anılır. Güneş sisteminde kendine has özellikleri vardır. Sistemde ikinci sırada yer alır, ısısı en yüksektir, ters yönde döner, dünyaya en yakın ve parlak olarak görülebilir (Erşahin, 2015:13).”

“Eski Yunan Medeniyetinde büyük değer atfedilmiş, adına Venüs denmiş ve bir tanrıça olan Afridot ile özdeşleştirilmiştir. Bu özelliğinden dolayı kimi çevreler, söz konusu gezegene mistik olaylar ve doğaüstü güçlerin merkezi olma özelliğini vermiştir. Mistik unsurlar, Venüs’ü, tarih öncesi çağlarda bir odak noktası hâline getirmiştir. Burç yorumları da, bu gezegeninin geçmişten bugüne kadar gelen mistik öğelerinden beslenmektedir. Bütün bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda A. İbrahim’in, eserine Çoban Yıldızı adını vermesi çok anlam ifade etmektedir. Şöyle ki; “Bu adlandırma ile Rusya Müslümanları Türkiye’ye göre kuzeyde bulunmasından dolayı Kuzey Yıldızı sembolünde ifade edilmiştir. Osmanlı Devleti’ni esas alarak tıpkı Güneş isteminde dünyaya en yakın gezegen olması gibi Osmanlı, İslam dünyasına en yakın Müslüman topluluktur (Erşahin, 2015:13).” Parti Tüzüğü’nde Çoban Yıldızı’na ilişkin, “Çoban Yıldızı öncü partiyi ve bilimin yol göstericiliğini temsil eder (<http://vatanpartisi.org.tr/>).” ifadeleri yer almaktadır. Buradan hareketle parti ambleminde kullanılan Çoban Yıldızı’nın tarihi olarak Türklerde her zaman kullanıldığı ve mitolojik bir simge olduğu mesajı verilmiştir. Ayrıca Çoban Yıldızı sembolüyle partinin lider bir parti olduğu, bilimin yol gösterici olduğu mesajları verilmiştir. Yine Çoban Yıldızı sembolü, partinin ideolojik olarak Sosyalist bir görüşe sahip olduğunu da ifade etmektedir.

Türkler tarafından bereket sembolü olarak kabul edilen nar, incir, üzüm, hurma, zeytin, buğday başağı, dut, kavun, karpuz gibi meyveler Anadolu’da el dokumalarında, işlemelerde, tas ve metal işçiliğinde, seramik ve pişmiş toprak örneklerde zengin çeşitlilik göstermiştir. Bu meyvelerden incir, zeytin, üzüm, hurma, buğday başağı ve narın adı Kur’an-ı Kerim’de de geçmektedir (Gültekin, 2008:12).

Toprağın en güzel meyvesi olan buğday, topraktan çıktığı gibi tekrar toprağa dönerek daha çok sayıda benzerlerini oluşturmaktadır. Bu nedenle, doğum ve tekrar yaşama dönüşün bir sembolü olmuştur. Buğday çoğu kez ana rahmi ve toprağın sinesiyle özdeşleştirilmiştir (Ersoy, 2000:390-391).

Ayrıca parti tüzüğünde buğday başağına ilişkin, “vatan ve emeği simgeler” şeklinde ifade yer almıştır (<http://vatanpartisi.org.tr/>). Buradan hareketle amblemdaki buğday sembolüyle berekete, üretkenliğe, kutsallığa ve tekrar yaşama dönüşüne işaret edilmektedir. Yani partinin ülkeyi üretim yoluyla kalkındıracağı mesajı verilmektedir.

Kırmızı (Kızıl/Al) Renk: Hey’et’e göre, “kırmızı eski Türkçede yoktur. Onun yerine kızıl sözü kullanılmıştır. Kırmızı sözü Soğdca veya Farsçadan Türkçeye geçmiştir” (Hey’et 1996: 58’den akt. Özkartal, 2012:99). Bu renk Türklerde yön anlamında güneyi gösterse de, mitoloji simgeciliğinin genel anlamında güneşi, tüm savaş Tanrılarını, eril hareket ilkesini, ateşi, hükümdarlığı, aşkı, hazzı, gelin ve evlilikle ilgili bir takım hususları ifade etmektedir (Özkartal, 2012:99).

Kırmızının tarih öncesi devirlerde bile, hayat veren renk olarak kabul edildiği bilinen bir gerçektir. Nitekim kırmızı siyahla birlikte insanoğlunun sanatının kaynağı olan çok eski mağara resimlerinde de görünen bir renktir (Zuffi, 2012:26’tan akt. Öztürk, 2015:41). Kırmızı renk, siyah ve beyazın ardından en fazla sembolik anlama sahip olan renktir (Öztürk, 2015:41). Ateşin ve kanın rengi olan kırmızının simgesel bağlamda evrenselliği diğer renklerden daha belirgin bir biçimde ortaya çıkar (Öztürk, 2015:42). Dolayısıyla parti ambleminde kullanılan kırmızı renkle amblemin daha etkili bir biçimde ön plana çıkartılması amaçlanmıştır. Yine kırmızı renkle hükümdarlık ve heyecan simgelemiştir. Parti ambleminde zenginlik, refah, çalışkanlık gibi değerler ön plana çıkmaktadır. Parti amblemini oluştururken Sosyalizm’den beslenmiştir. Amblemda kullanılan beyaz renk ile masumiyet, temizlik ve şeffaflık tasvir edilmiştir.

Son olarak amblemdaki tipografik unsurlar incelendiğinde partinin orijinal adının büyük harflerle amblemin alt kısmında tırnaksız ve kalın karakterlerle yer aldığı görülmektedir.

2.6.2. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan olmak üzere 7 Türk Dünyası ülkesi oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılığını ise amblemleri incelenen siyasi partiler oluşturmaktadır. Buna göre çalışma, söz konusu ülkelerdeki son milletvekili genel seçimlerini esas alarak en yüksek oyları alan ilk iki partiyle sınırlandırılmıştır.

2.6.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Türk dünyası, 20. yüzyılın son dönemlerinden itibaren bütün Türk toplulukları için kullanılmış coğrafi ve kültürel anlam taşıyan bir kavramdır. Çok geniş bir coğrafyayı kapsayan bu alanın en batısında Balkanlar; Kosova, Arnavutluk, Makedonya, Karadağ, en doğusunda ise; Moğolistan bulunmaktadır. Bir başka kaynaktan ise, Türk dünyası kavramı Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan gibi tüm bağımsız yedi Türk devletlerini, Doğu Türkistan, Tataristan, Çuvaş, Başkurdistan, Saha-Yakutistan, Altay, Karaçay, Balkar gibi yarı özerk bölgeleri ve dünyanın her yerinde Türk halklarının yaşadığı bölgeleri ifade etmektedir. Fuat Uçar'a göre Türk Dünyası dört farklı biçimde sınıflandırılmıştır (Uçar, 2007:574-586'dan akt. Bay vd., 2017: 58):

- a. Bağımsız Türk devletleri (Türkiye, KKTC, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan)
- b. Özerk olarak yaşayan Türk devletleri/toplulukları (Altay, Başkurdistan(Başkurdistan), Çuvaşistan, Dağıstan, Gagauz (Gökoğuz) Yeri, Hakas, Kabartay-Balkar(Malkar), Karaçay-Çerkez, Kırım, Tataristan, Tuva, Uygur Özerk Bölgesi (Doğu Türkistan), Yakutistan(Saka, Saha Eli))
- c. Azınlık olarak yaşayan Türk toplulukları (Afganistan, Bulgaristan, Irak, İran, Kosova, Makedonya, Moğolistan, Rusya, Suriye, Tacikistan, Yunanistan)
- d. Göç yolu ile başka ülkelere yerleşen Türk toplulukları (Avustralya, ABD, Avrupa ülkeleri, Kanada, S. Arabistan ve diğer Ortadoğu ülkeleri ve Kuzey Afrika ülkeleri)

Buradan yola çıkarak başta Orta Asya olmak üzere, Adriyatik'ten Çin Seddine, Sibiry'a'dan Kafkaslara, Avrupa'nın doğusundan Anadolu'ya, Irak ve Suriye'nin kuzeyinden Doğu Türkistan'a kadar olan bu coğrafyaya Türk dünyası adı verilmektedir. Ayrıca Türk dünyası, “ortak Türk medeniyet kökeni” olarak da tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın evrenini Türk Dünyasındaki siyasi partiler oluşturmaktadır. Bu çalışmada “olasılıksız örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda çalışmada Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan'da son milletvekili genel seçimlerini esas alarak en yüksek oyları alan ilk iki parti örneklem olarak belirlenmiştir.

Evrendeki birey ve objelerin örnekleme çekilmesinde “olasılık” yöntemlerinin kullanılmadığı durumlarda başvurulacak olasılık yönteminin tam tersi bir yöntemdir. Olasılıksız yöntemde örnekleme çıkacak her birey ve objeye eşit şans tanıma yerine, birey ve objelerin belirli özellikleri dikkate alınarak örnekleme alınması ya da alınmaması temel ilkesi vardır. Örneklem çekilmesinde araştırmacının kişisel beğenisi, deneyimi, hatta eğitim ve kültür düzeyi rol oynayabilir. Bu yöntemin; “daha az karmaşıktır, daha az masraflıdır, daha az emek ister, daha az zamana gereksinimi vardır, istatistiksel olarak daha basittir ve daha az güvenirlidir” gibi belirli özellikleri bulunmaktadır (Aziz, 2008:54).

Bu çerçevede çalışmanın örneklemini son genel seçimlerde ilk iki sırada yer alan siyasi partiler oluşturmuştur. Buna bağlı olarak örnekleme; Azerbaycan'dan; Yeni Azerbaycan Partisi, Sivil Dayanışma Partisi, Kazakistan'dan; Nur Otan Partisi, Ak Jol Partisi, Kırgızistan'dan; Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi, Respublika Ata-Curt Partisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden; Ulusal Birlik Partisi, Cumhuriyetçi Türk Partisi, Özbekistan'dan; Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi, Özbekistan Milli Diriliş Partisi, Türkiye'den; Adalet ve Kalkınma Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Türkmenistan'dan; Türkmenistan Demokratik Partisi ve Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi yer almıştır.

2.7. TANIMLAR

Göstergebilim: Zihnin nesneleri anlayabilmek ya da bilgisini başkalarına aktarabilmek için kullanmakta olduğu göstergelerin özyapısını ele alan bir çabadır (Mutlu, 1994:142'den akt. Bostancı, 2019:39).

Gösterge: Genel olarak, kendi dışında bir şeyi temsil eden ve dolayısıyla bu temsil ettiği şeyin yerini alabilecek bitelikte olan her çeşit biçim, nesne, olgu vb. olarak tanımlanır (Rifat,2009:11).

Gösterilen: Saussure'e göre; "Gösterenin işaret ettiği kavramla ilgili toplumsal uzlaşa sonucu zihnimizde oluşan imajdır" (Bostancı, 2019:41).

Düz Anlam: Bir göstergenin düz anlamı, o göstergenin temsil ettiği nesnenin, gösterilenin, gören tarafından olduğu gibi kavranılması ile oluşur (Becer, 2011:39). Fiske'e göre, "göstergenin temel, sağduyulu ve apaçık görünen anlamıdır" (Parsa ve Parsa, 2012:59)

Yan Anlam: Bir göstergenin düz anlamı yeteri ölçüde kesinlik kazanmadığı ya da keskinliğini yitirdiği ölçüde, ortaya çıkan aynı gösterene (göstergeye) bağlı değişik anlamlara yan anlam denir (Aksel, 2015:74).

Mit: Bir kültürün, gerçekliğin ya da doğanın bazı görünümelerini açıklamasını ya da anlamasını sağlayan bir öyküdür (Aksel, 2015:75).

Simge: Yorumlayan olmasaydı kendisini gösterge yapan özelliği yitirecek olan göstergedir. Bir başka deyişle simge insanlar arasında uzlaşmaya dayanan bir göstergedir: Sözgelimi, doğal dillerdeki sözcükler uzlaşmaya dayalı birer simgedir; çünkü bir sözcük belirttiği şeyi yalnızca bu anlama geldiğini anlamamız sayesinde belirmiş olur (Rifat, 2009:32).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASAL İLETİŞİM ARACI OLARAK SİYASİ PARTİLERDE AMBLEM KULLANIMI: “TÜRK DÜNYASI ÖRNEĞİ” ARAŞTIRMASI

3.1. TÜRK DÜNYASI KAVRAMI

Türklerin ilk vatanları günümüz Moğolistan topraklarında doğan ve Sibirya bölgesine doğru uzayan Yenisey Irmağı’nın çevresi ve Altay Dağlarıdır. Dünya’nın bilinen en eski etnik unsurlarından biri olan Türkler tarih boyunca birçok devlet kurmuş ve günümüzde dünyanın gözünün olduğu bölgelerde hakimiyet sağlamıştır. Türklerin göçebe yaşam tarzına sahip bir etnik unsur olması ve tarihin belirli dönemlerinde gerçekleşen coğrafi yer değişikliğine dahil olmasından dolayı günümüzde geniş coğrafyalarda bulunmaktadır.

Türk Dünyası kavramını, siyasi ve coğrafi olarak iki boyutta ele alabiliriz. Siyasi olarak bakıldığında Türk Dünyası, ortak dil, ortak tarih ve ortak kültüre sahip olan topluluğa verilen isimdir. Günümüzde Azerbaycanlı, Kazak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Anadolu Türkü, Uygur, Başkurt, Tatar, Gagavuz, Çuvalı, Yakut, Karakalpak, Tuvalı, Hakasyalı, Altay Türkü vb. gibi çeşitli isimlerle tanınan bütün bu topluluklar Türk Dünyası olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Coğrafi olarak incelendiğinde ise Türk dünyası, alanı 11,2 milyon kilometrekareyi aşan büyük siyasi, coğrafi birliğin adıdır. Bu kültürel ve etnik birliğin sınırları Adriyatik Denizi kıyılarından başlar ve Çin’in Pekin yakınlarındaki, ünlü tarihi Çin Seddi’ne kadar devam eder (Doğanay, 2020:23).

Literatürdeki bir ifadeye göre Türk Dünyası, “Bugün Dünya üzerinde Türkler, oldukça geniş bir coğrafyada yaşamaktadırlar. Türk Dünyası olarak tanımladığımız coğrafya, Avrasya olarak adlandırılan Avrupa ve Asya kıtalarının neredeyse merkezi kısmını oluşturmaktadır. Ana hatları ile Batıda Balkanlardan, Doğuda Büyük Okyanus’a, Kuzeyde Kuzey Buz Denizinden, Güneyde Tibet’e kadar olan saha, Dünya üzerinde Türklerin yoğun olarak yaşadığı coğrafya olarak kabul edilmektedir” (Dönmez, 1987:1).

Bir başka ifade de Türk Dünyası, “İçinde Türkiye’nin de bulunduğu, Sovyet sonrası Türk Cumhuriyetlerini kapsayan ve bunun dışında Balkan ülkeleri veya Çin örneğinde olduğu gibi farklı devletlerin içinde yaşayan Türk toplulukları” olarak ifade edilmiştir (Yıldırım, 2015:16).

İleri görüşlü olmasıyla da bilinen Türkiye Cumhuriyeti’nin Kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün şu sözlerinde yine Türk Dünyası’nın önemini anlamak mümkündür (Topal, 2014:2):

“Bu gün Sovyetler Birliği dostumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yakında ne olacağını kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan gibi parçalanabilir, uflanabilir. Bu gün elinde sınıksız tuttuğu milletler avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşabilir. İşte o zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak yalnız o günü susup beklemek değildir. Hazırlanmak lazımdır. Milletler buna nasıl hazırlanır? Manevi köprüleri sağlam tutarak. Dil bir köprüdür; tarih bir köprüdür, inanç bir köprüdür. Köklerimize inmeli ve olayların böldüğü tarihimiz içinde bütünleşmeliyiz. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim onlara yaklaşmamız gerekir”

Bugün dünyada Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye olmak üzere 7 bağımsız ve başta Rusya Federasyonu’ndaki; Altay, Başkurdistan, Çuvaşistan, Hakasya, Saha-Yakut, Tuva, Kabardina-Balkar, Tataristan gibi özerk bölgeler olmak üzere, Moldova’daki Gagavuz Özerk Bölgesi vb. onlarca yarı bağımsız Türk Dünyası ülkesi bulunmaktadır.

3.2. TÜRK DÜNYASI ÜLKELERİNDE SİYASAL HAYAT VE PARTİLER

Bu tez çalışması kapsamında 7 bağımsız Türk Dünyası ülkesinde gerçekleşen son parlamento seçimlerinde ilk **iki** sırayı alan siyasi partilerin amblemleri

göstergebilimsel analiz yöntemlerinden biri olan Roland Barthes'in göstergebilimsel çözümleme modeliyle incelenmiştir.

Tez çalışmasının buradan sonraki aşamasında öncelikle ilgili başlıklar altında her ülkenin siyasi yönetim şekli ve siyasi tarihindeki en önemli gelişmelere ve dinamiklere ilişkin bilgi verilmiştir. Ardından her ülkenin ilk iki sırasında yer alan siyasi partileri ile ilgili tanıtıcı bilgilere, partinin kısaca tarihçesine, misyonuna ve amacına değinilerek partilerin amblemleri yerleştirilmiş ve amblemler belirlenen yöntemle analiz edilmiştir.

3.2.1. Azerbaycan'da Siyasal Hayat ve Partiler

Azerbaycan bulunduğu coğrafi konumu ve zengin doğal kaynaklara sahip olmasından dolayı yüzyıllardır savaş, istila ve çatışmaların merkezi olmuştur. Ülke 20. yüzyılda yaklaşık 70 yıl Sovyetler Birliği'nin hegemonyasında yaşamıştır.

Azerbaycan'ın bağımsızlığa giden yolu hiç de kolay olmamıştır. 1980'li yıllar Azerbaycan'ın da bünyesinde bulunduğu Sovyetler Birliği'nde büyük ekonomik sıkıntılar yaşanmıştır. Bu sıkıntılar hem Azerbaycan'ın doğal zenginliklerinin tahrip edilmesine hem de milli ve dini hislerinin tahkir ve tehdit edilmesine yol açmıştır. Bu tavra ilk itiraz, 19 Şubat 1988 halk mitingiyle verildi. Böylece Başkan Bağırov istifa etti, Vezirov görevi devraldı. Mitingler Kasım ayına kadar devam edince Sovyetler Birliği; Bakü, Nahçıvan ve Gence'de sokağa çıkma yasağı ilan etti. Bu yasaklar Azerilerin Halk Cephesi'nde örgütlenmesine neden oldu. 19 Ocak'ı 20 Ocak'a bağlayan gece Sovyet Ordusu, Bakü ve diğer yerlerde 131 kişiyi öldürdü, 744 kişiyi yaraladı, 400 kişi mahkûm oldu. Vezirov'un da Moskova'ya kaçmasıyla komünist hâkimiyet tekrar sağlandı. Artık Azerbaycan halkı, bağımsız bir devlet kurmanın zaruri olduğunu anlatmıştır. 20 Ocak 1990 Kara Ocak günü son Sovyet vahşetini yaşayan Azerbaycan, 30 Ağustos 1991'de bağımsızlığını yeniden ilân etme kararı almıştır. Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti'nin Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti'ne bağlı Dağlık Karabağ'da hak iddia etmesi, etnik çatışmalara yol açtı ve bu karmaşa üzerine 18 Ekim 1991'de Azerbaycan son kez bağımsızlığını ilân etmiştir (<https://www.ytb.gov.tr/>).

1990'lı yılların başında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan diğer ülkelerde olduğu gibi Azerbaycan'da da siyasi partiler kurulmuştur. Bu bağlamda 16 Temmuz 1989'da o zamanki adıyla Azerbaycan Halk Cephesi (günümüzde Birleşik Azerbaycan Halk Cephesi Partisi), 26 Eylül 1992'de Sivil Dayanışma Partisi ve 12 Kasım 1992'de Yeni Azerbaycan Partisi Azerbaycan'da ilk kez siyasi parti olarak faaliyetlerine başlamıştır. Ayrıca Haziran 1991'de Müsavat Partisi yeniden aktif siyasete geri dönmüştür.

Azerbaycan Anayasası'na göre Azerbaycan devleti demokratik, laik ve üniter bir Cumhuriyet'tir. Azerbaycan yönetiminde kuvvetler ayrılığı prensibi benimsenmiş olup; yasama yetkisi Milli Meclis'e, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı'na, yargı yetkisi ise mahkemelere aittir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Bakanlar Kurulu, Cumhurbaşkanı tarafından atanmakta ve Milli Meclis tarafından onaylanmaktadır. Azerbaycan Milli Meclisi'nde 125 üye bulunmakta olup, milletvekilleri beş yıl için seçilmektedirler (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Azerbaycan'da 1 Kasım 2015 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde; Azerbaycan Milli Meclisi'ne 71 milletvekili çıkartarak birinci olan Yeni Azerbaycan Partisi ve 2 milletvekili çıkartarak ikinci olan Sivil Dayanışma Partisi'nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (www.wikipedia.org).

3.2.1.1. Yeni Azerbaycan Partisi

Yeni Azerbaycan Partisi (YAP), 1988 yılından itibaren Azerbaycan'da meydana gelen sosyal ve siyasi olayların gerçekleştiği dönemde faaliyetlerine başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını kazanan diğer ülkelerde olduğu gibi Azerbaycan'da da siyasi partiler kurulmuştur (<http://yap.org.az/>).

Ülkenin aydınları tarafından Azerbaycan'ın bulunduğu bu zor süreci atlatabilmek için yeni bir siyasi hareket kurmaya karar verilmiştir. Ülkenin önde gelen aydınları dönemin Nahcivan Özerk Cumhuriyeti Yasama Meclisi Başkanı Haydar Aliyev'i bu oluşumun siyasi lideri olarak görmüşler. 91 aydın tarafından imzalanan

mektup Nahcivan'da bulunan Aliyev'e gönderilmiştir. Azerbaycan tarihinde bu mektuba imza atan insanlara "91'ler" adı verilmektedir. Bu mektuba karşılık olumlu dönüt veren Haydar Aliyev, Nahcivan'da yaşanan olumsuzluklardan dolayı bölgeden ayrılamamıştır. Bu durum karşısında 550 kişiden oluşan bir grup Azerbaycanlı aydın Nahcivan'a giderek partinin kuruluş konferansını bölgede gerçekleştirmiştir (<http://yap.org.az/>).

21 Kasım 1992'de Azerbaycan'ın bütün bölgelerinden gelen temsilcilerin katıldığı kuruluş konferansına Haydar Aliyev başkanlık etmiştir. Kuruluş konferansında Yeni Azerbaycan Partisi'nin kuruluşuna, parti program ve tüzüğüne ilişkin karar kabul edilmiştir. Konferansta Haydar Aliyev, YAP'ın genel başkanı olarak seçilmiştir. Ayrıca partinin Siyasi Konseyi, Yönetim Kurulu ve Başkan yardımcıları da belirlenmiştir. Böylelikle YAP resmen Azerbaycan siyasi hayatına atılmıştır (<http://yap.org.az/>).

YAP, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları çerçevesinde, kendi tüzük ve parti programı temelinde faaliyet gösteren, Azerbaycan'ın hukuk, sosyal ve ekonomik devlet yapısını destekleyen, sivil toplum kuruluşlarını kurma özgürlüğünü savunan merkez sağda bulunan bir siyasi örgüttür (<http://yap.org.az/>).

YAP parti programında temel görevlerini şu şekilde ifade etmiştir (<http://yap.org.az/>):

- Devletin bağımsızlığını güçlendirmek,
- Demokratik ve hukuk devletinin kurulmasını sağlamak,
- Vatandaşların müreffeh ve huzurlu bir yaşam sürmesini temin etmek.

Parti ideolojisinin temelinde yatan bağımsız ve hukuk devleti olma, Azerbaycan vatanseverliği, yaratıcı evrim, sivil dayanışma ve sosyal adalet ilkeleri; esasen Azerbaycan'ın siyasi geleceğinin ideolojik temelini de oluşturmuştur (<http://yap.org.az/>).

YAP, Azerbaycan'da 3 Ekim 1993'ten Cumhurbaşkanlığı seçiminden 1 Kasım 2015'teki Milletvekilliği genel seçimlerine kadar geçen sürede düzenlenen 4 Cumhurbaşkanlığı seçimi, 4 Milletvekilliği genel seçimi ve 1 Yerel yönetimler seçiminden birinci parti çıkarak seçimleri kazanmıştır. Ayrıca YAP, 18 Mart 2009'da

düzenlenen anayasa değişikliği halk oylamasından teklif ettiği maddelerin değişmesi yönünde halktan istediği desteği bulmuştur (<http://yap.org.az/>).

Partinin amblemi, dışı mavi renkli yapraklardan meydana gelen ağaç figürü ve içe doğru sekizgenden oluşan ve bu sekizgenin tam ortasında ise sarı renkteki dairenin içinde partinin kısa adı olan YAP ibaresinin yazıldığı şekildir.

Şekil 3.1. Yeni Azərbaycan Partisi'nin amblemi (<http://www.yap.org.az/> adresinden alınmıştır.).

3.2.1.2. Sivil Dayanışma Partisi

Vatandaş Hemreyliyi Partiyası (Sivil Dayanışma Partisi) 26 Eylül 1992 yılında kurulmuştur. Ülkenin yedinci siyasi partisi olan Sivil Dayanışma Partisi, 3 Kasım 1992 yılında Azerbaycan Adalet Bakanlığı'na kuruluş kaydını yaptırmıştır. Sivil Dayanışma Partisi, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, “Siyasi Partiler Kanunu”, yürürlükteki diğer hukuk normlarına bağlı olarak faaliyet gösteren siyasal bir partidir. Sivil Dayanışma Partisi'nin kısaltılışı VHP'dir (<https://www.facebook.com/>).

Topluluk kurma özgürlüğü, gönüllülük, parti üyelerinin hukuksal birlikteliği, oto yönetim ve kanunlara riayet etme gibi unsurlar VHP'nin faaliyet prensipleri olarak tanımlanmaktadır. VHP'nin esas amacı Azerbaycan Cumhuriyeti'nde müstakil, demokratik, maddi, hukuki devlet yapısının muhafazası, özgür vatandaş topluluğunun geliştirilmesi amacıyla çevresinde milli, dini mensuplarının yer aldığı sosyal kökenden

bağımsız olarak bütün insanları kapsayan Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarını birleştirmektedir (<https://www.facebook.com/>).

VHP, ülkede milli birlik ve dayanışma prensibini esas edinen, kanunların üstünlüğü ilkesini benimseyen ve sosyal adaleti koruyan, özgürlüğü, refahı, toplulukların özgür bir şekilde faaliyet yürütmesi imkanını sağlayan temel insan haklarını gözeten, her türlü bölücülüğe karşı olan, Azerbaycan vatandaşları arasında ayrımcılık yapmayan, hak ve hakikat anlayışlarını en üst manevi değer olarak kabul eden bir partidir (<https://www.facebook.com/>).

VHP'nin ana özelliklerinden biri, Azerbaycan'ın en yetenekli ve tanınmış heykeltıraşlarından biri olan amblemin tasarımcısı Mezahir Afşar'dır. Amblemin sembolleri kadim Türk Devletçilik ananelerinden gelmektedir. Ok devletin sembolüdür. Üç ok ise sertlik ve kırılmazlığı gösterir. Yani demokratik ülkelerde yasama, yürütme ve yargı erklerine atıfta bulunur. Tersine çevrilmiş yayla birlikte üç ok ve bu okların üzerindeki kalkan bir kompozisyon olarak milli birliğin, barışın ve dayanışmayı ifade eder. Amblemin asıl versiyonunda "Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası" sözlerinin yazıldığı dairede 24 Oğuz boyunun damgaları yer almaktadır. Amblemin ortasında Azerbaycan Devletinin ana sembolü olarak kabul edilen ve bu devletin manevi ve ideolojik yolunu aktaran üç renkli ve Ay yıldızlı bayrağı bulunur. Amblemin tam ortasında Azerbaycan'ın ateşler yurdu olarak tanımlanmasından kaynaklanan sembollerden biri olan Ateş Ocağı vardır (<https://az.wikipedia.org/>).

Şekil 3.2. Sivil Dayanışma Partisi'nin amblemi (<http://vhp.az/> adresinden alınmıştır.).

3.2.2. Kazakistan’da Siyasal Hayat ve Partiler

Kazakistan, 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir. Anayasa 28 Ocak 1993 tarihinde kabul edilmiştir. Anayasada, ülkenin idare şekli “başkanlık sistemiyle yönetilen, üniter, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti” olarak tanımlanmıştır. İdari açıdan ülke, 14 idari eyalet (Oblast) ve iki özel bölge (Astana ve Almatı) olmak üzere 16 bölgeye bölünmüştür (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Kazakistan parlamentosu Meclis ve Senato’dan oluşan iki kanatlı bir yapıya sahiptir. Senato 6 yıllık bir dönem için seçilen toplam 47 senatörden oluşmaktadır. Senato’ya 14 oblasttan, Almatı ve Astana şehirlerinden ikişer kişi Maslihat adı verilen yerel meclislerce seçilmektedir. 15 Senato üyesi ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Senato üyelerinin yarısı her üç yılda bir yenilenmektedir. Senato üyelerinin görev süresi 6 yıldır. Parlamento’nun alt kanadı Meclis 107 milletvekilinden oluşmaktadır. Bunların 98’i siyasi partilerden parti listelerine göre, 9 milletvekili ise Kazakistan Halklar Asamblesi tarafından 5 yıl süreyle seçilmektedir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Nazarbayev 21 Şubat 2019 günü yaptığı basın açıklamasıyla, ülkedeki sosyo-ekonomik dönüşüm programlarında yetersiz kalınması gerekçesiyle 2016 yılı Eylül ayında göreve başlamış olan Hükümetin istifasını istemiştir. Bu kapsamda, Başbakan Birinci Yardımcısı Askar Mamin yeni Başbakan olarak atanmış ve yeni Hükümet kurmuştur (<http://www.mfa.gov.tr/>).

26 Nisan 2015 tarihinde 5 yıl için Cumhurbaşkanlığına seçilen ve görev süresi normal koşullarda Nisan 2020’de dolan 1940 doğumlu Nazarbayev, 19 Mart 2019 günü yaptığı bir açıklamayla, Cumhurbaşkanlığı görevinden ayrılacağını, Anayasa uyarınca Senato Başkanı Tokayev’in Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenerek seçimlere kadar bu görevi sürdüreceğini açıklamış, kendisinin ise Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı, Nur Otan Partisi Genel Başkanı ve Anayasa Komitesi üyeliği görevlerine devam edeceğini duyurmuştur. Bu kapsamda, Tokayev 20 Mart 2019 günü Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmiştir. Aynı gün Tokayev’den boşalan Senato Başkanlığı görevine Nazarbayev’in kızı Dariga Nazarbayeva oybirliğiyle seçilmiş, yine aynı gün Astana’nın ismi Nursultan olarak değiştirilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Cumhurbaşkanı Tokayev, 9 Nisan 2019 günü yaptığı açıklamada, kurucu Cumhurbaşkanı Nazarbayev’le istişare ederek aldıkları karar uyarınca, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin 9 Haziran 2019 tarihinde yapılacağını duyurmuştur. İktidardaki Nur Otan Partisi’nin 23 Nisan 2019 tarihinde yapılan Olağanüstü Kongresinde, Nazarbayev’in teklifi üzerine Cumhurbaşkanı Tokayev’in partinin adayı olarak gösterilmesi oybirliğiyle kabul edilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Kazakistan’da 20 Mart 2016’da düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde yüzde 82,15 oy alarak birinci olan Nur Otan Partisi ve yüzde 7,18 oy alarak ikinci olan Ak Jol Partisi’nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (<https://www.election.gov.kz/>).

3.2.2.1. Nur Otan Partisi

Nur Otan, Kazakça; “Anavatanın nuru” anlamını taşımaktadır (<https://ky.wikipedia.org/>). Nur Otan Partisi, 19 Ocak 1999’da Kazakistan Cumhurbaşkanı adayı Nursultan Nazarbayev’i desteklemek için toplumsal bir birlik olarak kurulmuştur. Partinin tam adı Nur Otan Toplumsal Birlik Partisi, kısa adı Kazakça Nur Otan Partiyası, Rusça ise Partiya Nur Otan’dır. Nur Otan Partisi, Kazakistan Cumhuriyeti vatandaşlarının, çeşitli sosyal grupların siyasi iradesini ifade etmek, devlet iktidarının temsili ve yürütme organlarında çıkarlarını temsil etmek, yerel yönetimler ve oluşumlarına katılım sağlamak amacıyla gönüllü olarak kurulmuş bir toplumsal birliktir (<https://nurotan.kz/>).

Parti, 12 Şubat 1999’da “Otan” Cumhuriyet Siyasi Partisi olarak kayıt edilmiştir. 2005 yılında partinin Merkez Yönetimi Almatı şehrinden Astana’ya taşınmıştır. 22 Aralık 2006’da Kazakistan Tarım Partisiyle birleşerek adını “Nur Otan Demokratik Halk Partisi” olarak değiştirmiştir. 18 Ekim 2013’de Parti’nin 15. Kurultay’ında kabul edilen doktrine göre; “Nur Otan Demokratik Halk Partisi’nin” adı “Nur Otan” olarak değiştirilmiştir (<https://nurotan.kz/>).

Partinin hedefleri (<https://nurotan.kz/>):

- Partinin esas amacı, gelişmiş sivil toplum kurumları, modern rekabetçi siyasi sistem ile ekonomik olarak güçlü, demokratik, laik, yasal, sosyal bir devlet inşa etmektir.
- Siyasi liderlerin, parti üyelerinin devlet ve yerel yönetim organlarına hazırlanması, desteklenmesi ve aday gösterilmesi,
- Parti programının, yasal amaç ve hedeflerini halka açıklamak ve propaganda faaliyetleri hakkında bilgi yaymak,
- Kazakistan Cumhuriyeti yasalarına uygun olarak düzenlenen referandumlara katılım sağlamak,
- Partinin ve üyelerinin, vatandaşların ve çeşitli sosyal grupların çıkarlarının devlet ve yerel yönetim organlarında temsil edilmesi,
- Partinin programına uygun olarak sosyoekonomik ve politik reformlara katılım, ulusal yaşam kalitesi standardının oluşumunu sağlamaya destek vermek,
- Küçük ve orta ölçekli işletmeleri, köylüyü, çiftçiye desteklemek,
- Toplumdaki uluslararası ve dinler arası anlayış ve istikrarın güçlendirilmesine yardımcı olmak,
- Yasal projelerin ulusal tartışma ortamlarına katılım sağlamak,
- Kamuoyunun incelenmesi ve yasa tasarısı ve diğer yasal düzenlemeler için tekliflerin geliştirilmesi,
- Milletvekilleri aracılığıyla temsilci ve yürütme organlarına sunulmak üzere yasa tasarısı veya yasal düzenlemelerinin hazırlanması,
- Kazakistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na aday göstermek,
- Kazakistan Cumhuriyeti Parlamento Meclisi'nde milletvekili aday listesini belirlemek.

Şekil 3.3. Nur Otan Partisi'nin amblemi (<https://elbasy.kz/kk/nur-otan-partiyasy> adresinden alınmıştır.).

3.2.2.2. Ak Jol Partisi

Partinin tam adı Kazakça “Қазақстанның «Ақ жол» Демократиялық партиясы-Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi”, Rusça ise “Общественное объединение «Демократическая партия Казахстана «Ақ жол» -Kazakistan Ak Jol Demokrasi Sosyal Birliğıdir.” Partinin Kazakça kısa adı “Ақ жол ҚДП -Ak Jol KDP”, Rusça ise “ДПК Ақ жол - DPK Ak Jol'dur” (<https://akzhol.kz/>).

Ak Jol Demokrasi Partisi, Kazakistan'da faaliyetlerini yürüten siyasi partidir. 20. yüzyılın başlarında parti kendini “Алаш” hareketinin önderi ve bir İşçi Partisi olarak tanımlamıştır. Ak Jol Demokrasi Partisi Kazakistan Adalet Bakanlığına 3 Nisan 2002'de resmi kaydını yaptırmıştır (<https://akzhol.kz/>).

Partide ilk üst yöneticiler sosyal birlik eş başkanları olarak Bulat Abilov, Alihan Beymenov ve Oraz Candosov seçilmiştir. 9 Kasım 2003'te gerçekleşen 3. Parti Kurultayı'nda alınan karara göre eş başkan sayısı beşe çıkartılmış ve Lyudmila Culanova ile Altınbek Sarsenbayulı yeni eş başkanlar olarak seçilmiştir (<https://akzhol.kz/>). 13 Mart 2005'te düzenlenen Ak Jol Demokrasi Partisi Kurultayı'nda çok eş başkanlığına ilişkin tüzük değiştirilerek tek genel başkanlık konumu tesis edilmiş ve bu göreve ise Alihan Baymenov getirilmiştir (<https://akzhol.kz/>).

Ak Jol Partisi, 2004 yılında gerçekleştirilen Meclis Milletvekili seçimlerinde yüzde 12,04 oy alarak bir milletvekili çıkarmıştır. 2007 yılında yapılan seçimlerde ise yüzde 3,09 oy alarak barajı geçememiştir (<https://akzhol.kz/>).

2011'de düzenlenen Parti Kurultayı'nda parti genel başkanlığına Atameken Ulusal Ekonomi Odası Başkanı Azat Peruashev Turlıbekulı seçilmiştir. Parti 2012 yılındaki Milletvekili seçimlerinde geçerli oyların yüzde 7,47'sini alarak 8 milletvekili elde etmiştir. Bu tarihten itibaren Ak Jol Partisi'nin mecliste parti grubu ve milletvekili bulunmaktadır. 2016'da gerçekleşen seçimlerde parti 7 vekil çıkarmıştır (<https://akzhol.kz/>).

Ak Jol Demokrasi Partisi, Kazakistan'daki bütün eyalet merkezlerinde ve Astana ile Almatı şehirlerinde 16 şubesi, ayrıca Jezkazgan, Semey ve Türkistan şehirlerinde ise 3 temsilciliği bulunmaktadır. Aralık 2016 kayıtlarına göre partinin 167 bin on dört erkek, 88 bin yedi yüz seksen altı kadın olmak üzere toplamda 255 bin sekiz yüz üyesi mevcuttur (<https://akzhol.kz/>).

Ak Jol Demokrasi Partisi'nin temel amacı, her vatandaşın özgür gelişimi için gerekli koşulları yaratmak, hak ve özgürlüklerine uymak, bütün Kazakların yaşam standardını ve kalitesini sürekli arttırmak ve Kazak toplumunun ve devletinin ekonomik, sosyal ve politik yükselişini sağlamaktır (<https://akzhol.kz/>).

Parti, ulusal devlet yapısının oluşumunda modern esasları hedefleyen, ulusal çıkarları dünya medeniyetinin en iyi başarılarıyla birleştiren, milli bağımsızlık hareketlerinin fikirlerini sistematik hale getiren Alaş ulusal kurtuluş hareketinin halefi olarak kendisini ilan etmiştir (<https://akzhol.kz/>).

Ak Jol Demokrasi Partisi, tarihi misyonunu, kamusal ve özel iş, teknik ve sanat alanlarında faaliyetlerini sürdüren aydınların gelişimi, toplumun ve ekonominin kalkınması için aciliyet gerektiren görevleri yerine getirebilme olarak belirlemiştir. Parti kendisini bu hedeflere ulaşabilecek ve ülke sorunlarına etkili çözümler bulabilecek yönetici ve entelektüellerden oluşan bir birlik olarak tanımlamaktadır (<https://akzhol.kz/>).

Şekil 3.4. Ak Jol Partisi'nin amblemi (<https://akzhol.kz/ru/> adresinden alınmıştır.).

3.2.3. Kırgızistan'da Siyasal Hayat ve Partiler

Kırgızistan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 31 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etmiştir (Kırgızistan'da Bağımsızlık Günü coşkusu, Anadolu Ajansı, 31.08.2018). Ülkede 2005 ve 2010 yıllarında halk tarafından iki kez devrim gerçekleştirilmiştir. Kırgızistan'da 27 Şubat 2005 günü genel seçimlerin ilk turu yapılmış ve seçimi kazanan Akayev'in istifasını isteyen muhalefet seçimlere hile karıştığını iddia etmiştir. Hükümet ise hile iddiasını Amerikan parmağı olarak nitelendirmiş ve bunu kınamıştır (Ogan, 2005a: 31-32'den akt. Bozkurt, 2006:129)

Ardından Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), vakit kaybetmeden 28 Şubat'ta seçimlerin uluslararası demokrasi kurallarına uymadığını açıklamıştır. Böylece Kırgızistan'da devrimin sinyalleri verilmiştir. Ardından muhalefet taraftarları ayaklanmış ve ülkenin güneyinde başlayan sivil ayaklanma başkente de sıçrayarak devam etmiş ve kısa sürede başarıya ulaşmıştır. “Sarı” devrim ya da “lale” devrimi olarak adlandırılan bir devrimin yaşandığı adres de Kırgızistan olmuştur. Bu ayaklanmanın başarıya ulaşmasındaki en önemli etkenlerden biri demokratik söylemlerle yola çıkan Akayev'in çok geçmeden demokrasiden uzak politikalar izlemesi, başarısız ekonomik politikaları yüzünden oluşan işsizlik, fakirlik yolsuzluk gibi olguların ülkede yerleşmesi ve ülkenin Kuzey-Güney bölgelerinde ki ekonomik farklılık devrimi başarıya ulaştırmıştır (Ogan, 2005a: 31-32'den akt. Bozkurt, 2006:129)

Bağımsızlığını kazandığı tarihten itibaren diğer Orta Asya devletleri gibi Başkanlık sistemi ile yönetilmiş olan Kırgızistan'da, Nisan 2010'da başlayan halk hareketiyle Cumhurbaşkanı Bakiyev görevden uzaklaştırılmış ve muhalefet lideri Roza Otunbayeva öncülüğünde yeni bir anayasa hazırlanmış, 7 Haziran 2010 tarihinde kabul edilen yeni anayasa ile parlamenter sisteme geçilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Siyasi geçiş süreci çerçevesinde 30 Ekim 2011 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerini % 62,52 oy oranı ile ilk turda Başbakan Almazbek Atambayev kazanmış ve 1 Aralık 2011 tarihinde düzenlenen, Sayın 11. Cumhurbaşkanımız Abdullah Gül'ün de iştirak ettiği devir-teslim töreniyle Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmiştir. Böylece Kırgızistan Cumhurbaşkanlığı makamının demokratik seçimle el değiştirdiği ilk ve tek Orta Asya Cumhuriyeti olmuştur (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Yeni Anayasa ile birlikte bir kimsenin birden fazla dönem Cumhurbaşkanı seçilmesinin önüne geçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri 6 yıl arayla yapılmaktadır. Parlamenter yapıya rağmen Cumhurbaşkanı en güçlü siyasi aktördür (<http://www.mfa.gov.tr/>).

İdari olarak ülke, Çuy, Issık Göl, Narın, Talas, Celal-Abad, Oş ve Batken olarak 7 vilayete (Oblast) taksim edilmiştir. Başkent Bişkek ve Oş şehrine özel statü verilmiş ve kendilerini çevreleyen Çuy ve Oş vilayetleri haricine alınmışlardır (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Ülkede 4 Ekim 2015 tarihinde %56,4 katılımı ile gerçekleştirilen genel seçimlerin ardından Cumhurbaşkanı Atambayev, genel seçimlerden birinci olarak çıkan Kırgızistan Sosyal Demokrat Partisi'nin (SDPK) lideri Çınbay Tursunbekov'a 29 Ekim 2015 tarihinde hükümeti kurma görevini vermiştir. SDPK, Kırgızistan Partisi, Ata Meken ve Önügüü Progress partileri tarafından "Jogorku Keneş'te (Kırgız Parlamentosu) İstikrar, Güven ve Yeni Fırsatlar" başlıklı koalisyon protokolü imzalanmış, Temir Sarıyev'in Başbakanlık görevini üstlendiği yeni hükümet 5 Kasım 2015'te göreve başlamıştır (<http://www.mfa.gov.tr/>).

11 Nisan 2016 tarihinde Başbakan Satıyev'in istifa etmesinin ardından, 13 Nisan 2016 tarihinde Sooronbay Ceenbekov Başbakanlığında yeni hükümet kurulmuştur. Kırgızistan'da 11 Aralık 2016 tarihinde anayasa değişikliğine ilişkin referandum ve yerel seçimler birlikte gerçekleştirilmiştir. %79.6 oranında evet oyu kullanılan referandum sonuçlarına göre Kırgızistan anayasasında cumhurbaşkanının yetkilerini kısma ve parlamentonun, dolayısıyla başbakanın yetkilerini arttırmaya yönelik değişiklikler kabul edilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

15 Ekim 2017 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı Seçimleri sonucunda ise, Başbakanlık görevinden istifa ederek Cumhurbaşkanlığına aday olan Sooronbay Ceenbekov geçerli oyların %54.82'sini alarak seçimleri kazanmış ve 24 Kasım 2017 tarihinde görevine başlamıştır (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Kırgızistan'da 4 Ekim 2015 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde yüzde 27,56 oy alarak birinci olan Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi ve yüzde 20,26 oy alarak ikinci olan Respublika Ata-Curt Partisi'nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (<https://kloop.kg/>).

3.2.3.1. Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi

Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi, (Kısaca Kırgızca adı; KSDP, Rusça SDPK) 25 Eylül 1993'de kurulmuş ve resmi olarak 16 Aralık 1994 tarihinde tescil edilmiştir. Partinin ilk genel başkanı olarak Kırgızistan Parlamentosu Jogorku Keneş'in eski milletvekili İşenbay Kadirbekov seçilmiştir (www.sdpkj.kg).

Partinin stratejik amacı, ülkede gerçekten demokratik, yasaların üstünlüğü ilkesinin benimsendiği, yüksek yaşam düzeyine sahip sivil bir toplum inşa etmektir. Partinin sosyal politikasının temel amacı ise, her bireyin kendini ifade etmesi için eşit şansa sahip bir topluma doğru hareket etmek ve tüm üyelere eşit bir sosyal güvenlik ortamı sağlamaktır. Parti, gelişmiş bir kültür, sağlık hizmetleri, emeği insancılaştırmak için sürekli bir arayış ve işsizliğin üstesinden gelmek için özgür, adil ve dayanışma dolu bir toplum yaratmayı hedeflemektedir (www.sdpkj.kg).

KSDP, bugüne kadar milletvekili genel seçimlerinin tamamına aktif olarak katılmıştır. 1995 yılında düzenlenen parlamento genel seçimlerinde KSDP, 11

milletvekili ile mecliste yer almıştır. Daha sonra parti lideri Almazbek Atambayev Halk Temsilcileri Toplantısı'nda milletvekili seçildi ve "Reform" adındaki parti meclis grubunun yeni lideri olmuştur (www.sdpkjk.kg).

Parti, 2000 yılında düzenlenen milletvekilliği genel seçimlerinde 11 milletvekili ile Jogorku Keneş'e girmiştir. Yine 2007 yılında gerçekleşen milletvekilliği erken genel seçimlerinde parti Jogorku Keneş'te 2 milletvekili ile temsil edilmiştir. 10 Ekim 2010'da parti milletvekilliği genel seçimlerinde 26 milletvekili çıkartmıştır. 4 Ekim 2015'te düzenlenen son milletvekilliği genel seçimlerinde parti oyların yüzde 27,56'sını alarak 38 milletvekili ile Jogorku Keneş'e birinci parti olarak girmiş ve çoğunluğu elde etmiştir. Parti'nin hali hazırda meclis parti grubu başkanlığını İsa Şeyşenkuloviç yapmaktadır (www.sdpkjk.kg).

Şekil 3.5. Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi'nin amblemi (<http://www.kenesh.kg/> adresinden alınmıştır.).

3.2.3.2. Respublika Ata Curt Partisi

Merkeziyetçi "Respublika" Partisi 2007 yılında kurulmuştur. 5 Temmuz 2010'da parti kurultayında Ömürbek Babanov partinin genel başkanı seçilmiştir. 2010 yılının sonbaharında düzenlenen milletvekilliği genel seçimlerinde parti Jogorku Keneş'e 23 milletvekiliyle dahil olmuştur (<https://ru.sputnik.kg/>).

Vatansever “Ata-Curt” Partisi 2006 yılının Kasım ayında faaliyetlerine başlamıştır. 2010 yılındaki milletvekilliği genel seçimlerinde Jogorku Keneş’e 28 milletvekili çıkartmıştır (<https://ru.sputnik.kg/>).

Respublika Ata-Curt Partisi (Rusça: Республика: Отечество- Cumhuriyet-Anavatan) 20 Ekim 2014’te “Cumhuriyet” ve “Ata-Curt” partilerinin birleşmesiyle kurulmuştur. 2015 Parlamento seçim sonuçlarına göre Kırgız Cumhuriyeti Yasama Organı Jogorku Keneş’te temsil edilen altı partiden biri olmuştur. Cumhurbaşkanlığı kararına göre, partinin liderleri Ömürbek Babanov ve Kamçıbek Taşiyev’dir. Partinin temel amacı, ülkedeki demokratikliği ve resmi ülke idaresinin daha şeffaf bir yapıda olmasını sağlayan reformlar yoluyla liberalizmi geliştirmektir Parti, 30 Temmuz 2015’de “Za Reformı - Reform için” partisiyle birleşmiştir (<https://ru.wikipedia.org/>).

Parti, 4 Ekim 2015’te düzenlenen milletvekilliği genel seçimleri sonucunda geçerli oyların yüzde 20,8’ini alarak 28 milletvekili kontenjanına sahip olmuştur (<https://ru.wikipedia.org/>).

Şekil 3.6. Respublika Ata-Curt Partisi’nin amblemi (<http://www.kenesh.kg/> adresinden alınmıştır.).

3.2.4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Siyasal Hayat ve Partiler

İngiliz hakimiyetinden sonra 16 Ağustos 1960’ta adanın iki halkı (Türk ve Rum) arasında ortaklık temeline dayandırılan uluslararası antlaşmalar uyarınca kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti’nde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’ye garantörlük hakkı tanınmıştır. Garantör ülkeler, Kıbrıs’ın bağımsızlığının ya da anayasal düzeninin ihlal edilmesi

durumunda tek taraflı ya da birlikte müdahale etme hakkına sahip olmuştur (<https://www.aa.com.tr/>).

Adada Rumların özellikle 1963 yılından başlayarak Türklere karşı saldırılarının artması ve son olarak 1974'te Ethniki Organosis Kypriou Agoniston: Kıbrıslıların Millî Mücadele Örgütü (EOKA) terör örgütü lideri Nikos Sampson'un "Kıbrıs adasının Yunanistan'a bağlanması (ENOSIS)" amacıyla iktidara darbe yapması üzerine Türkiye, anayasal düzenin tehlike altında olduğu gerekçesiyle garantörlük hakkını kullandı ve 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı'nı yapmıştır (<https://www.aa.com.tr/>).

1983 yılında bağımsızlığını ilan eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş olmuştur. KKTC anayasası temsili demokrasiyi öngörmektedir. Ülkede çok partili demokrasinin uygulandığı KKTC'de devletin başında bulunan Cumhurbaşkanı, 5 yılda bir düzenlenen seçimle başa gelmektedir (<https://www.aa.com.tr/>).

Yasama yetkisinin 50 üyeli Cumhuriyet Meclisine ait olduğu ülkede yürütme yetkisi, Cumhurbaşkanı tarafından atanan başbakanın yönetiminde oluşturulan Bakanlar Kurulu'nda bulunmaktadır. Ülkede, milletvekilliği genel seçimleri de 5 yılda bir yapılmaktadır (<https://www.aa.com.tr/>).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 7 Ocak 2018 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde yüzde 35,61 oy alarak birinci olan Ulusal Birlik Partisi ve yüzde 20,95 oy alarak ikinci olan Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (<http://ysk.mahkemeler.net/>).

3.2.4.1. Ulusal Birlik Partisi

Ulusal Birlik Partisi, 11 Ekim 1975'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denktaş tarafından kurulmuştur. Partinin genel merkezi Lefkoşa'dadır. Partinin Genel Başkanlığını Başbakan Ersin Tatar yapmaktadır Partinin kısaca adı UBP'dir (<https://ulusalbirlikpartisi.com/>).

Ulusal Birlik Partisi, Hukuk Devleti ilkelerine bağı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası, Seçim ve Halkoylaması Yasası, Siyasal Partiler Yasası ve diğer yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren siyasi bir kuruluş olup; siyasi partileri, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak kabul eden Cumhuriyet Anayasası'nın 70'inci maddesi kuralının öngördüğü güvenceye dayanır (<https://ulusalbirlikpartisi.com/>).

Partinin özel işareti, ortasında beyaz renkli “UBP” büyük harfleri bulunan turuncu renkli 16 büyük, 16 küçük ışın yayan Güneş'tir (<https://ulusalbirlikpartisi.com/>)

Parti'nin amaçları şunlardır (<https://ulusalbirlikpartisi.com/>):

- Halkımızın, kendi kaderini tayin etme hak ve yetkisini kullanarak kurmuş olduğu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığını; ulusal ve toplumsal birlik ve beraberliğini ve ülke bütünlüğünü sağlamak;
- Cumhuriyet Anayasası'nın öngördüğü demokratik, laik ve sosyal hukuk devletini ve parlamenter düzeni tüm kurumlarıyla yaşama geçirmek;
- Yurttaşların ve toplumun huzur ve refahını, güvenliğini, temel hak ve özgürlükleri gözeterek demokratik yollarla sağlamak;
- Tüm yurttaşların insanlık onuruyla bağdaşan bir yaşam düzeyine ulaşmalarını sağlamak; ekonomik bakımdan güçsüz olanlar ile özel olarak korunmaya ihtiyaç duyulanları korumak ve işsizliği önlemek;
- Cumhuriyet Anayasası ile büyük önder Atatürk'ün ilke ve devrimlerinin yön verdiriciliğinde, sınıfsız ve ayrıcalıksız bir toplum yaratmak;
- Sosyal adaleti ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirmek;
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, dünya devletleri ailesinin saygın, güvenilir, geleceğinden emin, onurlu saygınlığından hiçbir koşul altında ödün vermeyen güçlü ve dostluğu aranan eşit bir üyesi durumuna getirmek;
- Kıbrıs Türk Halkı'nın, Türk Ulusunun ayrılmaz bir parçası olduğunu içtenlikle kabul ederek, Türk Ulusunun tüm tarih, kültür, dil ve din mirasını paylaştığımız Türkiye Cumhuriyeti ile ilişkilerimizi öncelikli bir yaklaşımla geliştirmek ve her konuda bütünleşmek.

- Ulusal Birlik Partisi, amaçlarına ulaşmada Atatürk'ün ilke ve devrimlerinden, onun milliyetçilik anlayışından ve Türk Ulusunun tarihi, milli ve manevi değerlerinden; çağdaş medeniyet seviyesine ulaşma aşkından alacağı ilhamla ve demokratik hukuk düzeni içerisinde ulaşılabilirliğine inanır. Amaçlarına ulaşmada ve bütün faaliyetlerinde her türlü dil, din, mezhep, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, inanç ve benzeri sebeplerle yurttaşlar arasında ayırım gözetmeyi reddeder.
- Ulusal Birlik Partisi, amaçlarına ulaşmada aşağıdaki Temel İlkeleri gözetir:
- Üzerinde yaşadığı toprakları kendine yurt yapmak ve bu topraklar üzerinde özgürce ve insanca yaşamak amacıyla yıllarca mücadele eden mukavemetçi ve mücahit halkımızın özgür iradesini egemenliğin tek kaynağı ve gerçek sahibi olarak görmek; demokratik devlet yapısının oluşumunda ve biçimlendirilmesinde en etkili güç ve en son karar mercii olarak saymak ve saydırmak;
- Toplumsal hak ve çıkarların; ulusal, manevi ve kültürel değerlerin sürekli savunucusu olmak ve onlara, her zaman inançla ve kararlılıkla sahip çıkmak.

Şekil 3.7. Ulusal Birlik Partisi'nin amblemi (<https://ulusalbirlikpartisi.com/> adresinden alınmıştır.).

3.2.4.2. Cumhuriyetçi Türk Partisi

Cumhuriyetçi Türk Partisi 27 Aralık 1970'te kurulmuştur. Partinin kurucu ve ilk Genel Başkanı Ahmet Mithat Berberoğlu'dur (<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/>). Partinin hali hazırda Genel Başkanlık görevini Tufan Erhürman yürütmektedir (<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/Genel-Baskan-Tufan-Erhurman.html>). Kısa

adı CTP olan partinin genel merkezi Lefkoşa'dadır. Partinin ambleminde “buğday başağı” esastır (<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/>).

CTP, Kıbrıs Türk Toplumunu'nun varlığını ve kimliğini korumayı, refahını geliştirip sosyal adaleti sağlamayı, kişi hak ve özgürlüklerini çağdaş seviyeye yükseltip, hukukun üstünlüğünün ve demokrasiyi egemen kılmayı amaç edinirken, toplumun kendi iradesine dayalı kendi kendini yönetme hakkının elde edilip korunması için mücadele etmeyi öngörür. Parti tüm bunlara ve sosyalist ilkelere ve değerlere bağlı dönüşüm ve gelişmeyi sağlamak ve başarmak için siyasal mücadele yapar. CTP, Kıbrıs Türk Toplumunu'nun sürdürülebilir barış ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma içinde yaşayabilmesi için haklarının korunup güvence altına alınacağı iki toplumlu, iki bölge, toplumların siyasal eşitliğine dayalı, bağımsız, toprağı bütün, AB üye ülkesi olarak militarizmin etkisinden ve üslerden arınmış, sosyal Avrupa değerlerinin geçerli olduğu Federal Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ve yaşaması yönünde uğraş verir (<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/>).

Partinin ilkeleri: Politikalarının merkezine “insan”ı koyan CTP; ırkçılığı ve militarizmi reddeden, barışçı, eşitlikçi, dayanışmacı, adalete, demokrasiye, emeğe, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, çevreye duyarlı, hukukun üstünlüğüne bağlı, demokratik, özgürlükçü sosyalist bir partidir. Parti, gücünü, temel ilkelerden, siyasal ve örgütsel birliğinden, parti içi demokrasinin işleyişinden, üyelerinin bilinçli katılımı ile eylemlerinden, toplumun dinamikleri ile bağlarını sürekli olarak genişletip güçlendirmesinden alır (<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/>).

Şekil 3.8. Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin amblemi
(<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/> adresinden alınmıştır.).

3.2.5. Özbekistan’da Siyasal Hayat ve Partiler

Özbekistan, 33 milyona yaklaşan nüfusu, jeostratejik konumu, köklü tarihi, zengin kültürel değerleri ve ekonomik potansiyeliyle Orta Asya’nın kilit ülkesidir. Nüfus artış hızı dikkate alındığında, 2050 yılında Özbek nüfusunun 50 milyona ulaşabileceği tahmin edilmektedir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Özbekistan topraklarında Semerkant, Buhara ve Hiva gibi şehirler yüzyıllar boyunca Türk-İslam medeniyetine beşiklik etmiştir. Özbekistan, Başkanlık sistemiyle yönetilmektedir. Yürütme erkinin başında bulunan Cumhurbaşkanı, aynı zamanda fiilen yasama ve yargıyı da kontrol etmektedir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Özbekistan, bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından 2016 yılına kadar Devlet Başkanı İslam Karimov tarafından yönetilmiştir. İslam Kerimov’un 2 Eylül 2016 tarihinde hayatını kaybetmesinin ardından 4 Aralık 2016 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Şevket Mirziyoyev % 88,6 oy oranıyla kazanmış ve Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmiştir (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Yasama yetkisi iki kamaradan oluşan Ali Meclis'tedir. Senato Başkanı Nigmatulla Yuldaşev, Yasama Meclisi Başkanı ise Nurdincan İsmailov'dur (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Özbekistan’da 21 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde 52 milletvekili çıkartarak birinci olan Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi ve 36 milletvekili çıkartarak ikinci olan Özbekistan Milli Diriliş Partisi’nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (<http://elections.uz/>).

3.2.5.1. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi

Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi 4 Ekim 2003’te Özbekistan’daki küçük işletmelerin, girişimcilerin, çiftçilerin, yüksek vasıflı uzmanların ve iş adamlarının çıkarlarını savunmak üzere bir araya gelen aktivist grup tarafından kurulmuştur (<http://uzlidep.uz/>).

Partinin orijinal Özbekçe adı “Tadbirkorlar va Ishbilarmonlar Harakati-Üzbekistan Liberal-Demokratik Partiyasi” ve Özbekçe kısa adı “O’zLiDep”, orijinal Rusça adı “Dvijeniye predprinimateley i delovsh lyudey- Liberalno-demokratičeskaya Partiya Uzbekistana”, Rusça kısa adı ise “UzLiDep” tir (<http://uzlidep.uz/>).

15 Kasım 2003’te Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi, girişimciler ve iş adamları hareketinin Kurucu Kongresi gerçekleştirilmiştir. Kongrede Parti Programı ve Tüzüğü, siyasi Konsey ve Merkezi Denetim Komisyonu onaylanmıştır. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi Siyasi Konseyi Yürütme Komitesi Başkanı Toşmatov Kobilcon Fattokhoviç seçilmiştir (<http://uzlidep.uz/>).

1 Ocak 2004’te partinin yayın organı olan ‘XXI asr’ın ilk sayısı yayınlanmıştır. 24 Mayıs 2004’te Partinin Siyasi Konseyi’nin II. Olağan toplantısında Akhmedjanov Mahamadzhon Akhmedovich Özbekistan Liberal Demokrat Partisi Siyasi Konseyi Yürütme Kurulu Başkanı seçilmiştir (<http://uzlidep.uz/>).

26 Aralık 2004’te parti ilk önce Özbekistan Cumhuriyeti Ali Meclis milletvekilliği genel seçimlerine, ardından bölge, ilçe ve şehir Kengashes seçimlerine katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi 41 milletvekili çıkartarak parlamentoda en büyük siyasi grup olarak yer almıştır. Partiden 1.908 temsilci yerel yönetim meclislerine seçilmiştir. 3 Aralık 2003’te Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi Özbekistan Adalet Bakanlığına tescil edilmiştir (<http://uzlidep.uz/>).

Şekil 3.9. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi’nin amblemi (<https://www.uzlidep.uz/> adresinden alınmıştır.).

3.2.5.2. Özbekistan Milli Diriliş Partisi

20 Haziran 2008'de, Birleşik Kongre'nin kararıyla, iki siyasi örgütün “Milliy Tiklanış” Demokrasi Partisi ve “Fidokorlar” Ulusal Demokrasi Partisi’nin birleşmesiyle Özbekistan’ın yeni demokrasi partisi olan “Özbekistan Milliy Tiklanış Partisi” kurulmuştur (<https://mt.uz/>).

21 Haziran 2008'de, partinin Merkez Konsey Yürütme Komitesi’nin seçildiği genel kurul toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda Yürütme Komitesi üyeleri arasından Yürütme Komitesi Başkanı, ideolojik çalışma, organizasyon ve personel çalışmaları, kadın koları çalışma ve gençlik kolları çalışma örgütleri kapsamında temsilciler seçilmiştir (<https://mt.uz/>).

4-16 Temmuz 2008 tarihleri arasında tüm bölgelerdeki parti teşkilatlarında Özbekistan Milli Fidokorlar Demokrasi Partisi ve Özbekistan Miliy Tiklanış Demokrasi Partisi tarafından birleşme konferansları düzenlenerek birleşme faaliyetlerini organize eden gruplar belirlenmiştir. Bu bağlamda, 13 Ağustos'ta Özbekistan Cumhuriyeti’nin Ali Meclisi’nde “Milliy Tiklanış” Demokrasi Partisi’nin parti grubu kurulmuştur (<https://mt.uz/>).

Partinin Türkçe adı ise Özbekistan Milli Diriliş Partisi’dir. “Milliy Tiklanış” Demokrasi Partisi, Özbekistan Cumhuriyeti vatandaşlarının meşru çıkarlarını ve siyasi iradesini ifade eden ülke genelinde faaliyetlerini yürüten siyasi bir örgüttür. Halk farovonligi (halkın refahı), Vatan tarakkiyeti (vatanın ilerlemesi), yurt tinçligi (Vatan’ın barış ve huzuru) – gibi temel ilkeleri benimseyen parti ülke çapındaki bütün vatandaşların kalkınmasını desteklemektedir. Parti gönüllü olarak, toplumun çeşitli gruplarına ve sektörlerine ait olan, ulusal çıkarlara öncelik veren ve ulusal devletin temellerini güçlendirmek, demokratik bir hukuk kuralı inşa etmek, ülkenin refahını sağlamak ve halkın refahını arttırmak için bilinçli ve sorumlu katılım almak suretiyle ülke vatandaşlarını birleştirmektedir (<https://mt.uz/>).

Partinin Özbekçe orijinal adı “Özbekistan Milli Tiklanış Demokrasi Partisi” ve Özbekçe kısaca adı ise “UzMTDP”, Rusça orijinal adı Demokratičeskaya partiya

Uzbekisyana Milliy Tiklanish ve Ruscha kysaca ady ise “DPUz Milliy Tiklanish”tir (<https://mt.uz/>).

Özbekistan Milli Tiklanish Demokrasi Partisi, Yurt tinchligi (Vatanın Barışy ve Huzuru), Vatantaragiyoti (Anavatanın İlerlemesi), Halkfarovonligi (Halkın Refahı) gibi ulusal düşünce etrafında birlikteliğı sağılamaya dayalı kalkınma yolunu desteklemektedir. Parti, gelişmiş ölkelerin yüksek kalkınma standartlarına ulaşmak için Özbekistan'ın sosyo-ekonomik ve sosyo-politik reformların daha tutarlı bir şekilde derinleşmesine ihtiyaç duyduğunu ifade etmektedir (<https://mt.uz/>).

Şekil 3.10. Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin amblemi (<https://mt.uz/> adresinden alınmıştır.).

3.2.6. Türkiye’de Siyasal Hayat ve Partiler

600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasının ardından 23 Nisan 1920’de Büyük Millet Meclisi açılarak yeni Türk devleti fiilen kurulmuştur. 29 Ekim 1923’te ise Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte Türkiye Cumhuriyeti kuruluşunu resmen tüm dünyaya ilan etmiştir. Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün 9 Eylül 1923’te kurduğu Cumhuriyet Halk Partisi (kuruluşunda adı Halk Fırkası’ydy) 1923 – 1950 yılları arasındaki tek partili siyasi dönemde siyasi iktidarın sahibi olmuştur.

1923-1950 yılları arasında birçok kez çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri yapılmıştır. 17 Kasım 1924’te Atatürk’ün arzusu üzerine ilk muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası, Kazım Paşa (Karabekir), Ali Fuat Paşa (Cebesoy), Rauf Bey (Orbay), Adnan Bey (Adıvar), Refet Paşa, İsmail Canbulat ve

daha birkaç milletvekili tarafından resmen kurulmuştur (Karpas, 2010:132). Ancak partinin ömrü sadece 7 ay sürmüştür. Parti Haziran 1925'te devlet tarafından kapatılmıştır (Ülgenay, 2011:145).

Çok partili siyasi hayata geçiş sürecinin ikinci girişimi ise Ali Fethi Okyar'ın önderliğinde Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın 12 Ağustos 1930'da kurulmasıyla gerçekleşmiştir (Yeşil, 2001:19). Ancak bu partinin ömrü de sadece dört ay sürmüştür. 17 Kasım 1930'da Meclis'te bir konuşma yapan Ali Fethi Okyar; "Partimizin gelecekte siyaset alanında Gazi ile karşı karşıya geleceği anlaşılmaktadır. Bu nedenle kurucusu olarak böyle bir örgütü yaşatmayı saçma görüyor ve bu partinin dağılmasına karar veriyorum" diyerek Serbest Cumhuriyet Fırkasını kapatmıştır. Böylelikle Aralık 1930'da parti kendini feshetmiştir (Ülgenay, 2011:158).

1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle yeni dünya düzenine geçilmiştir. Bu düzene göre dünyada Amerika ve Sovyetler Birliği olmak üzere iki süper güç oluşmuştur. Türkiye bu süreçte Batı ülkeleriyle yakınlaşmış ve demokrasiye geçiş süreci hızlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi tarihinde çok partili siyasi yaşama geçişin en önemli adımı Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti ile atılmıştır.

Demokrat Parti, 21 Temmuz 1946'da düzenlenen milletvekilliği genel seçimleriyle ilk kez seçimlere katılım göstermiştir. Anılan bu tarihteki seçimler adli denetim dışında, açık oy, gizli sayımla ve çoğunluk sistemi esasına göre yapılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, 465 milletvekilliğinden 395'ini alarak seçimden birinci parti olarak çıkmıştır. Demokrat Parti ise çıkardığı 66 milletvekili ile ilk kez Meclis'e girmiştir (Demirel ve Sözen, 2013:48).

1950'de açık oy ve gizli sayım ilkeleriyle yapılan genel seçimlerde Demokrat Parti yüzde yüzde 55,2 oy alarak tek başına iktidara gelmiş ve 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi iktidarına son vermiştir (<http://www.ysk.gov.tr/>).

Türk demokrasisi sık sık askeri darbeler ve askeri muhtıralarla defalarca sekteye uğramıştır. "Cumhuriyet tarihinin ilk açık darbesi olan 27 Mayıs 1960 askerî darbesi ile merkezinde ordunun yer aldığı otoriter siyasal rejim niteliksel bir sıçrama gösterdi. Hiyerarşi dışı bir askerî darbenin yapıldığı 27 Mayıs 1960'tan 15 Ekim 1961 seçim

sonuçlarına göre oluşan meclisin açıldığı 25 Ekim 1961'e kadar geçen süre askerlerden oluşan Millî Birlik Komitesi (MBK) güdümünde bir askerî rejim dönemiydi" (Demirel ve Sözen, 2013:172). Gerçekleşen bu darbeye 1950-1960 yılları arasında ülke yönetimini elinde bulunduran Demokrat Parti hükümeti sona ermiştir.

Türkiye'de demokrasinin askıya alındığı tarihlerden biri de 12 Mart 1971'dir. 12 Mart aynı zamanda emir-komuta zinciri içerisinde gerçekleşen ilk askeri müdahale olarak da adlandırılabilir. "12 Mart 1971 tarihinde dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'e askerler tarafından gönderilen muhtıra, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde askerlerin sivil ve seçilmiş siyasi iktidara yönelik doğrudan ikinci müdahalesi olmuştur. Bu müdahaleyle iktidardaki Başbakan Süleyman Demirel ve tek başına kurmuş olduğu Adalet Partisi Hükümeti iktidardan uzaklaştırılmıştır" (Ertem, 2018:655).

Türk Silahlı Kuvvetlerinin 12 Eylül 1980'de emir-komuta zinciri içinde gerçekleştirdiği askerî müdahale, 27 Mayıs 1960 darbesi ve 12 Mart 1971 muhtırasının ardından Türkiye Cumhuriyeti tarihinde silahlı kuvvetlerin yönetime üçüncü açık müdahalesidir. Bu müdahale ile Süleyman Demirel'in Başbakan'ı olduğu hükümet görevden alınmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi lağvedilmiştir. Ayrıca 1970 sonrasında değiştirilen 1961 Anayasası uygulamadan kaldırılarak Türkiye siyasetinin yeniden tasarlandığı bir askerî dönem başlamıştır. Bu dönem yaklaşık dokuz yıl sürmüştür. 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından partiler lağvedilmiş, parti liderleri önce askerî üslerde gözetim altında tutulmuş, ardından yargılanmıştır.

24 Aralık 1995 genel seçimlerinde Necmettin Erbakan'ın genel başkanlığını yaptığı Refah Partisi yüzde 21.38 oy alarak seçimlerden birinci parti olarak çıkmıştır. Oyların geri kalanı yüzde olarak şöyle dağılmıştır: Mesut Yılmaz'ın liderliğindeki Anavatan Partisi yüzde 19.65, Tansu Çiller'in genel başkanlığını yaptığı Doğru Yol Partisi yüzde 19.18, Demokratik Sol Parti yüzde 14.64, Cumhuriyet Halk Partisi yüzde 10.71 (http://www.belgenet.net/ayrinti.php?.yil_id=12 'den akt. Hongur, 2006:31).

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'a verilen hükümeti kurma görevi mecliste güvenoyunun alınamamasının ardından ikinci parti olan Anavatan Partisi'ne verilmiştir. Anavatan

Partisi Genel Başkanı Mesut Yılmaz, Doğru Yol Partisi ile koalisyon hükümetini kurmuş ancak bu hükümet sadece üç ay sonra yeniden dağılmıştır. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel hükümeti kurma görevini yeniden Refah Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan'a vermiş ve Erbakan'ın Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Tansu Çiller ile anlaşması sonucunda Refahyol hükümeti 8 Temmuz 1996'da TBMM'de güvenoyunu alarak resmen kurulmuştur. (Refahyol koalisyon hükümeti, kuruluş anlaşmasına göre Başbakanlık görevi ikişer yıl dönüşümle Necmettin Erbakan ve Tansu Çiller tarafından yürütülecekti.) (Hongur, 2006:33).

12 Şubat 1997 Post-Modern Darbe ile bir kez daha Türk siyasi hayatında demokrasi sekteye uğramıştır. 12 Şubat'a giden süreçte Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi'nin kurduğu koalisyon hükümetinin ömrü askeri müdahalenin ardından toplamda sadece bir yıl sürmüştür. Milli Görüş çizgisinde olan Refah Partisi'nin faaliyetlerine ilişkin dönemin kitle iletişim araçlarında irtica faaliyetleri olarak yer alması ve Genel Kurmay Başkanlığı'nın bu duruma ilişkin Ankara'nın Sincan ilçesinde tanklarla geçiş yapmasıyla hükümete bir mesaj verilmiş ve bu askeri müdahalenin ardından hükümet istifa etmek zorunda kalmıştır.

Türkiye'de son olarak 15 Temmuz 2016'da başarısız darbe girişimi gerçekleşmiştir. "Türkiye tarihinde 15 Temmuz 2016, kanlı bir ilk olarak anılacaktır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin içine sızmış Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) mensubu askerlerin başlattığı darbe girişimi; Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a suikast düzenlemeyi, Anayasal düzeni ve Parlamenter sistemi yıkarak bir cunta hükümeti kurmayı hedefliyordu. 15 Temmuz gecesi başlayan kalkışma, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın ulusal medya üzerinden yaptığı ve halkı demokrasiyi korumak için meydanlara çağırdığı konuşma sonrası seyir değiştirdi. On binlerce silahsız, sivil gösterici demokrasiyi ve seçilmiş hükümeti korumak için sokağa çıktı. Dünya tarihinde örneği görülmemiş bir darbe karşıtı pasif direniş sonrası darbe püskürtüldü" (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, 2016:5).

"16 Temmuz 2016 sabahı Türkiye'nin uyandığı manzara trajikti. Askerî helikopterler, tanklar ve F-16'lar, Ankara ve İstanbul'da terörün hâkim olduğu bir gece yaşatmıştı. FETÖ'cü teröristler geride 251 şehit, 2 bin 740 gazi bırakmıştı. Türkiye

Büyük Millet Meclisi 11 kere bombalanmış; Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, polis karargâhları ile Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) binalarına saldırılmış; medya kurumları hedef alınmıştı” (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, 2016:5).

Kurulduğu günden itibaren parlamenter sistem ile yönetilen Türkiye Cumhuriyeti, 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekiliği genel seçimlerinin ardından Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’yle yönetilmeye başlamıştır. Bu sisteme göre yürütme organının başı Cumhurbaşkanı, yasama organının başı Türkiye Büyük Millet Meclisi ve yargı organının başı ise Anayasa Mahkemesi ve bağımsız mahkemelerdir.

Türkiye’de 24 Haziran 2018 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde yüzde 42,28 oy alarak birinci olan Adalet ve Kalkınma Partisi ve yüzde 22,80 oy alarak ikinci olan Cumhuriyet Halk Partisi’nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (<http://www.ysk.gov.tr/>).

3.2.6.1. Adalet ve Kalkınma Partisi

Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 Ağustos 2001’de Recep Tayyip Erdoğan arkadaşlarının oluşturduğu “Erdemliler Hareketi” tarafından kurulmuştur. Erdemliler Hareketi’nde, Recep Tayyip Erdoğan, Abdullah Gül, Bülent Arınç, Binali Yıldırım, Burhan Kuzu, Hayati Yazıcı, Mevlüt Çavuşoğlu gibi Türk siyasetinin önemli isimleri yer almıştır. İlk kez 3 Kasım 2002’de gerçekleşen genel seçimleri kazanarak tek başına iktidara gelen Ak Parti, son 18 yılda girdiği tüm seçimlerde birinci parti olmuş ve kesintisiz siyasi iktidarını muhafaza etmiştir (<https://www.aa.com.tr/>).

Partinin kısaca adı Ak Parti’dir. Partinin Genel Başkanı Cumhurbaşkanlığı görevini de yürüten Recep Tayyip Erdoğan’dır ve partinin genel merkezi Ankara’dadır (<https://www.akparti.org.tr/>).

Siyasi arenada sağ merkez partisi olarak konumlanan Ak Parti, kurulduğu dönemde kendisini “muhafazakar demokrat” siyasetinin temsilcisi olarak tanımlamıştır. Partinin kurucu üyelerinin özgeçmişlerine bakıldığında “Milli Görüş” hareketi olarak bilinen siyasi ideolojik söylemden çıktığı görülmektedir.

Milli Görüş hareketinin lideri Necmettin Erbakan Türk siyasetinde ilk kez 17 Ocak 1970 genel seçimlerinin neticesinde bağımsız Konya milletvekili olarak yer almıştır. Necmettin Erbakan kısa süre sonra Türk siyasetinde birbiri ardına kurduğu Milli Nizam, Milli Selamet, Refah, Fazilet ve Saadet Partileriyle adını ve ideolojik görüşünü Türk siyasetinde önemli bir konuma taşımıştır. Oldukça hararetli ve dinamik bir geçmişe sahip olan Türk siyasetinde askeri darbeler, anarşizm ve “iltica hareketleri” gibi iddialardan dolayı birçok siyasi parti kapatılmıştır. Milli Görüş partileri de bu ve buna benzer nedenlerden dolayı defalarca kapatılmış ve farklı isimlerle yeniden faaliyetlerine başlamıştır. Milli Görüşün yakaladığı en büyük başarısı ise Refah Partisi’nin 1995 genel seçimlerinde 1. parti olarak seçimi kazanmasıdır. Ancak bu başarı, 28 Şubat 1997’de Türkiye siyasi literatüründe “post modern darbe” olarak geçen askeri müdahale sonucu kısa sürmüştür. Askeri müdahalenin ardından Milli Görüşçü Refah Partisi kapatılmış ve 17 Aralık 1997’de ise Fazilet Partisi kurulmuştur. Fazilet Partisi’nin genel başkanlık seçimlerinde “yenilikçiler” ve “gelenekçiler” olmak üzere iki kanat yarışmıştır. Yenilikçiler kanadının genel başkan adayı Abdullah Gül, gelenekçiler kanadının adayı Recai Kutan’a seçimi kaybetmiştir. Böylelikle genç ve dinamik bir kadro olan Yenilikçiler, bir başka ifadeyle Erdemliler Hareketi Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan’ın öncülüğünde Adalet ve Kalkınma Partisini kurmuştur.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde, 12 Aralık 1997’de Siirt’te okuduğu Ziya Gökalp’ın Asker Duası şiiri nedeniyle 1999’da 10 ay hapse mahkum edilen ve bu nedenle siyasi yasaklı olan Erdoğan, liderliğini yaptığı Ak Parti, 3 Kasım 2002’de tek başına iktidar olmasına rağmen başbakan olamadı. Erdoğan’ın giremediği 3 Kasım genel seçimlerinden AK Parti 34,28’lik oy oranıyla birinci parti olarak çıktı ve Abdullah Gül başkanlığında 58. Cumhuriyet Hükümeti kuruldu (<https://www.aa.com.tr/>).

Türk Ceza Kanunu’nun 312. maddesinde yapılan değişiklikle Erdoğan’ın siyasi yasağının kalkmasının ardından, Kurucu Genel Başkan Erdoğan, 8 Mart 2003’te mahkumiyetine neden olan şiiri okuduğu Siirt’te yapılan yenileme seçimlerinde milletvekili seçilerek TBMM’ye girdi. Abdullah Gül başkanlığındaki 58. Hükümet, üç gün sonra, 11 Mart 2003’te istifa ettikten sonra 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet

Sezer, hükümeti kurma görevini Recep Tayyip Erdoğan'a verdi. Erdoğan, 15 Mart 2003'te 59'uncu Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni kurarak başbakanlık koltuğuna oturdu (<https://www.aa.com.tr/>).

Ak Parti, kurulduğu günden bugüne kadar ki 18 yıllık iktidarı döneminde iki cumhurbaşkanı ve dört başbakan çıkartmıştır. Abdullah Gül, Recep Tayyip Erdoğan, Ahmet Davutoğlu ve Binali Yıldırım'ın başbakanlık yaptığı bu süreçte Abdullah Gül ve Recep Tayyip Erdoğan Türkiye'nin 11. ve 12. Cumhurbaşkanlığına seçildi (<https://www.aa.com.tr/>).

Adalet ve Kalkınma Partisi kendisini siyasetin merkezinde konumlandıran muhafazakâr-demokrat bir kitle partisidir. Cumhuriyet tarihinin en büyük demokratikleşme ve değişim hamlesini başlatan AK Parti, kurulduğu 2001'den bu yana girdiği 5 seçimden ve 2 halkoylamasından başarıyla çıkmış, üst üste üç dönem oylarını artırarak iktidarını koruma başarısı göstermiştir. AK Parti'nin geliştirdiği “muhafazakâr demokrat” siyasi kimlik, kurumsallaşarak büyük bir siyasi cazibe merkezine dönüşmüş ve diğer bölge ülkelerine örneklik teşkil edecek bir ilham kaynağı haline gelmiştir (<https://www.akparti.org.tr/>).

AK Parti'nin geliştirmeye çalıştığı muhafazakâr demokrat siyasi kimlik dünya genelindeki muhafazakârlık pratikleriyle örtüşen özelliklere sahip olmakla birlikte, Türkiye'nin sosyo-kültürel özellikleriyle şekillenen bir muhtevaya ve yerel dinamiklerle şekillenen bir siyaset tarzına sahiptir. Büyük oranla Müslümanların yaşadığı bir ülkede demokrasi tecrübesinin gelişmesinde ve bölgesinde örneklik oluşturmada muhafazakâr demokrat anlayışın ciddi katkısı bulunmaktadır (<https://www.akparti.org.tr/>).

Muhafazakârlığın her türlü otoriterleşmeye karşı sınırlı iktidarı savunan, değişimi doğal süreç içinde toplumsal dinamiklere bırakan, özgürlüğün soyut değil somut şekliyle anlam taşıyacağını vurgulayan, aile, gönüllü kuruluşlar, vakıflar gibi toplumsal ara koruma mekanizmalarını önemseyen yapısı, demokratik anlayışla telif edilebilecek bir siyasi öz ortaya koymaktadır. Bu süreçte eleştirel aklın, fikri ve davranış çoğulculuğunun, yanılabilirlik anlayışının geliştirilmesi kadar, temel hak ve

özgürlükleri merkeze alan, sivillik ve toleransı gözetilen bir siyasi tasavvurun ön plana çıkarılması, muhafazakârlığı demokratik formatta yeniden tanımlamıştır. AK Parti kendi medeniyet değerlerini esas alarak demokratik bir siyaset tarzını hayata geçirmiş, Türk siyasetine farklı bir siyasi çizgi kazandırmıştır (<https://www.akparti.org.tr/>).

Partinin Temel Amaçları (<https://www.akparti.org.tr/>):

-AK PARTİ; Türk Milleti'nin en önemli yönetim kazanımının, Cumhuriyet olduğuna ve egemenliğin, kayıtsız ve şartsız milletimize ait bulunduğuna inanır. “Milli irade”nin tek belirleyici güç olduğunu kabul eder. Millet adına egemenlik yetkisi kullanan kurumların ve kişilerin gözetmeleri gereken en üstün gücün ise, hukukun üstünlüğü ilkesi olduğunu savunur. Akıl, bilim ve tecrübenin yol gösterici olduğunu benimser. Milli irade, hukukun üstünlüğü, akıl, bilim, tecrübe, demokrasi, bireyin temel hak ve özgürlükleri ve ahlakılığı, siyasi yönetim anlayışının temel referansları olarak kabul eder.

-AK PARTİ; Türk Milleti'nin Ülkesi ve Devletiyle bölünmez bütünlüğünü savunur. Geçmişten gelen değerlerimizi koruyarak, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği muasır medeniyet seviyesine ulaşmak ve hatta onu aşabilmek için ikinci maddede açıklanan normlar ve genel kabullere uygun faaliyetlerde bulunmayı, siyasi hayatın zemini kabul eder.

-AK PARTİ; “insan” merkezli siyasi bir Partidir. En üstün hizmetin, insana hizmet olduğuna inanır. İnsanın mutluluğu, huzuru, güveni ve sağlığı çalışmalarının hedefini teşkil eder. Bütün insanlarımızı, “Türkiye” coğrafyasında kurulu “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” ismi altında büyük bir aile, diğer devletleri kendi sınırları içinde komşu aileler olarak kabul eder. Sulh içinde bir arada yaşamanın, insana verilen değerle mümkün olacağına inanır.

-AK PARTİ; insanların farklı inanç, düşünce, ırk, dil, ifade etme, örgütlenme ve yaşama gibi doğuştan var olan tüm haklara sahip olduklarını bilir ve saygı duyar. Farklı olmanın ayrışma değil, pekiştirici kültürel zenginliğimiz olduğunu kabul eder.

-AK PARTİ; birey-devlet ilişkilerinde, demokratik toplum olmanın gereklerine uygun düşmeyen yaklaşımları ve her türlü ayrımcılığı reddeder. Devleti, bireye hizmet için, bireylerin oluşturduğu etkin bir hizmet kurumu olarak kabul eder.

-AK PARTİ; milli iradenin egemen olabilmesinin, bütün siyasal hakların ancak özgür kullanımı ile mümkün olabileceğine, özgür siyasal hak kullanımının ise, çoğulcu ve katılımcı hür demokratik düzen içinde hayat bulabileceğine inanır.

-AK PARTİ; millet adına egemenlik yetkisi kullanan yasama, yürütme ve yargı erkleri ile devlet şeması içinde kamusal işlev gören bütün kişi, kurum ve kuruluşların; yetki kullanımlarında ve görev ifa etmelerinde, ikinci maddede atıf yapılan belgelerde yer alan hukuk devleti normlarına uygunluğu gözetir olmaları gereğini vurgular ve bu gerekliliğe uygunluğu, meşruiyetin esası kabul eder.

-AK PARTİ; bireylerin inandıkları gibi yaşama, düşündükleri gibi ifade etme haklarının tartışılmaz olduğunu, inanç ve düşüncenin hukuka uygun olarak tanıtım ve propagandasının, bireylere ve sivil toplum kuruluşlarına ait bir hak ve yetki olduğunu, her bireyin her kurumda ve yaşamın her alanında eşit ve ortak hakları bulunduğunu, dolayısıyla devletin, hiç bir inanç ve düşünceden yana veya karşı tutum sergilememesi gerektiğini, Anayasa’da yer alan laiklik ve kanun önünde eşitlik ilkelerinin, bu anlayış ve bakışın güvencesini teşkil ettiğini vurgular. Devletin ve Parti tüzel kişiliğinin bu alanda yüklene- bileceği işlevin, sadece hak kullanımlarını sağlayıcı ve güvence altına alıcı özgür ortam hazırlamaktan ibaret olması gereğini kabul eder. Temel hak ve özgürlüklerin, oylama konusu olamayacağını savunur.

-AK PARTİ; insanın, insanca yaşamasının yöntemi olan sosyal devlet anlayışının hayata geçirilmesine özel önem verir.

-AK PARTİ; ekonomik gelişmenin kaynağı ve hedefi olarak insanı esas kabul eder. Piyasa ekonomisinin, tüm kurum ve kurallarıyla tesisini amaçlar. Devletin ekonomi içindeki rolünü, düzenleyici ve gözetici fonksiyonları ile tanımlar. Gelir dağılımındaki dengesizliği ve işsizliği, ülkemizin en önemli sosyo ekonomik sorunu olarak görür. Küreselleşmenin meydana getirdiği fırsatlardan yararlanmak ve

beraberinde getirdiği olumsuzluklardan korunmak amacıyla gereken yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesini savunur.

-AK PARTİ; aileyi Türk toplumunun temeli kabul eder. Geçmişle gelecek arasında köprü görevini yerine getiren aile kurumunun; milli değerlerimizin, duygularımızın, düşüncelerimizin ve ülkemize has adet ve geleneklerimizin yeni kuşaklara aktarılmasında en temel, en vazgeçilmez sosyal bir kurum olduğuna inanır.

-AK PARTİ; herkesin ve özellikle gençliğin; güven içinde, gelişmiş, kalkınmış, refah düzeyi yüksek, her yönden güvenli bir Türkiye sevdalı olma ülküsüne bağlı, moral değerlerle bezenmiş bireyler olmalarını önemser. Bu nedenle her düzeyde özgür, bilgi toplumu olma yolunda bilimsel araçlarla ve ilmi verilerle donatılmış bir eğitim, öğretim ve öğrenim anlayışını pratiğe geçirmeyi amaçlar.

-AK PARTİ; temsili demokrasinin çoğulcu, katılımcı, yarışmacı niteliğini önemser. Bu özelliklerin hayata geçirilmesinde verimli, kaliteli ve denetimli bir kamu yönetiminin kurulmasında, sürdürülmesinde, sivil toplum örgütlerinin önemine ve vazgeçilmezliğine inanır.

-AK PARTİ; referandumu, halkımızın yönetim sürecine katılımını temin için etkili bir yöntem olarak benimser.

-AK PARTİ; içte ve dışta güçlü duruşun adaletle mümkün olacağına inanır. Hukukun “güç”ten değil, “güç”ün hukuktan kaynaklandığı inancı ile her iş ve faaliyette doğrunun ve haklının egemen olmasını önleyici engelleri ortadan kaldırmayı, adil yargılanma hakkını ve hak arama özgürlüğünü bütün unsurları ile gerçekleştirmeyi, ülkemizi, onun sahibi insanlarımız için yaşanılır hale getirmeyi, her halükarda milletin ülkesini ve devletinin bağımsızlığını ve üniter yapısını korumayı amaçlar.

-AK PARTİ, köklü devlet geleneğimizin üzerine bina edildiği “insanı yaşat ki devlet yaşasın” ilkesini, siyasetinin merkezi olarak görür. Milletin tüm fertleri, hiç bir ayrım gözetilmeksizin ülkemizin birinci sınıf vatandaşlarıdır. Türkiye Cumhuriyeti’nin tüm vatandaşları tek bir milleti teşkil eder. Bayrağımız bağımsızlığımızın ortak sembolüdür. Şehitlerimizin emaneti olan, milletimizin üzerinde yaşadığı, bayrağımızın özgürce dalgalandığı toprak, vatanımızdır. Devlet, milletimizin ortak eseridir. AK

PARTİ, yukarda belirtilen temel amaç ve hedefler doğrultusunda, “Tek Millet, Tek Bayrak, Tek Vatan, Tek Devlet” anlayışını sarsılmaz bir ilke olarak kabul eder.”

Şekil 3.11. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin amblemi (<https://www.akparti.org.tr/> adresinden alınmıştır.).

3.2.6.2. Cumhuriyet Halk Partisi

Cumhuriyet Halk Partisi, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasının ardından yeni Türk Devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları tarafından 9 Eylül 1923’te “Halk Fırkası” adı ile kurulmuştur. Partinin adı 1924 yılında “Cumhuriyet Halk Fırkası”, 1935 yılında ise “Cumhuriyet Halk Partisi” olarak değiştirilmiş ve günümüzde de hala Cumhuriyet Halk Partisi olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Partinin kısaca adı CHP’dir ve genel merkezi Ankara’dadır. 1927 yılında toplanan CHF Kurultayı’nda kabul edilen Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık ve Laiklik ilkelerine, 1931 yılında toplanan CHF Kurultayı’nda Devletçilik ve İnkılapçılık ilkeleri eklenmiştir. 1935 yılındaki CHP Kurultayı’nda ise, bu ilkeler Kemalizm olarak tanımlanmıştır. 5 Şubat 1937 tarihinde ise 6 ilke Anayasa’ya girmiştir. Partinin amblemi olan 6 ok bu ilkeleri simgelemektedir (<https://www.chp.org.tr/>).

CHP’nin 1938 yılında yayınlanan “Onbeşinci Yıl Kitabı” adlı bir resmi yayınında “Milliyetçilik” şöyle tanımlanmaktadır (<https://www.chp.org.tr/>):

“Türkiye Cumhuriyeti dahilinde Türk dili ile konuşan,
Türk kültürü ile yetişen, Türk ülküsünü benimseyen her

vatandaş hangi din ve menşeden olursa olsun Türk'tür. (...) Yeni Türk milliyetçiliğine göre, Türk milleti büyük insanlık ailesinin yüksek ve şerefli bir uzvudur. Bu itibarla bütün insanlığı sever ve milli menfaatine ilişilmedikçe başka milletlere karşı düşmanlık beslemez ve telkin etmez”.

CHP'nin “Devletçilik” anlayışı ise iki temele dayandırılmıştır: Bizzat devletin kuruculuğu ve yapıcılığı ile yapılması özel sektöre bırakılan işlerin düzenlenmesi ve kontrolü. Devletçiliğin gerekçesi ise Onbeşinci Yıl Kitabı'nda şöyle açıklanmıştır: “Asırlarca yabancı milletler tarafından istismar edilen Türk milletinin ekonomik istiklalini temin edecek, milleti ecnebi fabrika mahsullerine müşteri olmaktan kurtaracak, yurdun iptidai maddelerini yok pahasına satıp onların ecnebi mamullerini çok pahalı bir fiyat ile satın almaktan çıkaracak yol, ancak Devletçilik prensiplerini kabul ve tatbik ile mümkün olabilirdi (<https://www.chp.org.tr/>).

CHP'nin Onbeşinci Yıl Kitabı'nda “Laiklik” ilkesi ve laikleşme süreci şöyle tanımlanmıştır (<https://www.chp.org.tr/>):

“Türkiye Cumhuriyeti, dinlerden ve dinlerin koyduğu naslardan değil hayatın kendinden ve onun müspet icap ve ihtiyaçlarından mülhem olarak işleyen bir devlet mekanizmasıdır. Devlet ve dünya işlerinde dinin hiçbir tesiri yoktur. İşte bu prensibe Laiklik derler.

Cumhuriyetin şer'i mahkemeleri kaldırarak ve Medeni Kanunu koyarak adli birliği, medreseleri ilga ederek tedrisat birliğini yapması; cemiyetin yetiştirici ve yaşatıcı şartları arasından dinin tesirini kaldırması demektir. Böylece amme haklarının en mühimlerinden biri olan vicdan hürriyeti, Laiklik sayesinde en geniş ve ideal bir şekilde temin edilmiştir. Bir cemiyetin üstünlüğü ve medeniliği için birinci şart olan vicdan hürriyeti, her ferdi manevi hususlarda kendi idrak ve imanına bırakarak ferdi inanışla devletin ve cemiyetin umumi yürüyüşünü köstekleyici bütün bağları koparıp atmıştır (<https://www.chp.org.tr/haberler/chp-tarihi>).

Milli ve içtimai hayatta ferdin, dinsiz, şu veya bu itikat sistemine mensup oluşu; milli ve içtimai vazifesi bakımından ne bir kusur, ne de bir fazilet sayılamaz. Türkiye’de dinin dünya işlerinden ayrı tutulduğu, Laikliğin ilan olunduğu andan itibaren hiç kimse, hiçbir ibadete icbar edilemez ve hiç kimse, vicdanının ilhamı ile kabul ettiği ibadetten men olunamaz (<https://www.chp.org.tr/>).

CHP’nin “Cumhuriyetçilik” anlayışına göre egemenliğin kaynağı halktır. Bu kapsamda tarihimizdeki en köklü dönüşüm olan Cumhuriyet Devrimi, “saltanat”ın yıkılmasını ve yerine “milli iradenin” getirilmesini amaçlamıştır. Böylelikle “tebaa”nın yerini “yurttaş” almıştır. CHP’nin Cumhuriyetçilik anlayışına göre Türkiye Cumhuriyeti bir ilke ve ideal beraberliği üzerinde kurulmuştur. Cumhuriyet, gücünü, bu beraberliği oluşturan tüm insanların, hukuk ve hakları ile eşitliği ve bütünlüğü ilkesinden almaktadır. Yurttaşlık herkes için ortak temel öge ve “hak alanı” olarak esas alınan temel bir kavramdır (<https://www.chp.org.tr/>).

CHP’nin “halkçılık” anlayışı ise siyasal meşruiyetin temelini halkta bulabilmektedir, ekonomik ve siyasal imtiyazların kaldırılmasıdır, sahipsizlerin sahibi olmaktır, çözümleri halk için, halkla beraber bulmaktır (<https://www.chp.org.tr/>).

CHP’nin “devrimciliği” ise yukarıda geniş olarak ifade edildiği gibi barış içinde kökten değişimdir, çağı paylaşmadır, geleceğe atılımdır. Çağdaş düşüncelere açılarak yenilikleri kavrayıp benimsemektir; bunu süreklilik içinde bir yaşam ve yönetim biçimine dönüştürmektir. Kuralları ve kendini sorgulayarak, daha iyiye ve doğruya ulaşmanın yollarını açmak, bu çerçevede gelişimin yöntem ve araçlarını oluşturmaktır. Bu anlayışla, CHP, halkla birlikte, halktan güç ve yetki alarak, demokratik hukuk devleti kurallarına ve barışçı yöntemlere bağlı kalarak devrimciliği sürdürür (<https://www.chp.org.tr/>).

CHP, kurucusu ve ilk Genel Başkanı Atatürk’ün önderliğinde ulusal bağımsızlığı kazanan, Cumhuriyeti kuran, saltanatı kaldıran, hilafete son veren ve Ulusal Birliği sağlayan Partidir. Hukuk ve eğitim gibi toplumsal alanlarda gerçekleştirdiği reformlarla çağdaş Türkiye Cumhuriyeti’ni biçimlendirmiştir. Ulusal sanayinin ve ekonominin gelişmesine öncülük etmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında

tek parti konumunun tüm olanaklarına karşın, çok partili rejime geçişi sağlayarak Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde de öncü misyonunu sürdürmüştür (<https://www.chp.org.tr/>).

Devleti kuran parti olarak gösterilen Cumhuriyet Halk Partisi, 1946 yılında çok partili sisteme geçişle birlikte, 1950 yılında iktidarı kaybetmiş ve ilk defa muhalefet durumuna düşmüştür. 1923 - 1950 Yılları arasında, kesintisiz devleti yönetmiş ve iktidarı kaybedene kadar devlet üzerinde tartışmasız egemenliğini sürdürmüştür. Parti politikaları, devlet politikaları olarak kabul edilmiştir (Bostancı, 2019:63-64).

CHP, tek partili siyasi sistem içinde bir siyasi parti özelliğinden çok bir devletin yapılanması görevini üstlenmiştir. Bir taraftan CHP, temelleri yeni atılan Türkiye Cumhuriyeti devletinin kültürel zeminini kurarken diğer yandan demokrasiye geçiş sürecini başlatma görevini ifa etmiştir.

1950-1960 yılları arası, Demokrat Partinin geliştirdiği batı ilişkileri ve kendini sağ siyasete konumlandırması, CHP'nin de yeni arayışlara girmesine sebep olmuştur. 1965 Yılında İsmet İnönü'nün deyişiyle "ortanın solu" siyasetine geçiş yapılmış, 1970 yıllarında ise Bülent Ecevit etkisiyle siyasi yelpazede biraz daha sola yaklaşarak "demokratik sol" çizgisi benimsenmiştir. Bu tarihlerde, “Toprak İşleyen, Su Kullananın”, “Hakça Düzen”, “Bu Düzen Değişmelidir” gibi söylemler CHP'yi sınıf temelli bir siyaset çizgisine yaklaştırmıştır (Bostancı, 2019:63-64).

CHP, 1980 yılında gerçekleşen askeri darbe sonucunda kapatılmış ve 1992 yılında tekrar siyasi faaliyetlerine başlamıştır. CHP, 1950 yılından sonra yapılan seçimlerin hiçbirinde salt çoğunluğu kazanarak tek başına iktidara gelememiştir.

Şekil 3.12 Cumhuriyet Halk Partisi'nin amblemi (<https://kurumsalkimlik.chp.org.tr/> adresinden alınmıştır.).

3.2.7. Türkmenistan'da Siyasal Hayat ve Partiler

Türkmenistan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 27 Ekim 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanmıştır. Türkmenistan zengin doğal rezervlere ve enerji kaynaklarına sahip bir Orta Asya ülkesidir. Ülkenin Hazar Denizi'nin kıyısında bulunması ve doğal kaynakların Basra Körfezi'ne taşınması noktasında Türkmenistan önemli bir pozisyona sahiptir. Saparmurat Niyazov'un 21 Aralık 2006 tarihinde vefat etmesinin ardından yönetime geçen Gurbangulu Berdimuhamedov ülkeyi yeni reformlarla geleceğe taşıma vaadinde bulunmuştur (Berber ve Birdişli, 2012:39).

Bağımsızlığının ilk yıllarında yaşanan önemli bir gelişme, 12 Aralık 1995 tarihinde BM Genel Kurulunda alınan bir kararla Türkmenistan'a "Daimi Tarafsız Ülke" statüsünün tanınması olmuştur (<http://docstore.ohchr.org/>).

Türkmenistan'da tarafsızlık, devletin en önemli ilkelerinden biri olarak kabul edilmekte, dış politika bu statü temelinde belirlenmektedir. Bu nedenle Türkmenistan, güvenlik ve askeri nitelikli ittifaklara katılmamakta, topraklarında yabancı askeri üsler kurulmasına veya topraklarının yabancı askeri güçler tarafından kullanılmasına izin vermemekte, tarafsızlık statüsünü zedeleyeceğini düşündüğü politikalardan kaçınmaktadır. 12 Şubat 2012 tarihinde yapılan Devlet Başkanlığı seçimlerini Gurbangulu Berdimuhamedov ikinci kez kazanmıştır (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Berdimuhamedov'un iktidara gelmesinin ardından uygulanmaya başlanan "aktif tarafsızlık" ve "açık kapılar" politikaları çerçevesinde Türkmenistan'ın ikili ve çok taraflı ilişkilerinde hareketlenme yaşanmış, BM ve AGİT çerçevesinde çeşitli girişimlerde bulunmaya başladığı görülmüştür (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Türkmenistan Başkanlık sistemiyle yönetilmektedir. Bakanlar Kurulu Başkanlığı görevini de üstlenen Devlet Başkanı, aynı zamanda Türkmenistan Demokratik Partisi'nin de genel başkanıdır (<http://www.mfa.gov.tr/>).

Türkmenistan'da 25 Mart 2018 tarihinde düzenlenen milletvekili genel seçimlerinde 55 milletvekili çıkartarak birinci olan Türkmenistan Demokratik Partisi ve 11 milletvekili çıkartarak ikinci olan Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin amblem kullanımları daha önce araştırmanın metodolojisinde belirlenen yöntemle incelenmiştir (<http://archive.ipu.org/>).

3.2.7.1. Türkmenistan Demokratik Partisi

Türkmenistan Demokratik Partisi, 16 Aralık 1991'de Sovyetler Birliği dönemindeki Türkmen Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren Türkmen Komünist Partisi'nin halefi olarak kurulmuştur (Belaşenko vd., 2018:769).

Partinin kurucu ve daimi genel başkanlığı görevini ülkenin ilk Cumhurbaşkanı olan Saparmurat Niyazov yürütmüştür. Niyazov'un ölümünün ardından seçilen yeni Cumhurbaşkanı Gurbangulu Berdimuhamedov partinin yeni genel başkanı olmuştur. 2013'te Cumhurbaşkanlığı görevi devam eden Gurbangulu Berdimuhamedov parti üyeliğini sonlandırmasının ardından partide düzenlenen seçimde Kasımgulu Babaev partinin yeni genel başkanı olmuştur (<http://www.turkmenistan.ru/>).

Parti kuruluşundan bu yana Türkmenistan Parlamentosu'nda mutlak bir çoğunlukla temsil edilmekteydi. Parlamentoda bulunan bir milletvekili 2013'te Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisine katıldığı için parlamento çok partili bir yapıya dönüşmüştür. 2013 yılında düzenlenen seçimlerin ardından Türkmenistan Demokratik Partisi 47 milletvekili ile parlamentoda yer almıştır (<http://turkmenistan.gov.tm/?id=5528>). Nisan 2017'de partinin yeni genel başkanı Rashid Meredov olmuştur. 2018 yılında gerçekleşen Yerel Halk Maslahati ve Gengesh

temsilci seçimlerinde Türkmenistan Demokrat Partisi'nin 3257 adayı seçimlerden başarıyla çıkmıştır (<https://turkmenportal.com/>). 2 Nisan 2018'de Türkmenistan Demokrat Partisi'nin yeni genel başkanı Ata Serdarov olmuştur (<https://kyrgyzstan.tmembassy.gov.tm/>).

Şekil 3.13. Türkmenistan Demokratik Partisi'nin amblemi (<https://ru.wikipedia.org/>) adresinden alınmıştır.).

3.2.7.2. Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi

Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Birliği, Türkmenistan'daki küçük ve orta ölçekli işletmeleri desteklemeyi, ulusal ekonominin özel sektörünün gelişmesini teşvik etmeyi ve modern girişimci altyapının oluşturulmasını sağlamak amacıyla siyasi parti kurmuşlardır. Kurulan bu partinin adı da Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'dir

Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi, 21 Ağustos 2012'de resmi olarak tescil edilmiştir. Parti Türkmenistan'da legal olarak faaliyetlerini yürüten üç siyasi partinin biridir. Parti 125 koltuklu Türkmenistan Meclis'inde 11 milletvekili ile temsil edilmektedir. Partinin kısaca adı PPPT'dir. Parti ülkenin bağımsızlığının ardından resmi olarak tescil edilen ikinci siyasi parti konumundadır (<https://ru.wikipedia.org/>).

2013 Milletvekilliği genel seçimlerinin ardından parti Türkmenistan Demokratik Partisi'nin ardından ilk defa Meclis'e girmiştir. Ayrıca parti yapılan seçimler sonucunda Halk Maslahatı'nın bölgeler, şehirler ve ilçeler meclislerinde temsil edilme hakkı elde

etmiştir 2017 Cumhurbaşkanlığı seçiminde partinin adayı Bekmırat Ataliev toplam oyların yüzde 0,36'sına tekabül eden 11 390 oy alarak seçimden üçüncü olarak çıkmıştır (<https://sng.today/>).

25 Mart 2018 tarihinde gerçekleşen milletvekilliği ve Halk Maslahatı ve Gengeşey seçimlerinde partinin 352 adayı seçimlerden galibiyetle ayrılmıştır (<https://ru.wikipedia.org/>).

Şekil 3.14. Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin amblemi (<https://tstb.gov.tm/Post/ShowPost/60> adresinden alınmıştır.).

3.3. TÜRK DÜNYASI ÜLKELERİ SİYASİ PARTİ AMBLEMİNİN GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ

3.3.1. Azerbaycan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.1.1. Yeni Azerbaycan Partisi

Şekil 3.15. Yeni Azerbaycan Partisi'nin amblemi (<http://www.yap.org.az/> adresinden alınmıştır.).

Yeni Azerbaycan Partisi'nin amblemi şekil 3.15.'te görüldüğü gibi beyaz zemin üzerinde mavi ve sarı renklerinden oluşan defne ağacıdır. Amblemde defne ağacı figürü, sekiz köşeli yıldız ile bu yıldızın içinde partinin kısaltılmış adı olan YAP ibaresinin yazıldığı güneş simgesi bulunmaktadır. Amblemde sekiz köşeli yıldız, tam ortada güneş simgesi, yaprakların yedi yöne bakması ile sarı ve mavi renklerin seçilmesi göze çarpan göstergelerdir.

Tablo 3.1. Yeni Azerbaycan Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
	Sekiz köşeli		- Defne ağacı Azerbaycan'ın zenginliğine, refahına, mutluluğuna ve özgürlüğüne gönderme olarak okunmaktadır.	

Defne Ağacı	yıldız	Defne ağacıyla ağaç motifine çağrışım yapılmıştır. Sekiz köşeli yıldız ile Azerbaycan bayrağına göndermede bulunulmuştur.	- Türk kültüründe sekiz köşeli yıldızın önemli sayılmasından ötürü maneviyat göstergesi. -Türk kültüründe Güneş'in kutsal sayılmasından dolayı bir maneviyat göstergesi. -Yaprakların 7 yönü göstermesi Azerbaycan'ın yönünün ileriye doğru gitmesi gerekliliğine yapılan bir vurgudur. -Mavi renk, Türklüğün rengi olmasının yanı sıra hoşnutluk, iyi niyet, açık sözlülük ve dürüstlük anlamlarını çağrıştırmaktadır. -Sarı renk, bolluk, şeref ve sadakati ifade etmektedir. Aynı zamanda yöneticilik, iddia ve özgürlüktür.	Merkez-Sağ
	Güneş			
	7 yöne dönük yapraklar			
	Mavi renk			
	Sarı renk			
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		-Beyaz, bütün renkleri içinde barındırdığı için birliğin ve saflığın sembolü olmuştur. Bir açıklık ve şeffaflık idealini	

		yansıtmaktadır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle “ YAP” yazısı	-Tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması modern bir görünüm katmaktadır.	

İnsanoğlunun yaradılışından ve hayatın başlamasından itibaren hava, su ve toprak büyük bir öneme sahip olmuştur. İnsanlık için bu üç unsur kadar önem arz eden bir başka element ise ağaçtır. Ağaç bütün inançlarda Tanrısal bir varlık olarak kabul edilmiştir. Bu kapsamda, geleneksel Türk dinindeki Yer-Su inancı içerisinde ağaç kültü önemli bir yer tutmuştur. Ağaç ile ilgili inanışlar bütün Türk toplumlarında varlığını devam ettirmiştir (Yurteri ve Ölmez, 2020)

İslamiyet’ten sonra dini geleneklerin etkisi ile hurma, zeytin, defne, incir ve öd ağaçları da Türkler arasında yer almıştır (Uraz, 1944: 195-196’dan akt. Yurteri ve Ölmez, 2020).

Türk dünyasında, Azerbaycan halı sanatında da ağaç motiflerine rastlamak mümkündür. Azerbaycan halı sanatında önemli bir yeri olan “derviş motifli halılarda” kompozisyonun ana temasını oluşturan derviş figürü mutlaka bir ağacın altında ya da göl kenarında otururken tasvir edilmişlerdir. Ağaç altında oturan dervişin etrafı gül dalları ve budaklarıyla çevrilidir. Bu figürler bir tarafta yeşeren, bir tarafta solan insan ömrünü sembolize etmektedir (Esedova, 1996:128-129’dan akt. Yurteri ve Ölmez, 2020)

Akdeniz ikliminin karakteristik bitkilerinden olan defnenin insanlık tarihi içerisindeki rolü de oldukça büyüktür. Defne yaprağı tarih boyunca şöhret, zafer ve barışın bir sembolü olarak gösterilmiştir. Halen de yüksek rütbeli askerlerin üniformalarında bir süs olarak yer almaktadır. Türkiye’deki defne adı mitolojiden alınmaktadır. Apollo (eski Yunan dilinde güzellik, şifa ve güneş mabudu) tarafından sevilen fakat kendisine yüz vermeyen Daphne (Apolo tarafından kovalanan peri) adı zamanla defne ağacı olarak tarihe mal olmuştur (Erden, 2005:1).

Ağaç, çeşitli faydaları, estetik özellikleri ve hayatın safhalarını sembolize etmesi sebebiyle bütün dinlerin önemle üzerinde durduğu bitkidir. Eski Romalılarda defne dalı zaferin sembolüdür (Tanyu, 1988:457). Ayrıca defne ağacı, Türklerin kayın ağacı gibi, ölüm ve yeniden doğuşun ağacıdır (Gener, 2019:198).

Yine Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde defne ağacını, “Defnegillerden, yaprakları güzel kokulu ve yaz kış yeşil olan bir ağaç, develik (*Laurus nobilis*)” şeklinde tanımladığını görmekteyiz (<https://sozluk.gov.tr/>).

Tablo 3.1. Yeni Azerbaycan Partisi'nin göstergebilimsel çözümleme tablosuna göre parti ambleminde kullanılan defne ağacıyla partinin dört mevsim ve daimi olarak faaliyetlerini yürüteceği, ülkenin muasır medeniyetler seviyesinin üzerine çıkmak için daha fazla gayret edeceği mesajı verilmektedir. Yine defne ağacı, Azerbaycan'ın zenginliğini, refahını, mutluluğunu ve özgürlüğünü sembolize etmektedir (<https://az.m.wikipedia.org/>).

Ayrıca günümüzde Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'nin ambleminde defne dalı, Azerbaycan'ın Gence şehrinin ambleminde defne yapraklarından çelenk, Azerbaycan Cumhuriyeti Gümrük Hizmetleri'nin ambleminde defne yapraklarından çelenk, Azerbaycan Vergi Bakanlığı'nın ve Olağanüstü Haller Bakanlığı'nın ambleminde defne yaprakları kullanılmaktadır (<http://files.preslib.az/>).

Günümüz Kafkasya, Azerbaycan ve İran bölgesinde VII.-XI. yüzyılları arasında çeşitli figürler, süslemeler ve semboller mimaride çok sık kullanılmıştır. İslâm öncesi mimari yapılara daha çok bölgede hâkim Urartular, Medler ve Persler'in mimari özellikleri yansımıştır. VII. yüzyılda müslümanların bölgeyi fethetmeleriyle bu alanda yeni bir döneme girilmiş, cami, medrese ve minare gibi İslâmî mimari eserler inşa edilmiştir. IX ve XI. yüzyıllarda Araplar'ın bölgedeki nüfuzu zayıflamaya başlayınca küçük beylikler ortaya çıktı. Bu beyliklerde mahallî sanat ve mimari ekoller hâkim oldu. Bakü'de Mescid-i Muhammedî'nin Sınık Kale (1078) denilen taş minaresi bu dönemin en önemli mimari eserlerindendir (Buniyatov, 1991:322).

XII. yüzyıldan itibaren kurulan atabegliklerden İldenizliler (1146-1225), Zengîler (1127-1227) ve Salgurlular (1148-1286) kümbet, kule ve kaleler inşa ederek

bölgenin mimari açıdan gelişmesine katkıda bulundular. Nahçıvan'da 1162 tarihli Yûsuf b. Küseyr Kümbeti, yine aynı yerde 1168 tarihli Mümine Hatun Türbesi, Merâğa'daki Kümbed-i Kırmızı (1147) dönemin göze çarpan mimari yapılarıdır. Ayrıca Apşeron yarımadasındaki kule ve kale (1232), Berde'de 1322 tarihli kümbet, Nahçıvan'da Ulucami, Dağıstan'da Cuma Camii (1368), Apşeron Mardakyan'da Tûbeşah Mescidi (1482) ve Saray Camii (1441) diğer önemli mimari yapılardır. Bu devrede Anadolu Selçukluları ile Azerbaycan Atabegleri arasında mimari eserlerdeki karşılıklı etkilenme dikkati çeker (Buniyatov, 1991:322).

Azerbaycan'da Pirsahat Nehri (yazın kuruyan çay) boyundaki bir Tekke (12-14. yüzyıl)'nin duvarı, iç içe yerleştirilmiş, yan yana ve üst üste sıralanmış, sekiz köşeli yıldızlarla süslenmiştir. İçteki yıldızla onun dışında kalan yıldız arasındaki boşlukta, kenarlara paralel birer çerçeve oluşmuştur. Yıldızların çevresindeki bu çevreler üzerine, her bir yıldız çevresine ayrı ayrı Besmele ile başlayan, birer namaz sureleri ve ayet-i kerimeler yazılmıştır (Büyükçanga, 2008:1232-1233). Neticede 12. yüzyıldan itibaren Azerbaycan'da sekiz köşeli yıldız sembolünün kullanıldığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla partinin amblemindeki diğer gösterge olan sekiz köşeli yıldız ile Azerbaycan ve Türk mimari eserlerine ve bu eserlerde kullanılan sekiz köşeli yıldız sembolüne gönderme yapılmıştır.

Oğuz Kağan destanında; Oğuz'un babası Kara Han hem karanlık hem de ışık yaratmaktadır. Ayrıca Türk mitolojisinden Güneş hem erkek, hem de kadının başlangıcı gibi tasvir olunur. Kitab-ı Dede Korkut destanında Basat'ın mitolojik atası Güneş-Hakan, yani Aslan'dır. Oğuz Kağan destanının Uygur varyantında Oğuz'un birinci eşi Güneş'in, ışığın insan şekline dönüşmüş şeklidir. Azerbaycan Mitoloji Metinleri'nde Güneş, kadın, kız, ana, kardeş, koca gibi görünür. Türk halklarında ve Oğuzlarda güneş dünyanın yaratıcısı sayılır ve onu ebediyetin işareti gibi kabul ederlerdi. Kırmızı veya sarı renkli parçalar Güneş'in rengi sayılırdı. Güneş ise ebediyetin işareti olduğuna göre hakanın ebediliğini belirten kırmızımsı renk hakime mahsus renk sayılmış (Bayat, 2005:68). Buradan hareketle partinin amblemindeki göstergelerden Güneş sembolüyle; Türk kültüründe Güneş'in insanı tasvir etmesi, gücün simgesi olması ve ebediyeti çağrıştırması gibi bir maneviyat göstergesi olarak okunmaktadır. Yaprakların 7 yönü

göstermesi Azerbaycan'ın yönünün ileriye doğru gitmesi gerekliliğine yapılan bir vurgu olarak ifade edilmektedir.

Parti ambleminde kullanılan mavi renk, Azerbaycan'ın Türk halklarından biri (<https://president.az/>) olduğunu göstermesinin yanı sıra hoşnutluk, iyi niyet, açık sözlülük ve dürüstlük anlamlarını çağrıştırmaktadır (Martel, 1995:85'ten akt. Özdemir, 2005:393). Parti ambleminin beyaz zemin üzerine yerleştirilmesi ise temizlik, şeffaflık ve masumiyetin göstergesidir.

Son olarak amblemin tam ortasındaki Güneş'in içinde partinin kısaltılmış adı YAP'ın yazımı tipografik olarak incelendiğinde tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılmıştır. Bu durum ise ambleme modern bir görünüm katmaktadır.

3.3.1.2.Sivil Dayanışma Partisi

Şekil 3.16. Sivil Dayanışma Partisi'nin amblemi (<http://vhp.az/> adresinden alınmıştır.).

Sivil Dayanışma Partisi'nin amblemi şekil 3.16.'da görüldüğü gibi beyaz zemin üzerinde mavi, kırmızı ve yeşil renklerinden oluşmaktadır. Ambleme gösterge olarak üç ok ve yay figürü, sekiz köşeli yıldız, Azerbaycan Bayrağı, ateş ocağı ve partinin adı dairesel bir biçimde yer almaktadır.

Tablo 3.2. Sivil Dayanışma Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Yay ve Üç Ok	Sekiz köşeli yıldız		- Türk kültüründe sekiz köşeli yıldızın önemli sayılmasından ötürü maneviyat göstergesi. - Bayraktaki mavi renk Türklüğe, yeşil renk İslamiyete, kırmızı renk ise uygarlığa göndermede bulunmuştur.	Milliyetçilik
	Ateş Ocağı	Türk dünyasının simgelerinden biri olan sekiz köşeli yıldızla gönderme olarak okunmaktadır.	-Ok ile devlet sembolize edilmiş, Üç ok ile ise sertlik ve kırılmazlık vurgulanmıştır. Bununla demokratik ülkelerde yasama, yürütme ve yargı erklerine atıfta bulunulmuştur. Tersine çevrilmiş yayla birlikte üç ok ve bu okların üzerindeki kalkan bir kompozisyon olarak milli birliği, barışı ve dayanışmayı ifade etmiştir.	
	Hilalin ön plana çıkarıldığı Azerbaycan Bayrağı	Ateş Ocağı ile Azerbaycan'ın ateşler yurdu olduğuna atıfta bulunulmuştur. Amblemden yer alan mavi, kırmızı, yeşil renkleri ile Azerbaycan bayrağına göndermede bulunulmuştur.	- Yay ve oklarda kullanılan mavi renk hoşnutluk, iyi niyet, merhamet, açık sözlülük, dürüstlük, esneklik, yumuşak başlılık, anlaşma, uzlaşma, işbirliği ve huzuru çağrıştırmıştır. Aynı zamanda Azerbaycan bayrağındaki Türklüğü de temsil etmektedir.	
	Mavi renk			

Beyaz zemin rengi	Beyaz renk	-Beyaz, bütün renkleri içinde barındırdığı için birliğin ve saflığın sembolü olmuştur. Bir açıklık ve şeffaflık idealini yansıtmıştır.		
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle “Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası” yazısı	-Tırnaksız ve yumuşak bir yazı tipi kullanılması modern bir görünüm katmaktadır.		

Ok ve yay Türk tarihi araştırmaları bakımından incelendiğinde Türk devlet geleneği ve hakimiyeti teamüllerinde oldukça önemli kabul edilmektedir. Hun çağından itibaren ok ve yayın mitolojik temelleri bulunmaktadır.

Ok ve yayın, Türk devlet geleneği ve hâkimiyet anlayışı içerisinde bir sembol olarak kullanılmasına dair bilgiler, Türk düşüncesinin mitolojik temellerini bulduğumuz destanlar çağına kadar uzanır. Oğuz Kağan Destanı’nda Oğuz Kağan, oğulları arasındaki “orun” yani siyasi ve içtimaî mevkii düzenlerken “yay”ı metbûluk, “ok”u ise tâbiyyet sembolü olarak belirlemiş ve onun belirlediği bu esas, başta Oğuzlar olmak üzere tarih boyunca varlık gösteren bütün Türk Şubelerinde bir teamül haline gelmiştir (Göksu, 2010:1005).

Bu teamülün Türk devletlerindeki en önemli tezahürü, hükümdarın hâkimiyet alâmetleri arasında yay bulunmasıdır. Özellikle İslâmî dönem Türk devletlerinde buna dair birçok örnek mevcuttur. Sözelimi yay, Büyük Selçuklularda devlet sembolü olup çetirlerde, sikkelerde, ferman ve tuğralarda yay figürleri kullanılmıştır. Büyük Selçuklu tuğralarında eski bir Türk ananesi olarak kullanılmış olan ok ve yay figürleri, zamanla İslâmî motiflerin ağırlık kazanmasıyla ihmal edilmiş, ancak hiçbir zaman

unutulmamıştır. Nitekim Osmanlı tuğralarının yay ve oka benzetilmek suretiyle yazıldığı görülmektedir (Göksu, 2010:1005).

Okun tâbiyet ve davet sembolü olarak kullanılması ise yayla temsil edilen hükümdarın, kendisine bağlı beyleri yanına çağırmak üzere ok göndermesi şeklinde görülmektedir. İlk örneklerine Hunlarda ve Göktürklerde rastladığımız bu ameliyat, Karahanlılar, Büyük Selçuklular, Hârezmşahlar, Artuklular, Memlûkler ve Türkiye Selçukluları döneminde de devam etmiştir (Göksu, 2010:1005).

Tablo 3.2. Sivil Dayanışma Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda yer aldığı üzere parti amblemindeki üç ok ile demokratik bir ülke olan Azerbaycan'daki yasama, yürütme ve yargı erklerine aynı zamanda hakimiyet ile tabii olmaya ve davate atıfta bulunulmuştur. Aynı zamanda tersine çevrilmiş yay ile birlikte üç ok ve kalkan bir kompozisyon olarak barışın, ulusal uzlaşmanın ve dayanışmanın ifadesidir (<https://web.archive.org/>).

Amblemdaki bir başka gösterge olan sekiz köşeli yıldız ve mavi, kırmızı ve yeşil renkleriyle doğrudan Azerbaycan Bayrağına gönderme yapılmıştır. Azerbaycan Bayrağı'ndaki mavi renk ile Azerbaycan'ın Türk halklarından biri olması, kırmızı renk ile modern bir toplum kurma, demokrasiyi geliştirme arzusu, yeşil renk ile ise İslam uygarlığına tabii olunduğuna işaret edilmektedir (<https://president.az/>). Tarihte sekiz köşeli yıldızın anlamı: Türkçülük, İslamcılık, Çağdaşlık, Devletçilik, Demokratiklik, Eşitlik, Azerbaycancılık ve Kültür olarak belirtilmiştir. Başka bir ifadeye göre ise sekiz köşeli yıldız, Güneş'in sembolüdür. Güneş ile sonsuz hayata işaret edilmektedir (<http://gusar.cls.az/>). Sonuç olarak parti amblemindeki sekiz köşeli yıldız ile Türk kültüründeki sekiz akıma ve sonsuz yaşama göndermede bulunulmuştur. Ayrıca amblemdaki Hilal ile Türk halkları sembolize edilmiştir (<http://gusar.cls.az/>).

Amblemin gerçek nüshasında “Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası” sözleri yazılmış dairede 24 Oğuz boyunun damgaları bulunmaktadır. Asıl amblem ise parti merkezinde muhafaza edilmektedir (<https://web.archive.org/>). Ayrıca ateş ocağı ile Azerbaycan'ın “Ateş yurdu, Ateş ülkesi” olduğuna işaret edilmiştir (<http://www.anl.az/>).

Parti ambleminde kullanılan mavi renk, Azerbaycan'ın Türk halklarından biri (<https://president.az/>) olduğunu göstermesinin yanı sıra hoşnutluk, iyi niyet, açık sözlülük ve dürüstlük anlamlarını çağrıştırmaktadır (Martel, 1995:85'ten akt. Özdemir, 2005:393).

Parti ambleminin beyaz zemin üzerine yerleştirilmesi ise beyazın bütün renkleri içinde barındırdığı için birliğin ve saflığın sembolü olmuştur. Bir açıklık ve şeffaflık idealini yansıtmaktadır. Aynı zamanda beyaz temizlik ve aydınlığı ifade etmektedir (Frieling, 1954:17'den akt. Bostancı. 2019:36). Yine beyaz renk dayanışma, birlik ve sivil barışın sembolü olarak verilmiştir (Partiyaların simvolları, <https://web.archive.org/>).

Tipografik olarak amblem incelendiğinde yazı tırnaksız ve yumuşak karakterlerden oluşmaktadır. Bu durum ise ambleme modern bir görünüm katmaktadır.

3.3.2. Kazakistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.2.1. Nur Otan Partisi

Şekil 3.17. Nur Otan Partisi'nin amblemi (<https://elbasy.kz/kk/nur-otan-partiyasy> adresinden alınmıştır.).

Nur Otan Partisi'nin amblemi şekil 3.17'de görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde sarı ve mavi renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise Güneş'ten yayılan 14 ışık ve Kar Leoparının doğu yönüne hareket etmesi, sarı ve mavi renklerinden oluşmaktadır. Ayrıca amblemin alt kısmında partinin adı Kiril alfabesiyle yazılmıştır.

Tablo 3.3. Nur Otan Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Dağların ardından doğan güneşin merkezine yerleştirilmiş Kar Leoparı (İrbis)	Güneş ve Güneş'ten yayılan 14 ışık	-Amblemdede yer alan mavi renk ve güneş ile Kazakistan bayrağına ve Türklüğe işaret edilmiştir. Güneşten yayılan 14 ışık ile Kazakistan'da bulunan 14 oblasta atıfta bulunulmuştur. -Yüksek dağların zirvesindeki Kar Leoparı'nın doğu yönüne hareket etmesi hayvanın bu bölgeye özgü olduğunu vurgulamaktadır .	-Güneş'ten yayılan 14 ışık ile Kazakistan'ın bütün bölgelerine hizmet götürüleceğine ve bütün bölgelerin karanlıktan kurtulacağına ve kalkınacağına göndermede bulunulmuştur. -Yüksek dağlarla çevrili bir ülke olan Kazakistan'ın aynı zamanda Kar Leoparlarının anavatanı olduğu mesajı da verilmiştir.	Kazak Milliyetçiliği
	Kar Leoparının doğuya hareket etmesi			
	Mavi renk			
	Sarı renk			
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		-Beyaz, asalet, sadakat, masumiyet, süreklilik, kut ve saflığı yansıtmaktadır.	
Tipografik unsurlar	Kiril alfabesiyle ve küçük harflerle “Nur Otan” yazısı		-Tırnaksız ve yumuşak bir el yazısı tipi olan kaligrafik Segoe script kullanılmıştır. Bu da yazıya farkındalık ve görsel estetik kazandırmıştır.	

Tablo 3.3. Nur Otan Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da yer aldığı üzere parti amblemindeki Güneş ile Kazakistan Bayrağı'na göndermede bulunulmuştur. Hanedan geleneklerinde, her renk belirli bir kavramı sembolize eder. Böylece, gök mavisi dürüstlük, sadakat ve kusursuzluğu ifade eder. Ayrıca, gök mavisi, Türk Kültüründe derin bir sembolik öneme sahiptir. Eski Türkler her zaman Tanrı-babaları ile gökyüzünü onurlandırdılar ve gök mavisi pankartları, baba-ataya olan bağlılığını sembolize etti. Kazakistan'ın devlet bayrağında, açık gökyüzü, barış ve refahı sembolize eder (<https://www.akorda.kz/>). Buradan hareketle parti amblemindeki mavi renk ile partinin dürüst, saygın ve kusursuz olduğu mesajı ve Türklük bilinci hedef kitleye aktarılmıştır.

Umumi Türk kültüründe güneşin rengi olan ve Şamanlık geleneğinde dünyanın merkezi olan sarı Kazak kültüründe de önemli bir yere sahiptir (Heyet, 1996:60 ve Nerimanoğlu, 2004:210'dan akt. Özdemir, 2015:190-191):

- “Сары/sarı” “engin, uçsuz bucaksız, geniş” anlamına gelmektedir
- “Сары/sarı” “süreklilik, müzminlik, uzunluk, tamlik, kâmillik” ifade eder
- “Сары/sarı” “kaygı, dert, perişanlık” belirtir
- “Сары/sarı” “yaşlı, tecrübeli, büyük, iri” anlamları verir
- “Сары/sarı” sözü “toyluk, yaşça küçüklük” anlamları belirtir
- “Сары/sarı” “uzun süre saklanmış, olgunlaşmış” anlamında kullanılır
- “Сары/sarı” “alışmış, usta, kaşarlanmış” anlamlarına da gelir

Hanedan dogmalarından gelen güneş, zenginlik ve bolluk, yaşam ve enerjiyi sembolize eder. Bu nedenle, ülkenin bayrağındaki güneş ışınları tahıl şeklindedir. Bu da refahın sembolüdür. Kazakistan'ın devlet sembollerindeki güneşin tasviri, evrensel değerlere olan bağlılığını doğrular ve yeni genç devletin yaşamı onaylayan enerjiyle dolu olduğunu ve dünyanın tüm ülkelerine ortaklık ve işbirliği için açık olduğunu gösterir (<https://www.akorda.kz/>).

İdari açıdan ülke, 14 idari eyalet (Oblast) ve iki özel bölge (Astana ve Almatı) olmak üzere 16 bölgeye bölünmüştür (<http://www.mfa.gov.tr/>). Dolayısıyla amblemdaki sarı renkli 14 güneş ışığı ile ülkedeki 14 oblasta (bölgeye) uçsuz bucaksız ve sürekli bir biçimde zenginlik, bolluk, enerji ve refah getirileceği mesajı yüklenmiştir.

Altın renkli Kar Leoparı, Kazakistan'ın bağımsızlığının 10.yıldönümü için özel olarak bastırılan madeni paraların üzerinde de yer almıştır (<https://express-k.kz/>).

Ülkenin kuruluşunun ardından devlet sembollerinden biri olan Kar Leoparı'nın tasarımcısı Şota Valihanov sembolün devlet sembolü statüsü almasının şans eseri gerçekleşmediğini ifade etmiştir (<https://express-k.kz/>).

Saka kabileleri veya Asya İskitleri genellikle ünlü İskit-Sibirya hayvan tarzında yapılmış mücevher parçalarında bir leopar tasvir ediyorlardı. Onlar için yüksek karlı dağlarda yaşayan Kar Leoparlarının bir tür kutsal sembol olduğunu tahmin etmek kolaydır. Saklar, Kazak etnik grubunun atalarından biri olarak kabul edildiğinden, Bağımsızlık Anıtı'nın yaratıcıları geleneklerin sürekliliğini sürdürmeye karar verdi (<https://express-k.kz/>). Dolayısıyla amblemden kullanılan Kar Leoparı figürüyle Kar Leoparının ülkeye özgü bir endemik tür olduğuna ve bu hayvanın yüksek dağların zirvelerinde yaşadığı da düşünülürse ülkenin yüksek dağlarla çevrelenmiş olduğu mesajı aktarılmaktadır. Yine Kar Leoparı'nın doğuya doğru hareket etmesi hayvanın Asya'ya özgü olduğunu belirtmektedir.

“Aq” rengi Kazak kültür ve medeniyetinde çok önemli bir yere sahiptir (Özdemir, 2015:156-157-158):

- “Aq” Kazakçada “төрт түлік/tört tülük” tabir edilen koyun, sığır, at ve deve sütünden yapılan yoğurt, kurut, peynir, tereyağı, kımız, ayran, şubat/kımır (ekşitilmiş deve sütü) gibi hayvani gıdaların umumi adıdır
- “Aq” gücü, baylığı, asaleti, dolayısıyla hanlığı simgeler
- “Aq” sadakatin, masumiyetin, doğruluğun, temizliğin, paklığın simgesidir
- “Aq” iyi dilek, iyilik ve baht anlamları ihtiva eder
- “Aq” sözü süreklilik ifade eder
- “Aq” kut ve tazim ifade eder
- “Aq” kadına has güzelliği ve zarafeti ifade eder.
- “Aq” saf, katışıksız, halis anlamlarına da gelir

- Kazakçada “serbest şiir” terimini karşılamak üzere Rusça “белый стих” tamlamasını doğrudan çevirisi ile elde edilen “ақ өлең/aq öleñ” (ak şiir) terimi kullanılmaktadır
- Kırmızı ve kara gibi ak da yas rengidir. Erkek öldüğünde karısı kara giysi giyer; kızı ise ak giysi ve kırmızı börk giyer (Kadeşeva, 1996, s. 96). Güney Kazakistan’da bilhassa Özbekler yas alameti olarak bellerine ak kuşak/bez bağlarlar.

Parti ambleminin beyaz zemin üzerine yerleştirilmesi ise asalet, sadakat, masumiyet, süreklilik, kut ve saflık anlamını taşımaktadır.

Amblem tipografik olarak incelendiğinde alt kısımda Kiril alfabesiyle “Nur Otan” ibaresi tırnaksız ve yumuşak bir el yazısı ile yazılmıştır. El yazısı klasik bir yöntem olarak görünmesine rağmen çok modern ve etkileyicidir. Bu da yazıya farkındalık ve estetik katmaktadır.

3.3.2.2. Ak Jol Partisi

Şekil 3.18. Ak Jol Partisi’nin amblemi (<https://akzhol.kz/> adresinden alınmıştır.).

Ak Jol Partisi’nin amblemi şekil 3.18.’de görüldüğü gibi beyaz zemin üzerinde mavi renkten oluşmaktadır. Amblemdeki göstergeler; partinin kısaltılmış adı Aq Jol Demokratiyalıq Partiasy yazısı, atın başının batıya dönük, mavi olması ve ağzının açık olmasıdır.

Tablo 3.4. Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
At sembolü	Atın başının batıya dönük olması	-Amblemdeki atın Kazaklar için işlevsel bir hayvan olduğuna göndermede bulunulmuştur.	-Mavi, Türk mitolojisindeki maneviyat göstergesi.	Liberalizm
	At başının mavi olması		-Atın başının batıya dönük olması ile batıdaki gelişmiş demokrasi düzeyi, endüstri ve ekonomik refahlığa işaret edilmiştir.	
	Atın ağzının açık olması			
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		-Beyaz, asalet, sadakat, masumiyet, süreklilik, kut ve saflığı yansıtmaktadır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle büyük harflerle “Aq Jol” ve küçük harflerle “Demokratialyq Partiasy” yazısı		-Tırnaksız ve yumuşak bir yazı tipi kullanılmıştır. Bu da yazıya geleneksellik kazandırmıştır.	

Altay, Hakas, Kazak, Abakan Tatar, Başkurt vs. tüm Türk destanlarında olduğu gibi Türkiye ve Azerbaycan Türk destanlarında Türk mitolojisine uygun olarak atın Tanrı tarafından kahramana hediye edilen, konuşan, bereket ve kut getiren bir hayvan olduğuna inanılır. İslam sonrasında da örneğin Kısası Enbiya ve Kadızade’de atın yelden doğduğu miti devam eder. Ceren de denen Ciran adlı at Türk efsanelerinde: “Konuşabilen, sıra dışı bir hayvandır. Kayçı Ceren ve Kamçı Ceren en iyi bilinen iki tanesidir. Oçı Ceren, Kıl Ceren gibi adlara da rastlanır” (Karakurt 2011: 67’den akt. Keleş, t.y.:264)

Tulpar adlı uçan at İdil Ural'da Başkurtlar ve Kazan Tatarları arasında, Orta Asya'da Kazaklar, Kırgızlar, Altaylar, Karakalpaklar arasında olduğu kadar, Kafkaslarda Karaçay Malkarlılar ve Kumuklar arasında da yaşayan en canlı destan unsurudur (Keleş, yıl yok:273).

Tulpar (Başkurtça: Toplar, Kazakça: Tülpar, Tatarca: Tulpar, Kırgızca: Tulpar, Rusça: Tulpar), Türk mitolojisinde yer alan kanatlı at figürü. Pegasus ile benzerdir. Kırgızların Manas Destanında bu uçan kanatlı atlardan söz edilir. Arkeolojik olarak da Kazakistan'da keşfedilen Esik Kurganı'nda bulunan Altın elbiseli adam isimli elbisenin başlığında tulpar figürü vardır (Sarı, 2016:81).

Devlet amblemindeki kanatlı efsanevi tulpar atları önemli bir hanedan unsurudur. Eski zamanlardan beri bir atın görüntüsü, cesaret, sadakat ve güç gibi kavramları temsil etmektedir. Kanatlar, Kazakistan'ın çok uluslu halkının güçlü ve müreffeh bir devlet kurma hayalini sembolize etmektedir. Saf düşüncelere ve tutarlı iyileştirme ve yaratıcı gelişim arzusuna tanıklık etmektedir. Atların altın kanatları da altın kulakları andırmakta ve Kazakların çalışkanlığını ve ülkenin maddi refahını temsil etmektedir (<https://www.akorda.kz/>).

Geçtiğimiz yüzyıllarda, Boynuzlar göçebelerin ikonik ritüellerinde ve aynı zamanda savaş gruplarının zirvesinde aktif olarak kullanılmıştır. Çeşitli hayvanların boynuzları şeklinde Göksel lütuf, dünyevi doğurganlık ve askeri servetin görüntüleri, çeşitli halkların sembolik kompozisyonlarında her zaman önemli yerler işgal etmiştir. Bu nedenle, bolluk boynuzlu kanatlı at, derin semantik ve tarihsel köklere sahip önemli bir tipolojik imgedir (<https://www.akorda.kz/>).

Parti, kendisini Kazakistan'ın bağımsızlığı yolunda önemli gelişmelere imza atan Alaş Hareketi'nin devamı olarak tanımlamaktadır. Ayrıca parti Kazak toplumunu milli değerlerini de koruyarak modern Avrupa seviyesine çıkartmayı amaç edinmiştir (<https://akzhol.kz/>)

Son tahlilde amblemdaki at ile partinin iş başına gelmesi halinde ülkeye bereket, bolluk, refah ve hızla kalkınmanın geleceği işaret edilmektedir. Ayrıca atın yönünün batıya dönük olması ise Batı'daki gelişmiş demokrasi anlayışının, ekonomik gelişmişlik

düzeşinin, endüstrileşmenin ve bilimsel ilerlemenin ölkede hakim kılınacağı ifade edilmektedir. Bununla birlikte atın ağzının açık olması hedef kitlenin partiye davet edildiğine işaret etmektedir.

Türk kültüründe renklerin mitolojiyle ilgisi daha çok kozmolojik tasavvurlardan kaynaklanmaktadır. Türklerin kozmolojik sisteminde dört yön bulunmaktadır ve bu dört ana yönü de renkler simgeler. Kuzeyin renk simgesi kara, güneyin kıvıl, doğunun gök mavisi bazen yeşil (turkuaz), batının rengi ise beyazdır (Karakız, 2018:4). Doğu yönünün simgesi de olan gök, aynı zamanda göğün rengi olduğundan çoğu zaman Gök Tanrı ya da gökteki ruhlarla ilişkilendirilerek kullanılır. Gök renk, mitlerde akıl, idrak, sağduyu, iffet, lekesizlik, sadakat, hürmet, barış gibi erdem ve erdemli davranışların simgesidir. Genellikle olumlu anlamlar içeren renk ancak suyla ilişkilendirildiğinde bazı olumsuz anlamlar kazanır (Karakız, 2018:5). Mavi rengin gökyüzüyle ilişkilendirilmesi; amblemdeki atın mavi renkte olması ile partinin henüz çok genç olduğu ve kısa sürede hızla ilerleyerek iktidara yani siyasi anlamda gökyüzüne/zirveye ulaşacağı anlamı taşımaktadır.

Parti ambleminin beyaz zemin üzerine yerleştirilmesi ile hedef kitleye partinin açık ve şeffaf olduğu mesajı verilmiştir.

Tablo 3.4. Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda yer aldığı üzere amblemde partinin adı “Aq Jol” Latin alfabesiyle ve büyük harflerle, “Demokratıalyq Partıasy” ise küçük harflerle verilmiştir. Tipografik olarak incelendiğinde tırnaksız ve yumuşak bir yazı tipi kullanılmıştır. Bu da yazıya çağdaş bir görünüm kazandırmıştır. Yine uzun yıllar boyunca Kiril alfabesi kullanan Kazakistan’da partinin adının Latin alfabesiyle amblemde yazılması modernliğe ve uluslararasılaşmaya çağrışım yapmaktadır.

3.3.3. Kırgızistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.3.1. Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi

Şekil 3.19. Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi’nin amblemi (<http://www.kenesh.kg/> adresinden alınmıştır.).

Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi’nin amblemi şekil 3.19.’da görüldüğü gibi mavi kare zemini üzerinde beyaz renkli Kiril alfabesiyle partinin Rusça kısaltılmış adı olan “СДПК” harflerinden oluşmaktadır.

Tablo 3.5. Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Mavi kare	Mavi renk	-Mavi renk ile Kırgızistan Devlet Armasına göndermede bulunulmuştur.	-Eski çağlardan beri mavi renk birliği simgeliyordu. Gökyüzünün rengi, barış ve birlik. -Manas Destanı’ndaki “Kok Asaba” (mavi bayrak) felsefesi, insanların birliğini, sonsuzluğunu ve refahını, insanları ve anavatanlarını simgelemektedir.	Sosyal Demokrasi
	Beyaz renk	-Mavi renk ile Issık Göl’e göndermede bulunulmuştur.	-Beyaz renk ile saygınlık, şeffaflık ve kutsallığa atıfta bulunulmuştur.	
Mavi zemin rengi	Mavi renk		-Mavi, masumiyet, barış, birlik, refah, huzur ve Türklüğe işaret etmektedir.	
Tipografik	Kiril alfabesiyle ve büyük		-Tırnaksız, kalın bir yazı	

unsurlar	harflerle Partinin Rusça kısa adı “СДПК” yazısı	tipi kullanılmıştır. Bu da amblemin dikkat çekici olmasını sağlamıştır.	
----------	---	---	--

Kök: Türkçenin eski dönemlerinden itibaren kullanılan bu renk adı, mavi, yeşil anlamlarına gelir. Türkiye Türkçesi’nde ilk sesi yumuşamış ve gök haline gelmiştir. Gök sözcüğü Türkiye Türkçesi’nde gökyüzünün, denizin rengi, mavi ve yeşile çalan mavi; Kırgız Türkçesi’nde de gök, lacivert, mavi, yeşil anlamlarına gelir. Kırgız Türkçesi’nde kök, bazı bağlamlarda kır anlamına da gelir: kök at “kır at”; kök cal “kır yeleli” gibi (Yudahin, 1994: 498’den akt. Arslan ve Saliev, 2020:25).

Kök/Gök’ün kelime karşılığı "Mavi'dir. Nadiren de olsa “caşıl/yeşil” anlamına gelebilmektedir. Kök, eski Türklerde iyi sıfatların yansıra semaviyi de ifade etmektedir (Gabain, 2000: 283; Tanyu, 1989: 47-48; Ögel, 1988: 184; Aydil, 1986: 9; İnan, 1972: 26-29’dan akt. Türkmen, 2007:97). Yani hem cismani göğü hem de direkt Tanrı’yı ifade etmektedir. Bir cismin ya da varlığın önüne getirildiğinde (kök kağan, kök at, kök nehir vs.) olağanüstü meziyetlerle sıfatlandırılmış ve ilahi güçlerle donatılmış kutsal bir terim olarak karşılaşılr (Çoruhlu, 1999: 22; İnan, 1972: 26-28; Sağalayev, 1970:142-143; Smoyloviç, 1930: 61-62’den akt. Türkmen, 2007:97). Kök/gök Tanrı eski Türk (günümüz Sibiry Türk halklarında) inancında özellikle büyük imparatorluklar döneminde genel bir kült olarak kabul edilir. Gök Tanrı, tanrıların en büyüğü ve Türklere zafer kazandıran, felaketlerden koruyan ve hakanları tahta çıkartan Türk Tanrı’sı idi. Hakanlar yeryüzünde (yağız yerde) Kök Tanrı’nın temsilcileri sayılırdı (Orkun, 1987: 26-66; İnan, 1972: 26-28’den akt. Türkmen, 2007:97). Bunun için olsa gerek Türkleri sembolize eden klasik renk hep "mavi" ile tasvir edilmiştir (Gumilov, 1999: 223’ten akt. Türkmen, 2007:97).

Gökyüzü, su ve denizlerin, aynı zamanda sonsuzluk ve huzurun rengidir (Uçar, 2004:53’ten akt. Mazlum, 2011:132). Gök Tanrı dinine inanan Türkler için gök mavidir. Şamanlar ululuğu temsil eden mavi rengi gök kelimesiyle adlandırmışlardır (Kafalı, 1996: 50’den akt. Mazlum, 2011:133). Asya kültürlerinde, Moğol ve Türk boylarındaki efsanelerde mavi kurt ve mavi aslan önemli bir yer tutar (Chevailier ve Gherbrant, 1996: 103’ten akt. Mazlum, 2011:133). Yenisey yazıtlarında; “Kırgızların yedi kurt kabilesi

ve onların mavi ve siyah türleriyle yaşadıkları iç mücadelelerden bahsedilmektedir (Fukalov, 2017:165). ”

Gök ve su insanlık tarihinde kutsal sayılmıştır. Mavi renk sonsuzluğu, türeyişi, emniyet ve huzuru telkin eder ve sınırlar için kırmızının aksine huzur verir. Aynı zamanda mavi renk dostluk, sadakat, vefa, aydınlık, temizlik ve ruhanîlik sembolüdür. Titreşimi zayıf bir renk olan mavi, açık tonlarıyla huzurlu bir ortam yaratırken, koyu tonlarının kötülüklerden koruyucu bir etkiye sahip olduğuna inanılır. Mavi renk, suyu, gökyüzünü ve erkekliği simgeleyen renktir (Mazlum, 2011:133).

Kırgızistan topraklarında Türk Hanlıkları (Batı Türk, Türkeş ve Karluk) egemenliği döneminde hiçbir devletin dini yoktu. Pagan olan Türklerin dini, en eski inançları ve kabile kültürlerini içeriyordu. Eski Türk mitine göre Tengri (gökyüzü); cennet tanrısı, evrenin yaratıcısıdır (Çotonov ve Abdrahmanov, 2009:18).

Eski çağlardan beri mavi renk birliği simgelemektedir. Ayrıca mavi barışı da ifade etmektedir. Manas Destanı’nda Asaba’nın bayrağındaki mavi renk gökyüzünü işaret etmektedir (Kakeyev, 2016:162). Yine destandaki “Kok Asaba” (mavi bayrak) felsefesi, insanların birliğini, sonsuzluğunu ve refahını, insanları ve anavatanlarını simgelemektedir (<https://vesti.kg/>).

Kırgız-Türk mitoloji ve destanlarına bakıldığında parti ambleminin mavi kare zeminine yerleştirilmesi ile parti Türklüğe, Türklüğün sembollerinden olan kurda, Türklük ile özdeşleşen Gök tanrı ve Şamanizm inançlarına, anavatana, refaha, sonsuzluğa, birliğe, barışa, kötülüklerden koruyucu bir etkiye, ululuğa ve huzura göndermede bulunmuştur.

Türk kültür ve tarihinde de beyaz rengin kullanımına sıkça rastlanmaktadır. Beyaz rengin, Türklerin en eski inançlarından olan Şamanist dönemle ilgili bazı manevi inanmalardan kaynaklanan ululuk, adalet ve güçlülük anlamları kazandığı görülmektedir. Şöyle ki Türk Şamanizminde Ülgen, hayır ilahıdır. Şaman dualarında ona Beyaz (Parlak) Hakan vb. şeklinde hitap edilir (İnan, 1987: 412–413’ten akt. Mazlum, 2011:129). Ayrıca beyaz, kış ile bütünleşmektedir (Mazlum, 2011:129).

Beyaz; masumiyet, zafer, barış, neşe, yücelik, teslimiyet ve merhametin, rengidir ve ölümsüzlüğü de sembolize etmektedir. Beyaz renk genel olarak saflık ve temizliğin sembolü olarak algılanmaktadır ve olumlu, kabul edici bir tavrı vardır (Mazlum, 2011:130). Tablo 3.5. Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü gibi amblemden kullanılan beyaz zemin rengiyle hedef kitleye barış, yücelik, masumiyet, teslimiyet ve sonsuzluk mesajları verilmiştir. Tipografik olarak ele alındığında ise partinin kısaltılmış adı turnaksız ve kalın bir yazı tipinde verilmiştir. Bu durum da parti amblemini dikkat çekici bir hale dönüştürmüştür.

3.3.3.2. Respublika Ata Curt Partisi

Şekil 3.20. Respublika Ata Curt Partisi'nin amblemi (<http://www.kenesh.kg/> adresinden alınmıştır.).

Respublika Ata Curt Partisi'nin amblemi şekil 3.20.'de görüldüğü gibi mavi kare zemini üzerinde sarı renkten oluşmaktadır. Amblesmin göstergeleri ise güneş, sarı ve mavi renkleridir. Ayrıca amblesmin alt kısmında partinin adı Kiril alfabesiyle Kırgızca ve Rusça olarak yazılmıştır.

Tablo 3.6. Respublika Ata Curt Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler	Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
	-Mavi renk ile	-Mavi renk ile Türklük.	

Mavi kare	Güneş	Kırgızistan Devlet Armasına göndermede bulunulmuştur.	Gök Tanrı inancı, sonsuzluk, refah ve birlik tasvir edilmiştir.	Liberalizm
	Sarı renk	-Mavi renk ile Issık Göl'e göndermede bulunulmuştur.	-Türk ve Kırgız kültüründe Güneş ve sarı rengin kutsal sayılmasından ötürü bir maneviyat göstergesi.	
	Mavi renk	-Güneş ve sarı renk ile Kırgızistan bayrağına atıfta bulunulmuştur.		
Mavi zemin rengi	Mavi renk		-Mavi renk, yükseklik, sonsuzluk, güzellik, genişlik ve enginliğe işaret etmektedir.	
Tipografik unsurlar	Kiril alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin Kırgızca ve Rusça adları “Республика-Ата журт Саясий партиясы-политическая партия” yazısı		-Tırnaksız bir yazı tipi kullanılmış, Республика-Ата журт yazısı daha kalın bir fontta yazılmıştır. Bu da etkileyciliği arttırmaktadır.	

Sarı, simgesel olarak güneş ışığını hatırlatır ve dikkat edilmesi gereken önemli noktalar için uyarıcı rol oynar. Renkler içinde en ışıklısı olduğu için en uzaktan görülenidir (Halse: 1978: 27-34'den akt. Mazlum, 2011:132). Sarı; altının, güneşin rengidir. Sarı yıldız ve varak aynı zamanda bir değer ve statü sembolüdür (Uçar, 2004:52-53'ten akt. Mazlum, 2011:132). Türklerde ise sarı renk, dünya merkezinin sembolü olarak kullanılmıştır. Hayır ilahı Ülgen'in altın kapılı sarayı ve altın tahtı, Türklerde hep sarı renk ile ifade edilmiş ve Ülgen'in tahtı nasıl devletin, ülkenin ve dünyanın merkezinde olarak algılanmış ise, tıpkı onun gibi sarı renk de dünyanın merkezinde sembol rengi olmuştur (Genç, 1997:31'den akt. Mazlum, 2011:132).

Aşağıdaki mısralar Kırgız toplumundaki Allah inancının mahiyeti ile ilgili bilgiler de ihtiva eder. Allah gökyüzündeki Ayı ve Güneş'i yaratmış, yeryüzünü Güneş'in ışığıyla ısıtmıştır. Allah'ın kudreti, bilgisi âlemi kuşatmıştır. O birdir, eşi ve benzeri yoktur. Her şey ona muhtaçtır, O hiçbir şeye muhtaç değildir. Tüm varlıkları O yaratmıştır. İstedigini anında var veya yok eder. Bu inancın bir yansıması olarak destanda, gökteki yıldızları da, Güneş'i de O yaratmıştır (Gülensoy, 2002: 38'den akt. Bars, 2014:454).

“Cennet'e girilir dediler.

Hz. Allahu Teala

Ay'ı gökyüzünde ışıldatır,

Güneş'i gökyüzünde ışıldatır,

Işığıyla yeryüzünü ısıtır!”

Türk mitolojisinde Güneş hem erkek hem de kadının başlangıcı gibi tasvir olunur. Güneş'in erkek, kadın, eş, kardeş gibi tasvir edilmesinin tarihi mitolojik sebepleri vardır. Kırgız efsanesindeki Sogan Han'ın kızı otuz dokuz kızla gezmeye çıkar. Bu kızlar, Göl'ün sahilinde dinlenirken Güneş ışığında parıldayan gölün köpüğüne el vurup ve ondan hamile olurlar. Sonradan doğan çocuklar, Kırgızların ataları güneş, ışık, gök ise; anaları da kırk kızdır (Bayat, 2005:64-65). Buradan hareketle parti ambleminde yer verilen altın renkli güneş sembolüyle statüye, partinin devletin idaresinde merkezi bir rol oynadığına, kudrete ve Kırgız mitolojisine göndermede bulunulmuştur.

Türk-Moğol ve Sümer söylencelerinde Eril gücü simgeler. Baskın ve egemendir. Sâmi (günümüzde İbrani-Arap) kültüründe ise tam tersidir. Havva sözcüğü göğü ve havayı çağrıştırır (Ava: Hava demektir). Âdem sözcüğü ise yeri ve toprağı içerir (Adama: Balçık, çamur demektir.) Bu açıdan Türk kökenli halkların öz kültürü, Sâmi anlayışından ciddi bir farka sahiptir. Gök (Kök) sözcüğü Türklerde çok önemlidir. Hem göğü, hem gökçe rengi, hem enginliği, hem kökeni, hem saflığı hem de ilk olmayı ifade eder (Karakurt, 2012:345).

"Gök": (Göğ/Gök/Kök) kökü. Gökyüzü. Mavi renk, yükseklik, sonsuzluk, güzellik, genişlik, enginlik gibi anlamlar içerir. Tanrısallık ifade eder. Göklen, ulu, mübarek demektir. Gökben ise Tanrısallık anlamına sahiptir. Moğolcada Höh hem mâvi renk hem de göğüs mânâsı ifâde eder, Kalmukçada Kökö mâvi renk demektir. Gök/Kök aynı zamanda bir şeyin kökeni, kökü (çıkış noktası) demektir (Karakurt, 2012:347). Tablo 3.6. Respublika Ata Curt Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü üzere amblemdeki mavi zemin rengiyle Gök Tanrı inancına, Türklüğe, meşruluğa, sonsuzluğa, güzelliğe ve genişliğe göndermede bulunulmuştur.

Tipografik olarak ele alındığında ise partinin kısaltılmış adı tırnaksız ve kalın bir yazı tipinde verilmiştir. Bu durum da parti amblemini etkileyici bir hale dönüştürmüştür.

3.3.4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.4.1. Ulusal Birlik Partisi

Şekil 3.21. Ulusal Birlik Partisi'nin amblemi (<https://ulusalbirlikpartisi.com/> adresinden alınmıştır.).

Ulusal Birlik Partisi'nin amblemi şekil 3.21.'de görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde turuncu ve beyaz renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise güneş, 16 büyük güneş ışığı, 16 küçük güneş ışığı ve turuncu renktir. Ayrıca amblemin ortasında partinin kısaltılmış adı yazılmıştır.

Tablo 3.7. Ulusal Birlik Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Güneş	16 büyük güneş ışığı	-Güneş sembolüyle Güneş’in kendisine atıfta bulunulmuştur.	-Türk kültüründe Güneş’in kutsal sayılmasından ötürü bir maneviyat göstergesi.	Milliyetçilik
	16 küçük güneş ışığı	-16 güneş ışığıyla Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Forsu’na göndermede yapılmıştır.	-Güneş ışığıyla Türk tarihindeki 16 Türk İmparatorluğu’na göndermede bulunulmuştur.	
	Turuncu renk	-Turuncu renk ile KKTC’ye özgü narenciyeye işaret edilmiştir.	-Turuncu renk ile partinin canlı, ciddi, güçlü, dışadönük, cesur, yaratıcı ve samimi olduğu mesajı verilmektedir.	
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		-Beyaz ile barış, iyilik, refah, yücelik, kutsallık ve meşruluk yansıtılmaktadır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin kısa adı “UBP” yazısı		- Tırnaksız ve kalın bir karakter kullanılması ambleme modern bir hava katmaktadır.	

Turuncu rengi akla ilk olarak meyve olan portakal, mandalina meyvelerini getirmektedir. Turuncu sıcak bir renktir, canlı, cana yakın, parlak ve dışadönüktür, duyguları ve heyecanı simgelemektedir. Kırmızı rengine göre daha hareketli ve enerjik bir renktir. Turuncu kahverengine yaklaştıkça toprak rengine dönmeye başlar, bu turuncu rengi de insanda dünyevi duygular uyandırmaktadır, elde edilen bu turuncu rengi ise ciddilik, düzgünlük, dayanıklılık ve metaneti simgelemektedir. Eğer turuncunun içerisindeki kırmızı daha ağır basarsa işte o zaman neşeli bir renk meydana gelmektedir, fakat bu renge uzun süre maruz kalınırsa insanı yormaktadır. Bu renge

kırmızı gibi iştah açıcı özelliği bulunmaktadır. Bu renk insanlarda sosyalleşme duygularını da harekete geçirmektedir. Turuncu rengin dikkat çekici özelliği de vardır (Tokgöz, 2010, Özlen, 2014, Derin, 2010, Durmaz, 2009, Işıklı, 2012, Korkmazhan, 2010'dan akt. Atik, 2019:49).

Turuncu, simgesel anlamda canlılık, dışa dönüklük ve güçlülük anlamlarına gelir. Psikolojik etkisi mutluluk verici ve iştah açıcudur. Canlılığı, yaratıcılığı, güveni, cesareti ve iletişimi arttırdığı için insanı yaşama motive eder. Toplumsal anlamda gençliği ve verimliliği simgeler. Resimsel anlamda, sonbaharı, sıcaklığı temsil eder (Teker, 2009: 68'den akt. Sarıtaş, 2013:50).

Dalga boyu yüksek olan sarı, kırmızı ve turuncu gibi Sıcak renkler, daha çabuk algılanabildikleri ve görsel düzen içinde görülebilir olduğu için tasarım elemanları içinde kullanıldığında yakınlık hissi uyandırır (Uçar, 2004: 47'den akt. Sarıtaş, 2013:68).

Turuncu, güç ve dayanıklılığın rengidir. Ayrıca sıcaklığı, ateşi ve telaşı simgeler (Ustaoğlu, 2007:45). Kırmızı gibi dışa dönük ve heyecan vericidir, ancak ondan daha yapıcıdır. Sağlık, canlılık, yaratıcılık, güven, cesaret ve iletişim turuncunun özellikleridir. Mutluluk vericidir. Olumsuzluğu ezici olma ve üstün gelme isteği şeklinde ortaya çıkar (Ustaoğlu, 2007:45). Ulusal Birlik Partisi'nin ambleminde yer alan turuncu rengi ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Akdeniz iklimine sahip bir Akdeniz ülkesi olduğuna dikkat çekmektedir. Ülkede iklimin elverişli olmasıyla narenciye üretimi başta olmak üzere çeşitli tarımsal üretimin yapılabileceği ve güneş ışığından maksimum seviyede yararlanılması gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca turuncu rengi ile partinin canlı, ciddi, güçlü, dışadönük, cesur, yaratıcı ve samimi olduğu mesajı hedef kitleye aktarılmaktadır.

Güneş, Anadolu'da bir doğa varlığı olarak üç ayrı doğrultuda ele alınıp işlenmiştir. İlk olarak güneş bir tanrıdır, koruyucudur ve bütün evrenin yöneticisidir. Tanrı kabul edilen güneş canlılığın ve yaşamın kaynağıdır. Son olarak güneş kraldır ve Anadolu'da yeryüzünü yöneten krallar onun soyundan gelmiştir (Eyüpoğlu, 1981: 453'ten akt. Şen ve Gürpınar, 2019:987).

Alacahöyük'te bulunan ve Tunç Çağı'na tarihlenen tunç Güneş Kursu ve stilize geyik figürleri, Anadolu'nun ilk yerlerinden Hattiler'in, Güneş, talih ve bereketle ilgili inançlarını simgeler (Eczacıbaşı, 1997: 1274'ten akt. Şen ve Gürpınar, 2019:992). Ay ve Güneş bitmeyen enerjileri sayesinde bütün toplumlarda verimlilik, ebedilik, sonsuzluk ve kutsal bir gücün sembolü olmuştur (Şen ve Gürpınar, 2019:1002).

Eski Türk dininde güneş kültü mevcutsa da güneş kozmogonide yer tutmamış, sadece gök tanrı inancına dayalı sistemin önemli bir parçasını oluşturmuştur. Hunlardan itibaren kutsal kabul edilen güneş dişi, ay ise erkektir. Güneş ve ay insanın ölümlü olmasına karşılık ebedîdir; ancak kendilerine ait güçleri yoktur, güçlerini ve ışıklarını tanrıdan alırlar. Altay Türkleri, güneşin kırıntılarından yaratılan ve insanlara daima iyilik getiren tanrı Suyla'ya da çok önem verirlerdi. Sibirya kavimlerinden Ostyaklar güneşe ve lekelerine bakarak fal açarlardı. Şamanlar üzerlerine ay ile güneşi temsil eden yuvarlak levhalar takarlardı ki bunlar da sihir amacıyla kullanılmaktaydı. Marco Polo'nun seyahatnâmesiyle Oğuznâme'deki ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla güneş bayraklarda amblem olarak da resmediliyordu. Güneşin sembolik hayvanı ise kartaldı. Türklerin Maniheizm'i kabul edişyle birlikte güneş dinî önemini yitirmiş, ancak yine de Türkçe Maniheist metinlerde Kün Tengri adıyla varlığını sürdürmüştür (Güç, 1996:290). Güneş insanlık tarihi boyunca çok önemli bir yere sahip olmuştur. Kimi zaman tanrı olarak görülen güneş, kimi zaman da kral ve hükümdarların ambleminde yer almıştır. Evrenin koruyucusu ve yöneticisi gibi sıfatlara da malik olan güneş Ulusal Birlik Partisi'nin ambleminde de yer edinmiştir. Tablo 3.7. Ulusal Birlik Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü gibi amblemde kullanılan güneş sembolüyle partinin KKTC siyasetinde ana aktörlerden biri olduğuna ve uzun yıllar boyunca ülke yönetiminde söz sahibi olduğuna değinilmiştir. Parti, amblemindeki güneş sembolüyle ülkenin uluslararası camia tarafından tam bağımsız bir müstakil devlet olarak tanınması adına güçlü politikalar yürüteceği mesajını aktarmaktadır.

Din, dil, etnik köken ve ortak tarihe sahip olan Anavatan Türkiye ile Yavru Vatan KKTC arasında tarihin her döneminde derin ve köklü ilişkiler yaşanmıştır. Kendisini Türk ulusunun ayrılmaz bir bütün olarak kabul eden KKTC, dünyada Türkiye

Cumhuriyeti tarafından resmen tam bağımsız bir ülke olarak tanınmaktadır. KKTC’de mevcut iktidarda bulunan Ulusal Birlik Partisi’nin ambleminde güneş ve etrafa yayılan 16 büyük ve 16 küçük güneş ışığı bulunmaktadır. Türkiye ve Türk dünyası için önemli kabul edilen 16 güneş ışığıyla geçmişte kurulan 16 büyük Türk devletine atıfta bulunmaktadır. Öyle ki bu durum kendisini Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Forsu’nda da göstermektedir.

“Ortasında 8 uzun, 8 kısa ışını olan güneş ve çevresindeki 16 yıldızdan oluşan şekle “Cumhurbaşkanlığı Arması” denir. Güneş sonsuzluğu ve bu özelliği ile Türkiye Cumhuriyeti’ni, 16 yıldız ise tarihteki bağımsız 16 büyük Türk devletini simgeler. Arma, Cumhurbaşkanlığının amblemi niteliğindedir” (<https://www.tccb.gov.tr>). Buradan hareketle parti amblemindeki 16 küçük ve 16 büyük güneş ışığıyla geçmişte kurulan 16 büyük Türk İmparatorluklarına göndermede bulunulmuştur.

Beyaz hem imgesel anlamda hem de sembolik anlamda iyi olanının vazgeçilmez temsilcisidir (Akçakaya, 2018:376). Beyazın dünya toplumlarının çoğunda genel geçer olarak “iyi” görülmesine rağmen - mesela beyaz bayrağın evrensel olarak barış göstergesi (Akçakaya, 2018:377) olarak bilinmektedir.

Türk tarihinde çok eskilerden beri çeşitli renklerin birtakım sebeplerle millî semboller olarak kullanıldığı ve bu renklerin belli manalarının olduğu bilinmektedir. Mesela, sarı renk dünyanın merkezini, beyaz renk batı istikametini (Genç, 1996: s.y.’tan akt. Soysal, 2010:217-218) ifade etmektedir.

Tarihte beyaz rengi birçok Türk devleti tarafından kutsal kabul edilmiştir. Öyle ki Selçuklu ve Osmanlı Devleti dışında diğer Türk devlet ve toplulukları düzenli olarak bir sancak ve bayrak kullanmışlardır. Türk boylarının, beylik ve bağımsızlık alametlerinden birisi olarak kabul edilen bayrak ve sancakların bir Türk boyuna başka bir Türk boyundan geldiği, gönderildiği, dönemlerde olmuştur. Örneğin Selçuklu hükümdarı Sultan Alâeddin tarafından Osman Bey’e “beylik alâmeti” olarak “Ak Sancak” ile “mehter takımı” göndermiştir. Şöyle ki, Bu çok eski bir Türk ananesidir. İşte bu anane muktezasıdır ki Osman Gazi’nin defalarca Rumlar üzerine gazasına ve Karacahisar’ı feth ve zapt eylemesine karşılık, Rum-Selçukî hükümdarı Alâüddin

tarafından kendisine davul, tuğ ve bir de sancak gönderilmek suretiyle beylik verilmiştir (Pakalın, 2004:118'den akt. Soysal, 2010:221). Yine Ak Sancağın Osmanlıda saltanat sancağı olduğu muhakkaktır (Pakalın, 1993:109). Dolayısıyla parti ambleminin beyaz zemin üzerinde verilmesiyle Türk kültüründeki devlet başkanının görev değişikliği törenine ve burada kullanılan ak sancağa atıfta bulunulmuştur. Yine amblemin beyaz zemin üzerine yerleştirilmesiyle Avrupa Birliği'nin gelişmişlik düzeyine ve bu özelliklerin KKTC'ye Ulusal Birlik Partisi vasıtasıyla getirileceği mesajı yüklenmiştir.

Son olarak amblem tipografik olarak incelendiğinde ise tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması ambleme modern bir hava katmaktadır.

3.3.4.2. Cumhuriyetçi Türk Partisi

Şekil 3.22. Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin amblemi
(<https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/> adresinden alınmıştır.).

Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin amblemi şekil 3.22'de görüldüğü üzere kırmızı zemin üzerinde sarı ve siyah renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise buğday başağı, sarı ve siyah renkleridir. Ayrıca amblemin ortasında partinin kısaltılmış adı yazılmıştır.

Tablo 3.8. Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
	Siyah renk	-Buğday başağı sembolüyle	-Buğday başağı ile emeğe ve vatana yani Sosyalizme	
	Kırmızı			

Buğday Başağı	renk	Buğdayın kendisine atıfta bulunulmuştur.	gönderme yapılmıştır. -Kırmızı renk ile KKTC ve Türk Bayraklarına atıfta bulunulmuştur. Ayrıca kırmızı renk ile Sosyalizme de vurgu yapılmıştır.	Sosyalizm
	Sarı Renk	-Sarı renk ile KKTC Cumhurbaşkanlığı amblemine atıfta bulunulmuştur.		
Kırmızı zemin rengi	Kırmızı renk		Kırmızı renk ile uygarlığa ayrıca heyecan verici, dikkat arttırıcı ve ilgi çekici özelliklere vurgu yapılmıştır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin kısa adı “CTP” ve “1970” yazısı		- Tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması çağdaş bir görünüm kazandırmıştır. -Kalın, etli bir yazı tipi kullanımı aynı zamanda ambleme erillik görüntüsü de vermektedir	

CTP mevcut amblemini ilk kez 2003'teki seçimlerde Cumhuriyetçi Türk Partisi-Birleşik Güçler (CTP-BG) konsepti çatısında kullanmıştır (<https://www.kibrispostasi.com/>).

Türkler tarafından bereket sembolü olarak kabul edilen nar, incir, üzüm, hurma, zeytin, buğday başağı, dut, kavun, karpuz gibi meyveler Anadolu'da el dokumalarında, işlemelerde, tas ve metal işçiliğinde, seramik ve pişmiş toprak örneklerde zengin çeşitlilik göstermiştir. Bu meyvelerden incir, zeytin, üzüm, hurma, buğday başağı ve narın adı Kur'an-ı Kerim'de de geçmektedir (Gültekin, 2008:12).

Toprağın en güzel meyvesi olan buğday, topraktan çıktığı gibi tekrar toprağa dönerek daha çok sayıda benzerlerini oluşturmaktadır. Bu nedenle, doğum ve tekrar yaşama dönüşün bir sembolü olmuştur. Buğday çoğu kez ana rahmi ve toprağın sinesiyle özdeşleştirilmiştir (Ersoy, 2000:390-391). Buradan hareketle amblemdaki

buğday sembolüyle berekete, kutsallığa ve tekrar yaşama dönüşüne işaret edilmektedir. Yani partinin ülkeyi üretim yoluyla kalkındıracağı mesajı verilmektedir.

Orhun Abideleri'nin doğu yüzünde kara rengi için “yagız” ifadesi kullanılmıştır (Dizoğlu, 2019:19). Azerbaycan ve Türkmen Türkçesinde “gara” şeklinde geçmiştir. Kara, ortak Türkçe bir kelime olarak “karaŋgı, karaŋgu, karaŋku” şeklinde de ifade edilmiştir (Kononov, 2015:187'den akt. Dizoğlu, 2019:20). Ayrıca kara renginin çeşitli fonksiyonları da vardır.

Bu fonksiyonlardan ilki kara rengi “yas” ve “keder” anlamını taşımaktadır. Kara rengin ikinci fonksiyonu, “güç”, “kuvvet” ve “yiğitlik” tir. Türk hükümdarların tahta çıkma töreninde oturacağı seccade ve halının siyah renkte olması, kara renginin “güç”, “kuvvet” manalarına gelmesine açık bir örnek olmuştur (Dizoğlu, 2019:20).

Kara rengin üçüncü fonksiyonu, alt tabaka insanlarına verilen bir sıfattır. Orhun Abidelerinin doğu yüzünde bu durum, şu şekilde geçmiştir: Kara bodun kağanım kelti tip ögirip sebinti “Avam halkı (ise) Hakanım geldi diye kıvanıp sevindi” (Tekin, 2014:.64-65'ten akt. Dizoğlu, 2019:20).

Kara rengin dördüncü fonksiyonu ise Dede Korkut'ta görülen ve kâfirler için kullanılan bir sıfattır. Dede Korkut'ta Hristiyan keşişlere “kâfir” benzetmesi yapılırken kara giysili (donlu) deyişi kullanılmıştır: “Kara giyimli azgın dinli kâfirlere bir oğul aldırınsa söyle bana” (Ergin, 2013:29). Bir diğer kullanım alanı ise “kara tonguz damı (kara domuz ev)” deyişiyle kâfirlerin evleridir: “Kara domuz damında yatıyor de” (Ergin, 2013:105'ten akt. Dizoğlu, 2019: 20).

Son olarak kara rengin beşinci fonksiyonu “kutsallık” ve “bereket” tir. Hacerül Esved taşının siyah renkte oluşu, Kabe'nin siyah bir örtüyle örtülmesi, Roma'nın ilk kurulduğu yedi tepeden biri olan Palatin Dağı üzerinde siyah renkli bir küp şeklinde taş bulunuşu, bu duruma örnektir (Yardımcı, 2011:120'den akt. Dizoğlu, 2019:20).

Kara rengin siyasi sebeplerde de adlandırıldığı görülmüştür. Kara (yağız), topraktır ve yeri simgelemiştir. Toprak, vatan demektir ve Türk milleti için en önemli olgudur. Hun zamanında, Tung-huların reisi Mete'ye iki devlet arasında kalan boş bölgenin kendilerine verilmesini ister. Bunun üzerine kurultayını toplayan Mete Han,

devletin toprak temelli olduğunu ve asla verilmeyeceğini beyan ederek önce kendisi gibi düşünmeyen vezirlerini ve daha sonra da atına binerek akın ettiği Tung-huları öldürmüştür (Ögel, 2010:7). Siyah rengi ayrıca kuzey istikametini sembolize etmektedir (Genç, 1996: s.y.’tan akt. Soysal, 2010:218) Tablo 3.8. Cumhuriyetçi Türk Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü üzere parti ambleminde kullanılan siyah renkle vatana yani ülke toprağına, güce, yiğitliğe, hükümranlığa, kutsallığa ve berekete vurgu yapılmıştır. Ayrıca siyah renginin kuzey istikametini belirtmesinden yola çıkarak KKTC’nin coğrafi olarak kuzeyinde bulunan Anavatan Türkiye Cumhuriyeti’ne de göndermede bulunulmuştur.

Kırmızı (Kızıl/Al) Renk: Hey’et’e göre, “kırmızı eski Türkçede yoktur. Onun yerine kızıl sözü kullanılmıştır. Kırmızı sözü Soğdca veya Farsçadan Türkçeye geçmiştir” (Hey’et 1996: 58’den akt. Özkartal, 2012:99). Bu renk Türklerde yön anlamında güneyi gösterse de, mitoloji simgeciliğinin genel anlamında güneşi, tüm savaş Tanrılarını, eril hareket ilkesini, ateşi, hükümdarlığı, aşkı, hazzı, gelin ve evlilikle ilgili bir takım hususları ifade etmektedir :(Özkartal, 2012:99).

Türk kültürü ve mitlerinde hem yer, hem de gök unsuruna bağlı olarak olumlu ve olumsuz anlamlar taşıyan bu renk, her iki anlamda da ortak olan güç, kuvvet, iktidar, şiddet ve yoğunluğun ifadesidir (Çoruhlu 2002: 186’dan akt. Özkartal 2012:99). Genç; Türklerin eski inançlarında “al ruhu” ya da “al ateş” adları verilen bir ateş Tanrısının veya koruyucu ruhun varlığının olduğunu, Kafalı; kırmızının güçlülük olduğunu, Hey’et ise, Türk renk sembolizminde kırmızı (kızıl) “esas renklerden ve tabiatda bu rengin örneği ateş (od) ve kandır, demektir. Demek ki bu renk heyecan, kudret ve akıncılık sembolü” olduğunu söylemektedir. Ayrıca Hakanın otağı ve aşiret bayrakları, özellikle savaşta göturdükleri bayrağında kızıl renkte olduğunu bildirmektedir (Genç, 1996:41-42; Kafalı, 1996:51; Hey’et, :1996:58’den akt. Özkartal, 2012:99). Amblemde kullanılan kırmızı renkle güce, iktidara, heyecana atıfta bulunulmuştur.

Sarı rengi “hükümrانlık” ve “zenginlik” anlamını taşımaktadır. Düz bir renk olarak sarı, Türklerde coğrafi yönlerin merkezi dışında genel tabirle olumsuz anlamlara gelmiştir. Sarı rengin Türklerde güçlenmesi, altın rengiyle iç içe kullanılması yoluyla meydana gelmiştir. Çünkü sarı rengine kuvvet, kudret, zenginlik ve hâkimiyet manaları

katan altın madenidir. Böylece sarı rengin merkezi ifade etmesi ve altın sarısının da zenginlik, kuvvet anlamlarını katması, bu rengi Türk devlet yapısında oldukça önemli bir konuma koymuştur (Dizoğlu, 2019:29).

Altın sarısı deyişi, Göktürk Kağanlığı Dönemi'nde Tonyukuk 48'de "sarıg altın" şekliyle ifade edilmiştir (Ögel, 1984:484'ten akt. Dizoğlu, 2019:29). Bu rengin, hükümdar ve devlet yönetimindeki bir diğer önemi de Altınordu Devleti'nde görülmüştür. Sarı Ordu, Moğol İmparatorluğunun lideri Cengiz Han'ın torunu Batu Han'ın otağı ve başkenti idi. Daha sonra "Sarı Ordu" ifadesi, yerini "Altınordu" ya bırakarak bu şekliyle anılmaya başlanmıştır (Hey'et, 1996:60'tan akt. Dizoğlu, 2019:29).

Dede Korkut'ta: "Güzeller sultanı sarı elbiseli Selcen Hatunu alsam ile Hak Teala yol verdi vardım, o üç canavarı öldürdüm, sarı elbiseli Selcen Hatun'u aldım geldim" ifadeleri, sarı rengin "hükümlanlık" sembolüyle ilgili olduğunun delillerinden biridir (Ergin, 2013:128; Ergin, 2013:135 'ten akt. Dizoğlu, 2019:29). Buradan hareketle Türk kültüründe sarı rengin altın ile özdeşleşmiş olmasıyla önemi artmıştır. Dolayısıyla parti amblemindeki sarı renkle zenginliğe, hükümlanlığa vurgu yapılmıştır. Yine sarı renkle partinin ülkeyi ekonomik refaha taşıyacağı mesajı da aktarılmıştır.

Parti amblemi tipografik olarak incelendiğinde partinin kuruluş yılı olan 1970 ve partinin kısaltılmış adının büyük, tırnaksız ve yumuşak karakterlerle yazıldığı görülmüştür. Partinin kısa adındaki T harfinin daha büyük boyutta yazılmasıyla Türklük bilinci ön plana çıkartılmıştır.

3.3.5. Özbekistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.5.1. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi

Şekil 3.23. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin amblemi (<https://www.uzlidep.uz/> adresinden alınmıştır.).

Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin amblemi şekil 3.23.'te görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde mavi, yeşil ve turuncu renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise Özbekistan haritası, mavi, yeşil ve turuncu renkleridir. Ayrıca amblemin ortasında partinin kısaltılmış adı Latin alfabesiyle yazılmıştır.

Tablo 3.9. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Dünya sembolü üzerinde Özbekistan haritası	Özbekistan haritası	-Mavi, beyaz ve yeşil renkleriyle Özbekistan Bayrağına ve Özbekistan Devlet Armasına atıfta bulunulmuştur.	-Yeşil renkli Özbekistan haritasıyla ülke topraklarının verimliliğine işaret edilmektedir.	Liberal Demokrasi
	Mavi renk		-Mavi renk ile Özbekistan'ın bereketli nehir, göl ve vadilerine gönderme yapılmıştır.	
	Yeşil renk	-Özbekistan haritası sembolüyle Özbekistan Cumhuriyeti topraklarına işaret edilmiştir.	-Turuncu renk ile partinin ciddi, güçlü ve samimi olduğu mesajı verilmektedir.	
	Turuncu renk			
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		Beyaz ile saflık, iyilik, istikrar, üretim ve bereket yansıtılmıştır	
Tipografik unsurlar	-Latin alfabesiyle Partinin kısa adı“O‘zLiDeP” ve büyük harflerle partinin orijinal adı “Tadbirkorlar va Ishbilarmonlar Harakati - O‘zbekiston Liberal — Demokratik Partiyasi” yazısı		- Tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması ambleme modern bir hava katmıştır.	

Tablo 3.9. Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü üzere parti ambleminde yer alan mavi ve yeşil renkleri aynı zamanda Özbekistan Bayrağında da bulunmaktadır.

Özbekistan Bayrağındaki renkler ve çağrıştırdıkları anlamlar Özbekistan Cumhuriyeti'nin Kırgızistan'daki Büyükelçiliği'nin resmi web sitesinde şu şekilde ifade edilmektedir: “Bayraktaki mavi, gökyüzünün ve temiz suyun sembolüdür. Mavi renk doğuda büyük saygı görmektedir. Ayrıca bir zamanlar büyük komutan Amir Timur'un devletinin bayrağı da mavi renkten oluşmaktaydı” (<http://www.uzbekistan.kg/>).

Bayraktaki yeşil renk, kutsal olarak görülen doğanın kişileşmesini tasvir etmektedir. Günümüzde çevreyi koruma hareketleri dünya çapında genişlemektedir. Yeşil renkle bu duruma da işaret edilmektedir (<http://www.uzbekistan.kg/>). Parti, amblemdaki yeşil renk ile verimli topraklara ve bereketli bitki örtüsüne sahip olan Özbekistan'ın tarım sektörüne daha fazla özen gösterileceği ve doğanın korunması yönünde önemli adımlar atılacağı mesajını verilmektedir.

Her rengin bir anlamı vardır. Gökyüzünün rengi olan mavi renk evreni temsil etmektedir. Yeşil, dünyanın yemyeşil doğasının sembolüdür. Yeşil ve mavinin karışımından oluşan yeni renk ile bir çeşit annelik ve babalık görevleri ortaya çıkmaktadır. İbn Sina, renklerin ruh üzerindeki etkisi hakkında, “Siyah ve yeşil renkleri gözler için iyidir. Bu renkleri iyice öğrenin” şunları ifadelerini kullanmıştır (Jabborov, 2012:34). Parti amblemindeki mavi renk ile Özbekistan Devlet Armasında da yer aldığı üzere Özbekistan için kutsal olarak kabul edilen başta ülkedeki iki önemli nehir olan Amuderya ve Siriderya (Герб Узбекистана- <https://ru.wikipedia.org/>) olmak üzere ülkenin bereketli nehir, göl ve vadilerine göndermede bulunulmuştur. Dolayısıyla partinin temel politikalarından birinin Özbekistan'ın su kaynaklarının daha efektif kullanılması yönünde olduğu üzerinde durulmuştur.

Özbekistan Bayrağındaki beyaz renk barış ve saflığın sembolüdür. Beyaz renkle genç ve tam bağımsız bir devlet olan Özbekistan'ın, karşılaştığı büyük sorunların üstesinden gelebileceği anlatılmaktadır. Bayrağın üzerindeki beyaz renk, yolun temiz ve aydınlık olması için iyi bir dilek anlamına gelir (<http://www.uzbekistan.kg/>). Yine beyaz rengin de kendine özgü tarafları vardır. Çok eski zamanlardan beri, insanlar yeni eve taşınmadan önce yeni eve ve evin tavanına un serpiliyor. Bazı yerlerde, gelin ve damadın yoluna hala un serpiliyor (Jabborov, 2012:34). Amblemdaki beyaz zemin ile Özbekistan'ın verimli topraklara sahip olduğu ve özelde pamuk üretiminde genelde ise

tarımsal faaliyetlerin ülkenin kalkınmasında önemli bir rol oynadığına dikkat çekilmektedir.

Turuncu, simgesel anlamda canlılık, dışa dönüklük ve güçlülük anlamlarına gelir. Psikolojik etkisi mutluluk verici ve iştah açıcıdır. Canlılığı, yaratıcılığı, güveni, cesareti ve iletişimi arttırdığı için insanı yaşama motive eder. Toplumsal anlamda gençliği ve verimliliği simgeler. Resimsel anlamda, sonbaharı, sıcaklığı temsil eder (Teker, 2009: 68'den akt. Sarıtaş, 2013:50). Turuncu, güç ve dayanıklılığın rengidir. Buradan hareketle parti amblemindeki turuncu renkle partinin güçlü, canlı, özgüveni yüksek olduğu ve ülkenin gelişiminde önemli rol oynayacağı mesajı aktarılmaktadır.

Parti amblemi tipografik olarak incelendiğinde ise kısa ve orijinal adının tırnaksız ve yumuşak karakterlerle yazılı olduğu görülmektedir. Bu durum ise parti amblemine modern bir görüntü havası katmaktadır.

3.3.5.2.Özbekistan Milli Diriliş Partisi

Şekil 3.24. Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin amblemi (<https://mt.uz/> adresinden alınmıştır.).

Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin amblemi şekil 3.24.'te görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde sarı, mavi ve kırmızı renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise açık kanatlı Hüma kuşu, sekiz köşeli yıldız, sarı, mavi ve kırmızı renkleridir. Ayrıca amblemin ortasında partinin orijinal adı Latin alfabesiyle yazılmıştır.

Tablo 3.10. Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Açık kanatlı Hüma Kuşu	Sekiz köşeli yıldız	-Hüma kuşu ve sekiz köşeli yıldız ile Özbekistan Devlet Armasına göndermede bulunulmuştur.	- Sekiz köşeli yıldızın Türk ve Özbek kültüründe kutsal bir sembol sayılmasından dolayı maneviyat göstergesi.	Milliyetçilik
	Sarı renk		-Hüma kuşu ile Özbekistan Devlet Armasında olduğu gibi mutluluk ve özgürlüğe gönderme yapılmıştır.	
	Kırmızı renk	-Mavi, kırmızı ve beyaz zemin rengiyle Özbekistan Bayrağına atıfta bulunulmuştur.		
	Mavi renk			
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		Beyaz ile doğruluk, istikrar ve temizlik yansıtılmıştır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin adı "O'zbekiston "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi" yazısı		- Tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması ambleme çağdaş bir görünüm kazandırmıştır.	

Hüma kuşu; devlet kuşu, saadet ve kutluluk gibi anlamları çağrıştırmaktadır (Develioğlu, 1986:465). Doğu mitolojilerinde ve divan şiirinde üstün özellikleriyle yer alan efsanevi kuş. Bazı Türk lehçelerinde kumay, Anadolu Türkçesi'nde hüma/huma şeklinde söylenen Farsça hüma/ hümay adındaki bu mitolojik kuş, İslamiyet öncesi Türk inançları içinde de yer alan hayat ağacı ile hayat suyu yanında üçüncü önemli motiftir (Kurnaz, 1998:478).

Devlet kuşu, cennet kuşu, talih kuşu adlarıyla bilinen Hümâ'nın özellikleri, yaşadığı yer ve Hümâ ile ilgili inançlar çeşitlilik göstermektedir. Bazı ortak özellikleri dolayısıyla Anka, Simurg, Garuda, Kaknus ve Phoenix gibi diğer efsanevî kuşlarla

karıştırılan Hümâ'nın sürekli karlarla örtülü bir ülkede, Çin Cezayiri'nde, Hint Okyanusu adalarında, Kaf Dağı'nda, Hindistan'da, Deşt-i Kıpçak'ta, Bahr-ı Muhitde, Hıta-Hoten bölgesinde yaşadığı yolunda çeşitli rivayetler bulunmaktadır (Batıslam, 2002:187).

Hümâ'ya devlet kuşu denilmesi ile hümâyun kelimesinin hükümdar, padişah anlamlarını kazanması Hümâ'nın gölgesi ilgili inançlardan kaynaklanır. Halk inançlarına göre eskiden bir hükümdar ölünce halk bir meydanda toplanır, Hümâ kimin başına konarsa o kişi hükümdar seçilmiş. Hümâ kuşunun uçarken üzerinden geçtiği ya da gölgesinin düştüğü kişinin taç giyeceğine ya da yüksek bir makama ulaşacağına inanılmasının nedeni de budur. Günümüzde kullanılan talih kuşu, devlet kuşu deyimleriyle, insanın başına ya da üstüne kuş pislemesinin hayra yorulması Hümâ'nın zenginlik ve mutluluk getirici olması inancıyla ilgilidir. Bu inanç ve deyimler Hümâ ile ilgili inançların günümüzdeki uzantılarıdır (Batıslam, 2002:187).

Hümâ ile ilgili inançlar arasında, Hümâ'yı bilerek öldüren kişinin kırk gün içinde öleceği inancı da birçok kaynaktan zikredilen yaygın bir inançtır. Hümâ'nın canlısının asla yakalanamayacağına inanılır (Batıslam, 2002:187).

XII. yüzyılda Gazâlî'nin yazdığı Risaletü't-tayr adlı eser başta olmak üzere, bu eserden yararlanılarak büyük İran şair ve mutasavvıfı Feridüddin Attar'ın yazdığı Mantıku't-tayr'da ve Attar'ın eserine nazire olarak Ali Şîr Nevâyî'nin yazdığı Lisanü't-tayr'da sembolik kuşlar arasında Hümâ'nın adı sık sık geçmektedir (Batıslam, 2002:188).

Hüma kuşu aynı zamanda Osmanlı edebiyatında da sıklıkla yer almıştır. Divan şiirinin mitolojik kuşu olarak görülen Hüma'nın zenginlik ve mutluluk getireceğine inanılmaktadır. Hüma; çok yüksekten uçuşması, elde edilememesi, tuzağa düşmemesi, gölgesinin insanlara şans getirmesi, diğer kuşlardan üstün olması, yücelik, yüksek değer ve devlet ifade etmesi gibi özellikleri dolayısıyla anılmaktadır (Batıslam, 2002:193).

Özbekistan Devlet Armasında da yer alan Hüma kuşu burada ise “mutluluk ve özgürlük” anlamlarını taşımaktadır (<http://parliament.gov.uz/>). Bütün bunlardan hareketle parti ambleminde kullanılan Hüma kuşu ile partinin yönetime geçmesiyle

birlikte ülkeye mutluluk, zenginlik, refahlık, kutluluk ve daha özgür bir yaşam alanı sağlayacağı mesajı verilmektedir.

Selçuklu ve Osmanlı süslemelerinde sekiz köşeli yıldız doğumdan ölüme kadar olan yaşam çizgisini tasvir etmektedir (Gümüştekin, 2011:114). Sekiz köşeli yıldız Türk ve Özbek kültüründe önemli sembollerden biridir. Karahanlılardan Özbekistan–Özkent’te Celaleddin Hüseyin’in türbesinin (H.574/1152) taç kapı kemerinin iç yüzünde, içi palmetlerle süslü sekiz köşeli yıldızların köşeleri ucuna gelecek şekilde yan yana yerleştirilmiştir. Bu sekiz köşeli yıldızların arasında kalan boşluklarda, dört kollu çapraz şekiller oluşmuştur. Bunların içinde, çapraz olarak (+) şeklinde yerleştirilmiş ince şeritler yer almıştır (Görgünay Kırzioğlu,2001: 217’den akt. Büyükçanga, 2008:1232). Şeklideki ifadelerden sekiz köşeli yıldızın Özbekistan mimarisinde Karahanlılar döneminde de kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Sekiz köşeli yıldız Özbekistan Savunma Bakanlığı’nın resmi ambleminde de yer almaktadır. Öyle ki Bakanlığın resmi sitesinde sekiz köşeli yıldızla ilişkin; “Amblemin içinde, eski zamanlarda devlet, mükemmellik, birlik ve orduyu sembolize eden ve Doğu zamanlarından bilimsel mimarinin ana unsuru olan sekiz köşeli bir yıldız vardır.” açıklamaları yer almaktadır (<http://mudofaa.uz/4879/>). Buradan hareketle parti amblemindeki sekiz köşeli yıldız ile Özbekistan’ın kadim halkına ve devlet geleneğine atıfta bulunulmuştur. Ayrıca amblemdaki sekiz köşeli yıldız ile partinin siyasi iktidara gelmesi halinde mükemmelliğin, refahın, gelenekleri muhafaza etmek suretiyle ülkeyi muasır medeniyet seviyesine çıkartacağına göndermede bulunulmuştur.

Karahanlı Devleti’nde hükümdarın çetrimin de kırmızı renkli olması (Taneri, 1993:293) ve Karahanlılar ailesinden Semerkant ve civarına hâkim olan Ali Tegin’in de kırmızı renkli bayrağa sahip bulunması onların bu rengi millî ve resmi addettiklerini açıkça gösterir. Kırmızı renk hükümdarın ve hanedanın bayrak ve çetrlere mahsus olmakla beraber ayrıca başka renkte bayraklar kullanıldığı da tahmin olunabilir (Kütük, 2014:145).

Tablo 3.10. Özbekistan Milli Diriliş Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü gibi parti amblemindeki sarı, kırmızı, mavi ve

beyaz renkleriyle Özbekistan'ın da dahil olduğu Batı Türkistan'da kurulan Kokand, Hive Hanlığı ve Buhara Emirliğine göndermede bulunulmuştur.

Amblem tipografik olarak incelendiğinde ise partinin adının büyük, tırnaksız ve yumuşak karakterlerle yazıldığı görülmektedir. Bu durum ise ambleme çağdaş bir görünüm kazandırmıştır.

3.3.6. Türkiye Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.6.1. Adalet ve Kalkınma Partisi

Şekil 3.25. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi (<https://www.akparti.org.tr/> adresinden alınmıştır.).

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin amblemi şekil 3.25.'te görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde sarı ve siyah renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise ampul ve 7 ışık hüzmesi, sarı ve siyah renkleridir. Ayrıca amblemin alt kısmında partinin kısaltılmış adı yazılmıştır.

Tablo 3.11. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
	Sarı renk	-Ampuldeki 7 ışık hüzmesi ile Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesine	-Ampul ışığı, aydınlığı, şeffaf yönetimi ifade etmektedir. Ampuldeki	

Ampul ve 7 ışık hüzmesi	Siyah renk	gönderme yapılmıştır.	yanma, hareketi ve gayreti anlatmaktadır. -Sarı, ışığın ve umudun rengidir. Canlılığı, tevazüyü, bilgiyi ve bilgeliği simgelemektedir. İlham vericidir. Aynı zamanda dikkat çekme özelliği vardır. -Siyah ise gücü, otoriteyi ve bağlılığı temsil eder. Sarı, siyah ile birlikte güçlü bir kontrast oluşturmaktadır. Fark edilmeyi kolaylaştırmaktadır. -Ak Parti'nin amblemi ve renkleri, Türkiye'nin her zaman diri olan umudunu, aydınlıklarını, yarınlarını ve bunu gerçekleştirecek enerji, güç ve yeteneğe vurgu yapmaktadır.	Demokrat-Muhafazakarlık
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		Beyaz ile saflık, iyilik ve masumiyet yansıtılmıştır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin kısa adı "Ak Parti" yazısı		- Tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması ambleme modern bir görünüm kazandırmıştır.	

Türkiye 1990'lı yıllarda ekonomik krizler, yüksek enflasyon, yolsuzluk ve rüşvet olayları, 28 Şubat 1997'deki Milli Güvenlik Kurulu toplantısında yaşanan kriz ve ardından gelişen olaylar, Susurluk olayı, gazeteci Uğur Mumcu ve Eşref Bitlis suikastleri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yürütülen terörle mücadele operasyonlarının etkileri, Madımak otelinde gerçekleşen yangın ve devamındaki olaylar, TBMM'de yaşanan başörtüsü krizi, 1999 Gölcük ve Düzce depremlerinin etkileri, 1999'daki PKK elebaşı Abdullah Öcalan'ın yurtdışından yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi, 1995'deki Gazi olayları ve 1996 yılında Ege Denizi'nde

Yunanistan ile yaşanan Kardak olayları gibi sosyo-kültürel büyük bunalımlar yaşamıştır. Tamda bu sancılı sürecin ardından 14 Ağustos 2001’de AK Parti kurulmuştur. Parti, Recep Tayyip Erdoğan, Bülent Arınç, Abdullah Gül, Hayati Yazıcı gibi Milli Görüşçülerin ağırlıklı olduğu bir kadro tarafından Türk siyaset arenasında siyasi faaliyetlerine başlamıştır.

1970’te yapılan milletvekilliği genel seçimlerinde Konya’dan bağımsız milletvekili olarak TBMM’ye giren Milli Görüş lideri Necmettin Erbakan, Türk siyasetinde 1970 yılından itibaren Milli Nizam, Milli Selamet, Refah, Fazilet ve Saadet partilerini kurarak yer almıştır (Bostancı, 2019:76). Eski bir Milli Görüşçü olan AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan 1994 yerel seçimlerinin ardından Refah Partisi’nden İstanbul Büyükşehir Belediyesi belediye başkanı seçilmiştir. Refah Partisi’nin 16 Ocak 1998’de kapatılmasının (Refah Partisi böyle kapatıldı, <https://www.yeniakit.com.tr/>) ardından AK Parti ülkede yaşanan çeşitli krizlerin bulunduğu ortamdan deyim yerindeyse karanlık günlerden kurtulmanın tek yolunun kendisinin iktidara gelmesinden geçtiğini bir başka ifadeyle ülkeyi aydınlatacak siyasi hareketin kendisinin olduğunu amblemiyle hedef kitleye aktarmıştır.

Şekil 3.26. Refah Partisi’nin 1989 ve 1994 yerel seçimlerinde kullandığı amblem (Teazis, 2010:53).

Şekil 3.26. Refah Partisi'nin 1989 ve 1994 yerel seçimlerinde kullandığı amblem'de de görüldüğü üzere 1989 ve 1994 yıllarındaki yerel seçimlerde Milli Görüşçü kimliğe sahip olan Refah Partisi ampul sembolünü kullanmıştır (Bostancı, 2019:79). AK Parti'nin de Refah Partisi'nin ambleminden esinlenerek amblemini ampul olarak belirlemesi ortak zihniyetin sürekliliğini ifade etmektedir (Teazis, 2010:51). Parti kurumsal kimlik kılavuzunda amblemine ilişkin “AK Parti'nin amblemi stilize edilmiş yanan bir ampuldür. Ampul; ışığı, aydınlığı, şeffaf yönetimi ifade eder. Ampuldeki yanma, hareketi ve gayreti anlatır. AK Parti'nin amblemi; ampulün etrafında yedi ışık hüzmeleri vardır. Bu ışıklar, Türkiye'nin yedi bölgesini temsil eder. AK Parti, adaleti, kalkınmayı ve aydınlanmayı ülkemizin her bölgesinde tesis etmenin gayreti içindedir. Bunu başarmak için tüm gayret ve imkânlarıyla çalışacaktır (Ak Parti Kurum Kimliği Kılavuzu, 2006:19).” ifadelerine yer vermiştir.

Yine partinin kurucularından Hayati Yazıcı'nın verdiği bir mülakattaki; “Partimizi 14 Ağustos 2001'de kurduk. Partinin ismi ile ilgili çok değişik şeyler söyleniyordu. İçlerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi de vardı. Logo ile ilgili müzakereler yapılıyordu. Ampul olmasını ilk söyleyen kişiyim. Fırsat buldukça köyüme gidip geliyordum. Allah rahmet etsin köyümüzde babamın amcasının oğlu Yahya Amca vardı. Kime oy verdin dedim? ‘Buğdaya (Refah Partisi) dedi. Oradan ben de esinlenmiştim. Vatandaş siyasi partilerin logolarının kendi günlük hayatındaki materyallerle daha iyi algılıyordu. Oradan da ‘ampul’ aklıma geldi. Her yerde var, ayrıca biz de Türkiye’de çok karanlık var, onları aydınlatacağız. Ben de ‘ampul olsun’ dedim ama karşı çıkanlar olmuştu. Tabii, ‘ayçiçeği’ ile ‘ampul’ yarışmaya başladı. En sonunda ampule karar verildi (Türkiye, 2017’den akt. Bostancı, 2019:79).” görüşleri “ülkeyi karanlıklardan kurtarmak” için partinin amblem olarak ampulü seçtiğini bir kez daha göstermektedir.

Parti ambleminde kullanılan renklere ilişkin, “Sarı, ışığın ve umudun rengidir. Canlılığı, tevazuyu, bilgiyi ve bilgeliği simgeler. İlham vericidir. Aynı zamanda dikkat çekme özelliği vardır. Siyah ise gücü, otoriteyi ve bağlılığı temsil eder. Sarı, siyah ile birlikte güçlü bir kontrast oluşturur. Fark edilmeyi kolaylaştırır. AK Parti'nin amblemi ve renkleri, Türkiye'nin her zaman diri olan umudunu, aydınlıkları, yarınlarını ve bunu

gerçekleştirecek enerjiyi, güç ve yeteneğe vurgu yapar (Ak Parti Kurum Kimliği Kılavuzu, 2006:19).” ifadelerini kullanmıştır. Tablo 3.11. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da olduğu gibi parti ambleminde kullanılan ampul ile “Türkiye’yi karanlıktan çıkartmanın yolu Ak Parti’yi iktidara getirmektir” mesajı verilmiştir. 7 ışık hüzmesi ile Türkiye’nin 7 bölgesinin kalkınması için eşit hizmet götürüleceği mesajı, sarı rengi ile partinin bilge bir yapıya sahip olduğuna, siyah rengiyle ise güçlü bir Ak Parti yönetimine vurgu yapılmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi’nin, demokrat-muhafazakâr kimliği büyük bir ölçüde milli görüş ideolojisiyle benzeşmektedir. Adalet ve Kalkınma Partisi’nin demokrat-muhafazakâr kimliğine ilişkin Teazis şu şekilde değinmiştir (Teazis, 2010:143-144):

“Türkiye’deki temel kavramlar Batı’ya göre anlamlandırılmaz. Türkiye’ye özgü iç dinamiklerinden beslenen anlayışı, Türkiye zemininde açıklarsak daha anlamlı olur. Özetle, AK Partililere göre, demokrasinin Türkiye’de iki anlamı vardır: Birincisi, liberalizmin ve bireyselliğin öne çıkmasıdır. Burada bireysellik temelinde din ve vicdan hürriyeti kastediliyor. İkincisi, sermaye girişinin daha da kolaylaştırılması ve yerel toplumlardaki dinamikler geleneksel değerlere bağlı kalmayı sürdürürken, liberal toplum dinamiklerini serbest bırakmaya dayanıyor. Bu ikisinin sentezi Adalet ve Kalkınma Partisi’nin ideolojisini özetlemektedir. Bu ideolojinin esas çekirdeği olan milli görüş-dinsel görüş geleneğini sürdürüyor. Yani Adalet ve Kalkınma Parti programında yer aldığı gibi, "özellikle demokrasi, hukuk devleti, laiklik ve insan hak ve özgürlüklerine vurgu yapmaktadır. Serbest piyasa ekonomisi ve dünya sistemiyle bütünleşen rekabetçi bir iktisadi anlayış savunulmaktadır. Devletin özellikle mağdur ve muhtaç kesimler üzerinde sosyal politikalar sürdürmesi gerektiğine inanılmakla birlikte, özel sektör, gönüllü kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ön plana çıkartılmaktadır.”

Yine AK Parti her ne kadar çoğunluğu Milli Görüşçü kadro tarafından kurulmuş olsa da Bülent Arınç’ın “28 Şubat’a dek, AB’ye düşmandım. Türkiye’nin AB üyeliğinden söz etmeyi vatana ihanet sayardım. Ancak bu bizim gözümüzü açan, adeta turnusol kağıdı gibi bir süreç oldu. Ben 1995’te parlamentoya girdim. Bazı olayları bizzat yaşadım. Başkaları yatağında rahat yatarken, ben uyuyamıyordum. Gelişmeleri kendi içimizde değerlendirdik ve bir karara vardık. 28 Şubat sürecinde yaşadıklarım,

beni AB hedefine gitme konusunda ikna etti. Bu hedefe gitme gereğine inandım. Bizde farklı bir devlet anlayışı vardı; leviathan (eski inançlardaki ejderha) çatık kaşlı, akla jandarma, polis getiren... Anladık ki kutsal devleti reddeden, bireyi daha çok koruyan, ona hizmet götüren anlayış gerekli. Önemli olan bireyin refahı huzurudur. Devlet bunu sağlayacaksa, bireyin hizmetindedir. AB hedefine böyle inandık. Özgür dünyada yer almak, böyle özetlenebilir (Teazis, 2010:50).” ifadeleri partinin demokrat-muhafazakar ideolojiye sahip olduğunu belirtmektedir.

Son olarak amblemdaki tipografik unsurlar incelendiğinde partinin kısaltılmış adının büyük harflerle amblemin alt kısmında tırnaksız ve kalın karakterlerle yer aldığı görülmektedir. Bu durum ise ambleme çağdaş bir görünüm kazandırmıştır.

3.3.6.2.Cumhuriyet Halk Partisi

Şekil 3.27. Cumhuriyet Halk Partisi’nin amblemi (<https://kurumsalkimlik.chp.org.tr/> adresinden alınmıştır.).

Cumhuriyet Halk Partisi’nin amblemi şekil 3.27.’de görüldüğü üzere kırmızı zemin üzerinde beyaz renkten oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise altı ok, okların doğu yönüne bakması, dördüncü ok üzerindeki çentik ve beyaz rengidir. Ayrıca amblemin alt kısmında partinin kısaltılmış adı yazılmıştır.

Tablo 3.12. Cumhuriyet Halk Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
	Okların doğu yönüne	-Amblemdaki altı ok ile Atatürk’ün altı ilkesine vurgu	-Okların doğu yönüne bakması, Türk kültüründe	

Altı ok	bakması	yapılmıştır.	Doğu yönünün kutsal olarak kabul edilmesinden dolayı kültürel maneviyat göstergesi. -Amblemdeki ok ile Ok'un Türk kültüründe hükümdarlık, güç ve otoriteyi ayrıca davetiyeyi/çağrıyı temsil etmesi anlamları yüklenmiştir. -Dördüncü Ok'un çentikli olmasıyla Devletçilik ilkesine atıfta bulunulmuştur.	Kemalizm Demokratik Sol
	Dördüncü ok üzerindeki çentik	-Amblemdeki kırmızı ve beyaz renkleriyle Türk Bayrağına göndermede bulunulmuştur.		
	Beyaz renk			
Kırmızı zemin rengi	Kırmızı renk		Kırmızı renk ile uygarlığa ayrıca heyecan verici, dikkat arttırıcı ve ilgi çekici özelliklere vurgu yapılmıştır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin kısa adı "CHP" yazısı		- Tırnaksız ve kalın bir karakter kullanılması ambleme modern bir görünüm kazandırmıştır.	

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarında CHP, 9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları tarafından ilk kez "Halk Fırkası" adıyla kurulmuştur (Ülgenay, 2011:107). Parti 1924'te adını Cumhuriyet Halk Fırkası (Ülgenay, 2011:124) ve 1935 yılında ise "Cumhuriyet Halk Partisi" olarak değiştirmiştir. Partinin 1935 yılında düzenlenen 4. Büyük Kurultayı'nda ambleme ilişkin, "Madde 5. Partinin prensiplerini gösteren altı oklu bir remzi vardır." ifadeleri kullanılmıştır (Ülgenay, 2011:134). Buradan da anlaşılacağı üzere parti ilk amblemini 1935 yılında altı ok olarak belirlemiştir. Bu altı okun hangi anlamları içerdiğini ve nasıl bir süreçten geçtiğini yakından tanımakta yarar görülmektedir.

1933 yılında Cumhuriyet'in ilanının 10. yılına özel tasarlanan logodaki oklar, Türkiye Cumhuriyeti devletinin kurucu unsuru olan Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik,

Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve Devrimcilik ilkelerini temsil etmektedir. Logo tasarımı için Gazi Terbiye Enstitüsü görevlendirildi. Enstitü bu görev için eğitim bilimci İsmail Hakkı Tonguç’u görevlendirdi. Tonguç Topkapı sarayında sergilenen okları inceledi. Bu inceleme sonrasında altı ok logosunu çizdi (Özdil, 2015’ten akt. Oçak, 2019:23).

Altı Ok’taki Cumhuriyetçilik ilkesi hukukun üstünlüğünü ve halkın egemenliğindeki devlet yönetimini temsil eder. İkinci ok olan Milliyetçiliğin iki yaklaşımı vardır. Birincisi ulusun dış ilişkilerini betimleyen “yurtta sulh cihan da sulh” yaklaşımıdır. Türk milletinin diğer milletlerle eşit haklara ve özgürlüklere sahip olduğunu betimler ve dış ilişkileri düzenler. İç politikayı düzenleyen yönü ise ulus kavramının tanımıdır. Osmanlı’da din hem siyasetin hem de toplumsal ilişkilerin kurulmasında önemli bir yere sahipti. Atatürk’e göre millet “ortak geçmişe, tarihe, ahlâka, hukuka sahip” veya sahip olduğunu düşünen, duygu birliği olan insanlardır. Siyasal ve sosyal bir bütündür (Avcı, 2003’ten akt. Oçak, 2019:23). Halkçılık ilkesi ulusal egemenliği esas kılar. Herkes kanunun karşısında eşittir ve sınıf ayrıcalıkları tanınmaz (Köker, 2007’den akt. Oçak, 2019:23). Laiklik ilkesi devletin vatandaşlarla olan ilişkisini düzenler. Egemen inanç karşısında her vatandaşın hakkının eşit şekilde savunulmasıdır. Bu bağlamda eğitim ve hukuk devlet kurumlarında din esaslarına göre değil, bilim ve akla göre düzenlenir. Laiklik ilkesi sosyal, siyasal ve kültürel hayatı yeni baştan düzenleyen devlet ve toplum arasındaki yeni bir mutabakat oldu. Devletçilik ilkesi ulusal çıkarların korunarak ekonomik ilerlemenin gerçekleşmesidir. Devlet ulusal kalkınma sürecini hızlandırmak için uygun görülen özel sermaye girişimlerini teşvik edecek ve bizzat işletmeler kuracaktır. Bu gelişme modeli liberalizmden ve sosyalizmden farklı bir gelişme modelidir (Köker, 2007’den akt. Oçak, 2019:23). Devrimcilik–inkılapçılık, yapılan devrimlerin sürekli geliştirilmesi ve korunması anlamına gelmektedir (Oçak, 2019:23).

Yine CHP, Parti Tüzüğü’nde partinin ilkelerini, “CHP, programındaki anlamlarıyla Atatürkçülüğün ‘Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik, Devrimcilik’ ilkelerine bağlıdır” olarak belirtmiştir (CHP Parti Tüzük, 2020:9). Amblemini ise, “Partinin, ilkelerini ifade eden ve biçimi, ölçüleri, niteliği yönetmelikle

belirlenen ‘Altı Ok’lu özel bir simgesi ve kırmızı zemin üzerine beyaz ‘Altı Ok’lu bayrağı vardır.” şeklinde ifade etmiştir (CHP Parti Tüzük, 2020:9).

CHP, süreç içerisinde parti ideolojisi olarak kabul edilmiş Kemalizm ilkelerini, 1933 yılı bayrak talimatı ile önce amblemine, 1937 yılında ise devlet politikasına çevirerek anayasaya sokmuştur (Bostancı, 2019:65). Yine Parti Tüzüğü’nde partinin siyasal ideolojisine ilişkin, “Cumhuriyet Halk Partisi, başta Kurtuluş Savaşımız olmak üzere Aydınlanma ideallerini, emek mücadelelerini, sosyal demokrasinin özgürlük, eşitlik ve dayanışma ilkelerini benimseyen çağdaş demokratik sol bir siyasal partidir” şeklinde yazılmaktadır (CHP Parti Tüzük, 2020:9).

Tablo 3.12. Cumhuriyet Halk Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü gibi parti ambleminin kırmızı zemin üzerinde beyaz oklarla tasvir edilmesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin Bayrağına yapılan bir göndermedir. Altı Ok’taki ilkelerin önce parti ile özdeşleşmesi ardından da anayasaya girmesiyle ülkenin temel prensipleri haline dönüşmesi partinin, ülkenin kurucu partisi olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Ok ve yayla ilgili arkeolojik buluntular, okçuluğun insanlık tarihinin en eski çağlarına inen, çok uzun bir geçmişi olduğunu göstermektedir. Ok ve yayla ilgili ilk buluntular geç paleolitik çağda (M.Ö.35000-10000) görülmektedir (Yönel ve Türkmen, 2017:525).

Ok ve yay ile ilgili olarak yapılan arkeolojik çalışmalar; okçuluğun eski çağlardan başlayarak Türklerde ve İslamiyet’i benimseyen toplumlarda köklü bir geçmişi olduğunu göstermektedir. At ile yaşamlarını özdeşleştirmiş göçebe toplumlarda ok ve yay, ulusları taçlandıran unsur olmuştur (Arbak,1965’ten akt. Yönel ve Türkmen, 2017:526). Türklerde hakanların tahta çıktığında elinde ok ve yay olması, damgalarında ve sikkelerinde ok ve yay resimlerinin bulunması bu tutkunun bir örneği olduğundan bahsetmiştik (Yönel ve Türkmen, 2017:526).

Okun, Türk devlet geleneği ve hâkimiyet anlayışı içerisinde bir sembol olarak kullanılmasına dair bilgiler, Türk düşüncesinin mitolojik temellerini bulduğumuz destanlar çağına kadar uzanır. Oğuz Kağan Destanı’nda Oğuz Kağan, oğulları

arasındaki “orun” yani siyasî ve içtimaî mevkii düzenlerken ‘ok’u tâbiyyet sembolü olarak belirlemiş ve onun belirlediği bu esas, başta Oğuzlar olmak üzere tarih boyunca varlık gösteren bütün Türk Şubelerinde bir teamül haline gelmiştir. Ayrıca bu oklar ile hükümdarlar kendilerine bağlı olan beylikleri yanına çağırmak üzere bir davetiye olarak da kullanmıştır (Göksu, 2010:1005).

Türkler, dünyaya yönelmek istedikleri zaman, yüzlerini doğuya dönerdi. Bu sebeple Göktürkler doğuya, ileri (ilgerü) derlerdi. Yani, “ileriye doğru, sonsuzluğa” kadar demektir. Doğu yönünün Türk dini ritüellerinde de önemli bir yeri bulunmaktadır. Yakut Türklerinin, “atları canlı olarak güneşin doğduğu tarafa sürüp, Tanrıya sunmaları”, Türk mitolojisinin gerçekten heyecan verici bir törenidir. Çünkü doğu, onların en kutlu yönü idi Altay Şamanlarının oturduğu “çadırların kapıları da, daima olarak doğuya çevrili” kalırdı. Bilhassa akşam ve gece törenleri başlarken bile, tören çadırlarının kapısının doğuya çevrilmesinin sebepleri, henüz iyice açıklanmamış bir inançtır. Bildiğimiz üzere, Altay dağlarında bulunan mezarlardaki “ölülerin başları ve yüzleri de çoğu zaman doğuya çevrilirdi (Ögel, 1991:430-433).”

Dolayısıyla parti amblemindeki okların yönünün doğuya bakması, Türklerin doğuyu, ilerisi, sonsuzluk olarak görmesinden ve manevi anlamlar yüklemesinden, bu altı ilkenin takip edilmesi, Türkiye’nin ileriye, sonsuzluğa taşıyacağına bir anlamı olarak ifade edilebilir (Bostancı, 2019:67).

Amblemdeki dördüncü okun baş kısmında çentik bulunmaktadır. Bu çentik ile partinin ilkeleri sırasıyla incelendiğinde Devletçilik ilkesine denk gelmektedir. Parti’nin Devletçilik ilkesinde “devlet tarafından bizzat özel sermaye girişimlerinin teşvik edilmesi ve devletin kendisinin bizzat işletmeler kurması (Oçak, 2019:23)” görüşleri ön plana çıkartılmaktadır. Bu da ülkenin ekonomik olarak kalkınması yolunda partinin ve devletin oynayacağı rolü tasvir etmiştir.

Son olarak amblemdaki tipografik unsurlar incelendiğinde partinin kısaltılmış adının büyük harflerle amblemin alt kısmında tırnaksız ve kalın karakterlerle yer aldığı görülmektedir. Bu durum ise ambleme modern bir hava katmıştır.

3.3.7. Türkmenistan Siyasi Parti Amblemlerinin Göstergebilimsel Çözümlemesi

3.3.7.1. Türkmenistan Demokratik Partisi

Şekil 3.28. Türkmenistan Demokratik Partisi'nin amblemi (<https://ru.wikipedia.org/> adresinden alınmıştır.).

Türkmenistan Demokratik Partisi'nin amblemi şekil 3.28.'de görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde yeşil, turuncu ve beyaz renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri sekiz köşeli yıldız, yeşil, turuncu ve beyaz renkleridir. Ayrıca amblemin ortasında partinin kısa adı yazılmıştır.

Tablo 3.13. Türkmenistan Demokratik Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Sekiz Köşeli Yıldız	Yeşil renk	-Sekiz köşeli yıldız ile Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı Armasına göndermede bulunulmuştur.	-Yeşil rengin Türkmenistan'da kutsal kabul edilmesinden dolayı maneviyat göstergesi. -Sekiz köşeli yıldız, Türkmenistan'da kutsal kabul edilmesinden dolayı maneviyat göstergesi. Sekiz köşeli yıldızın Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda çok sık kullanılmasından dolayı Büyük Selçuklu İmparatorluğuna göndermede	Merkezcilik
	Turuncu renk			
	Beyaz renk			

			bulunulmuştur	
Beyaz zemin rengi	Beyaz renk		Beyaz ile saflık, iyilik, istikrar ve masumiyet yansıtılmıştır.	
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin kısa adı “TDP” yazısı		- Tırnaklı ve yumuşak bir karakter kullanılması okunabilirliği arttırmaktadır.	

2002 yılında yılın ayları yeniden adlandırıldığında, Selçuklu sultanlarının heykelleri, Aşkabat'ın merkezinde Niyazov'un yanında, savaşları anlatan altın kabartmalar şeklinde konulmuştur. Yine bu tarihten itibaren sekiz köşeli Selçuklu yıldızı tasarımı devlet amblemine dahil edilmiştir. Sekiz köşeli yıldız ile dağılmış Türkmen halkının dünyanın kaderini değiştireceği ve Türkmen kimliği tasvir edilmiştir (Cummings, 2010:92). Buradan hareketle ambleme kullanılan sekiz köşeli yıldız ile Türk ve Türkmen tarihinin önemli imparatorluklarından biri olan Büyük Selçuklu İmparatorluğu'na vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla sekiz köşeli yıldız ile Türkmenistan'ın gelişiminde ve dünyadaki itibar gören konumunda partinin önemli bir rol üstleneceği mesajı verilmektedir.

Yeşil (Yaşıl) Renk: Genç'e göre, Türk mitolojisinde hayır ilahı Ülgen'in koruyucu ruh olarak kabul edilen yedi oğlundan birinin adı 'Yaşıl'dır. Yaşıl, yaş olan yani yeşeren, biten, topraktan çıkan şeylerin adıdır. Yaşıl Kağan'ın umumiyetle, bitkilerin yeşerip büyümesini düzenlediğine inanılmıştır (Genç, 1996:41-42'den akt. Özkartal, 2012:99-100). Hey'et, “tabiatta ağaçların ve bitkilerin sembolüdür. Bitkilerin göverme ve büyümeleri ne sebep güneş ışığı (sarı) ve sudur (mavi). Yeşil bitki genç ve diridir. Bu yüzden yeşillik, gençlik ve hayat nişanıdır. Yeşil renk din, iman, edebiyat simgesidir (Hey'et, 1996:59'dan akt. Özkartal, 2012:99-100)” diyerek açıklama getirirken, Nurmehmet, (1996: 78) “yaşılın kökü “yaş” kelimesindendir. Oğuz

Türkmenleri bazen yeşil yerine gök kelimesini kullanır. Eski Türk imparatorlukları (Avar, Gazneli gibi) bayraklarının zeminleri yeşil renktedir” demektedir (Nurmemmet, 1996:78’den akt. Özkartal, 2012:99-100).

Çoruhlu’ya göre, Uygurlarda doğunun rengi mavi bazen yeşil olarak söylenmiştir (Çoruhlu, 2002:191-193’ten akt. Özkartal, 2012:99-100). Yeşil, ağaç kültüne bağlı olarak dünya ağacı ve hayat ağacı kavramları ile ilgilidir. Hâkimiyet ve hükümdarlık simgeciliğinden dolayı yeşil, Türk ordularında (Göktürk, Avar, Gazneli) sancak rengidir. Genel dünya simgeciliğinde yeşil, gençliği, umudu, yeniden doğuşu, cenneti, ayrıca geçicilik ve kıskançlığı, Venüs ve Merkür’ün rengi olması sebebiyle de ilkbaharı, bitkilerin çoğalmasını, bolluk, başarı ve mutluluğu ifade etmektedir (Özkartal, 2012:99-100). Buradan hareketle parti amblemindeki yeşil renkle ülkenin bağımsızlığını yeni kazanmış olmasına ve partinin de genç olduğuna, doğaya (ağaçlara ve bitkilere), diriliğe, güçlülüğe, imana, hükümdarlığa, yeniden doğuşa vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla parti, tam bağımsız ve genç bir ülke olan Türkmenistan’ın kuruluşundan itibaren ülkenin kalkınmasında önemli adımlar attığı ve vatandaşlarına gelecekte daha güvenli, daha istikrarlı ve refah seviyede yaşama fırsatı sunacağına, bereketli ve verimli tarımsal üretim faaliyetleri yürüteceğine göndermede bulunmuştur.

Turuncu, simgesel anlamda canlılık, dışa dönüklük ve güçlülük anlamlarına gelir. Psikolojik etkisi mutluluk verici ve iştah açıcıdır. Canlılığı, yaratıcılığı, güveni, cesareti ve iletişimi arttırdığı için insanı yaşama motive eder. Toplumsal anlamda gençliği ve verimliliği simgeler (Teker, 2009: 68’den akt. Sarıtaş, 2013:50). Turuncu, güç ve dayanıklılığın rengidir. Tablo 3.13. Türkmenistan Demokratik Partisi’nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü gibi parti amblemindeki turuncu renkle partinin dinamik, ülkenin ilerlemesi adına yeni ve yararlı politikalar üretme kabiliyetine sahip ve özgüveni yüksek olduğu mesajı aktarılmaktadır.

Beyaz zemin rengi ile partinin yürüttüğü politikalarda şeffaf, istikrarı ön planda tuttuğu mesajları aktarılmaktadır. Amblem tipografik olarak incelendiğinde ise partinin kısaltılmış adının büyük, tırnaklı ve yumuşak karakterlerle yazıldığı görülmektedir. Bu durum ise amblemin okunabilirliğini arttırmaktadır.

3.3.7.2. Türkmenistan Sanayici ve Girişimciler Partisi

Şekil 3.29. Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin amblemi
(<https://tstb.gov.tm/> adresinden alınmıştır.).

Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin amblemi şekil 3.29.'da görüldüğü üzere beyaz zemin üzerinde yeşil ve sarı renklerinden oluşmaktadır. Amblemin göstergeleri ise sekiz köşeli yıldız, Türkmen motifi, Türkmenistan haritası, güneş, yeşil ve sarı renkleridir. Ayrıca amblemin alt ve üst kısımlarında partinin orijinal adı yazılmıştır.

Tablo 3.14. Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi'nin ambleminin göstergelimsel çözümleme tablosu.

Göstergeler		Düz Anlam	Yan Anlam	İdeolojik Boyut
Sekiz Köşeli Yıldız	Yeşil renk	-Sekiz köşeli yıldız ile Türkmenistan Cumhurbaşkanlığı Armasına göndermede bulunulmuştur.	-Yeşil rengin Türkmenistan'da kutsal kabul edilmesinden dolayı maneviyat göstergesi.	Devletçilik
	Sarı renk			
	Türkmen halı motifi	-Türkmen halı ile	-Sekiz köşeli yıldız, Türkmenistan'da kutsal kabul edilmesinden dolayı maneviyat göstergesi.	
	Türkmenistan haritası	Türkmenistan Bayrağına ve	Sekiz köşeli yıldızın Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nda çok sık kullanılmasından dolayı	
	Güneş	vilayete göndermede	Büyük Selçuklu	

		bulunulmuştur.	İmparatorluğuna göndermede bulunulmuştur. -Sarı renk bereket ve bolluğa işaret etmektedir.
Beyaz zemin rengi		Beyaz renk	Beyaz ile iyilik, şeffaflık, istikrar ve masumiyet yansıtılmıştır.
Tipografik unsurlar	Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Partinin orijinal adı “Türkmenistanyň senagatçylar we telekeçiler partiýasy” yazısı		- Tırnaksız ve yumuşak bir karakter kullanılması ambleme modern bir görünüm kazandırmıştır.

Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi ambleminde kullandığı yeşil renk ve Türkmen halı motifi ile Türkmenistan Bayrağına doğrudan göndermede bulunulmuştur. Parti ambleminden önce Türkmenistan Bayrağı'nın unsurlarını ele almak daha yararlı olacaktır. Türkmenistan Bayrağı 24 Ocak 2001 tarihinde kabul edilmiş olup, yeşil zemin üzerinde Türkmen halısı, yıldızlar ve hilal bulunur. Yeşil zemin ve Türkmen halısı Türkmen tarihini simgeler. Beş yıldız Türkmen şehirlerini, hilal ise geleceği ifade eder. Halı motifleri ise Türkmen boylarını temsil etmektedir. Bayraktaki hilali ters yöne bakmaktadır (Saraçoğlu, t.y.:267 <https://www.ayk.gov.tr/>) Dolayısıyla parti amblemindeki Türkmen halı motifi ile Türkmen tarihi simgelenmektedir. Parti amblemindeki Türkmen halı motifi ile devletçilik düşüncesine ve geleneklerine bağlılığını tasvir etmektedir.

Türkmenistan halkının büyük bir çoğunluğu İslam dinine tabiidir. Dolayısıyla ülkede ve partide de İslamiyet'e ilişkin semboller kullanılmaktadır. Geleneksel İslam inancına göre, yedi cehenneme karşılık sekiz cennet vardır. Bir kısmı minyatürlü heşt behişt (sekiz cennet) isimli kitaplar buradan ortaya çıkmıştır. Türk ve İslam bahçe düzenlemelerinde bahçelerin dört ya da sekiz katlı ya da bölümlü olması da cennet kavramına atıfta bulunur (Çoruhlu, 2006:207'den akt. Dizel ve Özkaya, 2019:267). Oysa bu sekiz cennet insanın iyi huylar edinmesiyle kazanılmaktadır. Bu huyları edinen sekiz mertebeyi kazanarak Cennet kazanmaktadır. “İslamiyet sekiz esasa dayanır. Bunlara ‘sekiz cennet kapısı’ denir. Ayrıca divanlarda ‘sekiz uçmak’ diye anılır;

1.Merhamet ve şefkat, 2. Doğruluk, 3.Sadakât, 4.Cömertlik, 5.Sabretmek, 6.Sır Tutmak, 7.Fakru ve acizliği bilmek, 8.Rabbine şükretmek. İşte bu huylar olmadan dünya ve ahirette huzur, mutluluk ve cennet olmaz (Kayhan, yıl yok:179'dan akt. Soysaldı, 2018:427).”

Mimari eserlerde kullanılmaya başlayan sekiz köşeli yıldız motifleri Karahanlılar zamanında başlayıp, Selçuklularda devam etmiş ve günümüze kadar gelmiştir. Motifler ya tek olarak, ya da geçmeler arasında sıra sıra kullanılmış veya yan yana üst üste gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan'ın kızı ve Karahanlılardan Şems-ül Nasr bin İbrahim'in (1068-1079) hatunu Aişe Bibi'nin Türbesi ile Özkent'te Celaleddin Hüseyin Türbesi (H.547 / M.1152)'inde süslemeler böyle işlenmiş örneklerdir. İslam sanatının birçoğunda karşımıza çıkan iki kare bir yıldız oluşturacak şekilde düzenlenmiş ve her dört karenin ortasındaki boşlukta bir hac meydana gelmiştir. Yıldız-haç motifleri İslam sanatının duvar ve zemin süslemelerinde ana motif olarak çok kullanılmıştır (Mandel, 1978:s.y.'tan akt. Dizel ve Özkaya, 2019:267).

Türk mimarisinde sekiz köşeli yıldızlar, Karahanlılardan günümüze kadar tek olarak ya da geçmeler arasında sıra sıra, yan yana ve üst üste bir veya birden fazla sıralar halinde kullanılmıştır. Yan yana ve üst üste sıralanan, köşeleri uç uca gelen sekiz köşeli yıldızların aralarında, dört kollu dört yönlü (haça benzeyen) şekiller vardır. Türkmenistan, Kazakistan, Azerbaycan, Türkiye gibi Türk dünyası ülkelerinde sekiz köşeli yıldız ve dört kollu (haç benzeri) motiflerden oluşan eserler Türk kültürünün ortak mirasıdır. Çeşitli dönemlerde ve birbirinden uzak yerlerde işlenmiş olmalarına rağmen düzenlemeler ile iç süslemeler birbirinin benzeridir. Fakat nadir örneklerde farklılıklar görülür. (Büyükçanga, 2008:1230-1234'ten akt. Dizel ve Özkaya, 2019:268). Buradan hareketle parti ambleminde kullanılan sekiz köşeli yıldız ile Türkmenistan tarihine doğrudan gönderme yapılmıştır. Tarihte birçok Türk ve Türkmen topluluğu dini inanışları gereği sekiz köşeli yıldız figürünü sıklıkla süslemelerde kullanmıştır. Dolayısıyla amblemdaki sekiz köşeli yıldız ile partinin geleneklere ve dini inanışlara sadık olduğu ve yürütülecek politikaları bu unsurlardan bağımsız oluşturmayacağı mesajı aktarılmaktadır.

Türkmenlerin hayatlarında açık renk tonları daha çok sevdiği bilinir. Bunun nedenini Annagulu Nurmemet, Türkmenlerde bahar mevsiminin çok kısa oluşuna bağlar. Kısa ömürlü baharlarını, baharın o canlılığını hayatlarında daima yaşatma arzularından kaynaklandığını söyler. Yeşil renk Türkmenlerde baharın rengidir (Nurmemet, 1996:78'den akt. Doğan, 2019:127). Yeşil rengi İslam dininde de kutsal olarak görülmektedir. Ayrıca yeşil rengi bereket, bolluk, yeşillik ve hayat nişanıdır. Tablo 3.14. Türkmenistan Sanayicileri Ve Girişimcileri Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da yer aldığı üzere parti ambleminde kullanılan yeşil rengiyle ülkenin tarım alanındaki gelişimini daha da ileriye taşıyacağı mesajı verilmektedir.

Türkmenlerin giyim-kuşam geleneğine baktığımızda sarı, kırmızı ve yeşil renkler dikkati çekmektedir. Türkmen kadınları ve erkekleri genellikle kırmızı renkte gömlek giymişlerdir ve göğü tutan al rengin simgesi olarak da başlarına kızıl keçeden yapılmış külâh, başörtüsü takmışlardır (Genç, 1996:43; Küçük, 2010:201'ten akt. Doğan, 2019:128). Aynı zamanda Fransız Hendi De Couliboeuf De Blocqueville'nin Türkmenlere esir düştüğü sırada yazdığı kitabında Türkmen kadınlarının elbiselerinde kırmızı, sarı ve koyu kırmızı renklerin hâkim olduğundan bahsetmiştir (Nurmemet, 1996:80'ten akt. Doğan, 2019:128). Yine Türkmen halı ve kumaşlarında çeşitli renkler kullanılmış olsa da bunların içinde kırmızı renk ve bu rengin tonları en göze çarpan diğer renkleri gölgede bırakan renktir (Nurmemet, 1996: 80). Türkmenlerde “gızıl” ve “gırmızı” sözcükleriyle ifade edilen kırmızı rengin kutsallık anlamı taşıdığı ve ilahî bir yönünün bulunduğu da bilinmektedir (Nurmemet, 1996: 79'dan akt. Doğan, 2019:128). Parti ambleminde kullanılan kırmızı renkteki Türkmen halı motifleriyle ülkenin geleneksel değerlerine ve giyim kuşam özelliklerine atıfta bulunulmuştur. Amblemdaki Türkmen halı motifiyle göçmen bir halk olan Türkmenlerin milli ve manevi değerlerine sahip çıkılacağı mesajı verilmektedir.

Türkmenler ayaklarına yerin merkezinin, hayır ilâhı Ülge'in sarayının ve tahtının simgesi olan sarı renkte çizme giymişlerdir. Dünyanın merkezinin sarı renk olarak belirlenmesi, Ülgen'in altın kaplı tahtının devletin ve dünyanın ortasında kabul

edilmesinden kaynaklıdır. Bu anlayış da Türklerin Şamanizm inancının bir etkisidir (Genç, 1997:31'den akt. Doğan, 2019:128)

Çoğu kültür, tarihinin bir döneminde, her şeyin gelişip büyümesini sağlayan ulu evrensel güç olarak Güneş'e tapmıştır. Sıcaklık kaynağı olarak Güneş canlılık, tutku ve gençliği simgeler. Işık kaynağı olarak aydınlanmayı da temsil eder. Bunların yanı sıra krallık ve imparatorluğunda amblemi olmuştur. Kimi gelenekte Güneş, Evrensel babadır. Doğup batışı doğum, ölüm ve dirilişin sembolüdür (Wilkinson, 2011:16'dan akt. Şen ve Gürpınar, 2019:986). Buradan hareketle parti ambleminde kullanılan sarı renkteki güneş sembolüyle Şamanizm inancına ve yeniden doğuşa, dirilişe, gençliğe ve tutkuya işaret edilmektedir. Dolayısıyla amblemdaki sarı renkteki güneş ile hedef kitleye ülkenin gelişiminde ve Türkmenleri dünya arenasında yeniden dirilmesinde partinin büyük bir role sahip olduğu mesajı verilmektedir.

Oğuzlarda kullanımı yaygınlaşmış olan ak sözcüğü yerine diğer Türklerde daha çok ürüng sözcüğü kullanılmaktadır (Hey'et, 1996: 56'dan akt. Doğan, 2019:128). Nurmehmetin bir makalesinde de “ak, beyaz renk” başlığı altında Bahaeddin Ögel'in kitabından “ak” ve “aklama” sözcüklerinin Oğuzlara ait deyişler olduğu, 11. yüzyılda sadece Oğuzların tamamen beyaz olan her şeye ak (Nurmehmet, 1996:80'dan akt. Doğan, 2019:128) dedikleri bilgisi aktarılmıştır. Ak rengin Türklerdeki anlam alanına yukarıda değinmiştik. Bu anlam alanına ek olarak bilgelik, yaşlılık, büyüklüğü de eklemeliyiz. Çünkü Türkmenlerde rastladığımız ve beyaz sakallı demek olan “aksakal” deyimini yaşlı, ihtiyar, lider, düşünür anlamlarını taşımaktadır. Türkmenlerde ak rengin olumlu, iyi, güzel temenni ifadelerinde, dinî adetlerin ve insanın iyi taraflarının anlatılmasında kullanıldığı görülür. Örnekleyecek olursak bağıñ ak bolsun, yoluñ ak bolsun, ak pata bermek, ak yol arzu etmek, alınıña ak gün doğsun, akgövünli, ak öy deyimlerinde birinin iyiliğini isteme, onun iyiliği için dua etme, kişinin temiz kalpli olması, doğruluk, dürüstlük gibi anlamlar vardır ve burada geçen ak rengin olumlama ifadelerinde yer aldığı görülmektedir (Doğan, 2019:128). Tablo 3.21. Türkmenistan Sanayicileri Ve Girişimcileri Partisi'nin ambleminin göstergebilimsel çözümleme tablosunda da görüldüğü gibi parti ambleminin beyaz zemin üzerine yerleştirilmesi ak

geleceğe, temiz şeffaf bir yşnetim anlayışına ve masumiyete gşndermede bulunulmuştur.

Amblem tipografik olarak incelendiğinde ise partinin orijinal adının bşyşk, tırnaksız ve yumuşak karakterlerle yazıldığı gşrşlmektedir. Bu durum ise ambleme modern bir gşrşnşm kazandırmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Amblem, ürün ya da hizmet üreten kuruluşlara kimlik kazandıran, sözcük özelliği göstermeyen; soyut ya da nesnel görüntülerle ya da harflerle oluşturulan simgelerdir. Amblemlerde spordan, bilime ve ticaretten siyasete kadar çeşitli konuda simgeler bulunabilmektedir. Antik Yunan'dan günümüze kadar amblemlerde yer alan simgeler tanıtımdan reklama kadar birçok amaca hizmet etmiştir. Özellikle siyasal parti amblemlerinde bulunan simge ve semboller, siyasal partilerin kurumsal kimlikleriyle, ideolojik yapılarının yansıtılması ve parti amaçlarının hedef kitleye aktarılması noktasında büyük bir öneme haizdir. Bu bağlamda araştırmanın konusu örneklem olarak belirlenen Türk dünyası siyasal partilerinin amblemlerinde kullandıkları simge, renk, motif ya da yazı karakteri gibi temel gösterenler ve bu gösterenlerin Türk dünyasındaki ortak anlamlarının tartışılması olarak belirlenmiştir.

Türk dünyasının 7 bağımsız ülkesi Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan'daki siyasal partilerin amblemlerinde ortak tarihe, ortak dile, ortak kültürel değerlere atıfta bulunan öğelerin olup olmadığının saptanması ve Türk milliyetçiliği ile Türklük bilincine dair emarelere yer verilip verilmediği araştırmanın problemi oluşturmaktadır.

Bu çerçevede araştırmanın temel amacı bu ülkelerin ortak tarih bilinci, geçmiş ve gelecek kaygısı, yaşam biçimi gibi siyasal, kültürel, toplumsal ve ekonomik dinamiklerinin siyasal parti amblemlerine ne derece yansıdığını tartışarak amblemler arasındaki benzerlikler ve farklılıkları ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Araştırmanın alt amaçları ise, “Söz konusu ülkelerin siyasal partilerinin amblemlerinin üzerindeki göstergelerin, kültürel ve ideolojik boyutlarının incelenmesi, söz konusu ülkelerin siyasal partilerinin amblemlerinde Şamanizm, İslam vb. gibi dini değerleri ifade edebilecek sembollere yer verilip verilmediği, söz konusu ülkelerin siyasal partilerinin amblemlerinde buğday, pamuk, güneş, ay, yıldız, hilal, ağaç vb. gibi doğaya ilişkin unsurlar bulunup bulunmadığı, söz konusu ülkelerin siyasal partilerinin amblemlerinde Türklük bilincinin ve Türk milliyetçiliğinin tasvir edildiği kurt, hilal, at, yıldız, çift başlı kartallar vb. gibi sembollerin kullanılıp kullanılmadığı, daha önce Sovyetler Birliği'nde

yaşamış ülkelerin amblemlerinde Birliğe ve Komünizme ilişkin simgelerin bulunup bulunmadığı, siyasi partilerin amblemlerinde o ülkenin ulusal sembollerinden milli bayrak ve devlet armalarındaki simgelerden, renklerden ve ülke haritasından özellikler taşıyıp taşımadığı, söz konusu siyasi partilerin amblemlerinde ülkelerin el işi motifleri, desenleri, ulusal çalgı aletleri vb. gibi kültürel unsurlarının bulunup bulunmadığının saptanması” olarak ortaya konulmuştur.

Siyasal iletişim literatüründe siyasi partilere ilişkin birçok araştırma mevcuttur. Ayrıca siyasi parti amblemlerinin yer aldığı önemli kaynaklar da bulunmaktadır. Ancak literatürde siyasal iletişim aracı olarak amblemlerin kullanımına dair yapılan araştırmalar çok azdır. Yine Türk dünyasındaki siyasi partilerin amblemlerinin incelenmesine dair literatürde herhangi bir kaynak bulunmamaktadır. Bundan dolayı bu araştırmanın literatürde ilk olma özelliği taşıması ve bundan sonra yapılacak araştırmalara önemli bir kaynak oluşturması bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca bu araştırmayla Türk dünyası siyasi partilerinin kullandıkları amblemler incelenerek Türk dünyası ülkelerindeki siyasi partilerin birbirlerine yakınlaşmasını sağlama, hatta işbirliği kurabilmeleri yönünde yardımcı olabilme ihtimali de araştırmayı önemli kılan bir başka özellik olarak ifade edilebilmektedir.

“Siyasal iletişim aracı olarak siyasi partilerde amblem kullanımı: Türk dünyası örneği” adlı bu araştırmanın kuramsal çerçeve kısmında yer alan verilerin toplanabilmesi için literatür çalışması yapılmıştır. Araştırmada göstergebilimsel yöntemle çözümlemesi yapılmış olan siyasi parti amblemleri için olabildiğince resmi kaynaklardan veri derlemesi yapılmıştır. İncelemeye alınan siyasi parti amblemleri ve partilerin tanıtım bilgileri, partilerin resmi internet siteleri üzerinde yayınladıkları kurumsal kimlik kitapçıkları, gazete haberleri, çeşitli internet portalı ve bilimsel çalışmalardan alınmıştır.

Araştırmada örnekleme alınan siyasi parti amblemleri Roland Barthes tarafından tanımlanmış olan göstergebilimsel çözümleme tekniği ile incelenmiştir. Barthes göstergebilim çözümlemeleri modelini düz anlam ve yan anlam olmak üzere iki düzlemde ele almıştır. Bu model kapsamında birinci düzlemde göstergelerin insan

zihninde çağrıştırdığı düz anlam kastedilmiştir. Yani göstergenin aşıkâr anlamına göndermede bulunulmuştur. İkinci düzlemde ise göstergenin yan anlamı ele alınmıştır. Barthes yan anlam düzlemini; yan anlam, mit ve simge olarak üç alt gruba ayırmıştır. İkinci düzlemin ilk kavramı yan anlam; göstergenin, kullanıcıların heyecanlarıyla, duygularıyla ve kültürel değerleriyle buluştuğunda meydana gelen etkileşimi betimlemektedir. Barthes, bu düzlemdeki ikinci kavram olan mitlerin, tarihi doğallaştırdığını ve belirli bir tarihsel dönemde egemen olmayı başarmış toplumsal sınıfın ürünü olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca Barthes, mitlerin başarıya ulaşması için ürün olarak algılanmaması, doğal görünmeleri gerekliliğinden söz etmektedir. Aynı zamanda mitlerin dinamik olduğunu, kültürün değişen gereksinimlerine ve diğerlerine uyum sağlayabilmek adına değişebileceğini öne atmaktadır. İkinci düzlemin üçüncü kavramı, simgelerin “bir nesnenin, uzlaşım ve kullanım aracılığıyla başka bir şeyin yerine geçmesini mümkün kılan bir anlam kazandığında, simge haline geleceğini belirtmiştir.”

Bu araştırmada örneklem olarak belirlenen partilerin amblemleri çözümlenirken ilk olarak amblemlerde kullanılan göstergelerin düz anlamları ortaya konulmuştur. Yani çözümlenmiş partinin ambleminde kullanılan semboller, renkler ve motiflerle partinin bağlı olduğu ülkedeki herhangi bir resmi ya da özel kişi ve kuruluşların sembol, amblem, simge, bayrak veya armalarına göndermede bulunulup bulunulmadığı saptanmıştır. Dolayısıyla parti, ambleminde yer verdiği sembolleri kullanırken hangi kaynaktan esinlendiği bu kısımda daha net görülmektedir. Çözümlemenin yan anlamında ise amblemdaki göstergelerin yani sembol, renk ya da motiflerle ülkenin coğrafi, tarihi, kültürel dinamiklerine ve özelliklerine atıfta bulunulup bulunulmadığı ortaya konulmuştur. Bu kısımda amblemlerin mitolojiden, Türklük bilincinden, İslamiyet, Şamanizm vb. gibi dini değerlerden beslendikleri noktalar saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca amblemda kullanılan sembollerin beslendikleri noktalar temel alınarak bolluk, bereket, kalkınma, refah, hakimiyet, otorite vb. gibi hangi unsurların simgelendiği kanısı da ifade edilmiştir. Yine bu kısımda amblemlerin adalet, özgürlük, güç, iktidar olma, dürüstlük, çalışkanlık, şeffaflık, zenginlik, eşitlik vb. gibi hangi değerleri ön plana çıkarttığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Amblesmin çözümlemesinde

kullanılan yazı tipleri ile zemin renkleri ve bunların özelliklerinin ambleme olan katkısı da tartışılmıştır. Amblemde kullanılan semboller ve o parti ve ülke için geçerli olan mitolojik, tarihsel, coğrafi özelliklerden ve partinin tanıtım bilgilerinden yola çıkarak partinin ideolojik konumu da belirlenmiştir.

Örnekleme yer alan siyasi parti amblemleri, “kullanılan semboller, kullanılan renkler, kullanılan yazı tipleri, amblemlerin beslendikleri kaynaklar, amblemlerin ön plana çıkardığı değerler, amblemlerin simgelediği unsurlar, siyasi partilerin ideolojik boyutları” kategorilerinde değerlendirilmiştir.

Partilerin amblemlerine bakıldığında ağaç, ok, yay, güneş, yıldız, at, buğday, ülke haritaları ve bayrakları gibi sembollerin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Amblemdeki ağaç figürleri incelendiğinde Azerbaycan’dan Yeni Azerbaycan Partisi’nin ambleminde mitolojiden beslenerek defne ağacı motifi kullandığı görülmüştür. Defne ağacıyla sonsuzluk, refah, mutluluk, zenginlik ve zafer simgelenmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nden Cumhuriyetçi Türk Partisi’nin ambleminde ülkenin verimli topraklarına ve tarımsal üretimine dikkat çekilmek amacıyla buğday sembolü kullanılmıştır. Dolayısıyla buğday sembolü bolluk ve bereketi simgelemektedir. Buğday sembolü, Türklük ve Türk mitolojisinden beslenmiştir. Amblemde yoğun olarak kullanılan ok, yay, güneş ve yıldız sembolleri Türk mitolojisinden esinlenmiştir. Tarih boyunca göçebe bir topluluk olması ve savaşlardaki yiğitlikleriyle bilinen Türklerde anılan semboller güç, hakimiyet, otorite, adalet, özgürlük, bağımsızlık, eşitlik ve aydın bir gelecek gibi değerleri ön plana çıkarmaktadır. Belirtilen bu semboller İslamiyet’e ve hükümdara bağlılık, bolluk, bereket, merhamet, şefkat ve yardımseverliği simgelemektedir. Amblemde kullanılan hayvan figürlerinde atın yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. At, Türk toplulukları için önemli bir işlevsel hayvandır. Parti amblemlerinde kullanılan at figürü Türklükten ve Türk mitolojisinden beslenmiştir. At figürü ile hızla ilerleme, mesafe alma ve kalkınma simgelenmiştir. At figürünün bulunduğu parti amblemlerinde özgürlük ve bağımsızlık değerleri ön plana çıkmaktadır. Amblemde milliyetçilikten beslenerek oluşturulan ülkelerin bayrakları ve haritaları da yer almıştır. Anılan sembollerle güç, bağımsızlık ve özgürlük gibi değerler öne çıkmıştır. Bu semboller partinin tanınırlığını

arttırmayı simgelemektedir. Siyasi partilerin amblemlerinde Türklüğe ilişkin semboller yoğun olarak kullanılmıştır.

İncelenen partilerin amblemlerinin tamamında sıcak renkler (kırmızı, sarı ve turuncu) ve soğuk renkler (yeşil, mavi ve mor) kullanılmıştır. Azerbaycan siyasi partilerinin amblemlerinde sıcak renklerden sarı ile kırmızı ve soğuk renklerden mavi ile yeşil yoğun olarak kullanılmıştır. Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'daki siyasi partilerinin amblemlerinde sıcak renklerden sarı ve soğuk renklerden mavi yoğun olarak yer almıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye ve Türkmenistan'daki siyasi partilerin amblemlerinde ise sıcak renklerden kırmızı, sarı ve turuncu, soğuk renklerden mavi ve yeşil yoğun olarak kullanılmıştır. Tüm partilerin amblemlerinde sarı, kırmızı, mavi ve yeşil renkleri dikkat çekmektedir. Bu renkler bolluk, bereket, zenginlik, refah, heyecan ve enerji verici, Gök tanrı inancını ve Türklük bilincini çağrıştırmaktadır.

İncelenen siyasi partilerin çoğunluğunun amblemlerinde tipografik olarak kalın ve tırnaksız yazı tipleri kullanılmıştır. Tırnaksız yazı tipleri estetiklik, çağdaşlık, açık görünürlük, zamansızlık ve doğallık gibi özelliklere sahip olduğu için siyasi partiler amblemlerinde daha çok bu yazı tiplerini kullanmayı tercih etmişlerdir.

Tarihte birçok Türk imparatorlukları ve hükümdarlar güneş, ay, yıldız, ok, yay, at gibi sembollerini armalarında ve bayraklarında kullanmıştır. Ayrıca bu sembollerle Türk efsanelerinde ve destanlarında sıklıkla karşılaşmaktadır. Siyasi parti amblemleri daha çok Türklük, Türk mitolojisi, İslamiyet ve Şamanizm'den beslenmişlerdir. Amblemlerdeki güneş, yıldız, at, hilal, ok, yay gibi sembollerin esinlendiği kaynaklar Türklük bilinci ve İslamiyettir. Yine amblemlerde kullanılan mavi renk ve at ile eski Türk inancı Şamanizm'den ve Gök tanrı inancından etkilenilmiştir.

Çözümlemesi yapılan siyasi partilerin amblemlerindeki ok, yay, güneş, ağaç, pamuk ve buğday figürleriyle, “adalet, eşitlik, çalışkanlık, özgürlük, bağımsızlık, güç, hakimiyet, otorite, zenginlik ve çalışkanlık” gibi değerler ön plana çıkartılmıştır. Yine amblemlerdeki güneş, at, pamuk, buğday, ağaç, hilal, kalkan ve kılıç, prensiplere ve İslamiyet'e bağlılığı, bolluğu, bereketi, zenginliği, refahı, kalkınmayı ve mücadele etmeyi simgelemiştir.

Tanıtım bilgileri verilerek amblemlerinin çözümlemesi yapılan siyasi partilerin ideolojik açıdan konumları da ortaya konulmuştur. Bu bağlamda Azerbaycan'daki siyasi partiler Merkez-sağ ve Milliyetçilik; Kazakistan'daki siyasi partiler Kazak milliyetçiliği ve Liberalizm; Kırgızistan'daki siyasi partiler Sosyal demokrasi ve Liberalizm; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki siyasi partiler Milliyetçilik ve Sosyalizm; Özbekistan'daki siyasi partiler Liberal demokrasi ve Milliyetçilik; Türkiye'deki siyasi partiler Demokrat-Muhafazakarlık ve Kemalizm-Demokratik sol; Türkmenistan'daki siyasi partiler Merkezçilik ve Devletçilik pozisyonlarında konumlandıkları görülmektedir. Siyasi partiler ideolojik olarak daha çok Türkçülük, Milliyetçilik ve Liberalizm pozisyonlarında konumlanmıştır.

Siyasal iletişim bağlamında siyasi partilerin hedef kitleye uygun ve doğru mesajların aktarılmasının sağlanması elzemdir. Siyasi partiler bu mesajları aktarırken kültürel kodların kullanımını ve insan psikolojisinin göstergelere verdiği tepkileri temel alması, partiye büyük bir avantaj sağlamaktadır. Parti bu şekilde başarıya kısa yoldan ve zamandan daha fazla tasarruf ederek ulaşabilmektedir. Siyasi partilerin seçmenlerle iletişimde ve onlardan aldıkları geri bildirimlerde partilerin amblemleri büyük bir öneme sahiptir. Parti amblemleri, partinin kurumsal kimliğini yansıtmasının yanı sıra partinin ideolojik görüşleri ve amaçlarını hedef kitleye aktarmaktadır. Bu kapsamda siyasi partiler bir manipülasyon aracı olarak amblemlerini hedef kitleyi manipüle etmek amacıyla da kullanabilmektedir.

Siyasal iletişim bağlamında siyasi parti amblemlerinin çözümlemesi üzerine literatüre yeni kaynakların kazandırılmasında yarar görülmektedir. “Dilde, Fikirde, İşte Birlik” şiarından yola çıkarak siyasal iletişim bağlamında Türk dünyası siyasi partilerine, bu partilerin ideolojilerine, kurumsal kimliklerine ve amblemlerine yönelik başta İngilizce ve Rusça olmak üzere Türk lehçelerinde yeni kaynakların literatüre kazandırılması faydalı olacaktır.

ДИССЕРТАЦИЯНЫН МАЗМУНУ

САЯСИЙ БАЙЛАНЫШ КУРАЛЫ КАТАРЫ САЯСИЙ ПАРТИЯЛАРДА ЭМБЛЕМАНЫ КОЛДОНУУ: ТҮРК ДҮЙНӨСҮНҮН МИСАЛЫНДА

Киришүү

Эмблема – товар же кызмат көрсөтүү тармактарынын жүзү, сөз колдонулбаган, абстрактуу же болбосо объективдүү көрүнүштөр же тамгалардан турган белгилер. Эмблемалар спорттон илимге, искусствого, соодадан саясатка чейин ар түрдүү тармактарда колдонулган белгилер топтому болуп саналат. Байыркы Грециядан бүгүнкү күнгө чейин эмблемаларда колдонулган белгилер таанытуу, маалымат берүү жана жарнамалоо сыяктуу бир топ максатта колдонулуп келет. Өзгөчө саясий партиялардын эмблемаларында колдонулган белгилер жана символдор, саясий партиялардын идентификациясы менен кошо идеологиялык түзүлүшүнүн жана партиянын максаттарынын турмушка ашуусу үчүн шайлоочулардын колдоосуна жетүүсү зор мааниге ээ.

“Саясий партиялардын саясий коммуникация куралы катары эмблеманы колдонушу: Түрк дүйнөсүнүн мисалында” аттуу бул илимий изилдөө үч бөлүмдөн турат. Диссертациянын биринчи бөлүмүндө адабий ресурстар иликтенип, диссертация менен тиешеси болгон илимий эмгектерге орун берилди. Бул алкакта теориялык негизди түзгөн саясий байланыш жана анын тарыхый өнүгүшү, функциялары, саясий актерлор, алардын түрлөрү, колдонгон ыкмалары, саясий коммуникация куралы катары эмблема жана логотиптин бири-биринен айырмаланган өзгөчөлүктөрү, эмблеманын түрлөрү, саясий партияларда эмблеманын колдонулушу ар тараптан изилденди.

Диссертациянын экинчи бөлүмүндө методологияга орун берилди. Аталган бөлүмдө изилдөөнүн темасы, проблемасы, актуалдуулугу, максаты, гипотезасы, методологиясы тууралуу баяндалды.

Ал эми диссертациянын үчүнчү бөлүмдө болсо Түрк дүйнөсү тууралуу маалымат берилди. Андан соң изилдөөнүн объекти жана предмети катары тандалып алынган ар бир өлкөнүн саясий башкаруу түрү жана саясий тарыхындагы өнүгүү этаптары, динамикасы жана саясий партиялары тууралуу маалыматтарга орун берилди. Мындан кийин аталган партиялардын эмблемалары Барттын семиотикалык анализ моделинин алкагында изилденип, жетишилген жыйынтыктар анализ кылынды.

Изилдөөнүн темасы

Диссертацияда Түрк дүйнөсүнүн саясий партияларынын эмблемаларды колдонуу ыкмаларына жана өзгөчөлүктөрүнө басым жасалды. Бул алкакта изилдөөнүн темасы, изилдөөнүн предмети катары тандалып алынган Түрк дүйнөсүнүн саясий партияларынын эмблемасында колдонулган белгилер, өңдөр, мотивдер же жазуулар жана башка негизги көрсөткүчтөрдү белгилеп, бул көрсөткүчтөрдүн Түрк дүйнөсүндөгү орток маанисин талкулоо болуп саналат.

Изилдөөнүн маселеси

Түрк дүйнөсүнүн 7 көз карандысыз өлкөсү: Азербайжан, Казакстан, Кыргызстан, Түндүк Кипр Түрк Республикасы, Өзбекстан, Түркия жана Түркмөнстандагы саясий партиялардын эмблемаларында орток тарыхка, орток тилге, орток маданий баалуулуктарга шилтеме кылган орток элементтер колдонулуп колдонулбагандыгы аныкталып, Түрк патриоттуулугу менен Түркчүлүк аң сезимине таандык белгилерге орун берилип берилбегендиги изилдөөнүн маселесин түздү.

Изилдөөнүн максаты

Диссертациянын негизги максаты, аталган өлкөлөрдүн орток тарыхый аң сезими, өтмүшү жана келечекке болгон умтулуусу, жашоо шарты сыяктуу саясий, маданий, социалдык жана экономикалык динамикалардын саясий партиялардын эмблемаларына канчалык деңгээлде чагылдырылганын талкуулап, эмблемалар

ортосундагы окшоштуктар жана айырмачылыктарды аныктоо болуп эсептелет. Изилдөөнүн дагы бир максаты аталган өлкөлөрдүн саясий партияларынын эмблемаларында колдонулган семиотикалык көрсөткүчтөр жана аларды маданий жана идеологиялык жактан изилдөө, аталган өлкөлөрдүн саясий партияларынын эмблемаларында Шаманизм, Ислам ж.б.у.с. диний баалуулуктарды чагылдырган символдорго орун берилгенин же берилбегендигин ачыкка чыгаруу, аталган партиялардын эмблемаларындагы буудай, пахта, күн, жылдыз, жарым ай, бак сыяктуу табият менен байланышта болгон белгилердин колдонулушун анализдөө. Муну менен катар эмблемаларда Түрктүк аң сезим жана Түрк патриоттуулугу катары карышкыр, жарым ай, жылкы, жылдыз, эки баштуу бүркүт ж.б. символдордун колдонулуш максаты, мурун Советтер Союзунун курамында болгон өлкөлөрдүн эмблемаларындагы ынтымакка жана коммунизмге тиешелүү белгилер барбы же жокпу аныктоо, саясий партиялардын эмблемаларындагы белгилер өлкөсүнүн улуттук символдору болгон желектин же гербде колдонулган белгилердин өңдөрүн жана өлкөнүн географиялык өзгөчөлүктөрүн чагылдырып чагылдырбаганы, аталган саясий партиялар эмблемаларында өлкөсүнүн кол өнөрчүлүк мотивдерин, оюу-чийүүлөрүн, улуттук аспаптарын ж.б. улуттук калориттеги белгилерди колдонуп колдонбогонун кароо болуп эсептелет.

Изилдөөнүн актуалдуулугу

Саясий байланыш же болбосо илимий термин менен айтканда саясий коммуникация тууралуу илимий эмгектерде саясий партияларга тиешелүү көптөгөн изилдөөлөр бар. Бирок, аталган эмгектердин арасында саясий коммуникация каражаты катары эмблемалардын колдонулуусу боюнча изилдөөлөр аз санда экенин көрүүгө болот. Муну менен катар Түрк дүйнөсүндөгү саясий партиялардын эмблемаларын анализдөө тууралуу тиешелүү материалдар жокко эсе. Ошондуктан бул диссертациянын илимий эмгектер арасында тунгуч изилдөө болуусу жана мындан кийин аткарыла турган илимий иштер үчүн маанилүү адабий булак катары колдонулуусу диссертациянын актуалдуулугун арттырат. Муну менен бирге бул илимий эмгек менен катар Түрк дүйнөсү саясий партиялары тарабынан колдонулган эмблемаларды анализ кылуу менен Түрк

дүйнөсү өлкөлөрүндөгү саясий партиялардын бири-бирине жакындоосун, керек болсо алардын бири-бири менен кызматташтык кылуусуна көмөкчү болуу ыктымалы да диссертациянын актуалдуулугун арттырган дагы бир өзгөчөлүк.

Изилдөөнүн гипотезалары

Изилдөөнүн негизги гипотезасы: изилдөөнүн объектиси катары тандалып алынган саясий партиялардын эмблемаларында Түрк мекенчилдигине жана Түрк аң сезимине таандык символдор колдонулган. Буга байланыштуу изилдөөнүн негизги гипотезалары төмөндөгүдөй:

- Аталган өлкөлөрдүн саясий партияларынын эмблемаларында Шаманизм, Ислам ж.б.у.с. диний баалуулуктарды түшүндүргөн символдор орун алган.
- Аталган өлкөлөрдүн саясий партияларынын эмблемаларында буудай, пахта, күн, ай, жылдыз, жарым ай, бак ж.б. табиятка тиешелүү элементтер колдонулган.
- Аталган өлкөлөрдүн саясий партияларынын эмблемаларында Түркчүлүк аң сезимин жана Түрк мекенчилдигин чагылдырган карышкыр, жарым ай, жылкы, жылдыз, эки баштуу бүркүт ж.б. символдорго орун берилген.
- Мурун Советтер Союзунун курамында болгон өлкөлөрдүн эмблемаларында СССРге жана коммунизмге тиешелүү белгилер колдонулган.
- Саясий партиялардын эмблемаларында ал өлкөнүн улуттук символикаларына, желек жана мамлекеттик гербине тиешелүү белгилер, өңдөр жана өлкөнүн географиялык өзгөчөлүктөрү колдонулган.
- Аталган өлкөлөрдүн саясий партияларынын эмблемаларында өлкөлөрдүн кол өнөрчүлүк мотивдери, оюу-чийимдери, улуттук инструменттери ж.б.у.с. маданий элементтер орун алган.

Изилдөөнүн методологиясы

“Саясий партиялардын саясий коммуникация куралы катары эмблеманы колдонушу: Түрк дүйнөсүнүн мисалында” аттуу диссертациянын теориялык бөлүгүндө орун алган маалыматтарды топтоо үчүн адабий изилдөө ыкмасы аткарылды. Изилдөөдө семиотикалык ыкма аркылуу анализ кылынган саясий партиялардын эмблемалары тууралуу мүмкүн болушунча расмий маалымат чогултууга аракет кыланды. Анализ жасалган саясий партиялардын эмблемалары жана партиялардын таанытым маалыматтары, партиялардын расмий интернет сайттары аркылуу жарыяланган мекеменин идентификациялык колдонмо китепчелеринен, гезитке чыккан макалалардан, ар түрдүү интернет порталдарынан жана илимий эмгектерден алынды.

Изилдөөнүн предмети катары колдонулган саясий партиянын эмблемалары Роланд Барт тарабынын иштелип чыккан семиотикалык анализ ыкмасы аркылуу анализденди. Барттын семиотикалык анализ модели түз маани жана өтмө маани деген эки этапта изилдөө жүргүзүлөт. Бул модель аркылуу биринчи этап көрсөтүлгөн белгилердин адамдын аң сезиминде колдонулган түз мааниси туюнтулат. Башкача айтканда баардыгына белгилүү болгон маанисине көңүл бурулат. Экинчи этабында болсо көрсөткүчтөрдө чагылдырылган өтмө маани туюндурулган. Барт өтмө мааниде көрсөткүчтөр өтмө маани, миф жана белги катары үч майда бөлүккө бөлөт. Экинчи этаптын биринчи термини болгон өтмө маани: көрсөтүлгөндүн көргөн кишинин толкундоосу, сезимдери жана маданий баалуулуктары менен кезигишкенде пайда болгон таасирленүү болуп эсептелет. Барт бул этаптагы экинчи термин болгон миф: тарыхын табигыйлештирип, белгилүү тарыхый мезгилге үстөмдүк кылуу ийгилигине жетишкен коомдук классты пайда кылган бир үрөн катары чагылдырылган. Өзгөчө Барт мифтердин ийгиликтүү түрдө мааниге ээ болуусу үчүн материал катары кабыл алынбоосу жана табигый түрдө көрүнүүлөрү керек, экендигин белгилейт. Ошол эле учурда мифтердин өзгөрүү жөндөмүнө ээ экенин, маданияттын өзгөрүү муктаждыктарына жараша жана баалуулуктарга ылайыкташуу үчүн өзгөрүп тураарын белгилеген. Экинчи этаптын үчүнчү термини, белгилердин “бир объект, конвенция жана колдонуу каражаты аркылуу башка бир нерсенин ордуна өтүүсүн

мүмкүн кылган башка бир мааниге ээ болгон учурунда гана бир белги болуу өзгөчөлүгүнө ээ болот” деп белгилеген.

Бул диссертацияда предмет катары тандалып алынган партиялардын эмблемалары анализделип жатканда, биринчиси эмблемаларда колдонулган көрсөткүчтөрдүн түз маанилери белгиленген. Тактап айтканда, анализ кылынган партиянын эмблемаларында колдонулган символдор, өңдөр жана мотивдер аркылуу партия тиешелүү болгон өлкөдөгү кайсы гана расмий де болбосо жеке кишиге жана мекемеге таандык символ, эмблема, белги, желек же гербге шилтеме кылынганбы же кылынган эмеспи ушуларга өзгөчө көңүл бөлүнгөн. Ушундан улам партия өзүнүн эмблемасында чагылдырган символдорду колдонууда кайсы ресурстардан пайдаланганын тагыраак көрүүгө болот.

Анализдин өтмө маанисинде болсо, эмблемадагы көрсөткүчтөрдүн тагыраак айтканда символ, өң жана мотивдердин өлкөнүн географиялык, тарыхый, маданий кубулуштарына жана өзгөчөлүктөрүнө шилтеме кылынганбы даана байкоого болот. Аталган этапты аткаруу аркылуу эмблемалардын мифологиядан, Түркчүлүк аң сезиминен, Исламдан, Шаманизмден ж.б.у.с. диний баалуулуктардан пайдаланганын тастыктоого аракет кылынды. Өзгөчө эмблемаларда колдонулган символдорду чагылдырган негизги элементтерге басым жасалып, алардын кут-береке, өнүгүү, бейкутчулук, эгемендик, бийлик ж.б. ушундай маанилерди туюндурган белгилер колдонулганын көрүүгө, муну менен катар эмблемаларда адилеттүүлүк, эркиндик, күч, бийлик, ачыктык, күжүрмөндүк, айкындуулук, байлык, тең салмактуулук сыяктуу баалуулуктарга орун берилип, кайсынысына көбүрөөк басым жасалганын аныктоого аракет кылынды. Эмблемаларга анализ жүргүзүүдө колдонулган символдор жана ошол өлкө үчүн анын партиясы үчүн мааниге ээ болгон мифологиялык, тарыхый, географиялык өзгөчөлүктөр, партияны таанытууда колдонгон маалыматтары аркылуу аталган партиянын идеологиялык позициясы да аныкталды.

Изилдөөнүн чектөөлөрү

Диссертация Түрк дүйнөсү жана анын курамындагы 7 өлкө: Азербайжан, Казакстан, Кыргызстан, Түндүк Кипр Түрк Республикасы, Өзбекстан, Түркия жана Түркмөнстан өлкөлөрүн камтыды. Ошондуктан изилдөөдө аталган өлкөлөрдүн саясий партияларына басым жасалды. Бул алкакта аталган өлкөлөрдөгү акыркы жолу өткөрүлгөн парламенттик шайлоо негиз кылып алынып, эң жогорку добуш алган эки саясий партия менен чектелди.

Бул изилдөөнүн объектисин Түрк дүйнөсүнүн саясий партиялары түзөт. Изилдөөнүн предмети ыктымалсыз тандап алуу ыкмасы аркылуу белгиленди. Бул алкакта изилдөөнүн предметин эң акыркы өткөрүлгөн шайлоодо көп добуш алган эки партия белгиленип, Азербайжандан: Жаңы Азербайжан партиясы (Yeni Azərbaycan Partiyası), Жарандык тилектештик партиясы (Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası); Казакстандан: Нур Отан партиясы, Ак-Жол партиясы; Кыргызстандан: Кыргызстан Социалдык демократ партиясы, Республика-Ата-Журт партиясы; Түндүк Кипр Түрк Республикасынан: Улуттук биримдик партиясы (Ulusal Birlik Partisi), Республика Түрк Партиясы (Cumhuriyetçi Türk Partisi); Өзбекстандан: Өзбекстан либералдык демократия партиясы (O'zbekiston Liberal Demokratik Partiyasi), Өзбекстан улуттук кайра жаралуу партиясы (O'zbekiston Milliy Tiklanish Partiyasi); Түркиядан: Адилеттүүлүк жана Өнүгүү партиясы (Adalet ve Kalkınma Partisi), Республика элдик партиясы (Cumhuriyet Halk Partisi) жана Түркмөнстандан: Түркмөнстан демократиялык партиясы (Türkmenistanyň Demokratik partiýasy) жана Түркмөнстан өнөржайчылар жана ишкерлер партиясы (Senagatçylar we Telekeçiler partiýasy) изилдөөдө орун алды.

Изилдөөнүн натыйжалары жана анализи

Изилдөөнүн үчүнчү бөлүмүндө Түрк дүйнөсү түшүнүгүнө аныктама берилди. Андан кийин изилдөөнүн предмети болгон ар бир өлкөнүн саясий башкаруу системасы жана саясий тарыхындагы маанилүү өнүгүүлөр, өзгөрүүлөр жана саясий партиялар тууралуу маалыматтарга орун берилди. Андан соң жогоруда аты аталган партиялардын эмблемалары Бартын семиотикалык анализ моделинин алкагында натыйжалар бөлүгүндө анализ кылынды.

Бул алкакта Азербайжан саясий партияларынын эмблемаларынын анализи бийлик партиясы болгон Жаңы Азербайжан партиясынын эмблемасынан башталып, эмблемасында лавр багынын сөлөкөтү, сегиз бурчтуу жылдыз, сары жана көк түстөр колдонулганы жана аталган белгилердин Түркчүлүк аң сезиминен азыктанганын көрүүгө болот. Ар бир үч символ дагы Түрктөр үчүн тарых боюнча ыйык болуп эсептелгенинен улам Жаңы Азербайжан партиясы бул символдорду эмблемасында колдонгон. Эмблемада колдонулган лавр багы түбөлүктүүлүктү, эстетикалык өзгөчөлүктөрү, жеңиши, байлыгы, бейкутчулугу, бактылуулугу жана эркиндиги чагылдырылган. Эмблемада жылуу түстөрдөн сары, муздак өңдөрдөн көк түс колдонулган. Жылуу түстөрдөн бири болгон сары көңүл буруу өзгөчөлүгү менен бактылуулукту, шайырдыкты жана кубанычты чагылдыргандыгы үчүн Түрктөрдө кут берекетти, ар-намысты жана берилгендикти билдирет. Ошол эле учурда башкаруу жөндөмдүүлүгүнүн жана эркиндиктин символу катары да кабыл алынат. Муздак түстөрдөн бири болгон көк болсо, ой-пикир, көңүл бурууну, чымырдыкты, окуу жана коопсуздук сыяктуу түшүнүктөрдө чагылышуу менен бирге Түрктөрдө Көкө Теңир ишениминде, канааттанууну, жакшы ниетти, ачык-айрымдыкты жана чынчылдыкты туюндурат. Эмблемада ийкемдүү, жумшак түрдөгү жазуу стили колдонулуп, бул эмблемага заманбап көрүнүш тартуулаган. Бул Жаңы Азербайжан партиясынын эмблемасынын тең укуктуулук, адилеттүүлүк, байлык сыяктуу баалуулуктарды алдыңкы планга койгондугун көрсөтөт. Партиянын үгүт жана таанытуу маалыматтары жана эмблеманын анализинен кийин деринде идеологиялык жактан партиянын борбордук оңчул позицияда экени байкалган.

Анализдин экинчи предмети Азербайжандын экинчи орундагы партиясы болгон Жарандык тилектештик партиясынын эмблемасында үч жебе, жаа, сегиз бурчтуу жылдыз, Азербайжандын туусунда, очок, көк, кызыл жана жашыл түстөр колдонулган. Эмблемадагы үч жебе, жаа, сегиз бурчтуу жылдыз символдорунун Түрк мифологиясынан жана Исламдан алынганын көрүүгө болот. Аталган символдор тарых боюнча Түрктөр үчүн ыйык болуп саналып, Түрк эпосторунда жана уламыштарында айтылып келет. Өзгөчө бул символдор согуш жана

жортуулдар баш болгон турмуштун бир топ тармагында колдонулуп келген. Эмблемадагы жебе белгиси менен үстөмдүктү, берилгендикти жана Түрк өкүмдарларында чакыруу каражаты катары колдонулгандыгы тууралуу айтылгандар бар. Муну менен катар үч жебени колдонуу аркылуу демократиялык өлкө болгон Азербайжандын мыйзам чыгаруу, аткаруу жана сот бийлигине шилтеме кылган. Ошондой эле эмблемадагы терсинен колдонулган жаа, жебе жана калкан композициясын түзүп, тынчтык, конвенция жана тилектештикти чагылдырат. Эмблемадагы башка элементтер болгон Азербайжандын мамлекеттик туусунда, очок, көк, кызыл жана жашыл түстөр болсо Азербайжандын улуттук идентификациясына (Түркчүлүккө), модернизацияга жана Исламга шилтеме кылган. Булардын ичинен жылуу түстөрдөн бири болгон кызыл түс – , бактылуулукту, сүйүүнү чагылдырып, кыймыл-аракет жаратууну, толкундоо жана энергия берүүчү сыяктуу өзгөчөлүктөргө ээ. Муну менен катар муздак түстөрдүн бири болгон көк түс, - терең ой-пикир, көңүл бурууну, чымыркандыкты, окуу жана коопсуздук сыяктуу маанилерди туюндурат. Эмблемада колдонулган башка муздак түс жашыл болсо, коопсуздук, ырахат жана эс алуу сыяктуу маанилерди туюндурат. Эмблемада ийкемдүү жана жумшак жазуу стили колдонулган. Бул эмблемага заманбап атмосфера тартуулайт. Мындан улам Жарандык тилектештик партиясынын эмблемасы күч, үстөмдүк, тынчтык, тилектештик сыяктуу баалуулуктарды алдыңкы планга койду деген бүтүмгө келсе болот. Партиянын таанытуучу маалыматтары жана эмблеманын анализинен кийин идеологиялык жактан партия мекенчил позицияда экенин көрүүгө болот.

Предмет катары тандалып алынган Казакстандын бийликтеги партиясы Нур Отан партиясынын эмблемасында айланасында 14 күн нуру, кар илбирси, көк, кызыл жана ак түстөрү колдонулган. Эмблемада колдонулган күн нурунун 14 желеси Казакстандын мекенчилдик түшүнүгүнөн алынган экенин көрүүгө болот. Муну менен катар 14 күн желеси Казакстандын 14 башкаруу аймагын (облус) чагылдырат. Күн нуру азыркы учурда Казакстандын мамлекеттик туусунда да чагылдырылган. Ак илбирси аркылуу бул жаныбардын казактарда ыйык жаныбар

катары кабылданганын айтууга болот. Эмблемада көк жана сары түстөрүнүн колдонулушу Түркчүлүккө, Көкө Теңир ишенимине, кут-берекеге, күчкө, бейкутчулукка жана Шаманизмге болгон шилтеме экенин көрүүгө болот. Жылуу түстөрдөн бири болгон сары бактылуулукту, шайырдыкты, кубанычты жана көңүл буруучулук өзгөчөлүгүн билдирет. Муздак түс деп эсептелген көк болсо – , терең ой-пикир, дыккаттык, чымыркандык, коопсуздук сыяктуу маанилерди чагылдырат. Эмблемадагы жазуунун кол жазма стилинде болуусу сезимталдык жана эстетикалык кооздук тартуулаган. Натыйжада колдонулган бардык символдор аркылуу Нур Отан партиясы күч, үстөмдүк, тынчтык, кут-берекет жана бейкутчулук сыяктуу баалуулуктарга маани бергенин көрүүгө болот. Партиянын таанытуучу маалыматтары жана эмблеманын анализинен кийин идеологиялык жактан партия казак мекенчилдик позициясында экенин көрүүгө болот.

Анализдин предметтеринен бири Казакстандын экинчи орундагы партиясы “Ак-Жол” партиясынын эмблемасында аттын башы, партиянын кыскартылган аталышы Aq Jol Demokratialyq Partiasy жазуусу жана көк түс колдонулган. Эмблемада колдонулган ат символикасы аркылуу жылкы казактар үчүн ыйык жаныбар экенин шилтеме кылган. Жылкы тарыхта боюнча бардык түрк элинде ыйык жаныбар катары кабыл алынган жана түрк эпосторунда баяндалып келген. Муну менен катар жылкы согуш учурунда да маанилүү унаа катары колдонулган. Алтай, хакас, казак, абакан татар, башкирурт ж.б. түрк эпосторунда түрк мифологиясындагыдай түркия жана азербайжан эпосторунда Кудай тарабынан жылкы баатырга ыроолонгон, адамча сүйлөшө алган, берекет жана кут кетирген жаныбар катары ишеним берет. Партиянын эмблемасында колдонулган жылкы символу түрк мифологиясынан жана уламыштарынан алынган. Эмблемадагы муздак түс көк түсү, Түркчүлүккө, Көкө Теңир ишенимине, кут-берекетке, күчкө, бейкутчулукка шилтеме кылат. Эмблемада партиянын аталышынан “Aq Jol” латынча чоң тамгалар менен, “Demokratialyq Partiasy” болсо кичинекей тамгалар менен жазылган. Типографиялык өзгөчөлүгү боюнча ийкемдүү жана жумшак жазуу стили колдонулган. Мунун өзү жазууга

заманбап маанай тартуулаган. Бир топ жылдан бери крилица колдонгон Казакстанда партиянын аталышы латын тамгасы менен жазылышы заманбап жана эл аралык деңгээлге шайкеш келтирүүгө болгон аракет катары баалоого болот. Партиянын таанытуу маалыматтары жана эмблеманын анализинен кийин идеологиялык жактан партия лЛиберализм позициясында экени байкалган.

Талдоо жана предмет катары тандалып алынган партиялардын ичинен Кыргызстандын башкаруучу партиясы болгон Социалдык демократия партиясынын орусчадан кыскартылганда "СДПК" деп аталат жана ал кирилл алфавити менен ак көгүш түстө жазылган. Эмблемада колдонулган муздак түстөрдүн бири болгон көк түс чексиздикти, туунду, коопсуздукту жана тынчтыкты туюндурат. Ошол эле учурда, көк түс – достуктун, берилгендиктин, жарыктыктын, тазалыктын жана руханияттын символу. Илгертен бери көк биримдикти символдоштурган. Бул көк тынчтыкты билдирет. «Манас» эпосунда асабанын желегиндеги көк түс асманды көрсөтөт. "Көк Асаба" (көк желек) философиясы да адамдардын жана алардын мекенинин биримдигин, түбөлүктүүлүгүн жана гүлдөп-өнүгүшүн билдирет. Кыргыз-түрк мифологиясына жана эпосторуна көңүл буруп, партиянын эмблемасын көк чарчы түскө жайгаштыруу аркылуу партия Түркчүлүккө, Түркчүлүктүн символикаларынын бири болгон бөрүгө, Түркчүлүктү чагылдырган Көкө Теңир жана Шаманизм ишенимдерине, Ата-Мекенге, бейкутчулукка, түбөлүктүүлүккө, биримдикке, тынчтыкка, жамандыктан коргоочу таасирге, улуулукка жана гармонияга шилтеме кылат. Ак түс; баёлукту, жеңишти тынчтыкты, кубанычты, даңкты, багынууну жана ырайымдуулукту туюндурат жана ал өлбөстүктү билдирет. Ак түс жалпысынан тазалыктын жана аруулуктун символу катары кабыл алынат жана позитивдүү маанай жаратат. Тынчтык, даңк, күнөөсүздүк, багынып берүү жана түбөлүктүүлүк жөнүндө билдирүүлөр максаттуу аудиторияга эмблемада колдонулган ак түстүн түсү менен жеткирилген. Типографиялык түрдө алынганда, партиянын кыскартылган аталышы калың шрифт менен жазылган. Бул жагдай партиянын эмблемасына көңүл бурдураарлык жагдай тартуулаган. Партиянын үгүт маалыматтарын жана эмблемасын талдап чыккандан кийин,

партия идеологиялык жактан социал-демократия позициясында экендиги байкалды.

Анализдин предмети катары тандалып алынган Кыргызстандын экинчи партиясы Республика-Ата-Журттун эмблемасында күн, сары жана көк түстөрү, эмблеманын ылдый жагында партиянын аталышы кыргыз жана орус тилинде жазылып, символдор жана типографиялык өзгөчөлүктөр колдонулган. Эмблемада колдонулган жылуу түстөрдүн бири болгон сары түс күн нурун символдоштурат жана маанилүү ойлорду эске алуу үчүн стимулдаштыруучу ролду ойнойт. Сары; алтын - күндүн түсү. Сары жалбырак жана бар-дарак да баалуулуктун жана статустун символу. Түрктөрдө сары түс дүйнөлүк борбордун символу катары колдонулган. Ульген (Үлгөн) кудайынын алтын дарбазалуу ордосу жана алтын тактысы сары түстө экени айтылып келген жана Үлгөн такты мамлекеттин, өлкөнүн жана дүйнөнүн борбору катары кабыл алынган сыяктуу, сары түс дүйнөнүн борборундагы символдук түс болуп кабыл алынып калган. Түрк мифологиясында Күн эркектердин да, аялдардын да башталышы катары сүрөттөлөт. Ушул жагынан алып караганда, партиянын эмблемасындагы күндүн алтын символу кыргыз мифологиясы менен азыктанганын көрүүгө болот. Партиянын эмблемасындагы көк түс, Көкө Теңир жана Түркчүлүктүн ишениминен келип чыккандыгы байкалат. Мындан тышкары, муздак түстөрдөн болгон көк түс - терең ойлор, көңүл буруу, жашоо, окуу, коопсуздук сыяктуу маанилерди билдирет. Башка маанилеринде көк түс легитимдүүлүктү, түбөлүктү, сулуулукту жана кеңдикти туюндурат. Типографиялык түрдө алынганда, партиянын кыскартылган аталышы калың шрифт менен жазылган. Бул партиянын эмблемасын таасирдүү кылган. Партиянын үгүт жана таанытуу маалыматтарын жана партиянын эмблемасын талдап чыккандан кийин, партия идеологиялык жактан либерализм позициясында экенин байкоого болот.

Анализдин предметтеринен бири Түндүк Кипр Түрк Республикасынын башкаруучу партиясы болгон Улуттук биримдик партиясынын эмблемасында күн, 16 чоң күн нуру, 16 кичинекей күн нуру, кызгылт сары түс жана эмблеманын ортосуна кыскартылган UBP жазуусу колдонулган. Партия эмблемасында

колдонулган жылуу түстөрдүн бири болгон кызгылт сары символикалык жактан тирүүлүктү, экстраверсияны жана күчтү билдирет. Бул бактылуулук жаратуучу психологиялык таасирге ээ. Адамдарды активдүү жашоого түрткү берет. Анткени ал жашоону, чыгармачылыкты, ишенимди, кайраттуулукту жана байланышты жогорулатат. Бул социалдык жактан жаштыкты жана натыйжалуулукту билдирет. Бул жерде Түндүк Кипр Түрк Республикасынын Жер Ортолук деңизиндеги жайгашкан географиялык климаттык өзгөчөлүгү Улуттук биримдик партиясынын эмблемасында кызгылт сары түс менен белгиленген. Климат өлкөдө жагымдуу болгондуктан, ар кандай айыл чарба өндүрүмдөрүн, айрыкча цитрус өстүрүү иштерин жүргүзсө болот жана күн нурунан максималдуу пайдалануу мүмкүнчүлүгү жогору. Мындан тышкары, кызгылт сары түс аркылуу партиянын тирүү, олуттуу, күчтүү, кайраттуу, эр жүрөк, чыгармачыл жана чын ыкластуу экендиги максаттуу аудиторияга жеткирүүнү көздөгөн. Бул жерден көрүнүп тургандай, эмблема өлкөнүн географиялык өзгөчөлүктөрүнө таянат. Түндүк Кипрда учурдагы бийликте турган Улуттук Биримдик биримдик партиясынын эмблемасында күн; 16 чоң жана 16 кичинекей күн нурлары орун алган. Бул Түркия жана Түркия үчүн маанилүү деп эсептелген эң чоң 16 мамлекетине шилтеме кылат. Түркия Республикасынын гербинде белгиленген 16 мамлекетке шилтеме кылып, Түрк тарыхына таянганы көрүнөт. Партиянын үгүт жана таанытуу маалыматтарын жана эмблемасын талдап чыккандан кийин, партия идеологиялык жактан мекенчилдик позицияда экени байкалды.

Диссертацияда Түндүк Кипр Түрк Республикасынын экинчи партиясы, Республикалык түрк партиясына талдоо жүргүзүлдү. Эмблемада буудайдын башы, сары, кызыл, кара түстөр жана символдор жана партиянын кыскартылган аталышы болгон СТР жазуусу орун алган. Эмблемада колдонулган буудай символу молчулукту, ыйыктыкты жана жашоого кайтып келүүнү билдирет. Буудайдын башы аркылуу эмгек жана мекен, социализм жөнүндө сөз болгон. Буудай - экономиканын өндүрүш секторундагы эң маанилүү киреше булактарынын бири. Бул жерден көрүнүп тургандай, партиянын эмблемасындагы жердин түшүмдүүлүгү баса белгиленет. Эмблемада колдонулган кара түс менен өлкөнүн топурагына, күчүнө, баатырдыгына, падышалыкка, ыйыктыкка жана

түшүмдүүлүккө басым жасалган. Түндүк Кипрдин түндүгүндө жайгашкан географиялык жактан түндүктү көрсөтө турган кара түстүн колдонулушу Ата-Мекени Түркияга шилтеме кылган. Бул маалыматтын негизинде партиянын эмблемасында колдонулган кара түстүн тарых жана мифологияга таянганын көрүүгө болот. Кызыл түс аркылуу Түндүк Кипр Түрк Республикасына жана Түркиянын желектерине жана цивилизацияга ишарат кылган. Мындан тышкары, социализмде да кызыл түс баса белгиленген. Ушуга таянып, партиянын эмблемасында колдонулган кызыл түстүн түрк мекенчилдигинен, социализмден да азыктанган деп айтууга болот. Кызыл түстөгү жылуу түстөрдүн бири болуп, ынтызарлык, көңүлдү көтөрүүчү жана кызыктуу характеристикалык өзгөчөлүктөргө ээ. Партия эмблемасында колдонулган жылуу түстөрдүн бири болгон сары түс, байлык жана үстөмдүк сыяктуу маанилерди туюндурат. Муну менен катар сары түс аркылуу партия, өлкөнү экономикалык гүлдөп өнүгүүгө алып бараары тууралуу маалымат берүүгө аракет кылган. Партиянын эмблемасы типографиялык түрдө изилденгенде, партиянын 1970-жылы түзүлгөнү жана партиянын кыскартылган аталышы чоң, тырмакча жана жумшак тамгалар менен жазылгандыгы байкалган. Партиянын кыскача аталышына Т тамгасын чонураак өлчөмдө жазуу менен Түркчүлүк аң сезимине басым жасаган. Партиянын үгүт маалыматтарын жана эмблемасын талдап чыккандан кийин, партиянын идеологиялык жактан социализм позициясында экендигин байкоого болот.

Талдоодо, Өзбекстандын башкаруучу партиясы болгон Өзбекстан либералдык демократиялык партиясынын эмблемасында, Өзбекстандын картасы, көк, жашыл жана кызгылт сары түстөр, ортосунда латын алфавити менен жазылган "O‘zLiDeP" баш тамгалары менен партиянын жазуусу жана типографиялык элементтер колдонулган. Партиянын эмблемасында колдонулган көк түс жана Өзбекстандын мамлекеттик гербиндеги көк түс бири-бирине айкаш болуп саналат. Бул аркылуу өлкөнүн түшүмдүү дарыяларына, көлдөрүнө жана өрөөндөрүнө шилтеме жасалган. Атап айтканда Аму дарыя жана Сыр дарыя бул Өзбекстан үчүн ыйык деп саналган эки маанилүү дарыя. Ошондуктан, партиянын негизги саясаттарынын бири Өзбекстандын суу ресурстарын натыйжалуу пайдалануу экендиги баса белгиленген. Мындан улам партиянын

эмблемасындагы көк түс Өзбекстан географиясынан алынган. Партиянын эмблемасында колдонулган жашыл түс, түшүмдүү, кыртыштуу топурагына жана түшүмдүү өсүмдүктөргө ишарат кылган. Бул жагынан алганда Өзбекстандын айыл чарба тармагына көбүрөөк көңүл бурулуп, жаратылышты коргоодо маанилүү кадамдар жасала тургандыгы жөнүндө маалымат берген. Өзбекстандын желегиндеги ак түс тынчтыктын жана тазалыктын символу. Ак түс аркылуу жаш жана толугу менен көз карандысыз болгон Өзбекстан алдыдагы чоң көйгөйлөрдү жеңе алат деп түшүндүрүлөт. Туунун ак түсү жолдун таза жана жарык болушун каалайт. Партиянын эмблемасында колдонулган жылуу түстөрдүн бири болгон кызгылт сары партиянын күчтүү, жандуу, өзүнө ишенимдүү жана өлкөнүн өнүгүшүндө маанилүү ролду ойнойт деген кабарын берет. Жарнамалык жана таанытуу маалыматтарын жана партиянын эмблемасын талдап чыккандан кийин, партиянын либералдык демократия позициясында экенин көрүүгө болот.

Диссертациянын предмети катары тандалып алынган Өзбекстандын экинчи орундагы Өзбекстан улуттук кайра жаралуу партиясынын эмблемасында канаты ачык Хума кушу (Хамминбирд), сегиз бурчтуу жылдыз, сары, көк жана кызыл түстөр жана партиянын латын алфавити менен жазылган "O‘zbekiston" Milliy tiklanish” аталышы орун алган. Эмблемада колдонулган Хума канаттуусу бакыт жана кушубак көңүл сыяктуу маанилерди туюнтат. Чыгыш мифологиясында жана Диван поэзиясында эң мыкты өзгөчөлүктөрү менен чагылдырылган мифтик Хумай кушу мамлекеттик куш деп аталат жана гуманкайдын мааниси башкаруучу жана падыша деген маанилерге келүүсү ага болгон ишенимдерге байланыштуу. Элдик ишенимдер боюнча, мурун бир падыша өлгөндө, адамдар аянтка чогулушкан. Ушуну эске алуу менен эмблемада Хума кушунун колдонулушу символдун түрк мифологиясы жана элдик ишенимдер тарабынан азыктангандыгын көрсөтүп турат. Өзбекстандын мамлекеттик гербинин курамына кирген Хума кушу “бакыт жана эркиндик” дегенди билдирет. Партия эмблемасында колдонулган сегиз бурчтуу жылдыз түрк жана өзбек маданиятындагы маанилүү символдордун бири. Ал Карахандар заманында Өзбекстандагы Желаледдин Хуссейн мүрзөсүнүн (Н.574 / 1152) эшигинин ички тарабына жайгаштырылган, сегиз бурчтуу жылдыздардын

бурчтары пальметтер менен кооздолгон. Бул жерден түшүнүктүү болгондой, сегиз бурчтуу жылдыздын тарыхтан алынганы баса белгиленген. Мындан тышкары, эмблемада сегиз бурчтуу жылдыз аркылуу эгерде партия саясий бийликке келсе, өнүгүү менен кошо каада-салттарды да коргоорун айткысы келген. Партиянын эмблемасындагы сары, кызыл, көк жана ак түстөр аркылуу Батыш Түркстанда, анын ичинде Өзбекстанда курулган Кокон, Хова хандыктарын жана Бухара каганатын шилтеме кылган. Эмблеманы типографиялык жактан карап чыкканда, партиянын аталышы чоң, тырмакча жана жумшак тамгалар менен жазылгандыгы байкалат. Бул жагдай эмблемага заманбап көрүнүш берген. Партиянын үгүт жана таанытуу маалыматтарын жана эмблемасын талдап чыккандан кийин, партиянын позициясы мекенчил маанайда экенин байкоого болот.

Анализде Түркиянын Адилеттүүлүк жана өнүгүү партиясынын эмблемасында лампочка, андан чыккан 7 нур, сары жана кара түстөрүн, эмблеманын ылдый жагында партиянын кыскартылган аты “Ак Партия” жазуусун көрүүгө болот. Эмблемадагы лампочканын 7 нуру аркылуу Түркиянын жети географиялык аймагына басым жасалган. Лампанын нуру жарык, тунук башкаруу дегенди билдирет. Бул лампочканын күйүп турганын, активдүүлүгүн сүрөттөйт. Сары, жылуу түс, жарык менен үмүттүн түсү болуп эсептелет. Ал тирүүлүктү, тынчтыкты, билимди жана акылмандыкты билдирет. Адамга шык берет. Ошол эле учурда көңүл буруучу өзгөчөлүккө ээ. Кара түс болсо күчтү, бийликти жана берилгендикти билдирет. Сары менен кара түс күчтүү контрасттык айкашууну көргөзөт. Бул адамдын көңүлүн өзүнө буруу касиетине ээ. Ак партиянын эмблемасы жана колдонгон түстөрү Түркиянын өчпөгөн үмүтүн, агартуучулукту, эртеңин жана буларды аткара турган энергияны, күчтү жана жөндөмдү чагылдырат. Тазалык, жакшылык жана баёлук ак түстө чагылдырылат. Эмблеманын типографиялык элементтерин карап чыгып, партиянын кыскартылган аталышы баш тамга менен эмблемаын түбүндө калың тамгалар менен жазылганын көрүүгө болот. Бул стиль заманбап көрүнүш берген. Жарнамалык жана таанытуу маалыматтарын жана партиянын эмблемасын талдап чыккандан кийин, партиянын Демократ-Консерватизм позициясында экенин айтууга болот.

Түркиянын экинчи партиясы Республика элдик партиясынын эмблемасында алты жебе, жебелердин өйдө жакка бута алуусу, төртүнчү жебенин үстүндөгү белги, ак түс жана эмблеманын ылдый жагындагы кыскача СНР жазуусун көрүүгө болот. Эмблемада колдонулган алты жебе аркылуу Ататүрктүн алты принцибине ишарат кылынган. Ал эми ак жана кызыл түстөр Түркиянын мамлекеттик желегине шилтеме кылган. Жебелердин өйдө жакты бутага алуусу, Түрк маданиятында чыгыш жак ыйык болуп эсептелгендиктен, эмблемадагы жебе символу Түрк маданиятына шилтеме кылганын айтууга болот. Эмблемада колдонулган жебе Түрк маданиятында өкүмдарлык, күч жана бийликти муну менен катар бир жерге чакырууну туюнтат. Төртүнчү жебенин үстүндө башка бир белгинин болуусу мамлекеттүүлүк принцибине жасалган басым болуп эсептелет. Экономиканын токтобой айланып туруусу үчүн мамлекеттин түзмө-түз демилгелер кылып туруусу керек экендиги көрсөтүлгөн. Жылуу түстөрдөн бири болгон кызыл түс, цивилизацияны, ынтызарлыкты, дилгирликти чагылдырат. Эмблемадагы типографиялык элементтерде болсо эмблемага заманбап атмосфера жаратканын көрүүгө болот. Бул элементтер жана символдор изилденгенде партия идеологиялык жактан кемализм солчул позициясында экенин айтуу мүмкүн.

Талдоого алынган партиялардын эмблемаларынын арасында сегиз бурчтуу жылдыз, жашыл, кызгылт сары жана ак түстөр, ошондой эле эмблеманын ортосундагы TDP деген партиянын кыска аталышы жана типографиялык элементтер Түркмөнстандын демократиялык партиясынын, башкаруучу партиясынын эмблемасында колдонулган. Эмблемада колдонулган сегиз бурчтуу жылдыз менен Түркмөнстан мамлекеттик гербине шилтеме жасалган. Архитектура, тарых жана социалдык-маданий жагынан Түркмөнстанга Улуу селжук империясы таасир эткен. Селжуктардай эле, сегиз бурчтуу жылдыз символу Түркмөнстанда жашоонун бардык тармактарында көп колдонулат. Ушул өңүттөн алганда, эмблемада колдонулган сегиз бурчтуу жылдыз символу тарыхтан алынгандыгы ачык байкалат. Жашыл түс: Генчтин айтымында, Үлкгендин жети уулунун биринин аты, түрк мифологиясында коргоочу рух катары кабыл алынган. Жаштыктын, чексиздиктин жана топурактан жетилип чыккан бардык нерселердин аталышы. Партиянын эмблемасындагы жашыл түс,

өлкөнүн жаңы көз карандысыздыкка жетишкендигин, партиянын жаш экендигин билдирет жана жаратылышка (бак-дарактарга жана өсүмдүктөргө), жашоого, күч-кубатка, ишенимге, падышачылыкка, кайра жаралууга басым жасалат. Ошондуктан, партия толугу менен көзкарандысыз жана жаш өлкө болгон Түркмөнстан түзүлгөндөн бери өлкөнүн өнүгүшүндө маанилүү кадамдарды жасагандыгын жана ал өз жарандарына келечекте коопсуз, кыйла туруктуу жана гүлдөп турган деңгээлде жашоого мүмкүнчүлүк бере тургандыгын жана айыл чарба өндүрүшүн үзүрлүү жана натыйжалуу жүргүзө тургандыгын билдирет.

Дүйнөнүн символикасындагы муздак түстөрдүн бири болгон жашыл жаштыкты, үмүттү, төрөлүүнү, бейишти, жазды, өсүмдүктөрдү, молчулукту, ийгиликти жана бакытты чагылдырат. Кызгылт сары түстүү символикалык тирүүлүктү, экстраверс жана күчтү билдирет, анын психологиялык таасири жагымдуулук тартуулайт. Жылуу түстөрдүн бири болгон кызгылт сары, чыгармачылыкты, ишенимди, кайраттуулукту жана байланышты жогорулатат жана адамдарга жашоого түрткү берет. Кызгылт сары - бул күч-кубат жана чыдамкайлыктын түсү. Ушул жагынан алып караганда, партиянын эмблемасындагы кызгылт сары түс партиянын динамикалуу, өлкөнүн прогресси үчүн жаңы жана пайдалуу саясатты иштеп чыгууга жөндөмдүү жана өзүнө болгон жогорку ишенимге ээ экендигин билдирет. Тазалык, жакшылык, туруктуулук жана күнөөсүздүк ак түстө чагылдырылат. Жарнамалык жана таанытуу маалыматтарын жана партиянын эмблемасын талдап чыккандан кийин, партиянын централизм позициясында экенин байкоого болот.

Талдоого алынган Түркмөнстандын экинчи партиясы болгон Түркмөнстан Өнөр-жайчылар жана ишкерлер партиясынын эмблемасында сегиз бурчтуу жылдыз, Түркмөн мотиви, Түркмөнстандын географиялык картасы, күн, жашыл, сары түстөр жана эмблеманын ортосунда партиянын TSTP деген кыскача аталышы жана чоң тамгалар менен “Türkmenistanyň senagatçylar we telekeçiler partiýasy” жазуусу орун алган. Аталган партиянын эмблемасында колдонулган жашыл түс жага Түркмөн килемдеринин мотиви аркылуу Түркмөнстандын мамлекеттик желегине шилтеме кылынган. Эмблемада колдонулган символдор

түшүнүктүү болуусу үчүн Түркмөнстандын мамлекеттик желеги тууралуу маалымат бере кетели. Мамлекеттик желек 2001-жылдын 24-январында кабыл алынып, жашыл түстөгү фондо түркмөн килемдери, жылдыздар жана жарым ай орун алган. Жашыл фон жана түркмөн килеми түркмөн тарыхынан кабар берет. Беш жылдыз түркмөн шаарларын, жарым ай болсо келечекти туюнтат. Килем мотивдери болсо түркмөн урууларын чагылдырат. Желектеги жарым ай тескери тарапты карап турат. Демек, түркмөн тарыхы партиянын гербиндеги түркмөн килем мотиви менен символдонот. Партия эмблемасында түркмөн килем мотиви менен, анын статизм жана каада-салт идеяларына берилгендиги чагылдырылган. Карахандар каганатынын учурунда башталган архитектуралык чыгармаларда колдонула баштаган сегиз бурчтуу жылдыз мотивдери Селжуктарда улантылып, бүгүнкү күнгө чейин сакталып келген. Мотивдер өзүнчө колдонулат же башка белгилердин ортосунда катар-катар же жанаша жайгаштырылат. Улуу Селчук Каганы Алпарслан кызынын, Шемс-ул Наср ибн Ибрахимдин (1068-1079) жубайы Айше Бибинин күмбөзү, Карахандардагы Желаледдин Хусейиндин күмбөзү (Н.547 / М.1152) жана Өзкенттеги күмбөздөр аталган мотивдер менен кооздолгон. Ислам искусствосунда байкалгандай эки төрт бурчтук биринин үстүнө бири жылдыз фигурасында болгудай кылып кайчылаш катталып коюлган мотивдер тартылып араларына боштук ташталган. Жылдыздуу кайчылаш мотивдер ислам искусствосунда дубалдарды жана жерлерди кооздоодо негизги мотив катары кеңири колдонулат. Эмблемада сегиз бурчтуу жылдыз партиянын каада-салттарга жана диний ишенимдерге берилгендигин билдирет. Партиянын эмблемасында колдонулган жашыл түс менен өлкөнүн айыл чарбасын андан ары өнүктүрөбүз деген кабар берилген. Түркмөндөрдүн кийим кийүү салтын карасак, сары, кызыл жана жашыл түстөр көңүлдү бурат. Адатта, түркмөн аялдары жана эркектери кызыл көйнөк кийишип, мала кызыл өңдөгү кийизден жасалган баш кийим жана жоолук салынышкан. Гербдеги сары күн менен, максаттуу аудиторияга партиянын өнүгүшүндө жана түркмөндөрдүн дүйнөлүк аренада таанылышында чоң роль ойной турганы билдирет. Эмблеманын ак фон колдонушу келечекти, башкаруунун ачык-айкын мамилесин жана баёлукту билдирет. Эмблеманы типографиялык жактан карап чыкканда, партиянын баштапкы аталышы чоң,

тырмакча жана жумшак тамгалар менен жазылгандыгы байкалат. Бул жагдай эмблемага заманбап көрүнүш берет. Жарнамалык маалыматты жана партиянын эмблемасын талдап чыккандан кийин, партиянын идеологиялык жактан статизм позициясында экендиги байкалган.

Корутунду жана сунуштар

Партиялардын эмблемасында бак, жебе, жаа, күн, жылдыз, ат, буудай, өлкөлөрдүн географиялык карталары жана туулары сыяктуу символдордун көп колдонулганын көрүүгө болот. Эмблемадагы бак символу талданганда, Азербайжандан Жаңы Азербайжан партиясынын эмблемасында мифологияга таянган лавр багынын мотиви колдонулганын көрүүгө болот. Лавр дарагы аркылуу түбөлүктүүлүк, бейкутчулук, бактылуулук, байлык жана жеңиш чагылдырылган. Түндүк Кипр Түрк Республикасынын Республикалык түрк партиясынын эмблемасында өлкөнүн түшүмдүү топурагына жана айыл-чарба үрөндөрүнө көңүл бурдуруу максатында буудай символу колдонулган. Бул жагынан алганда буудай символу молчулук жана берекетти берекени символдоштурат. Буудай символу, түркчүлүк жана түрк мифологиясынан алынган. Эмблемаларда колдонулган жебе, жаа, күн жана жылдыз символдору да түрк мифологиясынан алынган. Тарых боюнча көчмөн эл болуусу жана жортуулдардагы баатырдыгы аркылуу билинген түрктөрдүн түрктөрдүн символдору күч, ээлик, бийлик, адилеттүүлүк, боорукердик жана кайрымдуулукту чагылдырат. Эмблемалардагы жаныбар символдорунун арасынан ат символу көбүрөөк колдонулганын көрүүгө болот. Ат – түрк коомчулугунун эң функционалдуу жаныбарларынан бири болуп саналат. Партиянын эмблемаларында колдонулган ат түркчүлүк жана түрк мифологиясынан алынган, десек болот. Ал өнүгүүнү, ылдамдоону чагылдырат. Аттын сөлөкөтүн колдонгон партиянын эмблемалары эркиндикке жана көз карандысыздыкка болгон сезимдерин чагылдырышкан. Эмблемаларда мекенчилдик сезими менен коштолгон өлкөлөрдүн туулары жана географиялык карталары да орун алган. Аталган символдор күч, көз карандысыздык жана эркиндик сыяктуу баалуулуктарды алдыңкы орунга коет. Бул символдор партиянын эсте калуу

ыктымалын жогорулатат. Ошондуктан партиялардын эмблемаларында Түркчүлүк менен байланышкан символдор көбүрөөк тандалып алынган.

Анализ кылынган партиялардын эмблемаларында жылуу түстөр (кызыл, сары жана кызгылт сары) жана муздак түстөрдөн (жашыл, көк жана кочкул көк) колдонулган. Азербайжандын партияларынын эмблемаларында жылуу түстөрдөн сары менен кызыл, муздак түстөрдөн көк менен жашыл түс көп колдонулан. Казакстан, Кыргызстан жана Өзбекстандын саясий партияларынын эмблемаларында жылуу түстөрдөн сары, кызыл жана кызгылт сары, муздак түстөрдөн болсо көк жана жашыл колдонулган. Бардык партиялардын эмблемаларында сары, кызыл, көк жана жашыл түстөрдүн колдонулганы көңүлдү бурат. Бул түстөр молчулуктун, берекенин, байлыктын, бейкутчулуктун жана энергиянын, Көкө Теңир ишениминин жана түркчүлүк аң сезиминин чагылуусу болуп эсептелет.

Анализ кылынган саясий партиялардын көбүндө эмблемаларда типографиялык жактан калың учтары тоголок жазуу стили колдонулган. Бул жазуу стили эстетиканы, заманбап стилди, ачык-айкындуулукту, чексиздикти жана табигийликти туюндургандыктан көбүнчө бул стиль тандалып алынган.

Тарыхта көптөгөн Түрк императорлору жана өкүмдарлары күн, ай, жылдыз, жебе, жаа, ат/жылкы сыяктуу символдорду гербдеринде жана желектеринде колдонушкан. Бул символдорду түрк уламыштарында жана эпосторунда кездешет, десек болот. Саясий партиялардын эмблемалары көбүнчө Түркчүлүк, Түрк мифологиясы, Ислам жана Шаманизмден алынган. Эмблемалардагы күн, жылдыз, ат, жарым ай, жебе сыяктуу символдордун таянган нерсеси Түркчүлүк аң сезими жана Ислам. Муну менен катар эмблемаларда колдонулган көк түс жана ат, байыркы түрк ишеними болгон Шаманизмден жана Көкө Теңир ишениминен таасирленген, деп айтсак болот.

Анализ болгон саясий партиялардын эмблемаларындагы жебе, жаа, күн, бак, пахта жана буудай белгилери аркылуу, “адилеттүүлүк, теңчилик, күжүрмөндүк, эркиндик, көз карандысыздык, күч, үстөмдүк, башкаруу” сыяктуу

баалуулуктар алдыңкы планга чыккан. Муну менен катар эмблемалардагы күн, жылкы, пахта, буудай, бак, жарым ай, калкан жана кылыч, принциптерге жана Исламга берилгендик, молчулук, берекет, байлык, бейкутчулукту, өнүгүүнү жана күрөштү сүрөттөйт.

Үгүт жана таанытуу маалыматтарын берүү аркылуу эмблемалардын талдоого алынган саясий партиялардын идеологиялык жактан кандай позицияда экени да аныкталган. Бул алкакта Азербайжандагы саясий партиялар борбордук оңчул жана мекенчилдик; Казакстандагы саясий партиялар казак мекенчилдиги жана либерализм; Кыргызстандагы саясий партиялар социал-демократия жана либерализм; Түндүк Кипр Түрк Республикасындагы саясий партиялар мекенчилдик жана социализм; Өзбекстандагы саясий партиялар либерал демократия жана мекенчилдик; Түркиядагы саясий партиялар демократиялык консерватизм жана кемализм-демократиялык солчул; Түркмөнстандагы саясий партиялар борбордук жана мамлекетчил позициясында экенин байкоого болот.

Саясий коммуникация контекстинде саясий партиялардын эмблемаларын талдоо боюнча адабияттарга жаңы ресурстарды кошуу пайдалуу болоорун айтууга болот. “Тилде, пикирде, иште биримдик” ураанынын негизинде, түрк дүйнөсүнүн саясий партияларына жана алардын идеологиялары, идентификациялары жана эмблемалары тууралуу англис жана орус тилдеринде түрк тектеш тилдеринде жаңы адабий ресурстарды алып келүү да пайдалуу болоорун айтууга болот.

EKLER

Ek. 1: Örneklemede yer alan siyasi partilerin amblemlerinin genel görünüm tablosu

Ülkeler	1-Partinin Amblemi	2-Partinin Amblemi
Azerbaycan		
Kazakistan		
Kırgızistan		
KKTC		
Özbekistan		
Türkiye		

Türkmenistan		
--------------	---	--

Ek. 2: Örnekleme yer alan siyasi partilerin amblemlerinde kullanılan sembollere ilişkin tablo

Ülkeler	1-Partinin ambleminde kullanılan semboller	2-Partinin ambleminde kullanılan semboller
Azerbaycan	Yeni Azərbaycan Partisi -Defne ağacı -Sekiz köşeli yıldız -Güneş -Yapraklar	Sivil Dayanışma Partisi -Yay -Üç ok -Sekiz köşeli yıldız -Ateş ocağı -Azerbaycan Bayrağı
Kazakistan	Nur Otan Partisi -Güneş -Kar Leoparı	Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi -At
Kırgızistan	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi -Kare	Respublika Ata Curt Partisi -Kare -Güneş
KKTC	Ulusal Birlik Partisi -Güneş	Cumhuriyetçi Türk Partisi -Buğday başağı
Özbekistan	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi -Özbekistan haritası -Dünya sembolü	Özbekistan Milli Diriliş Partisi -Hüma kuşu -Sekiz köşeli yıldız
Türkiye	Adalet ve Kalkınma Partisi -Ampul	Cumhuriyet Halk Partisi -Altı ok
	Türkmenistan Demokratik	Türkmenistan Sanayicileri ve

Türkmenistan	Partisi -Sekiz köşeli yıldız	Girişimcileri Partisi -Sekiz köşeli yıldız -Türkmen halı motifi -Türkmenistan haritası -Güneş
---------------------	--	--

Ek. 3: Örneklemede yer alan siyasi partilerin amblemlerinde kullanılan renklere ilişkin tablo

Ülkeler	1-Partinin ambleminde kullanılan renkler	2-Partinin ambleminde kullanılan renkler
Azerbaycan	Yeni Azerbaycan Partisi -Mavi -Sarı -Beyaz	Sivil Dayanışma Partisi -Mavi -Kırmızı -Yeşil -Beyaz
Kazakistan	Nur Otan Partisi -Sarı -Mavi -Beyaz	Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi -Mavi -Beyaz
Kırgızistan	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi -Mavi -Beyaz	Respublika Ata Curt Partisi -Mavi -Sarı
KKTC	Ulusal Birlik Partisi -Turuncu -Beyaz	Cumhuriyetçi Türk Partisi -Kırmızı -Sarı -Siyah
Özbekistan	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi -Beyaz -Turuncu -Yeşil -Mavi	Özbekistan Milli Diriliş Partisi -Beyaz -Mavi -Kırmızı -Sarı
Türkiye	Adalet ve Kalkınma Partisi -Sarı -Beyaz	Cumhuriyet Halk Partisi -Kırmızı -Beyaz

	-Siyah	
Türkmenistan	Türkmenistan Demokratik Partisi -Yeşil -Beyaz -Turuncu	Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi -Yeşil -Sarı -Kırmızı

Ek. 4: Örneklemde yer alan siyasi partilerin amblemlerinde kullanılan tipografik unsurların özelliklerine ilişkin tablo

Ülkeler	1-Partinin amblemindeki tipografik unsurlar ve özellikleri	2-Partinin amblemindeki tipografik unsurlar ve özellikleri
Azerbaycan	Yeni Azərbaycan Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle YAP ibaresi -Tırnaksız ve yumuşak karakter	Sivil Dayanışma Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası ibaresi - Tırnaksız ve yumuşak karakter
Kazakistan	Nur Otan Partisi -Kiril alfabesiyle ve küçük harflerle Nur Otan ibaresi - Tırnaksız ve yumuşak karakter	Kazakistan Ak Jol Demokrasi Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Aq Jol ve küçük harflerle Demokratialyq Partiasy ibaresi -Tırnaksız ve yumuşak karakter
Kırgızistan	Kırgızistan Sosyal Demokrasi Partisi -Kiril alfabesiyle ve büyük harflerle Rusça СДПК yazısı -Tırnaksız ve kalın karakter	Respublika Ata Curt Partisi -Kiril alfabesiyle ve büyük harflerle Kırgızca ve Rusça Республика-Ата журт Саясий партиясы-политическая партия ibaresi -Tırnaksız ve kalın karakter
	Ulusal Birlik	Cumhuriyetçi Türk

KKTC	Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle UBP ibaresi -Tırnaksız ve kalın karakter	Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle CTP ve 1970 ibareleri -Tırnaksız, yumuşak ve kalın karakter
Özbekistan	Özbekistan Liberal Demokrasi Partisi -Latin alfabesiyle O‘zLiDeP ve büyük harflerle Tadbirkorlar va Ishbilarmonlar Harakati - O‘zbekiston Liberal — Demokratik Partiyasi ibareleri -Tırnaksız ve yumuşak karakter	Özbekistan Milli Diriliş Partisi --Latin alfabesiyle ve büyük harflerle O‘zbekiston “Milliy tiklanish” demokratik partiyasi ibareleri -Tırnaksız ve yumuşak karakter
Türkiye	Adalet ve Kalkınma Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Ak Parti ibaresi -Tırnaksız ve yumuşak karakter	Cumhuriyet Halk Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle CHP ibaresi -Tırnaksız ve yumuşak karakter
Türkmenistan	Türkmenistan Demokratik Partisi -Latin alfabesiyle ve büyük harflerle TDP ibaresi -Tırnaklı ve yumuşak karakter	Türkmenistan Sanayicileri ve Girişimcileri Partisi - Latin alfabesiyle ve büyük harflerle Türkmenistanyň senagatçylar we telekeçiler partiýasy ibaresi -Tırnaksız ve yumuşak karakter

KAYNAKLAR

- "Resmi adımız СТР, resmi amblemimiz sarı başaklı kırmızı amblemdir". Kıbrıs Postası, (24.05.2020), <https://www.kibrispostasi.com/>.
- «Ақ жол» Демократиялық партиясы. (2020). Жарғы. <https://akzhol.kz/>, (22.05.2020).
- «Ақ жол» Демократиялық партиясы. (2020). Партия. <https://akzhol.kz/>, (06.05.2020).
- African Union. (2020). Member States. Addis Ababa, Ethiopia, <https://au.int/>. (22.05.2020).
- Ağalarzadə, N. (2018). Müasir kostyumun dizaynında rəng simvolikasının istifadə edilməsinin analizi. Yayımlanmış Lisans Bitirme Tezi, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Bakü.
- Ak Parti. (2006). Kurum Kimliği Kılavuzu. <http://www.akpartiafyon.com/> (16.05.2020).
- AK Parti. (2020). 2023 Siyasi Vizyon. <https://www.akparti.org.tr/> (23.05.2020).
- AK Parti. (2020). 2023 Siyasi Vizyon. <https://www.akparti.org.tr/> (25.04.2020).
- AK Parti. (2020). Kurumsal Kimlik. <https://www.akparti.org.tr/> (11.04.2020).
- AK Parti. (2020). Tüzük. <https://www.akparti.org.tr/> (25.04.2020).
- Akay, R. A. (2012). Siyasal İletişim Danışmanı. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Akçakaya, N. (2018). Renk Sembollerine Dair Sosyolojik Bir İnceleme. SEFAD, 39, ss. 373-388.
- Aksel, F. (2015). Fotoğraf ve İdeoloji: 17 Aralık Süreciyle İlgili Türk Yazılı Basınında Kullanılan Fotoğrafların Göstergibilimsel Çözümlemesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Armağan, A. (1999). Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0 (9), ss. 417-426.
- Arslan M. ve Saliev, M. (2020). Kırgız Türkçesi ve Türkiye Türkçesindeki Renk Adları Üzerine. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 3(1) ss. 17-30.
- Arslan, Ş. (2016). Siyasal İletişim ve Yerel Medya: Edirne Yerel Basınına Göre 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(47). ss. 709-721.
- ASEAN. (2020). ASEAN Member States. <https://asean.org/> (22.05.2020).
- Atanova, A. S. (2018). Reprezentatsiya Natsionalnogo Obraza: Turkmenskiy Kover i Natsionalnaya Samoidentifikatsiya. İslam v sovremennom mire. UDK 391.984, Tom 14. No:1, Moskva.

- Atik, D. A. (2019). Mekan Tasarımında Renk ve Kültür İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- AXCP. (2019). Təşkilatın tarixi. <http://axcp.biz/>, (09.09.2019).
- Ayhan, N. (2017). Simgesel Yapılarda Hegemonya ve İdeolojinin İnşası (Bişkek Anıtları Örneği). Yayınlanmış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Bişkek.
- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası, Gerblər və Emblemlər, <http://files.preslib.az/> (17.05.2020).
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev. (2020). Azərbaycan dövlətinin rəmzləri. <https://president.az/>, (23.05.2020).
- Azerbaycan. (2020). Bayrak hakkında, <http://www.azerbaijans.com/>, (03.05.2020).
- Aziz, A. (1982). Toplumsallaşma ve Kitle İletişimi. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayınları, Ankara.
- Aziz, A. (2007). Siyasal İletişim. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Aziz, A. (2008). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Aziz, A. (2017). Siyasal İletişim. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Aziz, Aysel. (2020) İletişime Giriş, Hiberlink Yayınları. <https://books.google.kg/>, (Ekim.2016)
- Balcı, Ş. (2006). Seçmenleri Etkileme Sürecinde Siyasal Reklamcılık Olgusu (1999 Genel Seçimleri Örneği). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 16, ss. 139-157.
- Barberis, Peter; McHugh, John; Tyldesley, Mike. (2001). Encyclopedia of British and Irish Political Organizations: parties, groups and movements of the twentieth century. London: Continuum, pp. 576.
- Bars, M, E. (2014). Manas Destanı'nda İslami Unsurlar. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,1, ss. 450-462.
- Batıslam, D. (2002). Divan Şiirinin Mitolojik Kuşları: Hüma, Anka ve Simurg, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, 1, ss.185-208.
- Bay E, vd. (2017). “Türk Dünyası Birliği” Algısı. Akademik Bakış Dergisi, 11(21), ss. 55-85.
- Bayat, F. (2005). Mitolojiye Giriş. Karam Araştırma ve Yayıncılık, Çorum.
- Bayav, D. (2006). Resimde göstergebilim, çocuk resimlerinin göstergebilimsel çözümlenmesi (ilköğretim 8. sınıf). Yayınlanmış Doktora Tezi. Marmara

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, İstanbul.

- Bayraktar, N. (2011). “Orhon Yazıtlarında Geçen Renk Adlarının Anlam Alanları Üzerine”. Hacettepe Üniversitesi Basımevi, III. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, C. I, Ankara. ss. 121-128.
- Becer, E. (2011). İletişim ve Grafik Tasarımı. Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Belaşenko, D. A. vd. (2018). Formirovaniye Političeskoy Eliti Türmenistana i ego Vlyaniye Na Protses Prinyatiya Vneşnopolitičeskikh Reşeniy. Naučnie Vedomosti Seriya: İstoriya. Politolohiya. Tom 45, No: 4, Aktualniye Problemi Politologii.
- Berber, M, ve Birdişli, F. (2012). Türkmenistan’da Berdimuhammedov Dönemi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), ss. 39-55
- Bircan, U. (2013). Roland Barthes ve Göstergebilim. Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 26, ss. 17-41.
- Black Propaganda. (2020). Roland Barthes – Paris Match – Semiotics with one comment. <https://blackpropaganda.wordpress.com/> (27.05.2020).
- Bostancı, E. (2019). 2018 Yılı Mart Ayı İtibariyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde Bulunan Siyasi Partilerin Logolarının, Göstergebilimsel Açından Analizi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Bostancı, M. (2015). Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya: Milletvekili ve Seçmen örneğinde Bir Alan Araştırması. Yayımlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Gazetecilik Bilim Dalı, Kayseri.
- Bostancı, N. (1998). Siyaset, Medya ve Ötesi. Vadi Yayınları, Ankara.
- Bozkurt, G, S. (2006). Bağımsız Devletler Topluluğu’nda Renkli Devrimler- Kırgızistan Örneği. Akademik İncelemeler Dergisi, 1(1), ss. 118-138.
- Branding Türkiye. (2020). Logo Amblem Sembol Nedir? Farkları Nelerdir?. <https://www.brandingturkiye.com/>. (22.05.2020)
- Britannica. (2020). Policy And Structure. <https://www.britannica.com/> (02.04.2020)
- Britannica. (2020). Republican Party. <https://www.britannica.com/>, (08.04.2020).
- Bryder, T. (2008). Conceptual elements for a theory of visual political propaganda. Pciopologiya Politica 37, ss. 101-117.
- Buniyatov, M. Z. (1991). Azerbaycan. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. IV, İstanbul, ss. 317-322.

- Büyükçanga, M. (2008). Türk Mimarisinde Sekiz Köşeli Yıldız Motifleri. 6. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Calalabat – KIRGIZİSTAN ss. 1230–1234.
- CHP Parti Tüzüğü, (2020). Kuruluş ve İlkeler, <http://content.chp.org.tr/> (16.05.2020).
- CHP. (2020). CHP Tarihi. <https://www.chp.org.tr/> (26.04.2020).
- CHP. (2020). Kurumsal Kimlik. <https://kurumsalkimlik.chp.org.tr/>, (23.05.2020).
- CTP. (2020). Genel Başkan. <https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/> (25.04.2020).
- CTP. (2020). Kurucu Genel Başkan. <https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/>, (23.05.2020).
- CTP. (2020). Tüzük. <https://www.cumhuriyetciturkpartisi.org/>, (23.05.2020).
- Cummings, N. S. (2010). Symbolism and Power in Central Asia–Politics of the Spectacular. 61(7), Routledge Europe–Asia Studies Series.
- Çağlar, B. (2012). Bir İletişim Biçimi Olarak Göstergebilim. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, III(II), ss.22-34.
- Çakır Özge. (2020). Bağımsız Devletler Topluluğu-BDT (Commonwealth Of Independent States-CIS). TUİC Akademi. <http://www.tuicakademi.org/> (12 Ağustos 2014).
- Çakır, H. ve Okyay, Z. (2019). ABD’nin Kudüs’ü İsrail’in Başkenti Olarak Tanıma Kararını, Rus Haber Ajansı TASS İle Okumak. Erciyes İletişim Dergisi, 6(1). ss. 35-58.
- Çoroğlu, Ç. (2002). Modern İşletmelerde Pazarlama ve Satış Yönetimi. Alfa Yayınları, İstanbul.
- Çotonov, U. Ç. ve Abdrahmanov, D. A. (2009). İstoriya Kırgızstana, (Uçebno-metodicheskiye posbiye dlya vipusnikov vuzov). B. İmop Knu im. Balasagına, 2009 ISBN 9967-02-335-X, Bişkek.
- Dağ, M. (2012). Türkiye’de ve İngiltere’de Siyasal Partilerin Ortaya Çıkışı. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 4(2), ss. 41-49.
- Demir, M. İ. (2018). Siyasal İletişim: Kavramsal Bir Derleme. International Journal of Art, Culture and Communication, 1(1), ss. 79 – 104.
- Demirel, A. ve Sözen, S. (2013). Türk Siyasal Hayatı. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın., Eskişehir.
- Devellioğlu, F. (1986). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat. Aydın Kitabevi, Ankara.
- Devran, Y. (2004). Mesaj, Strateji ve Taktikler Siyasal Kampanya Yönetimi. Odak İletişim, İstanbul.

- Divanoğlu, U. S. (2017). Siyasal İletişim Sürecinin Belirleyicileri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 62, ss. 399-415.
- Dizel, T. ve Özkaya, K. (2019). "Geleneksel Türk Motiflerinin Bazı Örneklerinin Marketi (Kakmacılık) Tekniğiyle Mobilya ve Ahşap Yüzeylerde Uygulanması". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, ss. 261-279.
- Dizoğlu, M. (2019). Anadolu Sahası Türkülerinde Renkler. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çag Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Doğan, A. (2017). Türkiye’de Siyasal İletişim ve Siyasal Davranış. Nobel Akademik Yayıncılık Eğit. Danış. Tic. Ltd. Şti. 1. Basım, Ankara.
- Doğan, L. (2019). Türkmen Türkçesinde Renk Adları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 1(1), ss.125-144.
- Doğanay, H. (2020.). Türk Dünyası'nın Siyasi Sınırları, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, <https://dergipark.org.tr/> (22.05.2020).
- Dönmez, Y. (1987). Türk Dünyasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası. 2. Baskı, Coğrafya Bölümü Yayını, İstanbul.
- Ekici, M. (2016). Türk Kültüründe “Al” Renk, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*. (16)2, ss.103-107.
- Ekinci, N. (2008). Siyasal İletişime Giriş. KTMÜ Yayınları, Bişkek.
- Encyclopædia Britannica. (2020). Republican Party. <https://www.britannica.com/>, (22.05.2020).
- Eraslan C, M. ve Küçük Durur, E. (2018). Siyasal İletişim ve Medya Bağlamında Siyasal Reklam ve Propaganda. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), ss. 193-204.
- Eraslan, M, C. (2016). Siyasal İletişim Sürecinde Propaganda ve Siyasal Reklam: 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinde Milliyetçi Hareket Partisi Gazete Reklamlarının Analizi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atatürk Üniversitesi, Gazetecilik Anabilim Dalı, Erzurum.
- Erden, Ü. (2005). Akdeniz Defnesi (*Laurus nobilis* L.)’nde Mevsimsel Varyabilite ve Optimall Kurutma Yöntemlerinin Araştırması. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Adana.
- Ergin, M. (2003). Orhun Abideleri. Hisar Yayınları, İstanbul.
- Ersoy, N. (2000). Semboller ve Yorumları. Zafer Matbaası, İstanbul.

- Erşahin, S. (2015). Rusya İmparatorluğu'nda Müslümanlar Çoban Yıldızı-Abdürreşid İbrahim. Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, Yayın no: 25, Ankara.
- Ertem, B. (2018). 12 Mart 1971 Askerî Müdahalesi Sonrası Ara Rejim ve Türkiye Siyasetine Etkileri (1971-1974). OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(14), ss. 655-676.
- European Union. (2020). Countries. <https://europa.eu/> (18.03.2020).
- Flag Kırgızstana stal krasnım, a ne sinım po nedorazumeniyu?. Vesti.kg. (20.02.2018), <https://vesti.kg/kyrgyz/>.
- Fukalov, A. İ.(2017). Sakralizatsiya vlasti tyurskih i kırgızkih praviteley v VI-XII vv. Yayınlanmış Doktora Tezi, Cusup Balasagun Kırgız Milli Üniversitesi Kırgızistan Tarihi Anabilim Dalı, Bişkek.
- Gener, C. (2019). Ezoterik Öğretiler Ansiklopedisi Cilt 2 Tufandan Sonra. Hermes Yayınları, İstanbul.
- Giddens, A. (2012). Sosyoloji. Kırmızı Yayınlar, İstanbul.
- Göksu, E. (2010). Ok ve Yayın Türk Devlet Geleneği ve Hâkimiyet Anlayışındaki Yeri. Turkish Studies, 5(2), ss. 986-1011.
- Gurbangulı Berdimuhamedov prnostanodil členstvo v Dempartii Turkmenistana na vremya svoego prezidenstva. Turkmenistan.ru. (01.05.2020), <http://www.turkmenistan.ru/ru/articles/38889.html>.
- Güç, A. (1996). Güneş. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. XIV, TDV Yayınları, İstanbul, ss. 288-291.
- Güllüpunar, H. (2012). Seçim kampanyalarında Yüz-Yüze İletişim Tekniği Olarak Canvassing:2011 Seçim Kampanyaları Bağlamında Gümüşhane Araştırması. Selçuk İletişim Dergisi, 7(2), ss. 82-96
- Gültekin, R.E. (2008). Türklerde Bereket Sembolü Olarak Kullanılan Meyve Motifleri ve Mimaride Değerlendirilmesi. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 3(5) ss. 9-31.
- Gümüştekin, N. (2011). Anadolu ve Diğer Kültürlerde İşaret ve Simgelerde Anlam. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (26), ss. 103-118.
- Güner, O, Y. (2017). Şaman Giysi Unsurları Üzerlerinde Kullanılan Semboller. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı, Isparta.
- Halaçoğlu, Y. (1991). At. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. IV, TDV Yayınları, İstanbul, ss. 28-31.

- Hongur, A. (2006). 28 Şubat Sürecinde Ordu, Medya ve Siyasal İktidar. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Inter-Parliamentary Union. (2020). Turkmenistan Mejlis (Assembly) Last Elections. <http://archive.ipu.org/> (01.05.2020).
- İhsanoğlu, E. (1991). Arap Birliği. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. III, İstanbul, ss. 325.
- İşte Erdoğan'ın seçim logosu. İhlas Haber Ajansı. (09.04.2020). <https://www.ihb.com.tr/haber-iste-erdoganin-secim-logosu-368462/>.
- İtogi vıborov-2015: Şest partiy prohodyat v parlament. Kloop.KG, (15.10.2015), <https://kloop.kg/>.
- Jabborov Q. (2012). Naqsh Elimentlarını Kompyuter Texnologiyaları Asosıda Tuzışını Takomillashtırış. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, O'zbekiston Respublikası Olıy Va O'rta Maxsus Ta'lim Vazırlığı Alışher Navoiy Nomıdagı Samardand Davlat Üniversitesi, Kasb Ta'Limi (Amaliy San'At) Mutaxassisligi), Semerkant.
- Kahraman, M. E. (2011). Marka oluşturma aşamasında amblemin yeri ve önemi. Sanat dergisi, 0(20), Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Dergisi, ss. 107–115.
- Kakeyev, A. Ç. (2016). Gosudarstvenniye Simvolı V Epose “Manas”. UDK 929.6, (575.2):821.512.154 ss.159-165.
- Kalafat, Y. (2012). Türk Halk İnançlarında Renkler. Berikan yayınevi, Ankara.
- Kapani, M. (2007). Politika Bilimine Giriş. 21. Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Karakız, Ç. (2018). Türk Mitolojisinde- Renkler ve Semboller, Premium E-Journal Of Social Sciences, 2(2), ss.1-8.
- Karakoç, E. ve Taydaş, O. (2016). Aday İmajı Oluşumunda Lider Fotoğraflarının Önemi: “7 Haziran 2015 Genel Seçimleri”. (Der.). 7 Haziran'dan 1 Kasım'a Türkiye'de Siyasal İletişim Uygulamaları. Balcı, Ş. (Ed.), Literatürk academia, Sebat Ofset Matbaacılık, Konya, ss. 243-280.
- Karakurt, D. (2012). Türk Mitoloji Ansiklopedisi Açıklamalı – Resimli Türk Söylence Sözlüğü. e-kitap <https://drmurataydin.com/> (07.05.2020).
- Karaman, E. (2017). Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in Göstergebilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi 9(2), ss. 25 – 36.
- Karpat, H, K. (2010). Türk Demokrasi Tarihi. Timaş Yayınları, İstanbul.

- Keleş, N. (t.y.).İndo-Germen/Alman ve Turan/Türk Kavimleri Halk Kültüründe Atla İlgili İnançlar, (Der.). Dil Bilimleri, Kültür ve Edebiyat. (Ed.) Sarıca, B. Pamukkale Üniversitesi Padam Yayınları/ 1, Denizli.
- Keloğlu, E. İ. (2007). Halkla İlişkiler Mitler ve Gerçekler. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Kırkinci Yıl Kitaplığı No:4, Ankara.
- Kırgızstandın partiyaları. Sputnik Kırgızistan. (26.08.2015), <https://sputnik.kg/reference/20150826/1017713302.html>.
- Kışlalı, A. T. (1987). Siyaset Bilimi. Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları No:9, Ankara.
- KKTC-Yüksek Seçim Kurulu. (2020). Milletvekilliği Seçimleri. <http://ysk.mahkemeler.net/>, (23.05.2020)
- KNPK. (2020). Устав партии. <https://knpk.kz/>, (09.09.2019).
- Koca, E. ve Koç, F. (2008). Çalışan Kadınların Giysi Seçimleri ve Renk Tercihleri. Eletronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (24), ss. 171-200
- Kononov, N. A. (2015). Türk Lehçelerinde Renk Adalarının Semantiği, (Çev.) Adzhumerova, R. ve Atmaca, E. Gazi Türkiyat, ss. 185-204.
- Köprülü, O.F. (1992). Bayrak. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. V., İstanbul, ss. 247-254.
- Kurnaz, C. (1998). Hüma. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. XVIII, İstanbul, ss.478.
- Kurt, H. (2012).Türkmenistan. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. XLI, İstanbul, ss. 599-601.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC). Anadolu Ajansı, (05.09.2017), <https://www.aa.com.tr/>.
- Kütük, A. (2014). İslam/Türk Devlet ve Toplum Geleneğinde Renkler ve Anlamları. Türkiyat Mecmuası, 24, ss. 133-171.
- Kütük, S. (2010). Eski Türk Kültüründe Renk Kavramı. Bilig Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı, 54, ss. 185-210.
- League of Arab States in Washington, D.C. – USA. (2020). List of arab league countries. <https://arableague-us.org/>, (18.03.2020).
- Lent.az. (2020). Partiyaların simvolları–Araştırma. <https://web.archive.org/>, (05.12.2009).
- Lilleker, D. (2013). Siyasal İletişimde Temel Kavramlar. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü. Akınbay, O. ve Kömürcü, D. (Çev.), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

- Mazlum, Ö. (2011). Rengin Kültürel Araştırmaları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31, ss.125-138.
- Mutlu, E. (1994). İletişim Sözlüğü. Ark Yayınları, Ankara
- NATO. (2020). NATO Member Countries. <https://www.nato.int/> (18.03.2020).
- Nezir Aliyev. Kırgızistan'da Bağımsızlık Günü coşkusu. Anadolu Ajansı, (31.08.2018), <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kirgizistanda-bagimsizlik-gunu-coskusu/1243047>.
- NUR OTAN. (2020). Устав Партии «Nur Otan», <https://nurotan.kz/> (22.05.2020).
- Oçak, Z. (2019). CHP'nin Logosu Altı Ok'un Siyasal ve Kültürel Temsillerinin Kemalizm'im Kültür ve Ekonomi Politikalarının Demokratik Eleştirileri Bağlamında İncelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 61, ss 19-37.
- Oktay, A. (2002). Politikada Halkla İlişkiler. Der Yayınları, İstanbul.
- Oskay, Ü. (1999). İletişim'in ABC'si. Der Yayınları, İstanbul.
- O'zbekiston Mudofaa Vazirligi. (2020). O'zbekiston Mudofaa vazirligining bayrog'i va emblemasi tasdiqlandi. <http://mudofaa.uz/> (11.05.2020).
- Ögel, B. (1991). Türk Kültür Tarihine Giriş I. 1991 baskısı, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Ögel, B. (2010). Türk Mitolojisi (Kaynakları ve Açıklamalarıyla Destanlar). 1. Cilt, Türk Tarih Kurumları Basımevi, Ankara.
- Özbudun E. (1977). Siyasi Partiler. İkinci Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:409, Ankara.
- Özdemir, A. (2015). Kazakçada Renk Kavramı ve Renkler. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 54, ss. 149-208.
- Özdemir, B. (2019). Sovyetler Birliği'nde Din Karşıtı Mücadele ve Komsomol. Tarih İncelemeleri Dergisi, XXXIV (1), ss.179-196.
- Özdemir, T. (2005). Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (2), ss. 391-402.
- Özkan, A. (2004). Siyasal İletişim-Partiler, Seçimler, Stratejiler. Nesil Yayınları, İstanbul.
- Özkartal, M. (2012). Türk Destanlarında Geçen Halı Anlatımları, Halılardaki Hayvan Motifleri ve Renklerinin Dili. Arış Dergisi, 8, ss. 92-101.
- Öztekin, A. (2003). Siyaset Bilimine Giriş. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Öztekin, A. (2007). Siyaset Bilimine Giriş. 5. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Öztürk, Ş. (2015). Türk Kültüründe Renk Kavramı ve Renklerin Maddi Kültür Unsurlarına Yansıması. Yayımlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, Kayseri.

- Pakalın, M. Z. (1993). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III. MEB Yayınları, İstanbul.
- Parsa, S. ve Parsa, A.F. (2012). Göstergebilim Çözümlemeleri. Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.
- Partiya Kırgızstana: “Respublia Ata-Curt”. Sputnik Kırgızistan. 02.09.2015), <https://ru.sputnik.kg/>.
- Partiya Kırgızstan-garantiya stabilnosti i put k obnovleniyu!. 24.KG. (11.11.2016), <https://24.kg/>.
- Partiya promışlennikov i predprinimateley Turkmenistana otmenila svayo semiletniye. SNG.TODAY. (22.08.2019), <https://sng.today/>.
- Paşayev, A. (2017). Türk Mənşəli Beynəlmiləl Onomastik Vahidlər (Müqayisəli Onomastika). <http://www.anl.az/> (02.05.2020).
- Podvedeni itogi vıborov. Turkmenistan zolotoy vek. (01.05.2020). <http://turkmenistan.gov.tm/?id=5528>.
- Qusar rayon Mərkəzi kitabxanası. (2020). Azərbaycan dövlət rəmzləri və atributları. <http://gusar.cls.az/>, (23.05.2020).
- Refah Partisi böyle kapatıldı. Yeni Akit. (16.05.2020), <https://www.yeniakit.com.tr/>.
- Rifat, M. (2009). Göstergebilimin ABC’si. Say Yayınları ABC Dizisi, İstanbul.
- Sabuncuoğlu, Z. (2008). İşletmelerde Halkla İlişkiler. 9. Baskı, Alfa-Aktüel, Bursa.
- Sanal Kurs. (2020). Oluşumundaki Biçimlere Göre Amblemler (Bölüm 6). <https://sanalkurs.net/>, (12.02.2020).
- Saraçoğlu, H. (t.y.). Kuzey Afrika ve Asya Ülkelerinin Bayrakları Üzerine Bir İnceleme, <https://www.ayk.gov.tr/> (12.05.2020).
- Sarı, E. (2016). Türk Mitolojisi ve Kutsal Varlıklar. NoktaE-Book Publishing, Antalya.
- Sarıtaş, A. (2013). Siyasal İmaj Oluşturmada Fotoğraf: Ak Parti, CHP, MHP Liderleri Örneğinde. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Erzurum.
- Soltanmuradov, G. (1998). Bağımsız Türkmenistan’da Nevruz Bayramı. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Felsefe Bölümü Doktora Öğrencisi Bilge dergisi, Yayın Tahlil Tanıtım Eleştirisi 1998/Bahar 16.
- Soysal, E, M. (2010). Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 42, ss. 209-239.
- Soysaldı, A. (2018). Türklerde Yıldız Motifi ve Teke Yöresi Yıldızlı Zili (Burdur Müzesi) Örnekleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:3623-

- 5,Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları:391, Seminer, Kongre, Bildiriler Dizisi:85, 9. Milletlerarası Türk Halk kültürü Kongresi, Ankara.
- Süllü, Z. (2010). Siyasal Halkla İlişkiler Sürecinde Hesap Verebilirlik. Selçuk İletişim Dergisi, 6(3), ss. 216–228.
- Şen, E. ve Gürpınar, F. (2019). Farklı kültürlerde Güneş Sembolü. Ulakbilge, 43, ss. 985-1008.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2020). Arma. <https://www.tccb.gov.tr/>, (24.05.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Afrika Birliği. <http://www.mfa.gov.tr/>, (02.09.2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Avrupa Konseyi. <http://www.mfa.gov.tr/>, (02.09.2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN). <http://www.mfa.gov.tr/>, (02.09.2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2019). Şanhay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ). <http://www.mfa.gov.tr/> (02.09.2019).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Azerbaycan'ın Siyasi Görünümü. <http://www.mfa.gov.tr/>, (12.04.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Kazakistan'ın Siyasi Görünümü. <http://www.mfa.gov.tr/>. (23.05.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Kırgızistan'ın Siyasi Görünümü. <http://www.mfa.gov.tr/>, (23.05.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü. <http://www.mfa.gov.tr/>, (23.05.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Özbekistan'ın Siyasi Görünümü. <http://www.mfa.gov.tr/>, (23.05.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Türk Konseyi. <http://www.mfa.gov.tr/>, (14.04.2020).
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020). Türkmenistan'ın Siyasi Görünümü. <http://www.mfa.gov.tr/>, (23.05.2020).
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Matbaa Amblem/Logo Reprodüksiyonu 213GİM172. (2020). MEB, 2011. Ankara. ss. 1-63.
- T.C. Yüksek Seçim Kurulu. (2020). 1950-1977 Yılları Arasında Yapılan Milletvekili Genel Seçimleri. <http://www.ysk.gov.tr/>, (23.05.2020).
- T.C. Yüksek Seçim Kurulu. (2020). Yüksek Seçim Kurulundan Duyuru. <http://www.ysk.gov.tr/>, (23.05.2020).
- Tan, A. (2002). Politik Pazarlama. Papatya Yayıncılık, İstanbul.

- Taneri, A. (1993). Çetr. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. VIII, İstanbul, ss. 293-294.
- Tanyu, H. (1988). Ağaç. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, TDV Yayınları, c. I, İstanbul, ss. 456-457.
- Tarlakazan, B. E. ve Tıngır, M. (2018). Selçuklu İzleri Taşıyan Kimi Belediye Amblemelerindeki Sembollerin Tarih, Kültür ve Tasarım Açısından İncelenmesi. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 11(1): ss.111-128.
- Taşkın E. ve Ermumcu, H. (2011). Amblemin Kurumların Görsel Kimliğine Etkisi: Dumlupınar Üniversitesi Örneği. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(1), ss. 11-22.
- TDK Sözlüğü, (2020). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/>, (17.04.2020).
- Teazis, C. (2010). Adalet ve Kalkınma Partisi: Türkiye’de Ekonomi ve Siyasetin Dönüşümü. Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Tepecik, A. (2002). Grafik Sanatlar–Tarih–Tasarım–Teknoloji. Detay ve Sistem Ofset, Ankara.
- Teziç, E. (1976). 100 Soruda Siyasi Partiler. Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- The Office Of Barack and Michelle Obama. (2020). About. USA, <https://barackobama.com/>, (09.04.2020).
- Tietze, A. (2002). Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı. Simurg Yayıncılık ve Dağ. Ltd. Şti., İstanbul.
- Toker, İ. (2009). Renk Simgeciliği ve Din: Türk Kültür Yapısı İçinde Ak-Kara Renk Karşıtlığı ve Bu Karşıtlığın Modern Türk Söylemindeki Tezahürleri Üzerine. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 50(2), ss. 93-112.
- Tokgöz, O. (2010). Seçimler, Siyasal Reklamlar ve Siyasal İletişim. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Topal, E. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Türk Dünyası Coğrafyasına İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Uşak.
- Torunay, M. A. ve Ekiz, A. (2020). AK Parti 18 yaşında. Anadolu Ajansı. (13.08.2019), <https://www.aa.com.tr/>.
- TRT Avaz. (2020). 1971 Askeri Muhtırası-O Gün Neler Yaşandı?-Dünya Gündemi-TRT Avaz, <https://www.youtube.com/> (30.04.2020).
- TRT Türk. (2020). Geçmişin İzleri Programı 27 Mayıs 1960 Darbesi. <https://www.youtube.com/> (30.04.2020).

- TSTP. (2020). Представители Партии промышленников и предпринимателей получили 11 мест в национальном парламенте. <https://tstb.gov.tm/>, (11.04.2020)
- Tunahan Erdem. (2020). Siyasal iletişimin tarihsel okuması. <https://tunahanerdem.wordpress.com/>, (26.06.2019).
- Turan, A. (2010). Azərbaycan Respublikasının dövlət rəmzləri, onların mahiyyət və tərbiyəvi əhəmiyyəti, Azərbaycanın dövlət rəmzlərinə və atributlarına dair məqalələr, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Prezident Kitabxanası, <http://files.preslib.az/> (03.05.2020).
- Turkmen Portal. (2020). В Туркменистане Центризбирком подвел окончательные итоги голосования. <https://turkmenportal.com/>, (01.05.2020).
- Türk Konseyi. (2019) Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin Kurulmasına Dair Nahçıvan Anlaşması. . <https://www.turkkon.org/> (02.09.2019).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, (2016). 10 Soruda 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Fetullahçı Terör Örgütü. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 1.Baskı, Ankara
- Türkmen, M. (2007). Geçmişten Günümüze Türkler'de kökbörü / Ulak-Tartış / Buzkaçı / Torpak Tartış / Kökpar Oyunu. Türk Dünyası Araştırmaları, 166, ss.: 95-108.
- Türkmenistanyň Senegatçylar we Telekeçiler Partiyasynyň Tertipnamasy we Maksatnamasy, (2012). Dörediji Gurultaýyň Karary Bilen “Tassyklanyldy” 2012-nji ýylyň 21-nji awgusty. Aşgabat
- Türkoğlu, N. (2003). Kitle İletişimi ve Kültür. Naos Yayınları, İstanbul.
- TÜRKPA. (2020). Tarihçe. <https://turk-pa.org/> (14.04.2020)
- TÜRKPA. (2020). Türk Akademisi. <https://turk-pa.org/> (14.04.2020)
- TÜRKPA. (2020). Türk Kültür ve Miras Vakfı. <https://turk-pa.org/> (14.04.2020).
- Türksoy Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı. (2020). Türksoy Ne Zaman Kuruldu?. <https://www.turksoy.org/> (22.05.2020)
- Türksoy. (2020). Türksoy Hakkında. <https://www.turksoy.org/> (14.04.2020)
- UBP. (2020). Kurumsal kimlik ve amaçlarımız. <https://ulusalbirlikpartisi.com/> (25.04.2020).
- UBP. (2020). Tarihçe. <https://ulusalbirlikpartisi.com/>. (11.04.2020)
- United Nations. (2020). Member States. <https://www.un.org/> (18.03.2020).
- US election: Why a Republican elephant and Democratic donkey?. BBC. (22.05.2020), <https://www.bbc.co.uk/newsround/37848449>.
- Uslu, Z.K. (1996). Siyasal İletişim ve 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri. Yeni Türkiye Dergisi, Ankara, 11, ss. 790-802.

- Ustaoglu, E. (2007). Renklerin İnsan Yaşamındaki Yeri. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji, İnsan Bilimleri ve Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul.
- V Turkmenistana sozdana partiya. Turkmenistan zolotoy vek. (01.05.2020), <http://turkmenistan.gov.tm/?id=7349>
- Vatan Partisi. (2020). Tüzük. <http://vatanpartisi.org.tr/> (21.05.2020).
- Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası. (2020). Emblem. <http://vhp.az/>. (11.04.2020).
- VHP. (2020). Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası. <https://www.facebook.com/>. (22.05.2020).
- Wikimedia Commons. (2020). Liberal Party logo, <https://commons.wikimedia.org/> (09.04.2020).
- Wikipedia. (2020). Azərbaycanda Prezident seçkiləri (1992). <https://az.wikipedia.org/> (26.09.2019).
- Wikipedia. (2020). Герб Узбекистана. <https://ru.wikipedia.org/> (25.04.2020).
- Wikipedia. (2020). Azərbaycan Milli Məclisinin V çağırışı. <https://az.wikipedia.org/> (22.05.2020)
- Wikipedia. (2020). Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası. <https://az.wikipedia.org/> (10.10.2019).
- Wikipedia. (2020). Yeni Azərbaycan Partiyası. <https://az.m.wikipedia.org/> (23.05.2020).
- Wikipedia. (2020). Демократическая партия (Туркмения). <https://ru.wikipedia.org/> (23.05.2020).
- Wikipedia. (2020). Кыргызстан (партия). <https://ru.wikipedia.org/> (19.04.2020).
- Wikipedia. (2020). Нур Отан. <https://ky.wikipedia.org/> (22.05.2020).
- Wikipedia. (2020). Партия промышленников и предпринимателей Туркменистана. <https://ru.wikipedia.org/> (23.05.2020).
- Wikipedia. (2020). Республика-Ата Журт. <https://ru.wikipedia.org/> (23.05.2020).
- YAP. (2020). Partiya Haqqında. <http://www.yap.org.az/> (23.05.2020).
- YAP. (2020). Tarixi Arayış. <http://yap.org.az/> (22.05.2020).
- Yercan Oralbekov. Spasti simvol nezavisimosti. Ekspress K. (24.12.2015). <https://express-k.kz/>.
- Yeşil, A. (2001). Türkiye’de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş. T.C. Kültür Bakanlığı Yayıncılığı, Ankara.

- Yıldırım, İ. (2015). Türkiye'nin Türk Dünyası Politikaları: Bağımsız Türk Cumhuriyetleri İle İlişkiler. Yayımlanmış. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yiğit, A. (2013). Türk Dünyasının Demografik Yapısı. Yeni Türkiye Dergisi, 53, ss. 199-223.
- Yolcu, N. (2011). 12 Eylül Anayasa Referandumunda Siyasal Partilerin İnternet Kullanımı ve Kampanya Söylemleri. Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 2, ss. 1-23.
- Yönel, G. ve Türkmen, M. (2017). Türk Kültür Yaşamında Okçuluk. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 55, ss. 523-533.
- YSK. (2020). 1950-1977 Yılları Arasında Yapılan Milletvekili Genel Seçimleri, <http://www.ysk.gov.tr/> (30.04.2020).
- Yunusoğlu, K, M. (2009). Siyasetin “Renkleri”: Semantik Yaklaşım. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi. 6,(2), ss:25-39.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. (2020). Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü. <https://www.ytb.gov.tr/>. (22.05.2020).
- Yurteri, S. ve Ölmez. F. N. (2020). Türk Dokumalarında Ağaç Motifi. <https://www.ayk.gov.tr/>, (17.05.2020).
- Yüksek Seçim Kurulu 24 Haziran 2018 Milletvekilliği Genel Seçim Sonuçları. (2020). <http://www.ysk.gov.tr/>, (24.08.2020).
- Демократическая партия Узбекистана “Миллий тикланиш”. (2020). Программа партии. <https://mt.uz/>, (04.11.2020).
- Демократическая партия Узбекистана “Миллий тикланиш”. (2020). Устав партии. <https://mt.uz/>, (23.05.2020).
- Законодательная Палата Олий Мажлиса Республики Узбекистан. (2020). Государственный Герб Республики Узбекистан. <http://parliament.gov.uz/>, (25.05.2020).
- Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши. (2020). VI Чакырылыштагы Жогорку Кеңештин Фракциялары, <http://www.kenesh.kg/>, (23.05.2020).
- Либерально-Демократическая Партия Узбекистана. (2020). История Партии. <http://uzlidep.uz/>, (23.05.2020).
- Нур Отан. (2020). История Партии «Nur Otan». <https://nurotan.kz/> (19.04.2020).
- Организация Объединенных Наций. (2020). Международные договоры по правам человека-Общий базовый документ, являющийся составной частью докладов государств-участников Туркменистан. <http://docstore.ohchr.org/> (01.05.2020).

- Официальный сайт Демократической партии «Ак жол». (2020). Логотип. <https://akzhol.kz/>, (11.04.2020).
- Официальный Сайт Президента Республики Казахстан. (2020). Государственный Флаг Республики Казахстан. <https://www.akorda.kz/>, (23.05.2020).
- Посольство Республики Узбекистан В Кыргызской Республике. (2020). Государственные символы Республики Узбекистан. <http://www.uzbekistan.kg/>, (24.05.2020).
- Посольство Туркменистана Кыргызская Республика–Бишкек. (2020). Состоялся Внеочередной, VIII Съезд Демократической Партии Туркменистана. <https://kyrgyzstan.tmembassy.gov.tm/>, (23.05.2020).
- СДПК. (2020). Парламентская фракция СДПК. www.sdpkjk.kg, (23.05.2020).
- Страны Содружества Независимых Государств. (2020). Содружество Независимых Государств. <http://www.cisstat.com/>, (22.05.2020).
- Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партияси. (2020). Партия тарихи, <https://mt.uz/>, (11.04.2020).
- Ўзбекистон Республикаси Марказий Сайлов Комиссияси. (2020). 2014 йил 21 декабр Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлигига сайлов. <http://elections.uz/>, (23.05.2020).
- Центральная избирательная комиссия казахстана. (2020). 21 марта 2016 года Центральная избирательная комиссия обнародовала предварительные итоги выборов депутатов Мажилиса Парламента Республики Казахстан, избираемых по партийным спискам. <https://www.election.gov.kz/>, (21.03.2016)
- Шанхайская организация сотрудничества. (2020). О Шанхайской организации сотрудничества. <http://rus.sectsko.org/> (22.05.2020).

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı	İskenderun/Hatay		1994
Öğr.Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	2008	2012	İskenderun Rotary Ticaret Meslek Lisesi
Lisans	2012	2017	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Yüksek Lisans	2017	2020	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Doktora			
Medeni Durum	Bekar		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi	Kırgızca (5), Rusça (3), İngilizce (3)		
Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama ve Ayrılma Tarihleri		Çalışılan Kurumun Adı
1.	2012	2012	Mehmet Bilmez Faruk Kahraman Ort.
2.	2016	2016	Cavide Selcen Acar
3.	2018		Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Yurtdışı Görevleri			
Kullandığı Burslar			
Aldığı Ödüller	"Coogazın - III. Ulusal Reklam ve PR Festivali" Modern Medya Sistemlerinde Gazetecilik temasında en iyi bildiri sunumunda 3.lük ödülü-Cusup Balasagun Kırgız Milli Üniversitesi 28-29 Mart 2019 Bışkek-Kırgızistan		
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar			
Editör veya Yayın Kurulu Üyelikleri			
Yurt İçi ve Yurt Dışında katıldığı Projeler			
Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Toplantılar	1. International Technological Sciences And Design Symposium 2. Uluslararası Türk Dünyası Basın Sempozyumu 3. «Современная национальная печать: проблемы и перспективы»,		

	международная научно-практическая конференция, Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз Улуттук Университети, 27.11.2019 Бишкек-Кыргызстан	
Yayımlanan Çalışmalar	Çakır, H , Okyay, Z . (2019). ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in Başkenti Olarak Tanıma Kararını, Rus Haber Ajansı TASS ile Okumak. Erciyes İletişim Dergisi, 6 (1), s. 35-58.	
Diğer		
		Tarih-İmza

